

Załącznik do Uchwały
nr CDLXVI/8235/2023
Zarządu Województwa Lubelskiego
z dn. 30 maja 2023 r.

2022

RAPORT

O STANIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

PODSUMOWANIE DZIAŁALNOŚCI
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
W 2022 ROKU

Raport opracowany został na podstawie art. 34 a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2022 poz. 2094 z późn. zm.), zgodnie z przyjętymi przez Sejmik Województwa Lubelskiego szczegółowymi wymogami dotyczącymi opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego (Uchwała Nr IV/95/2019 z dnia 11 marca 2019 r., zmieniona Uchwałą Nr XIV/259/2020 z dnia 24 lutego 2020 r.).

Departament Strategii i Rozwoju
20-029 Lublin, ul. Artura Grottgera 4,
tel. 81 44 16 545, fax. 81 44 16 544,
strategia@lubelskie.pl
www.lubelskie.pl

Szanowni Państwo,

realizując przyjęte w ustawie o samorządzie województwa zapisy, Zarząd Województwa Lubelskiego przedkłada Sejmikowi Województwa „Raport o stanie Województwa Lubelskiego za 2022 rok”.

Celem opracowania jest przedstawienie Sejmikowi Województwa Lubelskiego przejrzystej, usystematyzowanej i kompleksowej informacji o działalności Zarządu w zakresie określonym ustawą, w szczególności: realizacji polityk, programów i strategii, uchwał Sejmiku z uwzględnieniem zmian społeczno-gospodarczych i kierunków kształtowania się procesów rozwojowych w regionie.

Treść raportu jest w pełni zgodna z wymogami Uchwały Sejmiku w sprawie zakresu merytorycznego tego dokumentu. W warstwie informacyjnej wykracza on poza obligatoryjne treści i zawiera opis szeregu zjawisk kontekstowych, pozwalających na lepsze zrozumienie oraz trafniejszą ocenę sytuacji i stanu rozwoju województwa. Prezentowany Raport uwzględnia także wnioski wynikające z dyskusji nad poprzednimi edycjami tego dokumentu.

Należy wskazać, że w 2022 roku na przebieg procesów społeczno-gospodarczych w dalszym ciągu istotnie wpływały skutki pandemii COVID-19, a także agresja Rosji na Ukrainę wraz z największą po II wojnie światowej falą migracji. Z racji swojego położenia województwo lubelskie stało się tzw. „regionem frontowym”, podejmującym wiele wyzwań i mierzącym się z problemami do rozwiązania.

Kluczowym zadaniem w 2022 roku, które miało szczególne znaczenie dla realizacji celów rozwoju regionu w perspektywie do 2030 roku były negocjacje, przygotowanie i zatwierdzenie „Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027”. Działania te zakończone zostały sukcesem, w efekcie czego województwo otrzymało na swój rozwój największą w historii alokację z budżetu UE w wysokości 2,43 mld EUR.

W kontekście uwarunkowań zewnętrznych i procesów wewnątrzregionalnych, mających wpływ na kształtowanie życia społeczno-gospodarczego, stan gospodarki regionu w poszczególnych jego obszarach należy generalnie ocenić pozytywnie.

Przedstawiając Sejmikowi Województwa Lubelskiego niniejszy Raport, wyrażam przekonanie, że dokument ten zarówno pod względem zakresu i formy przedstawionych informacji, spełnia zakładane cele oraz będzie pomocny przy ocenie i weryfikacji działań wpływających na kształtowanie przyszłości naszego regionu.

Marszałek
Województwa Lubelskiego

Jarosław Stawiarski

Lublin, maj 2023

Spis treści

1.	Cel i założenia metodyczne Raportu.....	6
2.	Budżet Województwa Lubelskiego.....	13
3.	Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym	19
4.	Realizacja polityk rozwojowych w kontekście zapisów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku	20
4.1.	System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku	22
4.2.	Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.....	27
4.3.	Udział w projekcie Centrum Wsparcia Doradczego	28
4.4.	Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie	31
4.5.	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności	34
5.	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych w obszarach tematycznych.....	40
5.1.	Obszar: EDUKACJA, KULTURA, OCHRONA ZABYTKÓW I OPIEKA NAD ZABYTKAMI.....	40
5.2.	Obszar: OCHRONA ZDROWIA.....	51
5.3.	Obszar: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA	62
5.4.	Obszar: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE.....	73
5.5.	Obszar: PLANOWANIE PRZESTRZENNE	85
5.6.	Obszar: OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA.....	96
5.7.	Obszar: SPORT I TURYSTKA.....	115
5.8.	Obszar: TRANSPORT.....	131
5.9.	Obszar: OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	145
5.10.	Obszar: BEZROBOCIE I RYNEK PRACY	155
5.11.	Obszar: TELEKOMUNIKACJA	162
5.12.	Obszar: WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA I EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA.....	167
5.13.	Obszar: ROZWÓJ GOSPODARCZY	176
5.14.	Obszar: GEODEZJA I REGIONALNA INFRASTRUKTURA INFORMACJI PRZESTRZENNEJ.....	191
5.15.	Obszar: ENERGETYKA	196
5.16.	Obszar: GOSPODAROWANIE MIENIEM WOJEWÓDZKIM	205
6.	Wdrażanie programów operacyjnych w województwie lubelskim	209
6.1.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego	213
6.2.	Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027	217
6.3.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	220

6.4.	Program Operacyjny Rybactwo i Morze	223
6.5.	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju	225
7.	Realizacja projektów w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	227
8.	Pomoc udzielona Ukrainie	234
9.	Przewodnictwo Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków Województw RP	251
10.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie budżetu obywatelskiego	256
11.	Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie nadzoru i kontroli sposobu realizacji zadań.....	256
12.	Działalność uchwałodawcza Zarządu Województwa Lubelskiego	261
13.	Podsumowanie	262
	Wykaz Skrótów	270
	Spis tabel.....	274
	Spis wykresów	274
	Spis map.....	276
	Spis rycin	277
	Spis fotografii.....	277
	Wykaz załączników do Raportu o stanie Województwa Lubelskiego	278

1. Cel i założenia metodyczne Raportu

Opracowanie **raportu o stanie województwa** wynika z ustawy o samorządzie województwa¹. Zarząd Województwa Lubelskiego (zwany dalej Zarządem WL) ma obowiązek przedstawienia Sejmikowi Województwa Lubelskiego (zwany dalej Samorządem WL) Raport o stanie Województwa Lubelskiego w terminie do dnia **31 maja każdego roku**.

Przyjęty tryb prac przygotowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego obejmował następujące **etapy**:

- Określenie **szczegółowych wymogów** dotyczących opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego w drodze uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- Podjęcie przez Zarząd Województwa Lubelskiego decyzji o **rozpoczęciu prac nad Raportem**;
- Przygotowanie przez DSiR **propozycji ramowego zakresu i organizacji prac**, w tym udział i przygotowanie zakresu merytorycznego do Raportu przez poszczególne departamenty i komórki UMWL oraz właściwe jednostki samorządowe;
- **Opracowanie i redakcja** projektu Raportu o stanie Województwa Lubelskiego przez koordynatora (DSiR);
- **Zaakceptowanie** projektu Raportu o stanie Województwa Lubelskiego przez Zarząd Województwa Lubelskiego celem skierowania go pod obrady Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- **Skierowanie** Raportu o stanie Województwa Lubelskiego przez Zarząd Województwa Lubelskiego pod **obrazy Sejmiku Województwa Lubelskiego**.

Cel opracowania Raportu

Celem opracowania jest przedstawienie Sejmikowi WL informacji o działalności Zarządu WL w **zakresie określonym Ustawą**, w szczególności realizacji polityk, programów i strategii, uchwał sejmiku województwa, w kontekście zmian społeczno-gospodarczych i procesów rozwojowych zachodzących w regionie.

Zgodnie z Ustawą, Raport o stanie województwa:

- stanowi **podsumowanie** działalności Zarządu WL jako organu wykonawczego samorządu województwa, rozumianej jako zadania realizowane przez **zarząd województwa**, a także zadania, których realizacja należy do **kompetencji marszałka województwa**;
- jest podstawą do debaty dotyczącej działalności Zarządu Województwa Lubelskiego w kontekście **udzielenia absolutorium**.

Zakres i metodyka sporządzania Raportu

---

¹ Art. 34a ust.2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2022 poz. 2094 z późn. zm.)

Uwzględniając zapisy zawarte w ustawie **Sejmik Województwa Lubelskiego** określił **szczegółowe wymogi dotyczące opracowania Raportu o stanie Województwa Lubelskiego** w drodze **Uchwały Nr IV/95/2019 z dnia 11 marca 2019 r.**, zmienionej w drodze **Uchwały Nr XIV/259/2020 z dnia 24 lutego 2020 r.**

- W stosunku do poprzednich 4 edycji Raportu, zasadniczym zmianom nie uległa jego struktura oraz przyjęty sposób prezentowania poszczególnych obszarów tematycznych. Treść raportu jest w **pełni zgodna z Uchwałą Sejmiku** w sprawie zakresu merytorycznego tego dokumentu. Należy wskazać, że przedstawiona warstwa informacyjna jest **rozszerzona i wykracza poza obligatoryjne treści**. Zawiera opis szeregu **zjawisk kontekstowych** pozwalających na **lepszé zrozumienie** oraz bardziej trafną **ocenę sytuacji i stanu rozwoju województwa**. Doprecyzowaniu i **większej unifikacji** uległ sam **sposób przedstawienia** poszczególnych obszarów tematycznych, w ramach których należy wskazać trzy zasadnicze elementy:
  - przedstawienie stanu danego obszaru tematycznego przy wykorzystaniu **dostępnych danych statycznych i pozastatystycznych**, wraz z wykazaniem zaobserwowanych **procesów i trendów**, jako kontekst dla działań podejmowanych przez Samorząd WL;
  - sformułowanie syntetycznych **wniosek** i **przesłanek uzasadniających działalność** Samorządu Województwa Lubelskiego w danym obszarze tematycznym, **jako reakcja na zidentyfikowane trendy i zjawiska**;
  - przedstawienie **działań Samorządu Województwa Lubelskiego**, w tym **wykaz kluczowych inwestycji** oraz **pozostałych zadań** z uwzględnieniem poniesionych nakładów finansowych.
- Integralną częścią każdego obszaru tematycznego jest przedstawienie w **formie tabelarycznej** szczegółowych działań podjętych przez Samorząd Województwa Lubelskiego w danym roku kalendarzowym obejmujących m.in.:
  - **kreowanie** polityk rozwojowych - wskazanie **dokumentów strategicznych i programowych** wyznaczających **ramy danej polityki** wraz z wykazem **działań formalnych** podjętych w danym roku kalendarzowym (np. opracowanie, aktualizacja, monitorowanie) – szczegółowe informacje przedstawione zostały w **Załączniku nr II**;
  - **realizację** polityk rozwojowych – wykaz **zadań** podjętych w danym roku kalendarzowym w ramach działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie realizacji danej polityki, wraz z wskazaniem **mierników, wartości i źródeł finansowania** – szczegółowe informacje przedstawione zostały w **Załączniku nr III**.
- **Raport** opracowano w oparciu o założenia przyjęte przez Sejmik Województwa Lubelskiego obejmujące:
  - ramowy **zakres informacyjny** zapewniający spełnienie ustawowych **wymogów prawnych** oraz **kompleksowe** przedstawienie działalności Samorządu Województwa Lubelskiego na tle aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i stanu województwa,
  - **strukturę Raportu** uwzględniającą obszary tematyczne zidentyfikowane w oparciu o obowiązujące przepisy prawa,

- **zasady** opracowania Raportu.

Należy podkreślić, że przygotowywanie Raportu jest **procesem ciągłym**. Wszelkie modyfikacje i wprowadzone zmiany mają na celu **podniesienie jakości dokumentu** oraz **zwiększenie jego czytelności** z uwzględnieniem **wniosek, uwag i sugestii** zgłoszonych zarówno w ramach dyskusji **na forum Sejmiku Województwa Lubelskiego** jak i w **trybie indywidualnym**.

Ramowy zakres tematyczny Raportu

- Merytoryczny zakres informacji przedstawionych w Raporcie obejmuje zadania realizowane przez **zarząd województwa**, a także zadania, których realizacja należy do **kompetencji marszałka województwa**. Uwzględnienie zadań należących do kompetencji marszałka nie wynika wprost z art. 34a ustawy o samorządzie województwa, jednak stanowi wypełnienie przyjętej w ramach założeń prac nad dokumentem zasady **kompleksowości informacji**. Ujęcie tego typu zadań wzbogacają informacje m.in. z zakresu ochrony przyrody i środowiska, geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej.
- Uwzględniając wskazany w ustawie **zakres działań** oraz **kompetencje** obejmujące kreowanie regionalnych polityk sektorowych służących realizacji celów strategicznych województwa, dla potrzeb przygotowania *Raportu* przyjęto **16 podstawowych obszarów tematycznych**:
  - 1) **Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,**
  - 2) **Ochrona zdrowia,**
  - 3) **Pomoc i integracja społeczna,**
  - 4) **Rolnictwo i obszary wiejskie,**
  - 5) **Planowanie przestrzenne,**
  - 6) **Ochrona przyrody i środowiska,**
  - 7) **Sport i turystyka,**
  - 8) **Transport,**
  - 9) **Obronność i bezpieczeństwo publiczne,**
  - 10) **Bezrobocie i rynek pracy,**
  - 11) **Telekomunikacja,**
  - 12) **Współpraca zagraniczna,**
  - 13) **Rozwój gospodarczy,**
  - 14) **Geodezja i regionalna infrastruktura informacji przestrzennej,**
  - 15) **Energetyka,**
  - 16) **Gospodarowanie mieniem wojewódzkim.**
- Ze względu na szczególną specyfikę zadań Zarządu WL obejmujących także aspekty kontrolne, organizacyjne i finansowe, **obok 16 podstawowych obszarów tematycznych**, w ramach struktury dokumentu zostały wyodrębnione **informacje** dotyczące:
  - **budżetu województwa,**
  - **realizacji programów rozwoju,**
  - **systemu kontroli zarządczej,**
  - **działalności uchwałodawczej Zarządu WL.**

Uwzględniając przyjęte założenia opracowania Raportu, w niniejszym dokumencie nie uwzględniono problematyki dotyczącej organizacji pracy, w tym min.: spraw kadrowych, postępowań przetargowych, zmian regulaminów. Zakres informacyjny obejmuje głównie te aspekty, które obrazują aktywność Zarządu WL ukierunkowaną na kształtowanie przestrzeni społeczno-gospodarczej regionu.

- **Kluczowe zadania** zrealizowane w danym roku kalendarzowym przez Samorząd Województwa Lubelskiego, stanowiące wyraz aktywności władz regionu wobec **aktualnych uwarunkowań i wyzwań**.

Struktura Raportu

Mając na uwadze w/w zakres, struktura 5 edycji Raportu obejmuje:

- Główne elementy obrazujące **stan województwa lubelskiego** w aspekcie poszczególnych obszarów tematycznych jako **tła i kontekstu dla prowadzenia polityki regionalnej** oraz działań podejmowanych przez Zarząd WL, z uwzględnieniem:
  - **kluczowych wskaźników**, dotyczących stanu rozwoju województwa,
  - wskazania najbardziej **aktualnych dostępnych danych** w ramach zasobów własnych UMWL oraz statystyki publicznej,
  - wykorzystania informacji za 2021 r., co było konieczne i wynika z obowiązującej **metodyki generowania danych**, w tym różnych trybów ich opracowywania i terminów udostępniania;
  - **dynamiki zmian** obejmującej lata 2018-2022.
- **Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego** w zakresie **kreowania i realizacji polityk rozwojowych**, która zawiera:
  - zagregowaną informację o sposobie **realizacji uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego** przez Zarząd WL (rozdz.3 oraz załącznik nr 1);
  - **przekrojącą informację o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego** z uwzględnieniem zakresu działań i kompetencji obejmujących kreowanie regionalnych polityk sektorowych służących realizacji celów strategicznych województwa (rozdz. 4), w tym wskazanie działań podjętych w 2022 r. w ramach dostępnych mechanizmów implementacji obejmujących:
    - **System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**,
    - **Zintegrowaną listę przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**,
    - udział w projekcie **Centrum Wsparcia Doradczego**,
    - realizację projektów w ramach **Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**,
    - **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności**,
    - **Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie**,
  - uszczegółowienie **działalności Samorządu Województwa Lubelskiego za 2022 r.** w poszczególnych obszarach tematycznych, z wykazem zadań zrealizowanych przez departamenty i komórki UMWL oraz właściwe jednostki samorządowe (**ujęcie tabelaryczne** w rozdz. 5);

- Działalność Zarządu WL dotyczącą **wdrażania programów operacyjnych** i pozostałych dostępnych **mechanizmów finansowych, budżetu województwa** oraz informację na temat **nadzoru i sposobu kontroli** realizowanych zadań (rozdz. 2, 6, oraz 11);
- Kluczowe zadania zrealizowane w 2022 r. przez Samorząd Województwa Lubelskiego, wśród których wskazać należy:
  - **realizację projektów** w ramach **Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych** (rozdz. 7),
  - **pomoc udzieloną Ukrainie** (rozdz. 8),
oraz
  - **przewodnictwo w Konwencji Marszałków Województw RP** (rozdz. 9).
Należy podkreślić, że:
- Przedstawione informacje finansowe zostały ujęte w formie **uogólnionych wartości liczbowych**. Szczegółowe dane i wartości liczbowe są dostępne we właściwych sektorowych dokumentach finansowych, sprawozdawczych oraz monitoringowych.
- Istotnym elementem Raportu mającym na celu **zwiększenie przejrzystości dokumentu** jest:
  - zastosowanie **form graficznych** prezentacji danych (mapy, schematy, wykresy),
  - **wizualizacja** kluczowych inwestycji/wydarzeń poprzez umieszczenie **zdjęć dokumentujących, ikonografik** oraz **znaków i marek** identyfikujących poszczególne podmioty i produkty związane z obszarem województwa lubelskiego.

Zasady opracowania Raportu

W celu zapewnienia kompleksowego, spójnego i jednolitego podejścia oraz porównywalności poszczególnych edycji Raportu, zostały przyjęte następujące **zasady** przygotowania treści merytorycznej i prowadzenia całościowego procesu prac nad przedmiotowym dokumentem:

- **Syntetyczność informacji** – ujęcie kluczowych informacji, które z jednej strony zapewnią kompleksowe zobrazowanie aktywności Zarządu WL, z drugiej zaś pozwolą na zapewnienie przejrzystości merytorycznej dokumentu;
- **Spójność i komplementarność informacji** – uwzględnienie informacji opracowywanych przez poszczególne komórki organizacyjne UMWL w ramach powierzonych do realizacji zadań (m.in. informacji z prac Zarządu WL, systemu kontroli zarządczej);
- **Kompleksowość informacji** – uwzględnienie działań obejmujących kreowanie i realizację polityk rozwojowych w wymiarze społeczno-gospodarczym oraz przestrzennym (w oparciu o najbardziej aktualne, dostępne dane);
- **Trwałość zakresu informacyjnego** – traktowanie wypracowanej struktury i zakresu opracowania jako wiążących ram metodycznych dla sporządzanych raportów za kolejne lata prac Zarządu WL;

- **Ciągłość informacyjną** – przyjęcie metodyki monitorowania procesów i działań rozwojowych w ujęciu rocznym;
- **Jednoznaczność kompetencyjną** – zdefiniowanie i ujęcie tych kategorii działań zarządu województwa, które wynikają z art. 14.1 ustawy o samorządzie województwa oraz zostały określone w przyjętych regionalnych politykach rozwoju;
- **Obiektywność informacyjną** – charakterystyka ilościowa i faktograficzna działań zarządu województwa pozbawiona sugestii interpretacyjnych i ocennych;
- **Współodpowiedzialność** – zaangażowanie wszystkich komórek organizacyjnych UMWL w proces sporządzania Raportu, w tym zarówno w aspekcie identyfikacji kluczowych zadań w poszczególnych sektorach polityki regionalnej jak i monitorowaniu realizowanych działań;
- **Zgodność z systemem programowania rozwoju** – ujęcie tematycznych obszarów działalności zarządu województwa realizowanych w ramach zadań sektorowych w układzie celów strategicznych określonych w strategii rozwoju województwa.

Podstawowe definicje wskazane w Raporcie

W oparciu o przepisy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju dla potrzeb opracowania Raportu przyjęto następujące **definicje**:

- **Polityki** – jako zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju województwa, spójności społeczno-gospodarczej, przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych².
- **Strategii** – jako dokumentu określającego podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju odnoszącego się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego, w tym obszarów metropolitalnych i obszarów funkcjonalnych³.
- **Programu** – jako dokumentu o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, określającego zamierzenia rozwojowe w odniesieniu do wybranej sfery rozwoju społeczno-gospodarczego lub przestrzeni województwa, wskazującego uwarunkowania, priorytety oraz działania rozwojowe, w tym:
  - **programy operacyjne** – programami operacyjnymi są krajowe i regionalne programy operacyjne⁴,

² Art. 2 oraz art.4 ust.1 Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 225 z późn. zm.).

³ Art. 9 pkt 3 oraz art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 225, z późn. zm.).

⁴ Art. 15 ust. 4 pkt 1) Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 225, z późn. zm.) jako dokumenty, o których mowa w art.37 rozporządzenia Rady (WE) nr1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego

- **programy rozwoju** – jako dokumenty realizujące cele zawarte w strategiach rozwoju oraz programy wieloletnie, o których mowa w przepisach o finansach publicznych⁵,
- **inne programy** – na podstawie odrębnych przepisów.

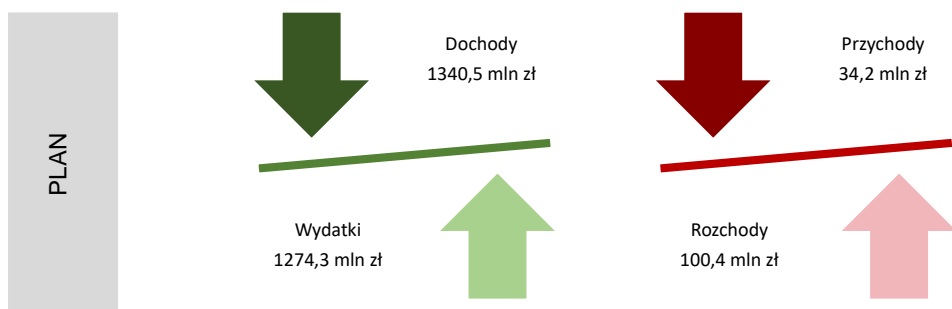
---

przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, realizujące cele zawarte w narodowej strategii spójności i strategiach rozwoju, o których mowa w art.9 pkt 3.
⁵ Art. 9 pkt 3 oraz art. 15 ust. 4 pkt 2) Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 225, z późn. zm.).

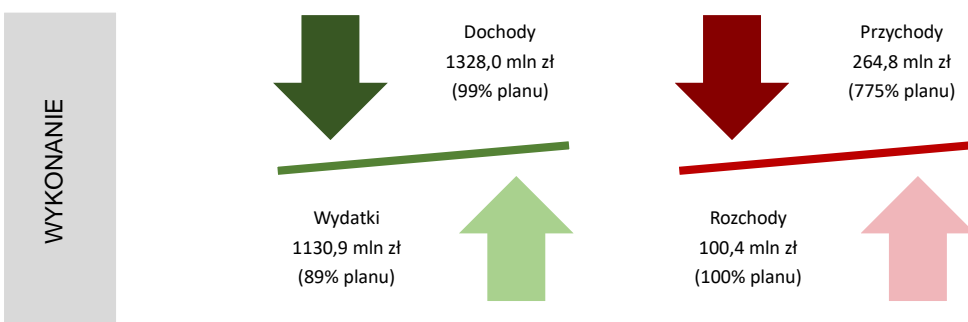
2. Budżet Województwa Lubelskiego

Budżet województwa jest jednym z najważniejszych instrumentów zapewniających funkcjonowanie, realizację zadań oraz prowadzenie polityki przez Samorząd Województwa. W odniesieniu do Budżetu Województwa Lubelskiego w Raporcie uwzględniono główne informacje dotyczące planu oraz wykonania dochodów i wydatków ze wskazaniem kierunków wydatków majątkowych⁶.

Plan dochodów i wydatków województwa lubelskiego na 2022 rok uchwalony przez Sejmik Województwa Lubelskiego na dzień 31 grudnia 2022 r. ukształtował się następująco:

Poziom **wykonania** budżetu za 2022 rok przedstawia się następująco:

Rok 2022 Województwo Lubelskie zamknęło **dodatnim wynikiem finansowym**, licznym jako różnica pomiędzy wykonanymi dochodami i wydatkami w kwocie **197,1 mln zł**.

Dochody

Ustalony **plan dochodów** województwa lubelskiego w wysokości **1 340,5 mln zł** został **zrealizowany** w kwocie **1 328 mln zł** (tj. w **99,07%**).

Dochody majątkowe wykonano w kwocie **182,6 mln zł** (**90,16%** zakładanego planu w kwocie 202,5 mln zł), natomiast **dochody bieżące** w wysokości **1 145,5 mln zł** (zrealizowano **100,65%** planu w kwocie 1 138 mln zł).

Porównanie wykonania i planu dochodów w okresie sprawozdawczym oraz w porównywalnym okresie roku poprzedniego przedstawia Tabela 1.

⁶ Pełna informacja w tym zakresie jest przedstawiona w „Sprawozdaniu z wykonania budżetu Województwa Lubelskiego za 2022 rok”

Tabela 1 Struktura wykonanych dochodów budżetu województwa w 2022 r. w porównaniu do planu 2022 r. oraz wykonania 2021 r. w zł

Lp.	Źródło	Plan na koniec grudnia 2022 r	Wykonanie		Wskaźnik wykonania 2022 r do planu 2022	Wskaźnik wykonania 2022r do wykonania 2021	Struktura wykonania 2022
			Na koniec 2022	Na koniec 2021	(4/3)	(4/5)	(4/Σ4)
1	Dochody własne	535 535 236,58	548 610 483,75	446 872 710,32	102,44%	122,77%	41,31%
1.1	Udziały w podatkach	337 102 652,94	337 102 652,94	306 771 966,27	100,00%	109,89%	25,38%
1.1.1	od osób fizycznych	96 721 487,94	96 721 487,94	74 062 560,00	100,00%	130,59%	7,28%
1.1.2	od osób prawnych	240 381 165,00	240 381 165,00	232 709 406,27	100,00%	103,30%	18,10%
2.1	Pozostałe dochody własne	198 432 583,64	211 507 830,81	140 100 744,05	106,59%	150,97%	15,93%
2.1.1	bieżące	90 898 873,14	119 998 340,23	94 191 039,30	132,01%	127,40%	9,04%
2.1.2	majątkowe	107 533 710,50	91 509 490,58	45 909 704,75	85,10%	199,32%	6,89%
2	Subwencje	472 656 564,00	472 651 781,00	402 165 435,00	100,00%	117,53%	35,59%
2.1	część oświatowa	38 743 777,00	38 738 994,00	39 173 025,00	99,99%	98,89%	2,92%
2.2	część wyrównawcza	303 500 069,00	303 500 069,00	227 258 705,00	100,00%	133,55%	22,85%
2.3	część regionalna	102 718 659,00	102 718 659,00	90 204 028,00	100,00%	113,87%	7,73%
2.4	rezerwa subwencji ogólnej - bieżąca	27 694 059,00	27 694 059,00	27 966 868,00	100,00%	-	2,09%
2.5	uzupełnienie subwencji ogólnej - bieżące	-	-	10 183 167,00	-	-	-
2.6	uzupełnienie subwencji ogólnej - majątkowe	-	-	7 379 642,00	-	-	-
3	Dotacje na finansowanie programów i projektów z udziałem środków z budżetu UE oraz innych środków zagranicznych	223 718 402,91	203 373 656,50	427 570 580,95	90,91%	47,56%	15,31%
3.1	bieżące	137 834 825,63	120 005 216,78	113 550 510,81	87,06%	105,68%	9,04%
3.2	majątkowe	85 883 577,28	83 368 439,72	314 020 070,14	97,07%	26,55%	6,28%
4	Zwroty dotacji i odsetki	2 752 920,00	2 025 597,34	1 397 456,62	73,58%	144,95%	0,15%
4.1	bieżące	1 377 120,00	1 072 900,13	1 167 587,07	77,91%	91,89%	0,08%
4.2	majątkowe	1 375 800,00	952 697,21	229 869,55	69,25%	414,45%	0,07%
5	Dotacje na zadania z zakresu administracji rządowej	91 532 463,85	88 195 254,39	61 181 492,18	96,35%	144,15%	6,64%
5.1	bieżące	91 532 463,85	88 195 254,39	61 053 273,95	96,35%	144,46%	6,64%

5.2	majątkowe	-	-	128 218,23	-	-	-
6	Dotacje na zadania wynikające z porozumień z administracją rządową	4 607 945,65	4 437 174,14	3 107 964,11	96,29%	142,77%	0,33%
6.1	bieżące	4 607 945,65	4 437 174,14	3 107 964,11	96,29%	142,77%	0,33%
7	Dotacje na zadania własne	1 520 675,00	1 489 735,28	14 930 673,22	97,97%	9,98%	0,11%
7.1	bieżące	1 520 675,00	1 489 735,28	2 241 094,22	97,97%	66,47%	0,11%
7.2	majątkowe	-	-	12 689 579,00	-	-	-
8	Dotacje i środki uzyskane z pomocy finansowej od innych jst	8 191 853,69	7 222 081,09	7 537 719,57	88,16%	95,81%	0,54%
8.1	bieżące	503 033,48	503 033,48	59 168,90	100,00%	850,17%	0,04%
8.2	majątkowe	7 688 820,21	6 719 047,61	7 478 550,67	87,39%	89,84%	0,51%
	Razem	1 340 516 061,68	1 328 005 763,49	1 364 764 031,97	99,07%	97,31%	100,00%
	bieżące	1 138 034 153,69	1 145 456 088,37	976 928 397,63	100,65%	117,25%	86,25%
	majątkowe	202 481 907,99	182 549 675,12	387 835 634,34	90,16%	47,07%	13,75%

Źródło: Oprac. własne DF UMWL, 2023 r.

Wydatki

Na 2022 rok przyjęty przez Sejmik Województwa Lubelskiego **plan wydatków** wyniósł **1 274,3 mln zł**. Realizacja na **koniec 2022 roku** przyjętego **planu wydatków** przedstawia się następująco:

- **wysokość poniesionych wydatków** wyniosła ogółem **1 130,9 mln zł** (co stanowi **88,75%** planu),
- wysokość **wydatków bieżących** wyniosła ogółem **833 mln zł** (co stanowi **94,37%** planu w kwocie 882,7 mln zł),
- wysokość **wydatków majątkowych** wyniosła ogółem **297,9 mln zł** (co stanowi **76,08%** planu w kwocie 391,6 mln zł).

Z uwagi na zakres i przedmiot niniejszego raportu, informacje dotyczące budżetu województwa lubelskiego koncentrują się na **wydatkach inwestycyjnych**, które wskazują na aktywność Zarządu WL ukierunkowaną na **aspekty prorozwojowe** oraz **kształtowanie przestrzeni społeczno-gospodarczej** regionu, zgodnie z **celami i priorytetami rozwojowymi** przyjętymi w **Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**.

Środki wykorzystywane na te cele obejmują:

- wydatki na **zadania własne** (WZW),
- wydatki na **finansowanie programów lub projektów z udziałem środków z budżetu Unii Europejskiej** oraz **innych środków zagranicznych** (WUE),
- wydatki na zadania z zakresu **administracji rządowej** (WAR),
- wydatki na **pomoc finansową dla jednostek samorządu terytorialnego** (WJST),

- wydatki na **zwrot dotacji i odsetek, udzielonych w latach ubiegłych (WZDiO)**,
- wydatki na **zadania własne realizowane z pomocy finansowej od jednostek samorządu terytorialnego (WZWJST)**.

Tabela 2 Wydatki majątkowe Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych.

Dział	Rozdział (charakter realizowanego zadania)	Rodzaj wydatku	Nakłady (zł)
Edukacja, kultura, ochrona zabytków i opieka nad zabytkami			6 509 583,10
Dział 801 Oświata i wychowanie	Rozdział 80116 Szkoły policealne/80131 Kolegia pracowników służb społecznych/80146 Doksztalcanie i doskonalenie nauczycieli/80147 Biblioteki pedagogiczne	WZW	1 052 870,37
Dział 801 Oświata i wychowanie	Rodział: .80116 Szkoły policealne	WUE	1 287,68
Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	Rozdział 85410 Internaty i bursy szkolne	WZW	56 850,20
Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	Rozdział 85410 Internaty i bursy szkolne	WUE	606,52
Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	Rozdziały: 85407 Placówki wychowania przedszkolnego	WJST	49 996,23
Dział 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Rozdziały: 92106 Teatry/92108 Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele/92109 Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby/92113 Centra kultury i sztuki/ 92116 Biblioteki/92118 Muzea	WZW	2 720 178,04
Dział 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Rozdziały: 92118 Muzea/92195 Pozostała działalność	WUE	2 621 576,97
Dział 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	Rozdziały: 92195 Pozostała działalność	WZDiO	6 217,09
Ochrona zdrowia			36 882 443,73
Dział 851 Ochrona zdrowia	Rozdziały: 85111 Szpitale ogólne/85115 Sanatoria/85120 Lecznictwo psychiatryczne/85148 Medycyna pracy	WZW	26 441 958,34
Dział 851 Ochrona zdrowia	Rozdziały: 85111 Szpitale ogólne	WUE	10.440.485,39
Pomoc i integracja społeczna			520 230,65
Dział 852 Pomoc społeczna	Rozdział 85279 Pomoc zagraniczna	WZW	500 550,65
Dział 852 Pomoc społeczna	Rozdział 85295 Pozostała działalność	WUE	19 680,00
Rolnictwo i obszary wiejskie			9 271 307,90
Dział 010 Rolnictwo i łowiectwo	Rozdział 01004 Wojewódzkie biura geodezji/ 01042 Wylączenie z produkcji gruntów rolnych - Dotacje dla gmin na budowę dróg dojazdowych do gruntów rolnych	WZW	9 271 307,90
Planowanie przestrzenne			-
Ochrona przyrody i środowiska			9 794 500,02
Dział 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	Rozdział 90095 Pozostała działalność	WUE	9 755 283,52
Dział 900 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	Rozdział 90095 Pozostała działalność	WZDiO	39 216,50
Transport			218 630 230,23
Dział 600 Transport i łączność	Rozdział 60013 Drogi publiczne wojewódzkie	WZW	113 462 115,21
Dział 600 Transport i łączność	Rozdział 60041 Infrastruktura portowa □ Zakup i objęcie akcji spółki Port Lotniczy Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie	WZW	19 354 800,00
Dział 600 Transport i łączność	Rozdziały: 60001 Krajowe pasażerskie przewozy kolejowe – zakup zespołów trakcyjnych	WUE	109 949,46

Dział 600 Transport i łączność	Rozdziały: 60004 Lokalny transport zbiorowy/60013 Drogi publiczne wojewódzkie	WUE	75 090 214,47
Dział 600 Transport i łączność	Rozdziały: 60001 Krajowe pasażerskie przewozy kolejowe/60013 Drogi publiczne wojewódzkie	WAR	799 750,00
Dział 600 Transport i łączność	Rozdział 60013 Drogi publiczne wojewódzkie	WZWJST	7 073 876,49
Dział 600 Transport i łączność	Rozdział 60013 Drogi publiczne wojewódzkie	WZDiO	2 739 524,60
Sport i turystyka			-
Obronność i bezpieczeństwo publiczne			-
Bezrobocie i rynek pracy			1 632 964,03
Dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	Rozdział 85395 Pozostała działalność	WUE	1 581 561,93
Dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	Rozdział 85395 Pozostała działalność	WZDiO	51 402,10
Telekomunikacja			6 081 192,25
Dział 720 Informatyka Dział 750 – Administracja publiczna	Rozdział 72095 Pozostała działalność/75085 Wspólna obsługa jednostek samorządu terytorialnego	WZW	4 275 942,74
Dział 720 Informatyka	Rozdział 72095 Pozostała działalność	WUE	1 804 041,80
Dział 720 Informatyka	Rozdział 72095 Pozostała działalność	WZDiO	1 207,71
Współpraca zagraniczna			17 220,00
Dział 750 Administracja publiczna	Rozdział 75018 Urzędy marszałkowskie	WZW	17 220,00
Rozwój gospodarczy			2 243 829,01
Dział 150 Przetwórstwo przemysłowe	Rozdział 15011 Rozwój przedsiębiorczości	WUE	1 330 572,34
Dział 150 Przetwórstwo przemysłowe	Rozdział 15011 Rozwój przedsiębiorczości	WZDiO	913 256,67
Gospodarowanie mieniem województwa			4 904 803,33
Dział 700 Gospodarka mieszkaniowa Dział 750 Administracja publiczna	Rozdział 70005 Gospodarka gruntami i nieruchomościami/75085 Wspólna obsługa jednostek samorządu terytorialnego	WZW	4 904 803,33
Geodezja i regionalna infrastruktura informacji przestrzennej			376 380,00
Dział 710 Działalność usługowa	Rozdział 71095 Gospodarka gruntami i nieruchomościami	WZW	376 380,00
Energetyka			-
SUMA		297 911 730,61	100,00

Źródło: Oprac. własne DF UMWL, 2023 r.

W odpowiedzi na potrzeby rozwojowe regionu i zgodnie z zasadą ich racjonalnego zaspakajania, najwięcej środków z budżetu województwa lubelskiego zostało przeznaczonych na:

- **transport (74%)**

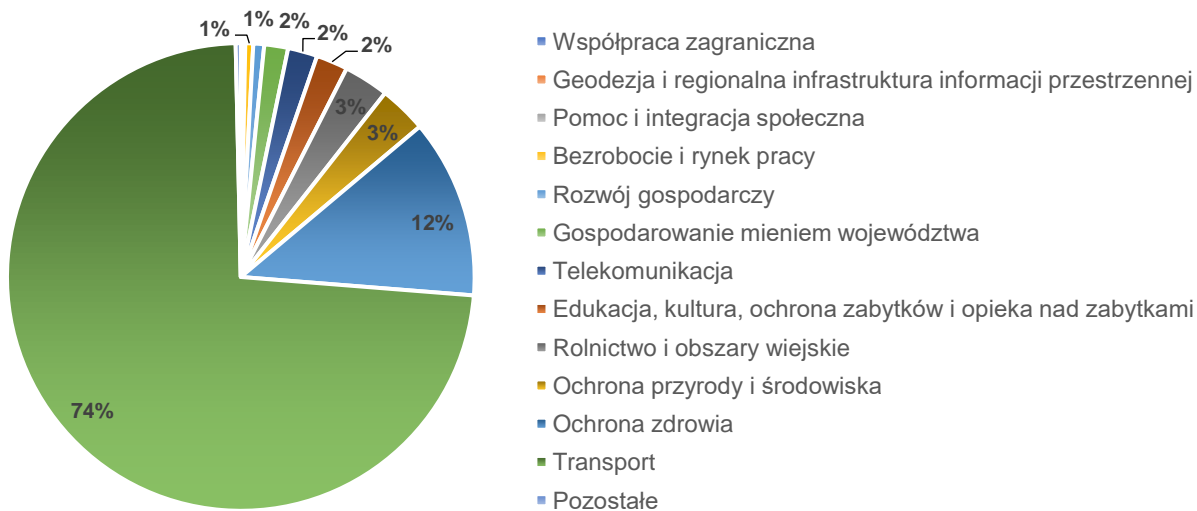
oraz

- **ochronę zdrowia (12%).**

Wydatki przewidziane na pozostałe obszary tematyczne wahały się w przedziale **1-3%** ogółu zrealizowanych wydatków majątkowych. Skala i przyjęty system wydatkowania środków **odzwierciedla cele i priorytety rozwoju** wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Struktura wydatków majątkowych zrealizowanych w ramach budżetu Województwa Lubelskiego została przedstawiona na wykresie 1.

Wykres 1 Wydatki majątkowe Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych

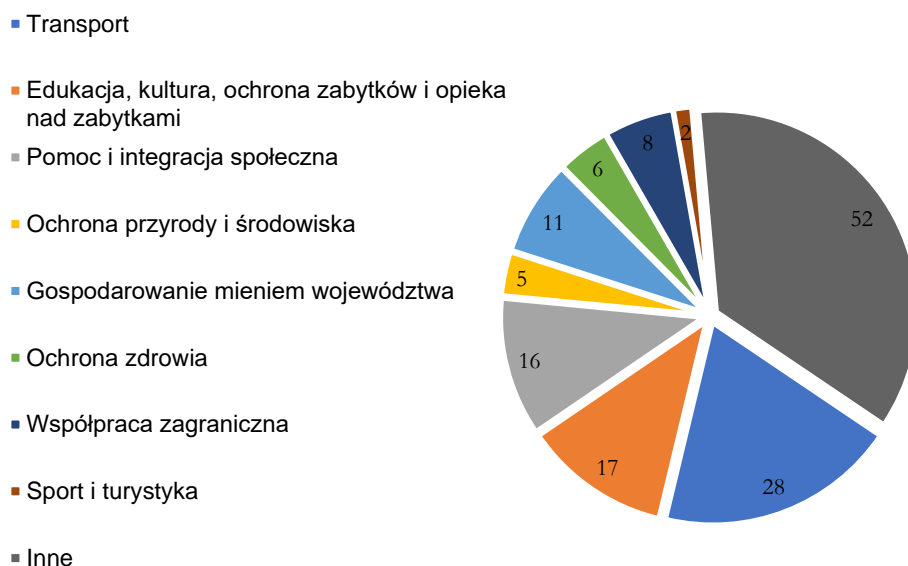
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji DF UMWL, 2023 r.

3. Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym

Sprawy rozpatrywane na sesjach plenarnych sejmiku województwa rozstrzygane są poprzez podejmowane uchwały, które są odrębnymi dokumentami, z wyjątkiem uchwał o charakterze proceduralnym odnotowywanych w protokole sesji. Zarząd województwa wykonuje uchwały sejmiku i realizuje zadania określone w ustawach przy pomocy urzędu marszałkowskiego i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych lub wojewódzkich osób prawnych.

W 2022 r. Sejmik Województwa Lubelskiego podjął **145 uchwał**, których wykaz został zawarty w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr I). **Liczba uchwał przyjętych przez Sejmik WL** w podziale na przyjęte **obszary tematyczne** przedstawiona została na wykresie 2.

Wykres 2 Zestawienie uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego podjętych w 2022 roku w podziale na obszary tematyczne

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Największa ilość podjętych przez Sejmik Województwa Lubelskiego uchwał dotyczyła organizacji prac organów Samorządu Województwa Lubelskiego, budżetu Województwa Lubelskiego, przyznania pomocy finansowej podmiotom zewnętrznym, w tym innym jednostkom samorządu terytorialnego.

W związku z wybuchem wojny na Ukrainie w 2022 r. **Sejmik Województwa Lubelskiego** podjął 8 uchwał w sprawie **udzielenia pomocy** społecznościom lokalnym i regionalnym Ukrainy, w tym jedną dotyczącą utworzenia i prowadzenia miejsc zakwaterowania dla obywateli Ukrainy.

4. Realizacja polityk rozwojowych w kontekście zapisów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Układ dokumentów strategicznych i ich wzajemne relacje jest regulowany przez ustawę o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawę o samorządzie województwa. Na poziomie wojewódzkim najważniejszym dokumentem określającym kierunki rozwoju regionu jest **strategia rozwoju województwa** realizowana m.in.: poprzez regionalne programy operacyjne, krajowe programy operacyjne (współfinansowane środkami UE, budżetu państwa, budżetów samorządów, środków prywatnych), programy rozwoju oraz pozostałe dostępne mechanizmy wdrażania.

„**Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**” wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju regionalnego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w określonym horyzoncie czasowym. Jest jednocześnie dokumentem stanowiącym obligatoryjne odniesienie dla dokumentów regionalnych o charakterze sektorowym i operacyjnym. Do tych dokumentów należą przede wszystkim „Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku”, „Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030”.

Zgodnie z zasadami prowadzenia polityki rozwoju, strategia województwa określa priorytety i kierunki interwencji, które uwzględniane są w procesie programowania rozwoju. SRWL 2030 jest podstawą do konstruowania **programu „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027”** oraz przygotowania dokumentów niezbędnych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego.

W wymiarze **planowania przestrzennego**, regionalną politykę rozwoju określa plan zagospodarowania przestrzennego województwa. „**Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego**”, wskazując warunki i zasady kształtowania ładu przestrzennego w regionie jest dokumentem komplementarnym wobec strategii rozwoju

Ryc. 1 Układ regionalnych dokumentów strategicznych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

województwa, umożliwiając realizację przyjętych celów rozwoju społeczno-gospodarczego w przestrzeni.

Główną przesłanką, wynikającą z zapisów Strategii jest przekształcenie województwa w region, który będzie cechował się: konkurencyjnością, spójnością społeczną, gospodarczą, przestrzenną oraz wysoką jakością życia mieszkańców. Przedstawione w dokumencie działania odnoszą się m.in. do wyznaczonych w PZP WL obszarów funkcjonalnych, które stanowiły podstawę dla wyodrębnienia w SRWL 2030 Obszarów Strategicznej Interwencji.

Ryc. 2 SRWL 2030 – wizja rozwoju województwa

Źródło: SRWL 2030, Lublin 2021 r.

Do najważniejszych działań, podjętych w 2022 roku, związanych z operacjonalizacją zapisów SRWL 2030 należy wymienić:

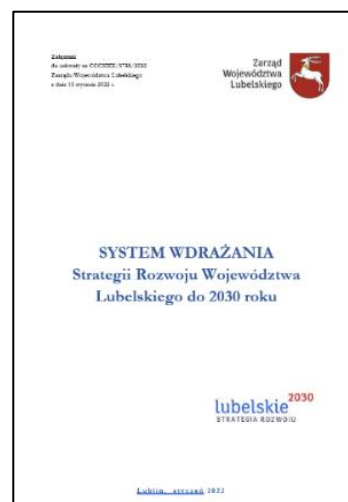
- opracowanie „**Systemu wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**”⁷
- aktualizację „**Zintegrowanej listy przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030**”,
- udział w projekcie **Centrum Wsparcia Doradczego**,
- prace nad przygotowaniem **Programu Rozwoju Roztocza**,
- **ocena spójności** projektów Strategii gminnych i ponadlokalnych z ustaleniami SRWL 2030.

Ponadto, samorząd województwa, a także samorządy lokalne z terenu województwa lubelskiego realizując cele SRWL 2030 sięgały po dostępne środki finansowe, m.in. z programu regionalnego, programów krajowych, a także realizowały projekty i inwestycje ze środków z **Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych** (rozd. 6 i 7).

⁷ Uchwała nr CCCXXX/5788/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dn. 18 stycznia 2022 r.

4.1. System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Opracowany „**System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030**” jest autorskim i nowatorskim dokumentem o charakterze operacyjnym. W dokumencie tym, w ujęciu projektowym, wskazane zostały zadania służące realizacji celów regionalnej polityki rozwoju województwa lubelskiego w horyzoncie 2030 roku. Jest on ważnym elementem kształtowania komplementarności pomiędzy procesami oraz zadaniami realizowanymi przez różne komórki i jednostki Samorządu Województwa Lubelskiego. Zaproponowany w dokumencie model czytelnie definiuje zadania i rolę poszczególnych podmiotów oraz **integruje** system wdrażania z systemem monitorowania regionalnych polityk rozwojowych.

Podstawowym założeniem **Systemu wdrażania** jest zapewnienie elastyczności pozwalającej na dostosowanie do dynamiki procesów rozwojowych oraz zmieniających się uwarunkowań regionalnej polityki rozwoju. Formuła dokumentu pozwala na pełną elastyczność i reagowanie Zarządu WL wobec zmieniającego się otoczenia, uwarunkowań i możliwości realizacyjnych.

Celem Systemu wdrażania jest zwiększenie efektywności prowadzonych działań zarówno horyzontalnych jak i sektorowych, a także pełniejsze i efektywniejsze wykorzystanie zasobów kadrowych i potencjału intelektualnego pracowników poszczególnych komórek organizacyjnych UMWL oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

System wdrażania pełni funkcję:

- organizacyjną,
- porządkującą,
- informacyjną.

Przyjęte podejście projektowe i sformułowanie w jego konsekwencji zestandaryzowanych **kart poszczególnych przedsięwzięć** ma na celu skonkretyzowanie, uporządkowanie i zapewnienie, przy zastosowaniu syntetycznej formy, funkcji informacyjnej w zakresie poszczególnych przedsięwzięć, w tym ustalenia **podmiotów odpowiedzialnych** za realizację, **współpracę** oraz **nadzór merytoryczny** ze względu na właściwość kompetencyjną w zakresie prowadzenia danej polityki sektorowej przez poszczególne komórki organizacyjne UMWL.

W ramach **procesu implementacji** ustaleń SRWL 2030, w oparciu o przyjęte założenia, opracowano **katalog kart przedsięwzięć**, tj.:

- **przedsięwzięć flagowych** przyjętych do realizacji w ramach OSI oraz kierunków działań Samorządu Województwa Lubelskiego wskazanych w SRWL 2030,
- przedsięwzięcia stanowiące **imienne inicjatywy lokalne** dedykowane głównie rozwojowi miejskich obszarów funkcjonalnych.

Wszystkie ww. przedsięwzięcia zostały przygotowane w formie **Kart Przedsięwzięć**, które przyporządkowane zostały wg właściwości kompetencyjnej i zakresu merytorycznego

poszczególnym komórkom organizacyjnym UMWL odpowiedzialnym za poszczególne polityki sektorowe.

Ze względu na przyjętą formułę projektową **Systemu wdrażania**, a także charakter podejmowanych działań, informacje dotyczące stopnia realizacji przedsięwzięć stanowią bardzo ważny element procesów monitorowania SRWL 2030 oraz zadań wykonywanych przez Samorząd Województwa. W związku z tym, przedmiotowe **informacje będą stanowiły strukturalny element** treści: **Raportu o stanie województwa oraz Raportu monitoringowego SRWL 2030**.

W ramach procesu implementacji ustaleń SRWL 2030, w oparciu o przyjęte założenia, zostało zidentyfikowanych **82 przedsięwzięcia**, w ramach których:

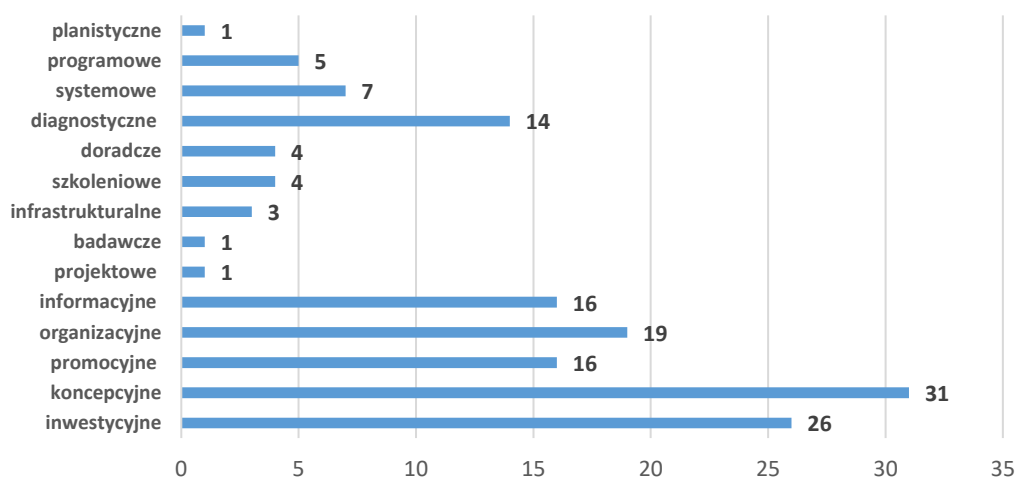
- **70 przedsięwzięć** wynika z przedsięwzięć flagowych przyjętych do realizacji w ramach Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) oraz kierunków działań Samorządu Województwa Lubelskiego wskazanych w SRWL 2030,
- **12 przedsięwzięć** stanowi imienne inicjatywy lokalne dedykowane głównie rozwojowi miejskich obszarów funkcjonalnych (MOF).

Celem zastosowanego podejścia jest przede wszystkim **zwiększenie skuteczności realizacji podejmowanych działań** m.in. poprzez identyfikację wielowymiarowych przedsięwzięć, których realizacja warunkowana jest zaangażowaniem podmiotów reprezentujących różne sfery rozwojowe.

Przyjęte podejście projektowe i sformułowanie w jego konsekwencji **kart** poszczególnych przedsięwzięć ma na celu skonkretyzowanie, **uporządkowanie** i zapewnienie, przy zastosowaniu syntetycznej formy, funkcji **informacyjnej** w zakresie poszczególnych przedsięwzięć.

Mając na uwadze **charakter i specyfikę** 82 przedsięwzięć zidentyfikowanych w Systemie wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, można je zgrupować w 14 kategoriach:

Wykres 3 Przedsięwzięcia w podziale na kategorie.

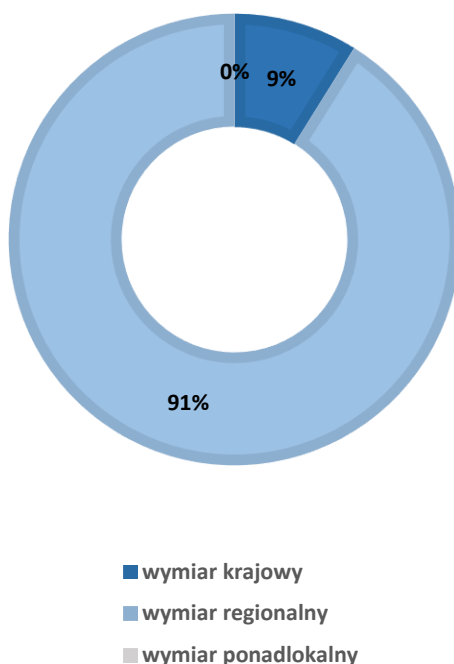
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Najliczniejszą grupę ponad **21%** stanowią przedsięwzięcia o charakterze **konceptyjnym**, następnie przedsięwzięcia o charakterze **inwestycyjnym 17%**, najmniej jest tych o charakterze **badawczym, projektowym i planistycznym 1%** (Wykres 3)⁸.

Mając na uwadze **strategiczny wymiar przedsięwzięcia**⁹ wyróżniono następujące wymiary przedsięwzięć zidentyfikowanych w Systemie Wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku:

- **wymiar krajowy** odnośnie przedsięwzięcia wynikającego z krajowych dokumentów strategicznych, planistycznych i programowych, w realizacji których podmiotem wiodącym są jednostki centralne administracji rządowej (**8 przedsięwzięć**);
- **wymiar regionalny** odnośnie przedsięwzięcia wynikającego z regionalnych dokumentów strategicznych, planistycznych i programowych, w realizacji których podmiotem wiodącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego (**82 przedsięwzięcia**);
- **wymiar ponadlokalny** odnośnie przedsięwzięcia wynikającego z inicjatyw lub dokumentów strategicznych, planistycznych i programowych przyjętych na poziomie lokalnym, w realizacji których podmiotem wiodącym jest gmina lub grupa gmin działających w ramach porozumienia (**0 przedsięwzięć**) (Wykres 4).

Wykres 4 Przedsięwzięcia w podziale na wymiary strategiczne (%)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

⁸ Należy pamiętać, iż jedno przedsięwzięcie może mieć dwojaki charakter i zakres rzeczowy stąd mogą wystąpić niezgodności przy sumowaniu przedsięwzięć.

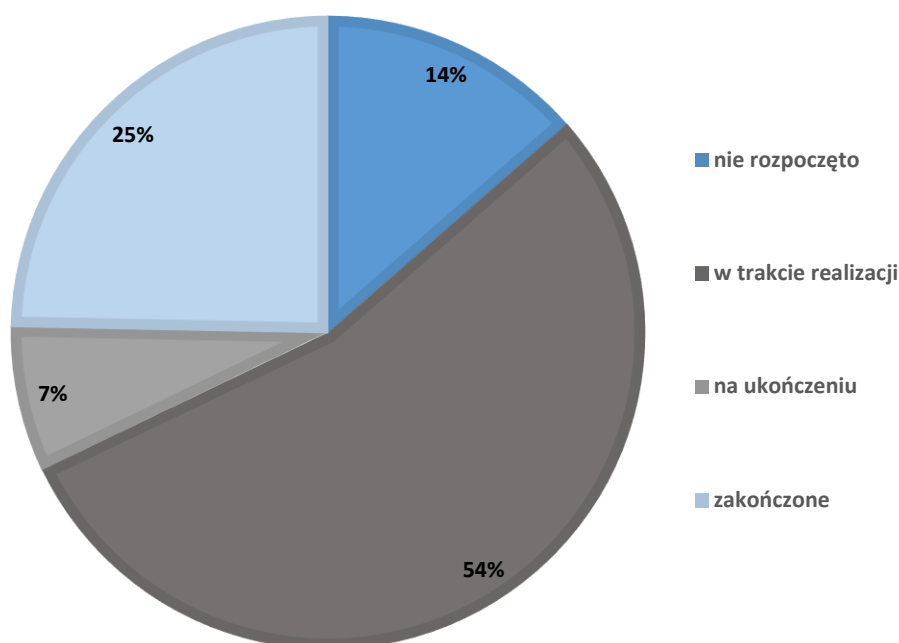
⁹ Wymiar strategiczny przedsięwzięcia wynika ze znaczenia przedsięwzięcia (kierunku działań) w przyjętych politykach rozwoju oraz kompetencji podmiotu / podmiotów właściwych do jego realizacji.

Część zidentyfikowanych przedsięwzięć pozostaje w zakresie **bezpośrednich kompetencji** poszczególnych komórek organizacyjnych UMWL, do których należy całościowy proces ich realizacji. Natomiast w przypadku przedsięwzięć pozostających **poza bezpośrednimi kompetencjami** Samorządu Województwa Lubelskiego, do zadań poszczególnych komórek organizacyjnych UMWL (zgodnie z właściwością merytoryczną w zakresie poszczególnych polityk sektorowych) należy dalsze monitorowanie i prowadzenie konsultacji z właściwymi podmiotami w zakresie ich realizacji.

Na podstawie pozyskanych informacji od podmiotów odpowiedzialnych za dane przedsięwzięcie, biorąc pod uwagę **stopień ich realizacji** należy zwrócić uwagę, iż większość przedsięwzięć znajduje się **w trakcie realizacji (54%)**. Na uwagę zasługuje fakt, iż **25%** wszystkich realizowanych przedsięwzięć została **zakończona** (Wykres 5).

Wykres 5 Przedsięwzięcia w podziale na stopień realizacji.

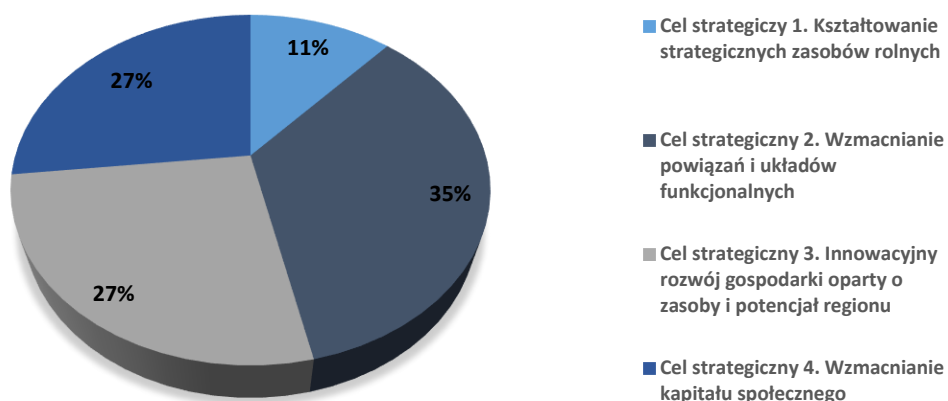

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Strategia wskazuje cztery cele strategiczne, a w ich obrębie znajdują się 18 celów operacyjnych, które stanowią punkt odniesienia do wszystkich działań rozwojowych na terenie Lubelszczyzny.

Wskazane w Strategii cele przyczyniają się do osiągnięcia przyjętej wizji rozwoju województwa lubelskiego w perspektywie do 2030 r. Wymaga to zaangażowania wielu podmiotów i środowisk, które realizując własne cele i działania kierunkują się jednocześnie uzgodnionymi i przyjętymi dla całego regionu celami. Biorąc pod uwagę **podział na cele strategiczne** 82 przedsięwzięć realizowanych na terenie województwa lubelskiego należy zwrócić uwagę, iż najwięcej z nich (35%) wpisuje się w Cel Strategiczny 2 Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych. Cel Strategiczny 3 Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjał regionu oraz wzmocnianie kapitału społecznego oraz Cel Strategiczny 4 Wzmocnianie kapitału społecznego, realizowane są przez 27% przedsięwzięć każdy. Przedsięwzięcia mające na celu kształtowanie strategiczne zasobów rolnych stanowią 11% wszystkich przedsięwzięć (Wykres 6).

Wykres 6 Przedsięwzięcia w podziale na cele strategiczne.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

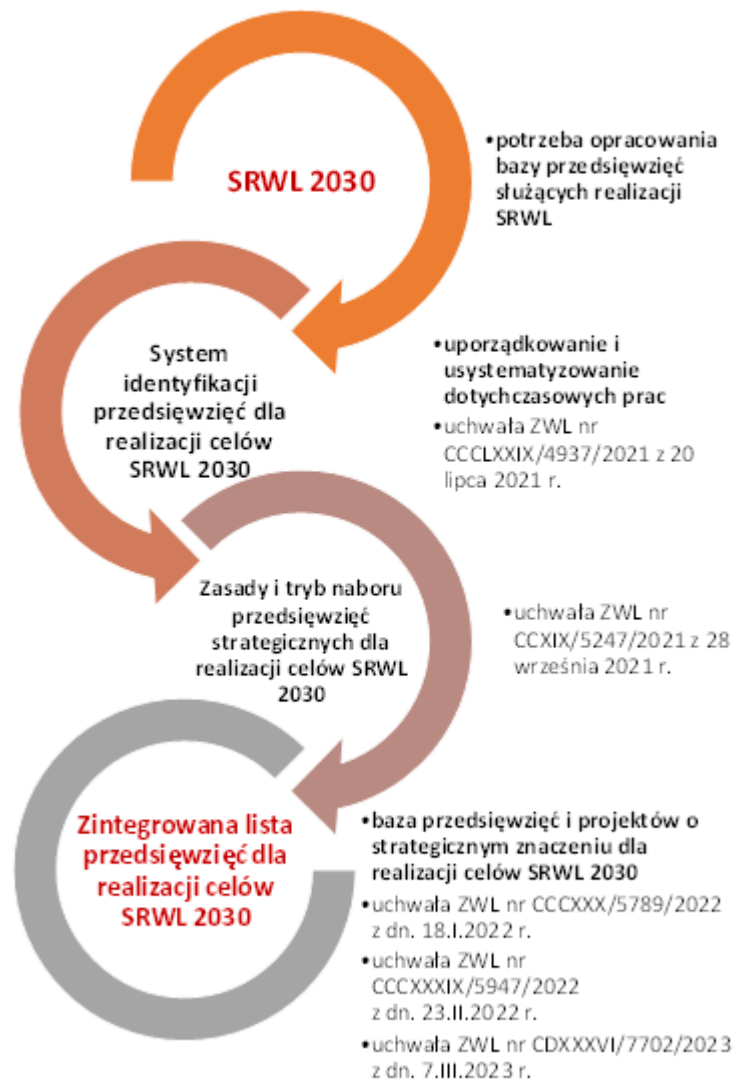
4.2. Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

„Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” stanowi **bazę przedsięwzięć i projektów o znaczeniu strategicznym** dla realizacji celów i kierunków działań wskazanych w SRWL 2030. Lista ta traktowana jest jako źródło informacji o potrzebach i pomysłach na kreowanie rozwoju województwa oraz inspirację do podejmowania decyzji o sposobie i zakresie ich wykorzystania, a także animowania partnerstw na rzecz realizacji inicjatyw o znaczeniu ponadlokalnym.

Zidentyfikowane w Zintegrowanej liście (...) przedsięwzięcia obejmują swoim zakresem potencjalne interwencje istotne z punktu widzenia samorządu województwa oraz mają ważne znaczenie rozwojowe w skali ponadlokalnej. Realizacja przedsięwzięć zidentyfikowanych w ww. liście przyczyni się do realizacji celów SRWL 2030 m.in. poprzez lepsze ukierunkowanie i wykorzystanie środków przeznaczonych na rozwój regionu, a także na aktywniejsze wspieranie potencjalnych inwestorów oraz podmiotów z województwa w ubieganiu się o zewnętrzne źródła finansowania.

Aktualnie „Zintegrowana lista przedsięwzięć dla realizacji celów SRWL 2030 roku zawiera **280 przedsięwzięć**¹⁰.

Ryc. 1 Główne etapy prac nad Zintegrowaną listą (...)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

¹⁰Zarząd Województwa Lubelskiego podjął następujące uchwały zmieniające uchwałę nr CCCXXX/5789/2022 z dnia 18 stycznia 2022 r., tj.: Nr CCCXXXIX/5947/2022 w dniu 23 lutego 2022 r. oraz uchwałę Nr CDXXXVI/7702/2023 w dniu 7 marca 2023 r.

4.3. Udział w projekcie Centrum Wsparcia Doradczego

Centrum Wsparcia Doradczego to projekt strategiczny Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030), który ma na celu **wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych** (gminnych i powiatowych), w tym przede wszystkim poprawę ich kompetencji do **prowadzenia innowacyjnej, skutecznej i efektywnej polityki rozwoju**.

Wsparcie w ramach projektu uzyskały partnerstwa samorządowe **najbliższych gospodarczo obszarów** wymienione w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako obszary strategicznej interwencji: obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz małe miasta powiatowe liczące do 20 tys. mieszkańców wraz z sąsiadującymi obszarami, powiązanych z nimi funkcjonalnie. Koordynatorem projektu jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Pierwsza edycja projektu (listopad 2020-marzec 2022) miała charakter **pilotażu**. Jego celem ogólnym było wypracowanie modelu świadczenia doradztwa partnerstwom samorządów lokalnych oraz gromadzenie dobrych praktyk. Doradztwo świadczył zespół ekspertów ze Związku Miast Polskich.

W realizację pilotażu zostały włączone samorzady terytorialne z województwa lubelskiego, tj.:

Partnerstwo z Obszaru Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego	<ul style="list-style-type: none"> •Grabowiec, Izbica, Kraśniczyn, Krasnystaw, Miączyn, Sitno, Skierbieszów oraz Stary Zamość;
Partnerstwo Roztocze Środkowe	<ul style="list-style-type: none"> •Bełżec, Susiec, Tarnawatka, Tomaszów Lubelski, Krynice, miasto Tomaszów Lubelski, miasto i gmina Lubycza Królewska oraz miasto i gmina Narol (województwo podkarpackie);29
Partnerstwo Zielona Brama Rostocza	<ul style="list-style-type: none"> •Dzwola, Godziszów, miasto i gmina Janów Lubelski oraz miasto i gmina Modliborzyce.

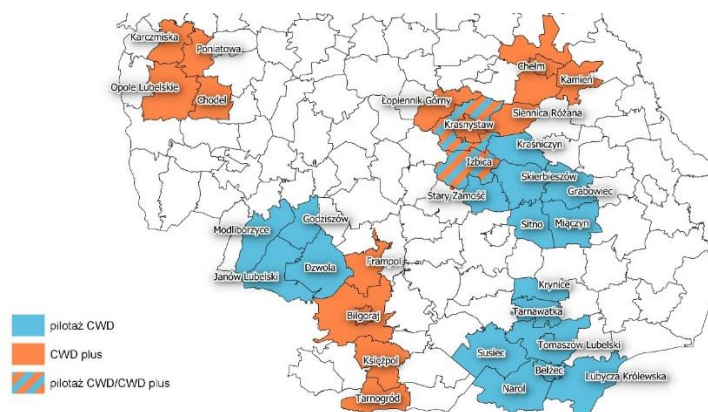
Efektom prac wszystkich partnerstw były opracowane **strategie terytorialne** spełniające wymogi tzw. ustawy wdrożeniowej (art. 23).

W kolejnej edycji **CWD PLUS** (kwiecień 2022-czerwiec 2023) oprócz Związku Miast Polskich wsparcie doradcze zapewnia Fundacja Fundusz Współpracy. Rozszerzona została również formuła projektu. **Partnerstwa uczestniczące w pilotażu** kontynuują udział w projekcie otrzymując wsparcie przy formalizowaniu swego statusu, a także przy kompletowaniu dokumentacji niezbędnej do opracowania wniosku aplikacyjnego dla

wybranego przez siebie projektu. Natomiast nad przygotowaniem strategii terytorialnych¹¹ pracują **nowe partnerstwa**. W województwie lubelskim są to:

Chełmski Obszar Funkcjonalny	<ul style="list-style-type: none"> •miasto Chełm, gminy Chełm oraz Kamień;
Miejski Obszar Funkcjonalny Krasnegostawu	<ul style="list-style-type: none"> •miasto Krasnystaw, miasto i gmina Izbica, gminy Krasnystaw, Łopiennik Górny, Siennica Różana oraz Powiat Krasnostawski;
Partnerstwo Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego	<ul style="list-style-type: none"> •miasto Biłgoraj, miasto i gmina Frampol, miasto i gmina Tarnogród, gminy Biłgoraj oraz Księżpól;
Miejski Obszar Funkcjonalny Opola Lubelskiego	<ul style="list-style-type: none"> •miasto i gmina Opole Lubelskie, miasto i gmina Poniatowa, gminy Chodel oraz Karczmiska.

Ryc. 3 Partnerstwa biorące udział w projekcie CWD (pilotaż oraz CWD Plus)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2022 r.

Ważnym działaniem podejmowanym w ramach CWD jest **sieciowanie** samorządów, które służy wymianie wiedzy, dobrych praktyk, a co za tym idzie rozwijaniu kompetencji w samorządach. Odbywa się to w trakcie wydarzeń takich jak konferencje, seminaria sieciujące, wizyty studyjne oraz fora wymiany doświadczeń.

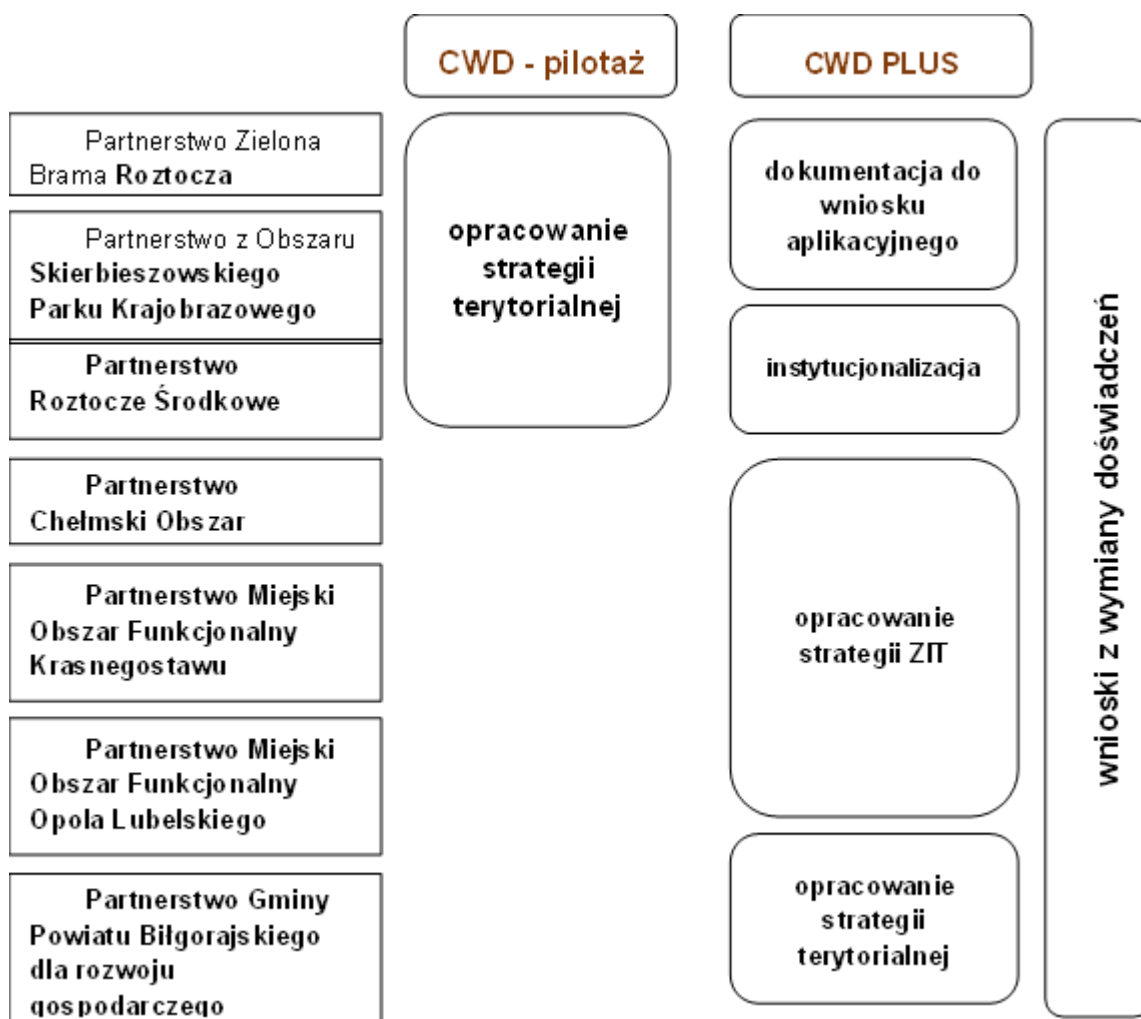
Udział w projekcie umożliwia partnerstwom:

- uzyskanie nowej wiedzy dotyczącej zarządzania strategicznego, w tym umiejętności korzystania z dostępnych narzędzi analitycznych;

¹¹ strategii ZIT/terytorialne, nad którymi pracują „nowe” partnerstwa, powinny być gotowe na koniec kwietnia 2023 r.

- przygotowanie dokumentów umożliwiających sięgnięcie po środki dostępne w instrumentach terytorialnych.

Ryc. 4 Wsparcie doradcze dla partnerstw w projekcie CWD

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

4.4. Program Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” w swym wymiarze terytorialnym określiła pięć subregionalnych obszarów strategicznej interwencji (OSI). Jednym z nich jest **OSI Roztocze**, będący częścią **obszaru funkcjonalnego**, położonego w granicach administracyjnych **dwóch województw**. Z tego względu władze regionalne województw lubelskiego i podkarpackiego postanowiły zsynchronizować swoje działania aby zapewnić spójne programowanie rozwoju dla tego obszaru.

Ryc. 5 OSI Roztocze

Źródło: SRWL 2030, Lublin 2021 r.

W efekcie opracowania **diagnozy** sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej wspólnej dla całego obszaru, a następnie zaplanowano przygotowanie **dwóch równoległych programów rozwoju**¹²: dla części lubelskiej (obejmującej OSI Roztocze) oraz dla części podkarpackiej (obejmującej powiat lubaczowski). Koordynacje prac oraz zapewnienie wzajemnej komplementarności programów zapewniają Departamenty odpowiedzialne za zarządzanie strategiczne w obu Urzędach Marszałkowskich.

Zarządzeniem Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 21 września 2021 r. powołany został **Zespół Zadaniowy**, którego zadaniem jest

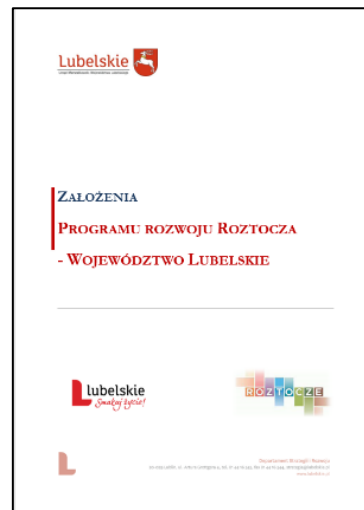
Podsumowanie działań

- **2 posiedzenia** Zespołu Zadaniowego
- Opracowanie **Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Roztocza**
- Opracowanie **Założeń Programu Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie**
- Przygotowanie koncepcji przeprowadzenia debaty w powiatach

¹² zgodnie z Art. 15. Ust. 1. ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju programy są dokumentami o charakterze operacyjno-wdrożeniowym ustanawianymi w celu realizacji strategii rozwoju, określającymi działania przewidziane do realizacji zgodnie z ustalonym systemem realizacji programu i planem finansowym, stanowiącymi element programu.

analiza materiałów oraz przygotowanie projektu Programu. Pracami Zespołu kieruje Wicemarszałek Województwa Lubelskiego, natomiast Członkami Zespołu są przedstawiciele:

- władz regionalnych (pracownicy UMWL oraz jednostek podległych);
- samorządów lokalnych szczebla powiatowego ze wskazanego obszaru;
- organizacji pozarządowych, będących jednocześnie reprezentantami interesów gmin i powiatów roztoczańskich (Stowarzyszenie Samorządów Euroregion Roztocze, Instytut Rozwoju Samorządów Terytorialnych, Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna);
- Roztoczańskiego Parku Narodowego,
- Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie.

Formalne ramy prac nad projektem Programu określa Uchwała Zarządu Województwa Lubelskiego w sprawie przystąpienia do opracowania „Programu Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie”¹³. W grudniu 2022 r. zakończono prace nad dokumentem pn.: „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Roztocza”. Zaktualizowano również „Założenia Programu Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie” – materiał prezentuje przyszłe funkcje dokumentu, jego strukturę i proponowany zakres tematyczny, a także sposób organizacji prac.

Fot. 1 Meandry rzeki Wieprz w okolicach Zwierzyńca

Źródło: fot. D. Pankowicz

¹³ Uchwała nr CCCXC/6785/2022 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 30 sierpnia 2022 r. w sprawie przystąpienia do opracowania „Programu Rozwoju Roztocza – województwo lubelskie”

„Program Rozwoju Roztocza - województwo lubelskie” zgodnie z założeniami będzie stanowił **uszczegółowienie zapisów zawartych** w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” dotyczących obszaru strategicznej interwencji Roztocze (łącznie 58 gmin). Zapewniona zostanie komplementarność działań wynikających z przygotowywanego równoległe „Programu Rozwoju Roztocza – województwo podkarpackie”. Uwzględnione będą również **nowe uwarunkowania gospodarcze i polityczne**, które ujawniły się po uchwaleniu SRWL w 2021 r.

Dokument Programu przygotowywany we współpracy z samorządami szczebla lokalnego będzie stanowił:

- **narzędzie koordynacji** działań rozwojowych na rzecz określonego terytorium, pozwalają na zbudowanie podstaw trwałego partnerstwa samorządu regionalnego, samorządów lokalnych oraz organizacji i instytucji aktywnie działających na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego Roztocza, uwzględniającej zaangażowanie władz regionalnych i lokalnych z województwa podkarpackiego;
- **potwierdzenie zobowiązań różnych podmiotów** (władz gminnych, powiatowych i wojewódzkich) do dążenia do realizacji konkretnych inwestycji i działań;
- podstawę **podejmowania rozmów z władzami centralnymi** w celu uzyskania wsparcia z instrumentów krajowych.

„Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” określiła dla tego obszaru następujący **priorytet rozwoju**: społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej. Bazując na kierunkach interwencji określonych dla OSI Roztocze wskazano **propozycje obszarów tematycznych**, wokół których toczyć się będą dalsze prace nad Programem:

	Gospodarka (ze szczególnym uwzględnieniem turystyki, oferty spędzania czasu wolnego, usług prozdrowotnych, produkcji żywności wysokiej jakości i jej przetwarzania);
	Spółeczeństwo (w tym koordynacja świadczenia publicznych usług społecznych oraz uwspólnianie świadczenia tych usług tam, gdzie jest to uzasadnione; adaptacja uchodźców);
	Infrastruktura (w tym drogowa i kolejowa poprawiająca dostępność zewnętrzną i spójność wewnętrzną obszaru, inwestycje na rzecz usprawniania współpracy z Ukrainą, rozwój energetyki odnawialnej, uzupełnianie infrastruktury turystycznej);
	Środowisko przyrodnicze i kulturowe (w tym ochrona wartości przyrodniczych, rozwijanie oferty wydarzeń wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe).

4.5. Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności

Głównym celem KPO jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w **wyniku pandemii** oraz wsparcie **budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa** w dłuższym horyzoncie czasowym.

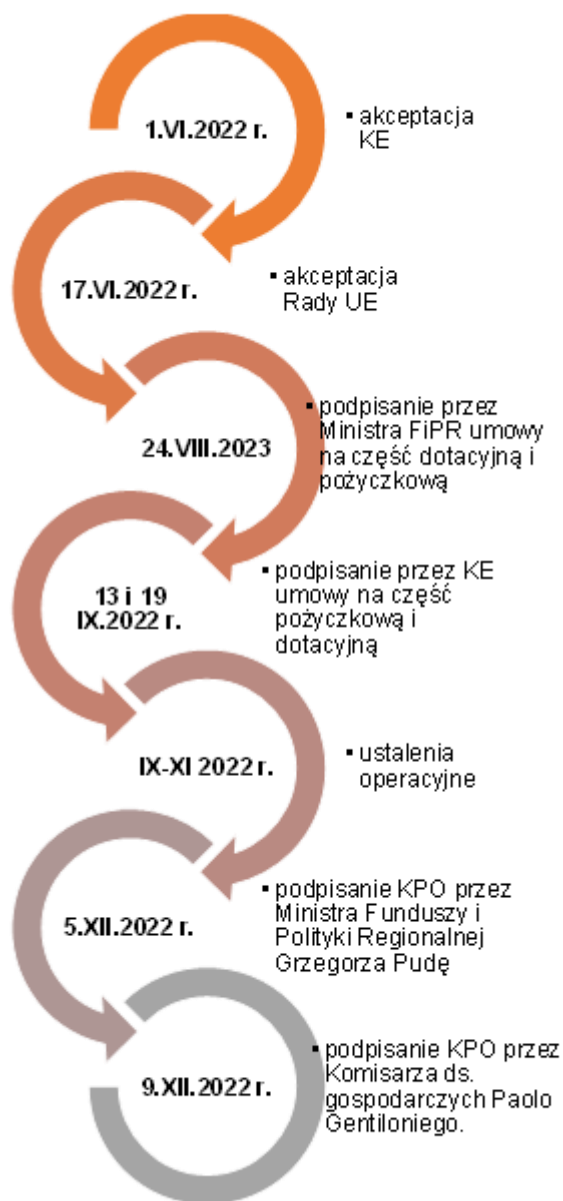
Do celów szczegółowych KPO należą:

- jakościowy, innowacyjny rozwój gospodarki prowadzący do zwiększania jej produktywności, uwzględniający transformację cyfrową kraju i społeczeństwa;
- zielona transformacja gospodarki oraz rozwój zielonej, inteligentnej mobilności;
- wzrost kapitału społecznego i jakości życia, w szczególności poprzez zapewnienie poprawy stanu zdrowia obywateli oraz wyższej jakości edukacji i umiejętności dostosowanych do potrzeb nowoczesnej gospodarki.

W **czerwcu 2022 r.** Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności został **zaakceptowany** przez Komisję Europejską, a następnie w **czerwcu 2022 r. KPO zaakceptowała** Rada UE. W **sierpniu 2022 r. podpisana** została przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej **umowa na część dotacyjną i część pożyczkową**. Wraz z opinią prawną dokument, został wysłany do KE, która we wrześniu 2022 r. podpisała umowę na **część dotacyjną KPO i część pożyczkową KPO**. Ustalenia operacyjne zostały podpisane w **grudniu 2022 r. przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej oraz Komisarza ds. gospodarczych**.

Ryc. 1 Główne etapy formalnych prac nad podpisaniem KPO

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) składa się z **54 przedsięwzięć inwestycyjnych oraz 48 reform** przewidzianych do finansowania na łączną kwotę **158,5 mld**

złoty, w tym **106,9 mld złotych** w postaci **dotacji** i **51,6 mld złotych** w formie preferencyjnych **pożyczek**.

Obszarami wsparcia Krajowego Planu Odbudowy są:

- Odporność i konkurencyjność gospodarki,
- Zielona energia i zmniejszenie energochłonności,
- Transformacja cyfrowa,
- Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia,
- Zielona, inteligentna mobilność,
- Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Zgodnie z celami UE, znaczną część budżetu przeznaczona jest na **cele klimatyczne (42,7%)** oraz na **transformację cyfrową (21,3%)**.

Uruchamiane są poszczególne inwestycje w KPO, a także **realizowane są przewidziane reformy w ramach środków krajowych**. Finansowanie części grantowej KPO do czasu wpływu środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności z KE zapewnia Polski Fundusz Rozwoju S.A. Dla większości inwestycji obecny etap to ogłaszanie naborów i kontraktowanie środków.

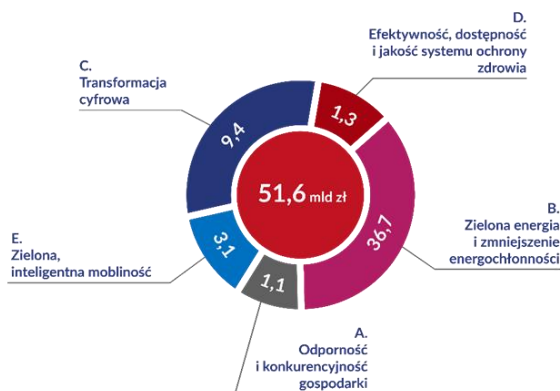
Dotychczas uruchomiono **konkursy w 11 inwestycjach** dotyczących:

- dostaw produktów rolnych i spożywczych (5 naborów),
- szkolnictwa zawodowego (4 nabory),
- opieki nad dziećmi do lat 3 Maluch+,
- podmiotów ekonomii społecznej,
- instalacji OZE w społecznościach energetycznych (2 nabory),
- przygotowania terenów inwestycyjnych, planowania przestrzennego,
- PP Czyste powietrze,
- inwestycji dotyczących ciepłownictwa,
- morskich farm wiatrowych,
- e-administracji.

Budżety inwestycji, w których zostały uruchomione konkursy stanowią **ok. 30% alokacji KPO**. Instytucjami odpowiedzialnymi za realizację inwestycji są poszczególni ministrowie.

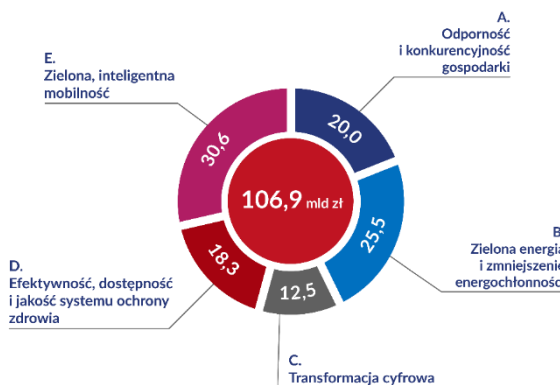
Zakończonych zostało 7 konkursów w ramach **3 inwestycji**:

Ryc. 6 Podział środków w ramach KPO przeznaczonych na pożyczki.

Źródło: www.gov.pl/web/planobudowy

Ryc. 7 Podział środków w ramach KPO przeznaczonych na dotacje.

Źródło: www.gov.pl/web/planobudowy

Tabela 3 Wykaz zakończonych konkursów w ramach KPO

Instytucja odpowiedzialna za realizację inwestycji	Nazwa inwestycji	Ilość konkursów
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy podmiotów uczestniczących w łańcuchu	zakończone 4 konkursy
Ministerstwo Edukacji i Nauki	Inwestycja na rzecz Wsparcia rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie	zakończone 2 konkursy
Ministerstwo Aktywów Państwowych	Inwestycja na rzecz Budowy morskich farm wiatrowych	zakończony 1 konkurs

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Część inwestycji uruchamiana jest również **w trybie pozakonkursowym** np. zakup laptopów dla uczniów IV klas szkół podstawowych (w ramach inwestycji C2.1.2 Wyrównanie poziomu wyposażenia szkół w przenośne urządzenia multimedialne - inwestycje związane ze spełnieniem minimalnych standardów sprzętowych).

W 2022 r. za pośrednictwem Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zostało przeprowadzonych **5 naborów wniosków** w ramach wdrażania **komponentu A1.4** tj. „**Poprawienie warunków konkurencyjności i ochrony producentów/konsumentów w sektorze rolnym**”, których celem było przekazanie **wsparcia na:**

- **wymianę pokryć dachowych** - nabór od 17 października 2022 r. do 15 listopada 2022 r. (Mapa 1);
- przedsięwzięcia realizowane przez **MŚP prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa** lub **wprowadzania do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa lub akwakultury** – nabór od 17 października 2022 r. do 18 listopada 2022 r. (Mapa 2);
- przedsięwzięcia realizowane przez **rolników i rybaków** z zakresu przetwarzania lub wprowadzania do obrotu **produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury** – nabór od 17 października 2022 r. do 18 listopada 2022 r. (Mapa 3);
- wymianę **słupów impregnowanych krezotem na plantacjach chmielu** - od 17 października 2022 r. do 28 listopada 2022 r. przeprowadzono, natomiast od dnia 15 lutego do 31 marca 2023 r. przeprowadzono II nabór (Mapa 4).

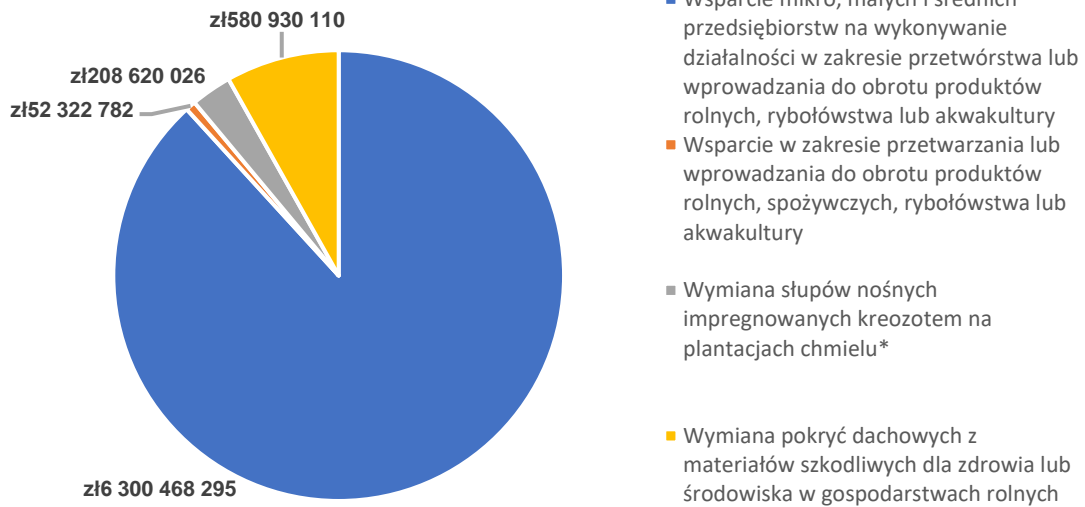
Podsumowanie dotychczasowych naborów wniosków w ramach wdrażania komponentu A1.4

Tabela 4 Podsumowanie wszystkich naborów w ramach inwestycji A1.4.1

Liczba wniosków	wnioskowana kwota z wniosków [zł]	oczekuje na zawarcie umowy	zawarto umowę
24 842	7 142 341 213,52	5 094	19 748

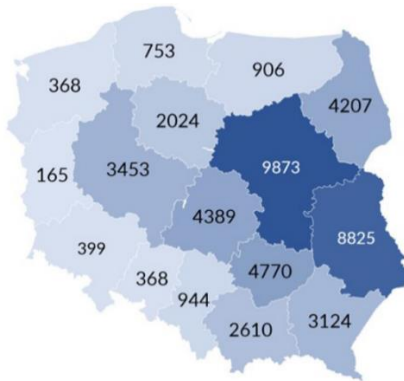
Źródło: Oprac. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, maj 2023 r.

Wykres 7 Podział środków w ramach dotychczasowego poziomu wdrażania komponentu A1.4.1 KPO. Wartość złożonych wniosków [zł].

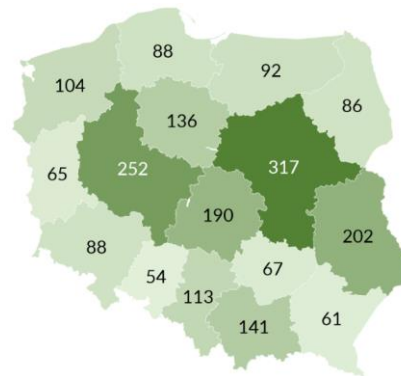

Źródło: Oprac. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, maj 2023 r.

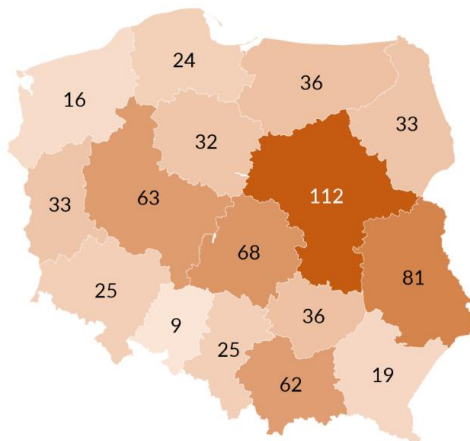
Mapa 1 Liczba złożonych wniosków w zakresie wymiany pokryć dachowych.

Mapa 2 Liczba złożonych wniosków w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego MŚP.

Mapa 3 Liczba złożonych wniosków w zakresie tzw. małego przetwórstwa (w tym sprzedaży bezpośredniej).

Mapa 4 Liczba złożonych wniosków w zakresie wymiany słupów na plantacjach chmielu.

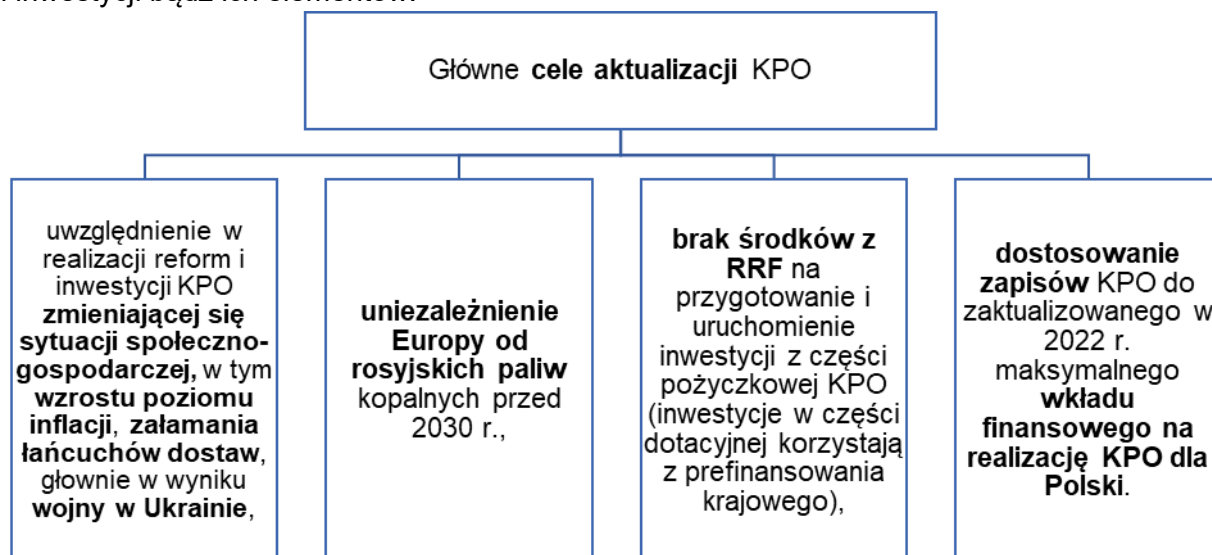
Źródło: Oprac. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, maj 2023 r.

Zgodnie z rządowymi założeniami bieżącego finansowania przedsięwzięć w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności:

- do czasu napływu środków europejskich, Polski Fundusz Rozwoju (PFR) zapewnia finansowanie planu rozwojowego ze środków pochodzących ze zwrotów nieumorzonych subwencji lub spłat wsparcia finansowego udzielonego na realizację rządowego programu Tarcz Finansowych PFR;
- w przypadku kiedy powyższe środki zostaną wykorzystane oraz nie zostanie uruchomione finansowanie z budżetu środków europejskich, PFR pozyskuje kapitał emitując obligacje na rynku krajowym i na rynkach zagranicznych.

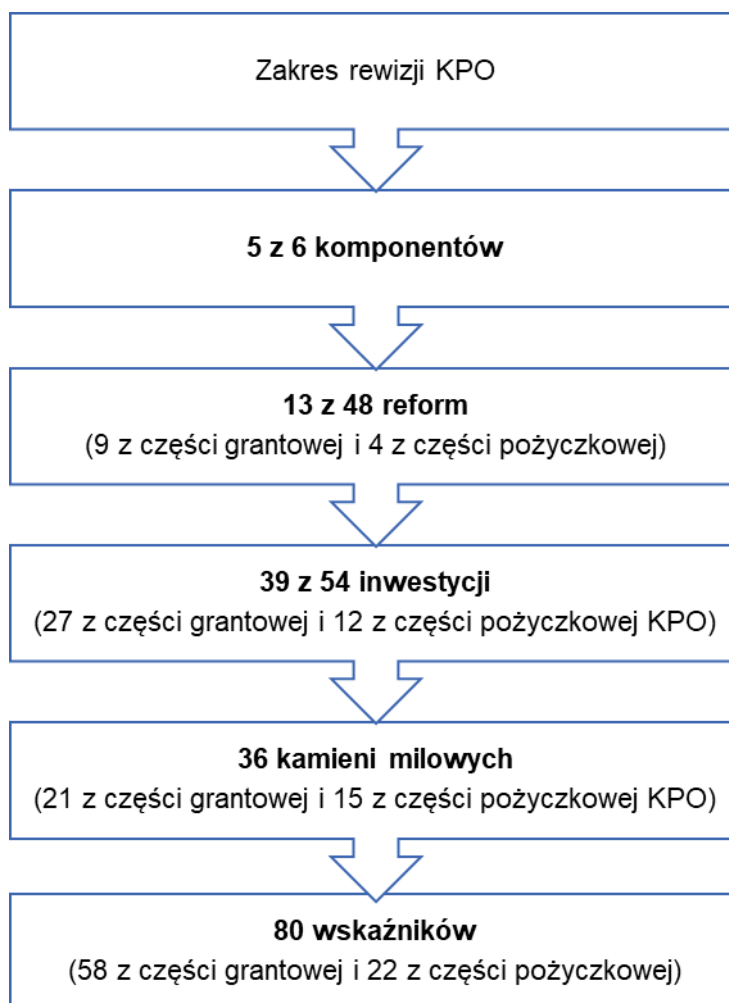
Aktualizacja Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

Aktualnie trwają prace nad **przygotowaniem rewizji KPO**. Ich efektem będzie zarówno dodanie **nowego rozdziału dotyczącego REPowerEU** (część dotacyjna i pożyczkowa), jak i **aktualizacja harmonogramów reform i inwestycji** oraz usunięcie lub dodanie reform i inwestycji bądź ich elementów.

Zmiany w KPO w swoich założeniach **obejmują 5 z 6 komponentów**, za wyjątkiem komponentu F „Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności”. Rewizją zostało objętych **13 z 48 reform** (9 z części grantowej i 4 z części pożyczkowej) **oraz 39 z 54 inwestycji** (27 z części grantowej i 12 z części pożyczkowej KPO). Propozycje zmian do rewizji dotyczą **36 kamieni milowych** (21 z części grantowej i 15 z części pożyczkowej KPO) i **80 wskaźników** (58 z części grantowej i 22 z części pożyczkowej).

Ryc. 8 Zakres rewizji KPO

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Projekt zmienionego KPO, od 18 kwietnia 2023 r. poddany został **konsultacjom** z partnerami społecznymi, gospodarczymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Finalnie nowy projekt KPO zostanie zaakceptowany przez KE do końca 2023 r.

5. Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie kreowania i realizacji polityk rozwojowych w obszarach tematycznych

5.1. Obszar: EDUKACJA, KULTURA, OCHRONA ZABYTEKÓW I OPIEKA NAD ZABYTEKAMI

Edukacja – stan rozwoju

Podstawą budowania kapitału społecznego jest zapewnienie powszechnego **dostępu do wysokiej jakości edukacji** na różnych poziomach. Zmieniające się dynamicznie otoczenie powoduje potrzebę stałego wzbogacania wiedzy i kwalifikacji, a także nabywania nowych umiejętności.

Jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju systemu edukacji w długim okresie są **niekorzystne** zmiany liczby i struktury wieku ludności. Zmiany te wywołują **proces starzenia** się ludności zachodzącego z różnym nasileniem we wszystkich obszarach województwa. Proces ten związany jest ze współwystępowaniem dwóch zjawisk: z jednej strony niskiej dzietności i małej liczby urodzeń ogółem, z drugiej strony – spadku umieralności i wydłużania się dalszego trwania życia, które skutkują zwiększaniem się liczby osób starszych w całej populacji.

Najważniejszym wyzwaniem jest dostosowanie wszystkich poziomów edukacji do zmiany struktury wieku ludności. Kolejnym wyzwaniem jest poprawa kompetencji ludności przez wdrażanie idei **uczenia się przez całe życie**. Wymaga to poprawiania systemów szkoleń, szczególnie w odniesieniu do grup, z których rekrutować się będzie znacząca część pracowników.

Na koniec 2022 roku w woj. lubelskim **wykształceniem wyższym legitymowało się 27,2% mieszkańców** (w kraju 30,8%). Województwo odnotowało w tym zakresie 8 miejsce wśród regionów. Jednocześnie województwo znajduje się w pierwszej piątce regionów o najwyższym odsetku osób posiadających wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niższe (w 2022 roku wyniósł 13,9%, średnio w kraju 12,6%).

W roku szkolnym 2021/22 we wszystkich typach szkół (łącznie z 6 latkami odbywającymi obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne i dorosłymi) kształciło się **283,2 tys.** osób (tj. o 4% mniej w stosunku do roku szkolnego 2017/2018).

W ostatnich latach (2018-2022) odnotowano szereg zmian w zakresie **potrzeb opiekuńczo-wychowawczych, ilości uczniów oraz liczby obiektów wykorzystywanych w celach edukacyjnych** w województwie lubelskim. Obserwuje się następujące zjawiska:

wzrost odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach z 7,7% (2018 r.) do 12,8% (2021 r.), tj. o 2,7 p. proc.,

wzrost liczby żłobków z 116 (2018 r.) do 190 (2021 r.), tj. o 64%,

wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (w wieku od 3 do 6 lat) osiągając w 2021 r. wielkość 73,6 tys., tj. o 3,8%

wzrost liczby uczniów szkół podstawowych (łącznie z uczniami z potrzebami specjalnymi) z 142,3 tys. (2018 r.) do 161 tys. (2021 r.), tj. o 13%,

wzrost liczby uczniów szkół ponadpodstawowych z 70,8 tys. (2018 r.) do 87,8 tys. (2021 r.), tj. o 24%, w tym:

- w liceach ogólnokształcących z 31,2 tys. (2018 r.) do 39,5 tys. (2021 r.),
- w technikach z 30,8 tys. (2018 r.) do 37,4 tys. (2021 r.)

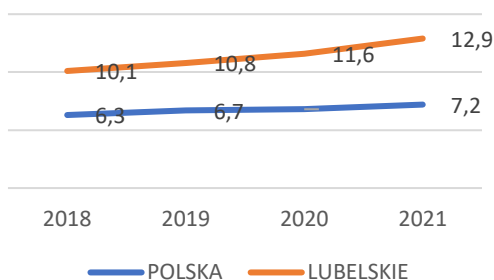

wzrost liczby uczniów branżowych szkół I stopnia z ponad 8 tys. (2018 r.) do prawie 10 tys. (2021 r.) oraz **szkół branżowych II stopnia** z 136 (2020 r.) do 216 (2021 r.)

Szkolnictwo wyższe odgrywa znaczącą rolę w rozwoju regionu. W roku akademickim 2021/2022 w województwie lubelskim funkcjonowało 15 uczelni wyższych. Głównym ośrodkiem akademickim jest miasto Lublin, gdzie działało 9 uczelni wyższych, w których kształciło się 88% ogółu studentów. W szkolnictwie wyższym odnotowano:

- **spadek liczby studentów** o ok. 2,5 tys., tj. z 69,8 tys. w roku akademickim 2017/2018 do 67,3 tys. w roku 2021/2022 tj. o 3,6% (w Polsce o 1%). Jedną z przyczyn jest mniejsza liczba ludności w wieku 19-24 lata oraz większa dostępność i popularność studiów zagranicznych;
- wyraźną tendencją **wzrostową** w zakresie **umiędzynarodowienia lubelskich szkół wyższych** – odnotowano wzrost odsetka studentów cudzoziemców z 10,1% (2018 r.) do 12,9% (2021 r.). Wzrost liczby studentów cudzoziemców następuje w szybszym tempie niż średnio w kraju (Wykres 8).

Wykres 8 Odsetek studentów cudzoziemców w woj. lubelskim i w Polsce w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

W 2021 roku z możliwości podnoszenia kwalifikacji w formie **studiów podyplomowych** skorzystało **ponad 14 tys. osób**. Pod względem liczby słuchaczy studiów podyplomowych województwo lubelskie uplasowało się na **2 miejscu w kraju** (po mazowieckim).

Wydatki publiczne na oświatę i wychowanie z budżetów powiatów i gmin w województwie lubelskim w 2021 r.:

- wyniosły **4 mld zł** (w Polsce 75,7 mld zł), z czego 2,6 mld zł są to wydatki budżetów gmin bez miast na prawach powiatów,
- udział wydatków na edukację w wydatkach ogółem poniesionych przez jednostki samorządu terytorialnego w województwie lubelskim w 2021 r. wyniósł 31% (w Polsce 29%),
- najwięcej środków przeznaczono na funkcjonowanie szkół podstawowych – 53% (w kraju 50%) i przedszkoli – 15% (w Polsce 20%),
- w porównaniu do roku 2018 **wydatki jednostek samorządu terytorialnego na edukację w województwie lubelskim wzrosły o 22%** (w kraju o 23%), przy czym największy wzrost odnotowano w przypadku wydatków na szkoły podstawowe o 45% (w Polsce o 41%).

Realizacja działań

W ramach działalności oświatowej i edukacyjnej **Samorząd Województwa Lubelskiego** w roku 2022 prowadził sieć **17 jednostek oświatowych** o zasięgu regionalnym, w tym:

- **dwie szkoły specjalne zorganizowane w podmiotach leczniczych** – w roku szkolnym 2021/2022 średnia liczba uczniów wynosiła odpowiednio: w LO - 99, w SP - 246 oraz 22 przedszkolaków,
- **dziewięć szkół policealnych – medycznych studiów zawodowych (SP-MSZ)** – w roku szkolnym 2021/2022 kształciło się **2046 słuchaczy**. Od 2018 roku Samorząd WL **stworzył szanse edukacyjne i dał możliwość uzyskania wykształcenia zawodowego** w szkołach policealnych dla ponad **10 tys. słuchaczy**. Zdawalność w roku szkolnym 2021/2022 wyniosła **92%**,
- **Kolegium Pracowników Służb Społecznych (KPSS)** połączone ze Szkołą Policealną Pracowników Służb Społecznych (SPPSS) w Lublinie – w 2022 roku naukę pobierało **66 słuchaczy**. W latach 2018-2022 liczba słuchaczy wyniosła **245 osób**, a zdawalność była na poziomie **100%**,

EDUKACJA – DZIAŁANIA 2022 R.

17 – jednostek oświatowych

210 tys. zł – kwota przeznaczona w budżecie Województwa Lubelskiego na doskonalenia zawodowego nauczycieli

298 – Studenckie Stypendia Marszałka WL na łączną kwotę **799 tys. zł**

1157 – stypendia dla uczniów szkół ogólnokształcących

1429 – stypendia dla uczniów szkół zawodowych

Fot. 2 Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lublinie.

Źródło: <https://lscdn.bip.lubelskie.pl/?id=6>

- placówka doskonalenia nauczycieli – **Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli (LSCDN)**. W roku szkolnym 2021/22 w LSCDN zrealizowano 1 742 formy szkoleniowe, w których wzięło udział **ponad 37 tys.** uczestników, o 6,6 tys. więcej niż w roku poprzednim, co stanowi **wzrost o 21%**.
- cztery **biblioteki pedagogiczne**:
  - w 2022 r. liczba wypożyczeń stacjonarnych wyniosła ponad **225 tys.**, natomiast ze zbiorów online skorzystało ponad **10 tys. czytelników**. Liczba wypożyczeń w bibliotekach pedagogicznych w latach 2018-2022 wyniosła prawie **950 tys.** pozycji. Natomiast liczba użytkowników wyniosła **46,7 tys.** użytkowników,
  - rozpoczęcie współpracy z bibliotekami pedagogicznymi województwa świętokrzyskiego polegające na działaniu w ramach **jednego konsorcjum** pod nazwą **Lubelskie i Świętokrzyskie Biblioteki Pedagogiczne**, co daje zwielokrotnienie dostępu do podręczników akademickich i książek naukowych w języku polskim w wersji online. **IBUK Libra** umożliwia korzystanie z zaawansowanych funkcji pracy z tekstem,
  - w roku szkolnym 2021/2022 biblioteki pedagogiczne przeprowadziły **szereg działań wspomagających**, w tym m.in.: zajęcia edukacyjne, wystawy stacjonarne, wernisaże on-line, organizowanie konkursów, udział w regionalnych i ogólnopolskich akcjach i projektach promujących czytelnictwo.

Samorząd Województwa Lubelskiego realizuje **projekty stypendialne**:

- **Studenckie Stypendia Marszałka Województwa Lubelskiego** – w 2022 r. złożono 483 wnioski, po ich weryfikacji **przyznano stypendium 298 osobom** na łączną kwotę **799 tys. zł**. W latach 2018-2021 ze stypendium skorzystało łącznie **1274 studentów**
- **Lubelskie wspiera uzdolnionych 2021-2023** (kształcenie ogólne) – w 2022 roku łącznie **wypłacono 1157 stypendiów** na łączną kwotę **ok. 2 mln zł**
- **Lubelska kuźnia talentów 2021-2023** (kształcenie zawodowe) – w 2022 roku łącznie **wypłacono 1429 stypendiów** na łączną kwotę **ok. 2,6 mln zł**

Wybuch wojny na Ukrainie w 2022 r. spowodował napływ uczniów z Ukrainy na teren Polski, gdzie podjęli edukację w dwóch formach:

- korzystając z nauczania zdalnego w szkołach ukraińskich,
- uczęszczając do polskich placówek oświatowych.

Na koniec 2022 r. do polskich szkół i przedszkoli uczęszczało 190,6 tys. uczniów z Ukrainy, w tym **6,2 tys.** na terenie **województwa lubelskiego**. Większość uchodźców pobierała edukację w placówkach państwowych, natomiast 730 osób w szkołach i przedszkolach prywatnych zlokalizowanych głównie w Lublinie i Zamościu. Podobnie jak w Polsce, również w regionie najwięcej dzieci uczęszczało do szkoły podstawowej – 62,9%, przedszkola – 17,9%, liceum ogólnokształcącego – 7,7%, technikum – 6,5% i pozostałe – 5%.

Samorząd Województwa Lubelskiego w ramach projektu „**Lubelskie pomaga Ukrainie – nauka języka polskiego**” organizuje bezpłatne kursy z podstaw języka polskiego

dla uchodźców z Ukrainy. Wartość projektu – współfinansowanego z RPO WL na lata 2014-2020 – to **blisko 2,9 mln zł**. Projekt realizowany jest od 1 maja 2022 r. i potrwa do 31 sierpnia 2023 r. Kursy przeznaczone są dla osób pełnoletnich, które w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę wjechały do Polski 24 lutego 2022 r. lub później, przebywają obecnie na obszarze województwa lubelskiego i pozostaną tutaj co najmniej do czasu ukończenia szkolenia językowego. Docelowo w projekcie przewidziano środki na przeszkolenie ok. 1800 osób w ramach 150 grup szkoleniowych. Podczas szkolenia uczestnicy realizują 60 godzin lekcyjnych zajęć, które trwają ok. 5-8 tygodni. Zajęcia kończą się egzaminem wewnętrznym, na podstawie którego wystawiane zostają słuchaczom zaświadczenia o zrealizowanym szkoleniu i nabytych umiejętnościach.

Powołano **Zespół ds. wsparcia edukacyjno-kulturalnego dzieci i młodzieży z Ukrainy**, którego celem jest planowanie działań pomocowych o charakterze kulturalno-oświatowym dla dzieci i młodzieży z Ukrainy. Samorządowe instytucje kultury, szkoły i placówki oświatowe podjęły różnego rodzaju działania z zakresu kultury i edukacji. Udzielają także pomocy humanitarnej.

Działania w zakresie edukacji wspierane były przez Zarząd WL poprzez udzielanie wsparcia finansowego m.in. w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Projekty realizowane były przede wszystkim w ramach:

- całego **Priorytetu 12: Edukacja, kwalifikacje i kompetencje**, z którego sfinansowano **498 projektów** o łącznej wartości **616,3 mln zł** (wartość dofinansowania UE – 523,7 mln zł),
  - największym projektem w ramach Priorytetu 12, którego **beneficjentem** jest **Województwo Lubelskie** to „Wsparcie szkoleniowe dla pracowników placówek edukacyjnych w zakresie sposobu korzystania z narzędzi technicznych umożliwiających lub wspierających pracę zdalną” o wartości ponad **6,5 mln zł**,
- **Priorytetu 13: Infrastruktura społeczna** poprzez działanie 13.5 Infrastruktura przedszkolna, 13.6 Infrastruktura kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz 13.7 Infrastruktura szkolna, z którego sfinansowano **79 projektów** o łącznej wartości **187,8 mln zł** (wartość dofinansowania UE – 102,5 mln zł),
  - największym projektem w ramach Priorytetu 12, którego **beneficjentem** jest **Województwo Lubelskie** to Infrastruktura kształcenia zawodowego i ustawicznego szkół policealnych o zasięgu regionalnym o wartości prawie **3 mln zł**.

Województwo lubelskie **w roku 2022** uzyskało dodatkowe wsparcie finansowe w kwocie **ponad 19,5 mln zł** przy realizacji projektów **w obszarze edukacji**, w tym z:

- **RPO WL 2014-2020** na kwotę łączną ponad **13,5 mln zł**,
- **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020** na kwotę łączną prawie **5 mln zł**,
- **ERASMUS+** na kwotę **220 tys. zł (48 tys. €)**,

- **EFRR** w ramach Programu Operacyjnego **Polska Cyfrowa** na kwotę prawie **450 tys. zł.**

Kultura

Kultura stanowi istotny element życia każdej społeczności. Ważnym zadaniem jest ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego tak, aby można było je przekazać następnym pokoleniom, do zachowania pamięci historycznej i tożsamości narodowej. Zważywszy na znaczenie kultury w rozwoju regionalnej społeczności, Zarząd Województwa Lubelskiego podejmuje szereg działań mających przyczynić się do dalszego rozwoju w tym zakresie.

Stan rozwoju

Wśród najważniejszych **instytucji kultury** realizujących podstawowe zadania z tego obszaru i mających duży wpływ kulturotwórczy należy wskazać: 56 muzeów, 5 teatrów, filharmonię, 30 kin, w tym 3 multiplexy z 25 salami projekcyjnymi oraz liczne domy kultury, świetlice, ośrodki kultury, biblioteki. W Lublinie funkcjonują **instytucje o oddziaływaniu regionalnym i krajowym**, w tym m.in.: teatr dramatyczny (Teatr im. J. Osterwy), teatr lalkowy (Teatr im. H. Ch. Andersena) oraz jedyny we wschodniej Polsce teatr muzyczny. Na uwagę zasługuje twórczość licznej grupy teatrów alternatywnych, w tym m.in.: Ośrodek Praktyk Teatralnych w Gardzienicach, Scena Plastyczna KUL, Lubelski Teatr Tańca.

Wiodącą instytucją muzyczną w regionie jest Filharmonia Lubelska im. Henryka Wieniawskiego, posiadająca jedno z najnowocześniejszych w Polsce profesjonalnych urządzeń prezentujących i rejestrujących wydarzenia artystyczne. Inicjowaniem działań w zakresie animacji kultury oraz współpracą z ośrodkami kultury (JST) na terenie województwa zajmuje się Centrum Spotkania Kultur. Podobną rolę, w zakresie promocji czytelnictwa, pełni Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego.

Dostępność usług kultury w województwie lubelskim w latach 2018-2022

spadek liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 tys. mieszkańców województwa ze 165 w 2018 r. do 75 w 2022 r., tj. o 55%. W tym samym okresie wskaźnik ten w skali kraju spadł z 388 w 2018 r. do 246, tj. o 37%,

spadek liczby imprez masowych z 335 w 2018 roku do 287 w 2022 r. odbyło się 287 imprez masowych (rok 2018 – 335 imprez), w których uczestniczyło prawie 746 tys. osób,

Według stanu na koniec 2021 r. działalność prowadziły 233 centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice. W ciągu roku placówki zorganizowały ponad 9 tys. imprez, w których wzięło udział prawie 1,5 mln uczestników,

wzrost wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego o 3,4%.

W roku 2022 w województwie lubelskim odbyło się szereg ważnych, cyklicznych **imprez kulturalnych** o długiej tradycji i międzynarodowym znaczeniu, w tym: Ogólnopolskie Spotkania Lalkarzy w Puławach, Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych

w Kazimierzu Dolnym, Carnaval Sztukmistrzów w Lublinie, Święto Krainy Rumianku w Hołownie, Międzynarodowy Podlaski Jarmark Folkloru w Białej Podlaskiej, Festiwal Filmu i Sztuki „Dwa Brzegi” w Kazimierzu Dolnym i Janowcu, Jarmark Jagielloński w Lublinie, „Chmielaki Krasnostawskie”, Festiwal Trzech Kultur we Włodawie, Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie w Wojciechowie, Europejski Festiwal Smaku w Lublinie, Sejmik Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie, Transgraniczny Festiwal Pieśni o Roztoczu w Suścu i wiele innych na trwałe wpisanych w kalendarz wydarzeń kulturalnych województwa lubelskiego.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetów gmin i miast na prawach powiatu województwa lubelskiego w 2021 r.:

- wyniosły 385,2 mln zł, w porównaniu z 2018 r. wzrosły o 8,4%,
- stanowiły 3% wszystkich wydatków poniesionych w województwie,
- w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 188 zł (w 2018 r. – 167 zł). W kraju na 1 mieszkańca wydano średnio 198 zł (w 2018 r. – 194 zł).

Fot. 3 Muzeum Wsi Lubelskiej

Źródło: fot. K. Wasilczyk

Fot. 4 Pałac w Radzynie Podlaskim

Źródło: Urząd Miasta Radzyń Podlaski

Realizacja działań

Ze względu na znaczenie kultury w rozwoju regionalnej społeczności, **Zarząd Województwa Lubelskiego podejmuje szereg działań** mających przyczynić się do dalszego rozwoju w tym zakresie. Działania te obejmują przede wszystkim:

- organizowanie i prowadzenie wojewódzkich samorządowych – **10 instytucji kultury**,

- mecenat nad działalnością kulturalną poprzez:
  - **wsparcie stypendialne** dla osób zajmujących się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury i opieką nad zabytkami – w 2022 r. wpłynęło 252 wnioski, z czego przyznano **216 osobom** stypendia na łączną kwotę **prawie 300 tys. zł.** Od 2018 roku wpłynęło łącznie **1052 wniosków**, z czego **przyznanych zostało 783 stypendium na łączną kwotę 880 tys. zł,**
  - **przyznawanie nagród** za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury – **Nagrody Kulturalne Województwa Lubelskiego** – w 2022 roku przyznano łącznie **53 Nagrody Kulturalne** w tym **48 nagród finansowych** (43 nagrody finansowe dla osób fizycznych, 5 nagród finansowych dla zespołów) na kwotę **150 tys. zł** oraz **5 nagród rzeczowych** na kwotę **16 tys. zł.**, Od 2018 roku Zarząd WL na ten cel przeznaczył łącznie 563,5 tys. zł dla 189 osób i 51 podmiotów,
  - wsparcie realizacji zadań publicznych w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym, a w związku z tym **samorząd zapewniał instytucjom kultury środki niezbędne do prowadzenia działalności kulturalnej oraz utrzymania obiektów**, w których ta działalność jest prowadzona poprzez udzielanie dotacji podmiotowych z budżetu Województwa oraz dotacji celowych na bieżące zadania własne jednostek.

W 2020 roku utworzono **Muzeum Badań Polarnych w Puławach** (w organizacji), pierwsze w kraju muzeum o takiej tematyce. Od 25 czerwca 2021 r. Województwo Lubelskie prowadzi tę instytucję wspólnie z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego. 29 sierpnia 2022 r. Sejmik Województwa Lubelskiego wyraził zgodę na zakup budynku Wydziału Zamiejscowego UMCS w Puławach mającego być docelową siedzibą Muzeum Badań Polarnych w Puławach, a przeniesienie prawa własności nieruchomości nastąpiło w październiku 2022 r. Wartość nieruchomości wynosi ponad 5,5 mln zł, z czego 2 mln 400 tys. zł zapewniło Muzeum Badań Polarnych, a nieco ponad 3 mln zł przeznaczyło Województwo Lubelskie. **Nowa siedziba** posiada udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami, dogodną przestrzeń archiwizacyjną, obszerne miejsce na prezentację wystawy stałej. Celem działalności Muzeum Badań Polarnych jest gromadzenie,

KULTURA – DZIAŁANIA 2022 R.

10 instytucji kultury

216 osobom przyznano stypendia na łączną kwotę 300 tys. zł;

53 Nagrody Kulturalne Województwa Lubelskiego na łączną kwotę 166 tys. zł

Spadek w latach 2020-2021 zwiedzających/uczestników we wszystkich placówkach kulturalnych spowodowany był wprowadzonymi ograniczeniami w ich funkcjonowaniu w związku z COVID-19.

przechowywanie, konserwacja i udostępnianie zbiorów w zakresie badań polarnych na terenach Arktyki i Antarktyki, dokumentacji aktywności lodolodu na terenie dzisiejszej Polski oraz dokumentowanie prac polskich zesłańców, w tym naukowców badających obszar Syberii.

Fot. 5 Nowa siedziba Muzeum Badań Polarnych w Puławach

Źródło: <https://mbppulawy.pl/nowa-siedziba-pulawskiego-muzeum-badan-polarnych/>

W lipcu podpisane zostało **porozumienie ws. powołania Centrum Badań nad Historią Regionalną i Lokalną**. UMCS w całości odpowiada za powołanie i funkcjonowanie Centrum w ramach struktur organizacyjnych uczelni, a także koordynuje współpracę z przedstawicielami samorządów. Porozumienie zostało zawarte przez: Gminę Lublin, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Województwo Lubelskie. Porozumienie zakłada wspólną promocję realizowanych działań, udział w konferencjach naukowych oraz innych projektach naukowo-dydaktycznych.

W kwietniu 2022 roku oficjalnie oddano do użytku zmodernizowane **obserwatorium astronomiczne w Puławach**, którego koszt remontu wyniósł blisko 1 mln zł (przy dofinansowaniu z RPO WL w kwocie ponad 690 tys. zł).

Fot. 6 Obserwatorium astronomiczne w Puławach

Źródło: <https://www.pulawy.powiat.pl/aktualnosci/n,253842,obserwatorium-astronomiczne-otwarte.html>

Przedstawiciele samorządu województwa w roku 2022 brali czynny udział w licznych **uroczystościach upamiętniających ważne wydarzenia historyczne**, m.in.:

- uroczystości upamiętniające **80. rocznicę wysiedleń mieszkańców Zamojszczyzny** odbyły się w Skierbieszowie. W obchodach wydarzenia uczestniczył Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda oraz urodzony w Skierbieszowie były Prezydent Niemiec Horst Köhler.
- obchody **83. rocznicy wybuchu II Wojny Światowej**. Uroczystości były hołdem dla mieszkańców miasta, którzy zginęli w wyniku niemieckiej agresji, jak również dla wszystkich bestialsko zabitych mieszkańców polskich wsi i miast.
- 28 sierpnia 2022 roku w **102. rocznicę bitwy pod Komarowem odsłonięto Pomnik Chwały Kawalerii i Artylerii Konnej** na polach Wolicy Śniatyckiej. Wydarzenie było częścią obchodów Święta Kawalerii Polskiej.
- obchody **80. rocznicy Akcji Reinhardt**. Inicjatywa upamiętnienia Ofiar tragicznych wydarzeń, które w dużej mierze dotknęły Lubelszczyznę. Celem uroczystości, które mają trwać od marca 2022 r. do listopada 2023 r. w Lublinie oraz we wszystkich powiatach, w których przed wojną żyli polscy Żydzi i zostali zamordowani przez okupanta niemieckiego jest edukacja, godne uczczenie Ofiar poprzez pokazanie szczególnie żywej świadomości historycznej i empatii mieszkańców Polski do tych tragicznych wydarzeń.
- w 2022 roku ogłoszony został przetarg na roboty budowlane zadania pn. „Przebudowa i rozbudowa budynku dawnej szkoły w Osuchach na potrzeby utworzenia Oddziału Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Osuchach”. **Budowa Muzeum Partyzantów Polskich „Osuchy 44”** upamiętni partyzantów i żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego. Muzeum będzie pierwszym w Polsce muzeum narracyjnym, którego tematyką przewodnią jest życie i walka partyzantów. Miejsce i nazwa muzeum stanowią niestandardowy unikalny w skali województwa i kraju produkt turystyczny. Wybór miejscowości Osuchy, w gminie Łukowa w powiecie biłgorajskim na siedzibę muzeum, związany jest z lokalizacją największego cmentarza partyzanckiego będącego tragicznym śladem jednej z **największych w Europie bitew partyzanckich** – Bitwy pod Osuchami.

W 2022 roku **zakończono remont pięciu zabytkowych budynków Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym**. Przeprowadzono kompleksowe prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy muzealnych obiektach zabytkowych oraz w ich otoczeniu. Zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej oraz stworzenie i modernizację muzealnych wystaw stałych. Całkowity koszt projektu **przekroczył 23 mln złotych**. Część tej kwoty, ponad 14 mln zł to dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN). Pozostałe środki to wkład własny UMWL w Lublinie.

Fot. 7 Jeden z pięciu zabytkowych budynków Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym Dwór z

Gościeradowa z drugiej połowy XVIII wieku w czasie remontu

Źródło: <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci/dobiegł-konca-projekt-remontu-muzeum-nadwislanskiego-w-kazimierzu-dolnym/>

W 2022 roku Muzeum Narodowe w Lublinie zorganizowało:

- pierwszą w historii monograficzną wystawę prac Tamary Łempickiej pod nazwą „Tamara Łempicka – Kobieta w Podróży”,
- pierwszą od 30 lat wystawę czasową o Egipcie „Magia starożytnego Egiptu”. Została ona zorganizowana w 200 rocznicę odczytania hieroglifów oraz 100 rocznicę odkrycia grobowca Tutenchamona.

Działania w zakresie kultury wspierane były przez Zarząd WL poprzez udzielanie wsparcia finansowego m.in. w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Projekty realizowane były z zakresu:

- **Ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego**, z którego sfinansowano **98 projektów** o łącznej wartości **410,6 mln zł** (wartość dofinansowania UE – 259,5 mln zł).

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz **zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze edukacji, kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami** zostały przedstawione w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

5.2. Obszar: OCHRONA ZDROWIA

Zdrowie jest jedną z najbardziej cenionych wartości indywidualnych i społecznych. Z tego względu niezwykle ważna jest **polityka zdrowotna** rozumiana jako działalność, mająca na celu poprawę stanu zdrowia, zaspokajanie potrzeb zdrowotnych, czy też świadczenie usług w zakresie ochrony zdrowia. W tym celu samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami¹⁴, w szczególności w zakresie promocji i ochrony zdrowia. Zadania samorządu województwa w zakresie ochrony zdrowia wynikają z:

- pełnienia funkcji podmiotu tworzącego dla samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej (dotyczące pełnienia funkcji właścicielskich);
- pozostałych zadań, komplementarnych z funkcjonowaniem instytucji ochrony zdrowia.

Szczegółowy zakres kompetencji samorządu województwa w przedmiotowym obszarze określają inne ustawy. Do głównych zadań samorządu terytorialnego z zakresie ochrony zdrowia należy:

- planowanie polityki ochrony zdrowia na danym terenie;
- organizowanie ochrony zdrowia przez realizację funkcji właściciela publicznych zakładów opieki zdrowotnej;
- podejmowanie działań na rzecz zdrowia publicznego i indywidualnego obywateli;
- podejmowanie działań na rzecz promocji zdrowia.

Koordinowanie pracy **Spółecznej Rady ds. Ochrony Zdrowia**. Rada pełni funkcję konsultacyjno – doradczą dla Zarządu Województwa Lubelskiego. Do zadań Rady należy w szczególności m.in. analizowanie bieżącej sytuacji w zakresie ochrony zdrowia w województwie lubelskim, optymalizacja funkcjonowania podmiotów leczniczych działających na terenie województwa Lubelskiego oraz opracowywanie propozycji działań na rzecz rozwoju systemu ochrony zdrowia w województwie lubelskim. Ostatnie posiedzenie Rady w 2022 r. poświęcone było m.in. pomocy obywatelom Ukrainy oraz profilaktyce zdrowotnej.

Stan rozwoju

Dla zobrazowania sytuacji w zakresie usług ochrony zdrowia istotne znaczenie ma struktura demograficzna ludności. Dane dotyczące struktury płci i wieku, rozmieszczenia terytorialnego, liczby urodzeń i zgonów czy migracje, stanowią istotną informację w analizie potrzeb zdrowotnych. Ponadto, **trendy demograficzne** – zarówno w województwie lubelskim jak również w Polsce, w sposób istotny wpływają na system ochrony zdrowia. Zjawiska takie jak starzenie się społeczeństwa, feminizacja, brak zastępowalności pokoleń, zmieniająca się struktura terytorialna ludności czy spadek liczby urodzeń, w znacznym stopniu **determinują potrzeby zdrowotne mieszkańców**, a ich właściwa identyfikacja i interpretacja może pozwolić na dostosowanie systemu i lepsze zaspokojenie potrzeb zdrowotnych mieszkańców w przyszłości.

Województwo lubelskie charakteryzuje się relatywnie dobrymi warunkami w zakresie opieki medycznej i w tym obszarze utrzymuje się na wysokiej pozycji w kraju. Ważnym czynnikiem wpływającym na jakość i dostępność usług zdrowia w regionie jest znacząca **rola**

---

¹⁴ art.14, ust.1, pkt. 2 ustawy z dnia z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2020 poz. 1668)

Lublina jako ośrodka edukacyjnego dla kadry medycznej. W roku akademickim 2021/2022 w woj. lubelskim studiowało ponad **12,5 tys. studentów na kierunkach medycznych**, co stanowiło **18,7%** wszystkich studentów w województwie i **8,5% studentów kierunków medycznych w Polsce**.

W ostatnich latach (2018-2022) odnotowano szereg zmian w zakresie **dostępności do usług i opieki zdrowotnej** w województwie lubelskim. Obserwuje się m.in. następujące cechy i wskaźniki:

wzrost liczby lekarzy w 2021 r. (7 434) o **40%** w stosunku do 2018 r. (5 322),

wzrost liczby dentystów w 2021 r. (2 013) o **138%** w stosunku do 2018 r. (844)

wzrost liczby pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności z poziomu 78,4 (2018 r.) do 100,7 (2021 r.), tj. o 22,3, w Polsce 17,8,

spadek liczby aptek (o 78) oraz **punktów aptecznych** (o 3) w stosunku do 2018 r.
- sprzedaż leków i środków medycznych w 2021 r. prowadziły 734 apteki oraz 51 punktów aptecznych.

spadek **wskaźnika liczby łóżek w szpitalach stacjonarnych na 10 tys. ludności** - w 2021 r. wynosił **51,9 łóżek** (w 2018 r. - 52), w Polsce **44,4** (spadek o 2,9 w porównaniu z 2018 r.). (Mapa 5)

Wskaźnik liczby pacjentów przypadających na łóżko w szpitalach ogólnych w porównaniu z 2018 r. **nie zmienił się** i wynosi 193, w Polsce - 225.

Lecznictwo uzdrowiskowe

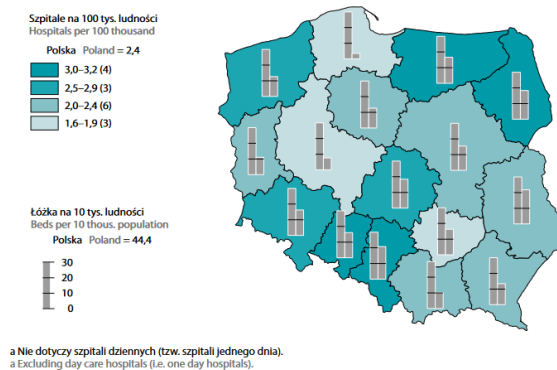
- na koniec 2022 r. opiekę uzdrowiskową zapewniało: 6 sanatoriów uzdrowiskowych, 2 szpitale uzdrowiskowe, 3 zakłady przyrodolecznicze,
- placówki dysponowały łącznie 1,4 tys. łóżek (2021 r.) (Mapa 6),
- liczba pacjentów przebywających w ciągu roku na leczeniu w trybie stacjonarnym wyniosła 15,5 tys. osób (wzrost o 42,0% niż w 2020 r.).

Ratownictwo medyczne

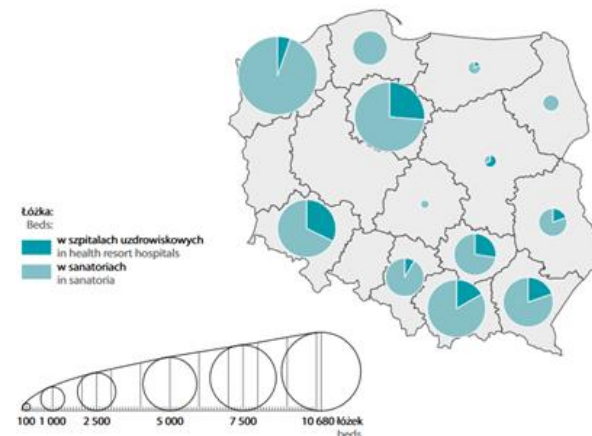
- szybką pomoc medyczną w nagłych przypadkach świadczyło **111 jednostek systemu** ratownictwa medycznego (2021 r.),
- zespoły wyjazdowe ratownictwa medycznego dokonały **167,6 tys. wyjazdów** na miejsce zdarzenia (więcej o 7,5% niż w roku poprzednim), z czego 82,0% to wyjazdy do domu, a 3,1% do zdarzeń w ruchu ulicno-drogowym.
- z pomocy skorzystało **168 tys. osób** (więcej o 7,4% niż w 2020 r.)

Mapa 5 Szpitale ogólne na 100 tys. ludności oraz łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności według województw w 2021 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2021 r., Analizy Statystyczne Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022 r.

Mapa 6 Rozmieszczenie łóżek uzdrowiskowych według województw w 2021 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2021 r., Analizy Statystyczne Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022 r.

W 2022 roku w województwie lubelskim funkcjonowało **47 szpitali**, z czego Samorząd Województwa Lubelskiego jest podmiotem tworzącym dla **17 podmiotów leczniczych** funkcjonujących w formie samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, w tym: 12 jednostek lecznictwa stacjonarnego, 1 zakładu lecznictwa ambulatoryjnego, 4 jednostek ratownictwa medycznego.

Podmioty lecznicze prowadzone przez Samorząd WL na koniec 2022 roku dysponowały łózkami w ilości 5 648. Natomiast zatrudnienie na dzień 31.12.2022 r. w oparciu o umowę o pracę wynosiło 11 330 osób, a ilość umów kontraktowych wyniosła 1 690.

Fot. 8 Park Zdrojowy w Nałęczowie.

Źródło: fot. arch. UMWL

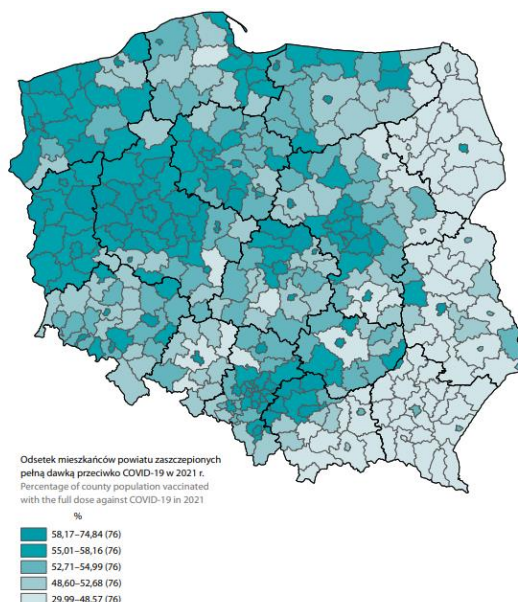
W 2021 r. w regionie ambulatoryjna opieka zdrowotna świadczona była przez **243 przychodnie** oraz **284 praktyki lekarskie i stomatologiczne**. W miastach województwa lubelskiego zlokalizowanych było 72% wszystkich przychodni oraz 57,4% praktyk lekarskich. W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie lubelskim udzielono **18 mln porad**¹⁵ (więcej o 14,2% niż w 2020 r.). Najczęściej korzystano z porad udzielanych w przychodniach (97,1% ogółu porad). Udzielono w nich:

- 99,8% ogółu porad z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej,
- 97,9% specjalistycznych porad lekarskich
- oraz 79,3% porad stomatologicznych.

W 2021 r. przeciętnie mieszkańców województwa skorzystał z **9 porad** w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym: 5 u lekarza opieki podstawowej, 4 u lekarza specjalisty i 1 u stomatologa. W formie **teleporad** zrealizowano **2 885,2 tys. porad lekarskich** w podstawowej opiece zdrowotnej (spadek w skali roku o 30,0%) oraz **449,1 tys. w opiece specjalistycznej** (spadek w skali roku o 34,5%). W opiece stomatologicznej 3,2 tys. porad było świadczonych na odległość.

Od grudnia 2020 r. prowadzona była **akcja szczepień przeciw COVID-19** przeprowadzanych na podstawie Narodowego Programu Szczepień, przyjętego przez Radę Ministrów. Do realizacji tego programu zostało zaangażowanych **6 tzw. „węzłowych”** podmiotów leczniczych podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego. Od początku trwania Narodowego Programu Szczepień do końca 2022 r. łącznie wykonano **ok. 2,6 mln szczepień** przeciwko COVID-19, w tym pierwszą dawkę szczepionki przyjęło **ok. 9,1 mln** osób, trzecią dawkę przyjęło **ok. 12 tys.** osób.

Mapa 7 Odsetek mieszkańców powiatu zaszczepionych pełną dawką przeciwko COVID-19 w 2021 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2021 r., Analizy Statystyczne Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022 r.

¹⁵ Ochrona zdrowia w województwie lubelskim w 2021 r., Informacje Sygnalne Urząd Statystyczny w Lublinie

Zgodnie z **Rozporządzeniem Ministra Zdrowia**, w maju 2022 r. został zniesiony w kraju **stan epidemii SARS-CoV-2**, a obowiązywać zaczął **stan zagrożenia epidemicznego**. Wszystkie podmioty lecznicze podległe Samorządowi Województwa Lubelskiego kontynuowały **procedury zwiększonego reżimu sanitarnego przeciwko** zagrożeniom epidemiologicznym wykonując polecenia Ministerstwa Zdrowia, Wojewody Lubelskiego oraz służb sanitarnych mające na celu minimalizację transmisji SARS-CoV-2.

Zakończenie piątej fali zakażeń COVID-19 w 2022 r. coraz wyraźniej przekładała się na poprawę sytuacji w lubelskich szpitalach. Spadek hospitalizacji pozwolił na **zredukowanie liczby łóżek covidowych** w placówkach specjalistycznych. W związku z powyższym **Szpital Tymczasowy** zlokalizowany na terenie Centrum Targowo - Wystawienniczego Targów Lublin S.A. pod patronatem Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 w Lublinie **zakończył działalność** 31 marca 2022 r.

Rolą Samorządu Województwa Lubelskiego w kontekście funkcjonowania krajowego systemu opieki zdrowotnej jest między innymi: **implementacja założeń krajowych strategii ochrony zdrowia do regionalnej strategii województwa**. W tym kontekście, istotnym narzędziem wykorzystywanym przez Samorząd Województwa Lubelskiego przy kreowaniu regionalnej polityki zdrowotnej są **mapy potrzeb zdrowotnych (MPZ)**.

Wdrożeniu rekomendowanych kierunków działań zawartych w mapie potrzeb zdrowotnych służą plany transformacji. To w nich zawarte są zaproponowane konkretne działania i interwencje, które mają realizować postulaty zawarte w mapie. Na terenie województwa lubelskiego opracowany został **Wojewódzki Plan Transformacji Województwa Lubelskiego na lata 2022-2026 (WPT 2022-2026)** przyjęty Obwieszczeniem Wojewody Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. w sprawie ogłoszenia pierwszego Wojewódzkiego Planu Transformacji dla województwa lubelskiego na lata 2022-2026.

WPT 2022-2026 został opracowany na podstawie sporządzonej i ogłoszonej przez Ministra Zdrowia mapie potrzeb zdrowotnych (MPZ), jak również wyzwań systemu opieki zdrowotnej i rekomendowanych kierunków działań na terenie województwa lubelskiego w zakresie obszarów zawartych w MPZ, które zostały opracowane przez Ministerstwo Zdrowia we współpracy z Wojewodą Lubelskim oraz danych za 2019 r. zawartych w Bazie Analiz Systemowych i Wdrożeniowych Ministerstwa Zdrowia.

Kontynuacją polityki zdrowotnej na szczeblu regionalnym jest **Program Strategiczny Ochrony Zdrowia Województwa Lubelskiego na lata**

- na koniec 2022 r. blisko 80% podmiotów (tj. 14 z 17) podległych Samorządowi WL wygenerowało dodatni wynik finansowy (dane wstępne)
- w szpitalach podległych Samorządowi WL na koniec 2022 r.:
  - znajdowało się 5 648 łóżek
  - zatrudnionych było niemal 11 330 osób
  - zawartych było 1690 umów kontraktowych

Mapy potrzeb zdrowotnych

Efektywne działanie przez mapowanie

2021-2027, przyjęty uchwałą nr CCLXXXIX/5107/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego w dniu 24 sierpnia 2021 r, w którym zostały zdiagnozowane obszary wsparcia.

Sytuacja finansowa jednostek ochrony zdrowia podległych Samorządowi WL

Zarząd Województwa Lubelskiego do dnia 26 lipca 2022 r. zatwierdził **18 sprawozdań finansowych** za rok 2021 podległych jednostek ochrony zdrowia. Na koniec 2021 r. dodatnie wyniki finansowe wygenerowało 14 podmiotów leczniczych, natomiast wg wstępnych danych na koniec 2022 r. było to 13 jednostek.

Wyniki finansowe i stan zatrudnienia w jednostkach ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5 Wyniki finansowe i zatrudnienie w jednostkach ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego

Lp.	Nazwa podmiotu leczniczego	Wynik finansowy netto w (zł)		Zatrudnienie (wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.)		Liczba łóżek (wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.)
		2021 r.	2022 r. (dane wstępne*)	umowy o pracę (w osobach)	kontrakty (umowy-ilość)	
1	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. S.K. Wyszyńskiego SPZOZ w Lublinie	-24 519 554,45	-57 316 193,38	2 635	482	1 025
2	Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie	-16 026 367,73				
3	Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu	693 444,82	2 619 564,57	1 570	204	564
4	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Białej Podlaskiej	6 951 885,14	-6 769 815,32	1563	185	679
5	Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie	435 973,94	160 034,29	1 088	182	721
6	Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli	-44 941 625,79	-28 806 838,39	1 778	143	501
7	Szpital Neuropsychiatryczny im. Prof. Mieczysława Kaczyńskiego SPZOZ w Lublinie	-10 591 633,35	-11 348 424,99	966	6	1 036
8	Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Radecznicy	1 248 665,29	4 518 360,87	334	12	395
9	Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Suchowoli	300 809,52	600 370,42	142	3	137
10	Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Celejowie	800 016,25	3 212 419,04	192	0	269
11	Kolejowy Szpital Uzdrowiskowy SP ZOZ w Nałęczowie	392 114,41	910 973,15	77	3	183
12	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Adam polu	694 473,50	1 151 050,00	55	0	38
13	Samodzielne Publiczne Sanatorium Gruźlicy i Chorób Płuc w Poniato wej	29 351,16	813 104,67	66	4	100
14	Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze w Lublinie	108 684,58	114 322,67	187	85	-

15	Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe SP ZOZ w Lublinie	277 919,56	1 931 066,26	263	123	-
16	Stacja Pogotowia Ratunkowego SPZOZ w Białej Podlaskiej	1 637 458,77	2 059 352,06	139	88	-
17	Stacja Ratownictwa Medycznego w Chełmie - SP ZOZ	1 636 503,01	1 340 275,70	106	104	-
18	Samodzielna Publiczna Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Zamościu	312 418,57	48 118,48	169	66	-
RAZEM				11 330	1 690	5 648

Źródło: Opracowanie DZIIPS na podstawie rocznych sprawozdań finansowych za 2021 r., miesięcznych informacji finansowych oraz rocznych sprawozdań z wykonania planów rzeczowo finansowych zawierających wstępne dane wg stanu na dzień 31.12.2022 r. przekazywanych przez podmioty lecznicze podległe Samorządowi WL.

Ostateczne dane finansowe odzwierciedlające wyniki działalności SP ZOZ-ów za 2022 r., zostaną ujęte w rocznych sprawozdaniach finansowych, które Zarząd Województwa Lubelskiego zatwierdzi do dnia 30 czerwca 2023 r. zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz.U. z 2023 r., poz. 120 z późn. zm.).

Realizacja działań

Środki przeznaczone na **działania związane z ochroną zdrowia** w województwie lubelskim w 2022 r. wyniosły ok. **36,9 mln zł.**

Z inicjatywy Zarządu Województwa Lubelskiego, Sejmik Województwa Lubelskiego podjął Uchwałę Nr XXXI/476/2021 z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie **połączenia** Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie z WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SPZOZ w Lublinie. Celami połączenia szpitali są **poprawa dostępności i wzrost kompleksowości świadczeń zdrowotnych** oraz poprawa wyniku finansowego i płynności finansowej. Z dniem 12 kwietnia 2022 r. Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie został wykreślony z Krajowego Rejestru Sądowego i nastąpiło przejęcie wszystkich praw oraz obowiązków na podmiot przejmujący, czyli WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Lublinie. Łączna wartość umów z NFZ po połączeniu obu szpitali to **312 mln zł.** WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego, po połączeniu jest **największą placówką służby zdrowia w regionie.** Obecnie szpital dysponuje 1 083 łóżkami. Nowa placówka przyjęła bardzo ambitne plany dotyczące inwestycji, które opiewają na wartość ok 300 mln zł. Ponad 100 mln zł zostanie przeznaczony na powstanie **Regionalnego Centrum Pulmonologii** w placówce przy ul. Herberta, a ponad 83 mln zł będzie kosztowało utworzenie **nowego bloku zabiegowo-anestezjologicznego** w szpitalu przy al. Kraśnickiej.

Do **kluczowych zadań inwestycyjnych** zrealizowanych w 2022 roku w podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego podmiotach leczniczych należą:

- **Zakup specjalistycznego sprzętu medycznego - robota chirurgicznego Da Vinci** dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. S.K. Wyszyńskiego w Lublinie, dzięki któremu zabiegi będą wykonywane w sposób dotychczas niedostępny w województwie i rzadkie w Polsce. Robot medyczny pozwoli na wykonywanie

skomplikowanych zabiegów chirurgicznych w bardzo trudnych obszarach anatomicznych w sposób niezwykle precyzyjny. Za pomocą robota można wykonać 170 typów zabiegów, głównie z zakresu urologii, ginekologii, chirurgii, torakochirurgii oraz laryngologii i chirurgii szczękowej. Całkowita wartość projektu ok. **14,9 mln zł**

Fot. 9 Operacja przeprowadzona robotem da Vinci w WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie

Źródło: www.lubelskie.pl.

- **Centrum Wspierania Nowego Życia** - Renowacja zabytkowego budynku dawnego Szpitala Żydowskiego oraz jego adaptacja w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych, wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem. Trwająca od 2017 r. inwestycja została zakończona w 2022 r. Całkowita wartość projektu: ok. **13,3 mln zł**.
- Utworzenie **systemu zabiegowo anestezjologicznego** w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie. Całkowita wartość projektu: **ok. 83,5 mln zł**.

Fot. 10 Budowa bloku R w WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie

Źródło: www.szpital.lublin.pl

- **Zwiększenie efektywności funkcjonowania Klinicznego Oddziału Toksykologiczno – Kardiologicznego** w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie. Szpital inwestycje realizuje przy

Kluczowe inwestycje i działania w obszarze ochrony zdrowia w 2022 r.

- zakup **roboty chirurgicznego Da Vinci** dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. S.K. Wyszyńskiego w Lublinie za **14,9 mln zł**.
- formalne połączenie SPSW im. Jana Bożego w Lublinie z WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego przyniosło następujące efekty:

1012

- łóżek szpitalnych

2573

- personel medyczny

312 mln zł

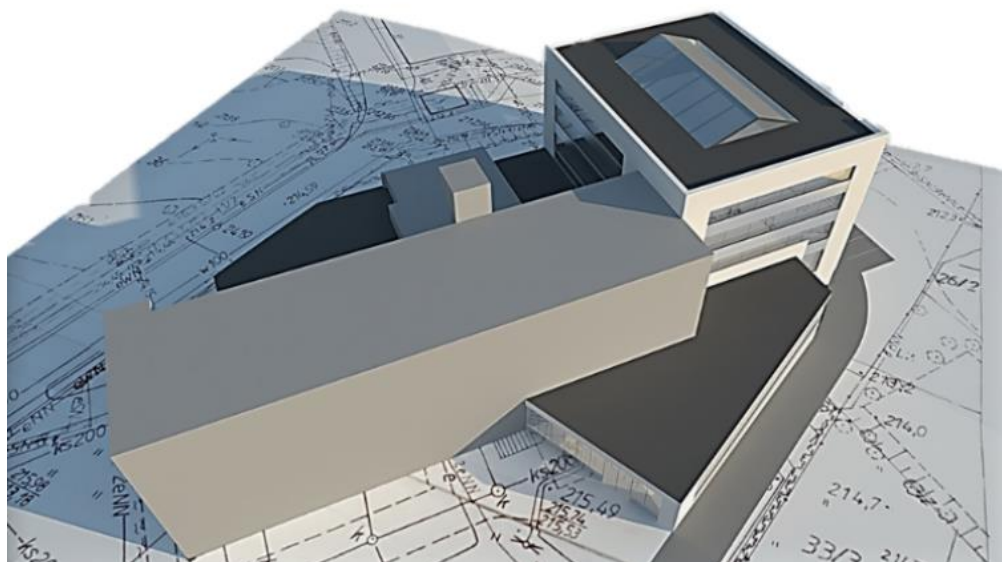
- wartość umów z NFZ

- **Centrum Wspierania Nowego Życia** - wartość projektu: ok. 13,3 mln zł.
- Utworzenie **systemu zabiegowo anestezjologicznego - Blok R** w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. S.K. Wyszyńskiego w Lublinie za **83,5 mln zł**

wykorzystaniu środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Wartość całości zadania inwestycyjnego na lata 2022-2023 wynosi **18,6 mln zł**.

- **Modernizacja** oddziałów: Obserwacyjno-Zakaźnego, Pulmonologicznego i Medycyny Paliatywnej oraz Poradni p/gruźliczej w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie pod kątem dostosowania do możliwości pełnienia funkcji izolacyjnych na potrzeby pacjentów z podejrzeniem/rozpoznanie COVID-19. Wartość całej inwestycji wynosi: **ok. 2,5 mln zł**.
- **Rozwój i podniesienie jakości usług medycznych** WOMP CP-L w Lublinie poprzez rozbudowę infrastruktury i doposażenia bloku C w związku ze zwalczaniem skutków pandemii COVID-19. Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze w Lublinie inwestycje realizuje przy wykorzystaniu środków instrumentu REACT EU w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2022. Wartość całości zadania inwestycyjnego na lata 2022-2023 wynosi ok. **36,7 mln zł** w tym środki BWL w kwocie 12,7 mln zł. Wartość w 2022 r. wynosiła 225 tys. zł.
- **Utworzenie Wschodniego Centrum Badań Profilaktycznych** w WOMP CP-L w Lublinie oraz zorganizowanie Ośrodka Badań Profilaktyczno Konsultacyjnych w Łucku w Obwodzie Wołyńskim (Ukraina), w ramach Programu Interreg Next Polska – Ukraina 2021-2027. Projekt jest realizowany w partnerstwie transgranicznym. Dofinansowanie UE wynosi ponad 4 mln EUR, z czego 3 mln EUR są przeznaczone na inwestycję w WOMP.

Fot. 11 Wizualizacja budynku WOMP w Lublinie po rozbudowie i doposażeniu bloku C

Źródło: www.womp.lublin.pl

- **Zakup mammografu cyfrowego** oraz dofinansowanie modernizacji i ucyfrowienia rezonansu magnetycznego w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Wojewódzkim im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu. Całkowita wartość projektu **ok. 1,3 mln zł**.
- Przebudowa **Szpitala Powiatowego w Rykach** oraz zakup **Rezonansu Magnetycznego** na łączną kwotę ponad **13,5 mln zł** (w tym środki z Polskiego Ładu – Program Inwestycji Strategicznych 1,2 mln zł).

Działania w zakresie ochrony zdrowia wspierane były przez Zarząd WL poprzez udzielanie wsparcia finansowego m.in. w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Projekty realizowane były przede wszystkim w ramach: **Działania 10.3 Programy profilaktyki zdrowotnej, Działania 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne, Działania 13.1 Infrastruktura ochrony zdrowia, Działania 15.2 wsparcie sektora ochrony zdrowia**, z których sfinansowano 352 inwestycje o łącznej wartości 675,5 mln zł (wartość dofinansowania UE – 486,3 mln zł).

Fot. 12 Rezonans Magnetyczny w Szpitalu Powiatowym w Rykach

Źródło: Archiwum Szpitala powiatowego w Rykach

W ramach **działania pn. Programy profilaktyki zdrowotnej** zrealizowano 36 projekty o łącznej wartości 37,9 mln zł (wartość dofinansowania z UE – 31,9 mln zł). Projekt, który dostał największe dofinansowanie „Realizacja działań profilaktycznych oraz wykonanie badań diagnostycznych w kierunku boreliozy” o łącznej wartości 4,1 mln zł (wartość dofinansowania UE – 3,5 mln zł., beneficjent: Centrum Medyczne Luxmed).

Z **działania pn. Usługi społeczne i zdrowotne** zrealizowano 231 projektów o łącznej wartości 416,5 mln zł (wartość dofinansowania z UE - 346,8 mln zł). Największy projekt, który dostał dofinansowanie o łącznej wartości 17,3 mln zł. (wartość dofinansowania z UE - 14,7 mln zł.) to „Wzmacnianie bezpieczeństwa podmiotów leczniczych podległych Samorządowi Województw Lubelskiego w związku z zagrożeniem epidemicznym.” (beneficjent: Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie).

 RPO WL 2014-2020
- wsparcie w zakresie
ochrony zdrowia

 Działanie 10.3

- Programy profilaktyki zdrowotnej
- 36 projekty
- o łącznej wartości 37,9 mln zł
- dofinansowanie z UE - 31,9 mln zł

 Działanie 11.2

- Usługi społeczne i zdrowotne
- 231 projekty
- o łącznej wartości 416,5 mln zł
- dofinansowanie z UE - 346,8 mln zł

 Działanie 15.2

- Wsparcie sektora ochrony zdrowia
- 1 projekt
- o łącznej wartości 36,7 mln zł
- dofinansowanie z UE – 25,8 mln zł

Fot. 13 Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie

Źródło: <https://chelmski.eu/>

Natomiast w ramach **działania pn. Wsparcie sektora ochrony zdrowia** zrealizowano **1 projekt** o łącznej wartości 36,7 mln zł. (wartość dofinansowania z UE – 25,8 mln zł) pt. „Rozwój i podniesienie jakości usług medycznych Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy Centrum profilaktyczno – leczniczego w Lublinie poprzez rozbudowę infrastruktury i doposażenie bloku C w związku ze zwalczaniem skutków pandemii Covid-19”.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi **polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze ochrony zdrowia zrealizowane w 2022 r.** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.3. Obszar: POMOC I INTEGRACJA SPOŁECZNA

Stan rozwoju

Działania z zakresu **pomocy i integracji społecznej** mają na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Działania te polegają na wspieraniu osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, w tym życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W ostatnich latach odnotowano szereg zmian w obszarze pomocy i integracji społecznej w województwie lubelskim. Do najważniejszych z nich należą m.in.:

spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem z 26,5 % (2019 r.) do 24,4 % (2020 r.), tj. 2,1 p. proc. (w Polsce o 0,6 p. proc.)

•W 2019 r. na terenie województwa lubelskiego, w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej **granicy ubóstwa skrajnego** (tzw. minimum egzystencji) funkcjonowało 6,8 % osób. Poniżej **relatywnej granicy ubóstwa** żyło 17,5 % osób. Stopa **ubóstwa "ustawowego"** wyniosła 12,6%.

spadek wskaźnika liczby osób na 10 tys. ludności korzystających z pomocy społecznej z 360 (2018) do 256,6 (2021), tj. o 103,4 (jest to wynik dokładnie taki jak średnia dla Polski).

wzrost liczby mieszkań o 7,3% (w kraju o 12,8%) w porównaniu z 2011 r.

•**787,8 tys. mieszkań**, co stanowiło **5,2%** ogółu zasobów w kraju
•w miastach województwa lubelskiego w 2021 r. spisano 414,0 tys. mieszkań, na wsi – 373,9 tys. W stosunku do 2011 r. liczba mieszkań w miastach zwiększyła się o 43,7 tys. (o 11,8%), na wsi o 9,8 tys. (o 2,7%).
•przeciętna powierzchnia użytkowa w mieszkaniach wynosiła **78,9 m²** i była wyższa niż w Polsce – **75 m²**.

spadek osób niepełnosprawnych w województwie lubelskim z 265 tys. w 2010 r. do 174 tys. w 2021 r.

Notowany jest stosunkowo **wysoki wskaźnik osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub niezdolności do pracy** przypadających na 10 tys. mieszkańców. W 2020 r. wskaźnik ten kształtował się w przedziale 673-716 osób.

Pomimo znaczącej poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej niektóre grupy społeczne są zagrożone wykluczeniem społecznym. Wynika to m.in. z takich czynników jak:

- status majątkowy,
- wykształcenie,
- miejsce zamieszkania,
- niepełnosprawność.

Mimo zauważalnego **obniżania się wskaźnika osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej** nadal notowany jest problem ubóstwa mieszkańców województwa.

Występuje również konieczność i potrzeba wsparcia rodzin borykających się z sytuacjami kryzysowymi i problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

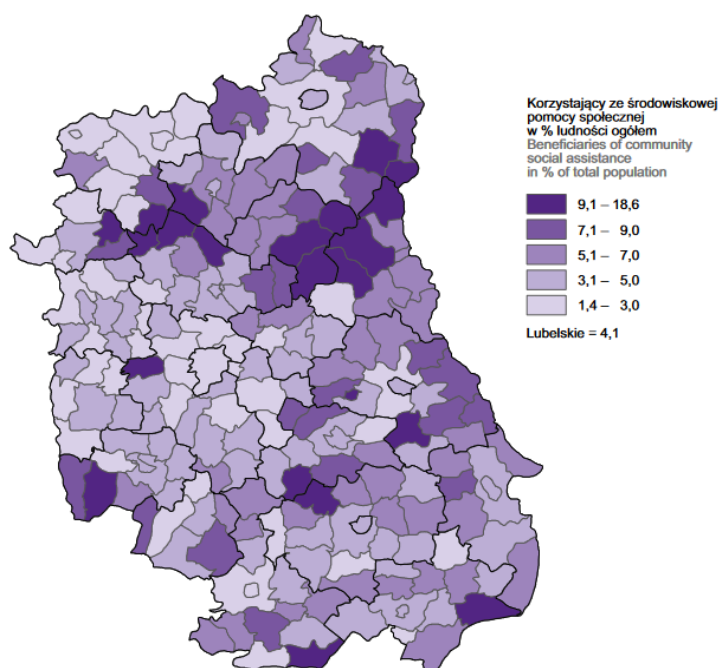
W 2021 r. ze wsparcia gmin w zakresie pomocy społecznej skorzystało 4,4% mieszkańców Lubelszczyzny (w 2020 r. – 4,8%) (Mapa 8). Wskaźnik ten był najwyższy w mieście Chełm oraz w gminach z terenu powiatów włodawskiego i parczewskiego. Najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w gminach z terenu powiatów opolskiego, świdnickiego oraz w mieście Zamość (Wykres 9).

Wykres 9 Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w 2021 r.

Źródło: Oprac. własne na podst. Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w 2021 r., ROPS w Lublinie, Lublin 2023 r.

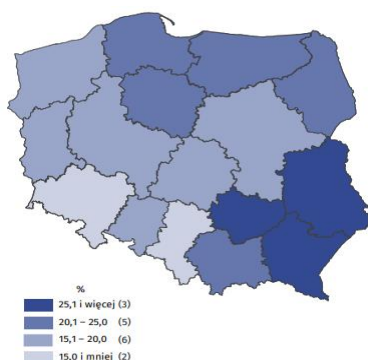
Mapa 8 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r. w województwie lubelskim

Źródło: Ochrona zdrowia i pomoc społeczna w 2021, GUS 2022 r.

Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych w 2021 roku wyniosła **30 963**¹⁶ (Mapa 9). Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego, tj. **22 311** (o 2 331 mniej niż w 2020 r.), następnie zasiłek okresowy otrzymały **14 162 osoby** (o 974 mniej niż w 2020 roku), a zasiłek stały wypłacono **8 875 osobom** (o 244 mniej niż w 2020 r.), w tym **7 742 osobom** samotnie gospodarującym. Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego było bezrobocie - niemal 77% wszystkich świadczeniobiorców. Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest pomoc w formie posiłku.

Mapa 9 Udział dzieci w wieku poniżej 18 lat, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w 2021 r.

Źródło: Świadczenia na rzecz rodziny w 2021 r., Informacje sygnałowe GUS, 2022 r.

W 2021 r. z pomocy w formie posiłku skorzystało ogółem **17 420 osób** (spadek o ponad 6 tys. osób w porównaniu z 2020 r.), dominującą grupę stanowią dzieci, tj. **15 808 dzieci** (o ponad 5,5 tys. mniej niż w 2020 r.).

W 2022 r. województwie lubelskim ponad **357,1 tys.** (tj. 97,9% osób poniżej 18 roku życia) dzieci otrzymało wsparcie z **Programu Rodzina „500+”**.

Województwo lubelskie, podobnie jak pozostałe regiony kraju, dotknięte jest **procesem starzenia się społeczeństwa**. Istotną rolę w systemie opieki zdrowotnej nad osobami starszymi pełnią zakłady **opieki długoterminowej** (Mapa 10), zapewniające pacjentom całodobowe świadczenia pielęgnacyjne, opiekuńcze i rehabilitacyjne, a także kontynuację leczenia w dłuższym okresie oraz zakłady zapewniające opiekę **hospicyjno-paliatywną** (Mapa 11).

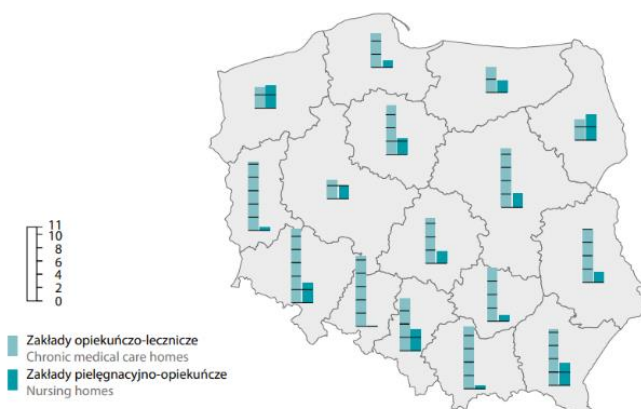
Główne powody przyznania pomocy i wsparcia rodzin w 2021 r.

- ↓ **ubóstwo** – 22 163 rodzin (mniej o ok. 7,5 tys. w porównaniu do 2018 r.)
- ↓ **długotrwała lub ciężka choroba** – 18 109 rodzin (mniej o ok. 5,4 tys. w porównaniu do 2018 r.)
- ↓ **niepełnosprawność** – 15 866 rodziny (mniej o ponad 5,2 tys. w porównaniu do 2018 r.)
- ↓ **bezrobocie** – 16 487 rodziny (mniej o 5 tys. w porównaniu do 2018 r.)

¹⁶ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w 2021 r.

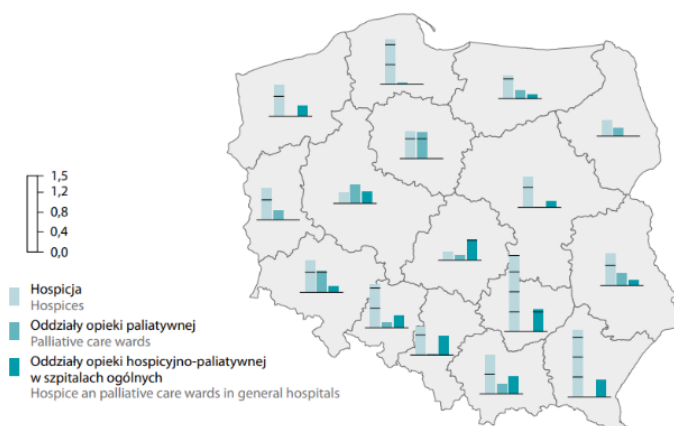

Mapa 10 Łóżka w zakładach opieki długoterminowej na 10 tys. ludności w 2021 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2021 r., GUS 2022 r.

Mapa 11 Łóżka w hospicjach, oddziałach opieki paliatywnej oraz na oddziałach opieki hospicyjno-paliatywnej w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności w 2021 r.

Źródło: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2021 r., GUS 2022 r.

W 2022 r. odsetek osób w wieku 65 lat i więcej (412 548 osób) wyniósł 20,4% ogółu mieszkańców województwa (średnia dla kraju 19,5%¹⁷). Postępujący proces starzenia się ludności prowadzi do częstszego występowania chorób przewlekłych i niepełnosprawności. Wiąże się to ze znacznym wzrostem wydatków na zaspokojenie rosnących potrzeb ludności związanych ze zdrowiem, jak też zapewnieniem usług opiekuńczych osobom potrzebującym opieki. Pod koniec 2021 r. w województwie lubelskim funkcjonowały **93 zakłady pomocy społecznej**, wśród których **47 to domy pomocy społecznej** oraz **20 placówek** zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku.

W regionie lubelskim **ok. 3,3 tys. osób** w wieku senioralnym korzystało z zakładów

Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2023 – 2024

- W roku 2022 prowadzono prace nad **Regionalnym Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2023 – 2024**

Dokument został przyjęty w lutym 2023 r.

- Dokument ma charakter operacyjno-wdrożeniowy, a jego celem jest zaplanowanie interwencji w zakresie rozwoju usług społecznych z uwzględnieniem środków finansowych z różnych źródeł (w tym UE) i z udziałem szerokiego grona realizatorów.

¹⁷ Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31 grudnia, Główny Urząd Statystyczny

stacjonarnych pomocy społecznej. W ramach **Ogólnopolskiej Karty Seniora** w okresie 2018 - 2022 wydano łącznie **7306 kart**, natomiast **w 2022 roku - 753 kart**. Realizowane są 2 konkursy promujące innowacyjne i wielozakresowe działania na rzecz seniorów tj. „Gmina przyjazna Seniorom” i „Aktywny Senior” organizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

Realizacja działań

Zadania Samorządu w obszarze pomocy i integracji społecznej koncentrują się wokół następujących działań:

- opracowanie i monitorowanie wdrażania strategii województwa w zakresie polityki społecznej obejmującej m.in.: programy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, wsparcia rodziny, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii;
- diagnozowanie i monitorowanie wybranych problemów społecznych w regionie;
- rozpoznawanie przyczyn ubóstwa;
- organizacja szkoleń zawodowych kadr pomocy społecznej oraz innych instytucji, organizacji i służb realizujących zadania wpisujące się w szerokorozumianą politykę społeczną;
- wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie;
- koordynacja działań na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w województwie;
- realizacja projektów ze środków unijnych w partnerstwie z innymi województwami;
- realizacja wojewódzkich programów z obszaru polityki społecznej;
- rehabilitacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych;
- sporządzanie oceny, o której mowa w art. 16a ocena zasobów pomocy społecznej na podstawie ocen sporządzonych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, uwzględniającej kwestie i problemy społeczne.

Kluczowe działania realizowane przez Samorząd Województwa Lubelskiego w poszczególnych obszarach obejmują:

Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej

Kluczową rolę w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej pełni **Ośrodek Adopcyjny** funkcjonujący w strukturach **Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie**. Rodziny adopcyjne uzyskują ze strony pracowników Ośrodka przede wszystkim wsparcie psychologiczno-pedagogiczne. Ośrodek Adopcyjny podejmuje również działania w zakresie promowania idei adopcji m.in.: w formie społecznych spotów adopcyjnych. Kampanie społeczne kierowane są do szpitali, ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, studentów uczelni wyższych. W województwie lubelskim w 2022 r. zostało przysposobionych **64 dzieci**. W latach 2018-2022 zostało zgłoszonych do adopcji **1 139** dzieci. Z powodu niepełnosprawności, deficytów rozwojowych, płodowego zespołu alkoholowego oraz wieku zgłoszonych dzieci tylko 329 zostało przysposobionych. W ciągu 5 lat wydano **290** świadectw ukończenia szkolenia dla

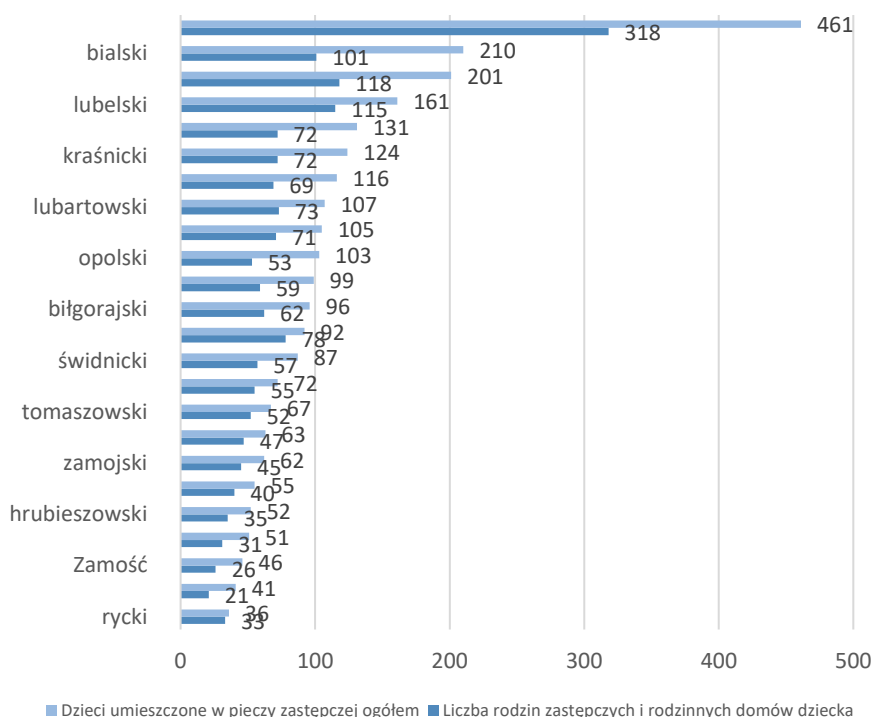
kandydatów przysposobienia dziecka.

W 2022 r. poza rodziną biologiczną wychowywało się 3 615 dzieci, w tym: 2 638 przebywało w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka oraz 977 w instytucjonalnej pieczy zastępczej (w 94 placówkach opiekuńczo-wychowawczych). W sytuacji dysfunkcyjności rodziny biologicznej, dziecko ma prawo do wychowania i opieki w pieczy zastępczej. Z uwagi na potrzeby rozwojowe, najkorzystniejszą formą czasowego pobytu dziecka poza rodziną naturalną jest rodzina zastępcza.

Rodzinnymi formami funkcjonującej pieczy zastępczej na koniec 2022¹⁸ roku były:

- **25** rodzinne domy dziecka, w których przebywało **185** dzieci. Funkcjonowały one na terenie powiatów: biłgorajskiego, krasnostawskiego, powiatu lubelskiego, miasta Lublin, łukowskiego, radzyńskiego, ryckiego, świdnickiego, tomaszowskiego, włodawskiego, zamojskiego i miasta Zamość. Najwięcej rodzinnych domów dziecka znajdowało się na terenie powiatu bialskiego (8) oraz powiatu chełmskiego i opolskiego (po 3);

Wykres 10 Rodziny zastępcze i liczba umieszczonych w nich dzieci w powiatach województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL w oparciu o dane ROPS w Lublinie, Lublin 2023 r.

¹⁸ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2022-07-01 do 2022-12-31.

- **1 678 rodzin zastępczych**, w których umieszczonych było **2 453 dzieci** (Wykres 10).

W 2022 r. Samorząd Województwa Lubelskiego prowadził inne działania wspierające rodziny w tym m.in.: zorganizował Wojewódzki Dzień Rodzin oraz z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego Marszałek Województwa Lubelskiego skierował do rodzin zastępczych Dyplomy Uznanie. W zakresie wspierania rodzin wielodzietnych w ramach Regionalnej Karty Dużej Rodziny, w ramach której od 2018 roku wydano łącznie **147 kart** dla **31 rodzin**, w tym **21 kart w 2022 r.**

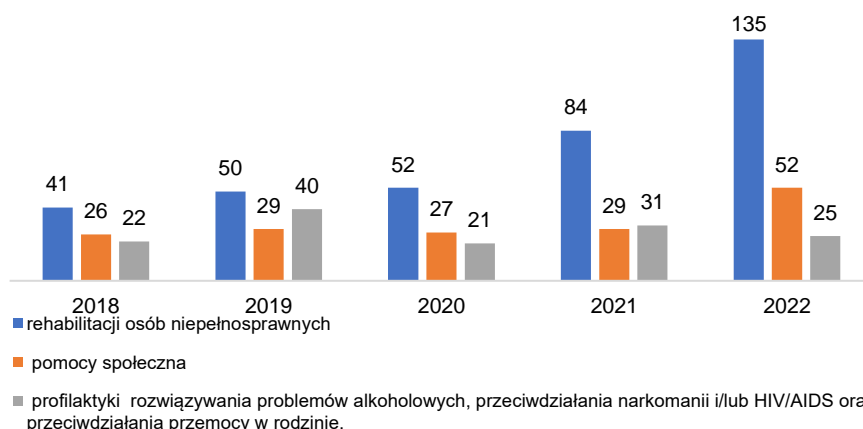

Pomoc i integracja społeczna

Jednym z **priorytetów** polityki społecznej w 2022 r. było udzielenie **pomocy uchodźcom** z terenów objętych konfliktem zbrojnym w Ukrainie. Samorząd zlecał organizacjom pozarządowym realizację działań mających na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb życiowych tych osób (zakwaterowanie, posiłki, odzież, środki higieniczne), jak również działań integracyjnych. W 2022 roku zawarto 15 umów w trybie pozakonkursowym na finansowanie działań związanych z pomocą osobom uciekającym z Ukrainy w związku z toczącym się tam konfliktem zbrojnym oraz **37 umów** w ramach otwartego konkursu ofert na działania z zakresu pomocy społecznej. Ogółem zawarto z organizacjami pozarządowymi 52 umowy na łączną kwotę **ok. 500 tys. zł.**

W latach 2018-2022 podpisano łącznie ok. **760** umów z podmiotami realizującymi usługi społeczne w zakresie m. in.: rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i/lub HIV/AIDS oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wykres 11 Liczba umów z podmiotami realizującymi usługi społeczne w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL w oparciu o dane ROPS w Lublinie, Lublin 2023 r.

Ponadto kontynuowane były działania związane z popularyzacją idei tworzenia Centrów Usług Społecznych. Obserwuje się duże zainteresowanie gmin przekształcaniem ośrodków pomocy społecznej w centra usług społecznych.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie jako **pierwszy w kraju** podjął się organizacji **szkoleń** pod kątem przygotowania kadr dla przyszłych CUS-ów. Były to: szkolenie z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych, szkolenie z zakresu opracowywania i realizacji indywidualnych planów usług społecznych, szkolenie z zakresu organizacji społeczności lokalnej. Przeszkolono łącznie **298 osób**, w tym **127 osób** w 2022 r.

Fot. 14 Centrum Usług Społecznych w Świdniku

Źródło: cus.e-swidnik.pl

Rehabilitacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych

Zarząd Województwa Lubelskiego w ciągu ostatnich lat aktywnie wspierał rozwój bazy i infrastruktury usług społecznych. Na przebudowę i rozbudowę obiektów służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami wydano prawie 13 mln zł (środki PFRON), które skierowano na realizację 30 obiektów na terenie województwa lubelskiego. W latach 2018-2022 w województwie lubelskim udzielono wsparcia finansowego na dofinansowanie kosztów działania **9 Zakładów Aktywności Zawodowej** w wysokości ponad 41 mln zł. W tym okresie powstały dwa nowe zakłady, na utworzenie których przekazano prawie 2,1 mln zł.

W 2022 r. na dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej przeznaczono **10,4 mln zł** (w tym: 9,5 mln zł ze środków PFRON oraz 900 tys. zł ze środków budżetu WL). Nastąpił również wzrost zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w Zakładach Aktywności Zawodowej z 324 osób do 329 osób. Zawarto **130 umów** z organizacjami pozarządowymi w ramach zlecenia zadań publicznych z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w kwocie **3,3 mln zł.**, a także przeznaczono ok. 90 tys. zł ze środków budżetu WL na realizację działań wynikających z Wojewódzkiego Programu rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi.

Przeciwdziałanie uzależnieniom

Zadania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom Samorząd realizował w oparciu o Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2024, Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2021-2024 oraz obowiązujący od dnia 17 października 2022 r. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 (Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XL/612/2022 z dnia 17 października 2022 r.)

W ramach otwartych konkursów ofert dofinansowano zadania zlecone, zawarto 25 umów na łączną kwotę ok. **678 tys. zł** działaniami objęto łącznie **8 041 osób**. Udzielono również wsparcia na kwotę **30 tys. zł**. Wojewódzkiemu Ośrodkowi Terapii Uzależnienia od Alkohol i Współuzależnienia w Lublinie przy Szpitalu Neuropsychiatrycznym im. prof. M. Kaczyńskiego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lublinie. Inne działania w tym zakresie to m.in.: szkolenia, zakup materiałów edukacyjno-informacyjnych w ramach kampanii profilaktycznej, realizacja i emisja spotu społecznego z obszaru uzależnień.

W 2021 z inicjatywy Samorządu WL uruchomiono **Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FAS/FASD** działający przy ROPS w Lublinie. W 2021 roku przyjęto do diagnostyki 58 dzieci i młodzieży z województwa lubelskiego. Natomiast w 2022 r. przyjęto 108 zgłoszeń do diagnostyki. Łączny koszt funkcjonowania Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie w 2022 r. to 343 169,58 zł (środki z Budżetu Województwa Lubelskiego).

Wspieranie ekonomii społecznej

W województwie lubelskim zarejestrowanych jest ok. **8 tys. podmiotów ekonomii społecznej (PES)**. W 2022 roku aktywnie działało **6,1 tys. organizacji pozarządowych**, a działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego prowadziło ok. **1,4 tys. podmiotów**. Wśród nich najliczniejszą grupą są stowarzyszenia (84%), a następnie fundacje (12%). Na uwagę zasługuje również fakt, że w grupie PES duży udział stanowią koła gospodyń wiejskich, których w województwie lubelskim funkcjonuje 1436. Lubelszczyzna znajduje się w **pierwszej trójce regionów** z największą liczbą działających KGW (po Wielkopolsce i Mazowszu).

Wśród PES szczególną kategorię stanowią podmioty ekonomii realizujące działania z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej takich jak: warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), zakłady aktywności zawodowej (ZAZ), centra integracji społecznej (CIS), kluby integracji społecznej

- **121** przedsiębiorstw społecznych
- **10 CIS** (centrów integracji społecznych)
- **31 KIS** (klubów integracji społecznej)
- **59 WTZ** (warsztatów terapii zajęciowej)
- **9 ZAZ** (zakładów aktywności zawodowej)
- **2** akredytowanych **OWES** funkcjonujących w woj. lubelskim
- **1 Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej**
- **1 Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej**

(KIS), łączna liczba w/w podmiotów w 2022 r. wyniosła **109**. Ponadto, na terenie województwa funkcjonują 34 spółdzielnie pracy, w większości w dużych miastach regionu i 6 spółdzielni inwalidów i niewidomych.

W 2022 roku w regionie działało **121** przedsiębiorstw społecznych funkcjonujących w czterech formach prawnych. Największą grupę przedsiębiorstw społecznych stanowią spółdzielnie socjalne (87), następnie fundacje (18) i spółki z o.o. non profit (15) oraz jedno stowarzyszenie.

Fot. 15 Rodzinny Dom prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem” w Zamościu.

Źródło: www.rodzinydom.spdn.pl.

W listopadzie 2022 r. oddano do użytku Rodzinny Dom w Zamościu, w którym zamieszkali niepełnosprawni dorośli, podopieczni wszystkich ośrodków prowadzonych przez stowarzyszenie „Krok za krokiem”. Obiekt stanowi tzw. kompleks mieszkalnictwa wspomaganego, gdzie podopieczni zamieszkają bez rodziców, z dostępem do rehabilitacji i opieki.

Działania w zakresie pomocy i integracji społecznej wspierane były przez Zarząd WL poprzez udzielanie wsparcia finansowego m.in. w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Projekty realizowane były przede wszystkim w ramach:

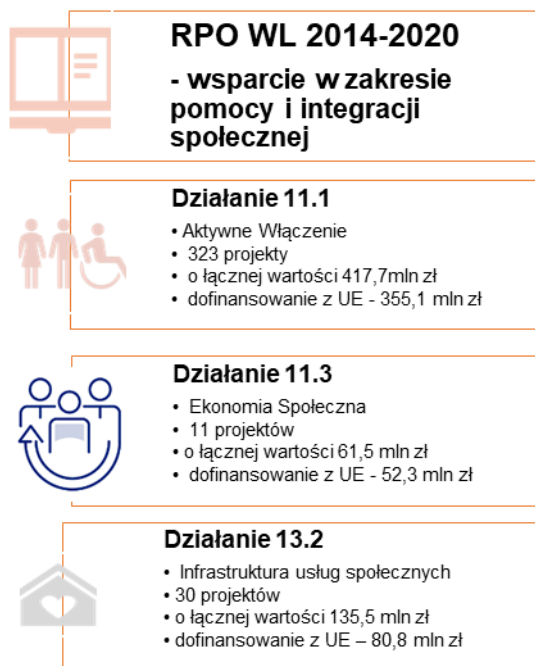
- **Działania pn. Aktywne włączenie**
  - sfinansowano 323 inwestycje o łącznej wartości 417,7 mln zł
  - **Największy projekt:** „Aktywne włączenie w województwie lubelskim” o wartości 6 mln zł (wartość dofinansowania UE – 5,1 mln zł).
- **Działania pn. Ekonomia społeczna**
  - sfinansowano 11 inwestycji o łącznej wartości 61,5 mln zł.
  - **Największy projekt:** „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” realizowany był na terenie 6 powiatów (biłgorajskiego, janowskiego, kraśnickiego, opolskiego, puławskiego i ryckiego). Wartości projektu dla każdego z powiatów wyniosła 1,9 mln zł (wartość dofinansowania UE – 1,6 mln zł). Całościowa wartość projektu wynosiła 11,4 mln zł.
- **Działania pn. Infrastruktura usług społecznych**
  - sfinansowano 30 inwestycji o łącznej wartości 135,5 mln zł.

- o **Największy projekt:** „Rozbudowa środowiskowego domu samopomocy Kalina w Lublinie” o wartości 15,3 mln zł (wartość dofinansowania UE – 8,8 mln zł).

Podsumowując działania i sytuację w 2022 r. w obszarze pomocy i integracja społeczna należy wskazać, że:

- Problemy społeczne dotyczące mieszkańców województwa lubelskiego mają **wieloaspektowy charakter**, a ich rozwiązanie wymaga **działań strategicznych, systemowych rozstrzygnięć, zintegrowanej współpracy** instytucjonalnej, przy jednoczesnym zaangażowaniu sfery społecznej, gospodarczej i pozarządowej.
- Sytuacja w obszarze pomocy społecznej w województwie lubelskim **ulega stałej poprawie**. W obliczu zidentyfikowanych problemów społecznych konieczne jest prowadzenie działań ukierunkowanych na rzecz ograniczenia **problemu ubóstwa i zjawiska wykluczenia społecznego**, w szczególności w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na **starzejące się społeczeństwo**, aktywizację **osób z niepełnosprawnością**, problem **bezrobocia**, wsparcie **rodzin** oraz zapobieganie **sytuacjom kryzysowym**.
- Wskazane jest upowszechnianie **nowych form pracy socjalnej** i instrumentów **aktywnej integracji** oraz wspieranie **procesu deinstytucjonalizacji**.
- Skala istniejących problemów społecznych ukazuje **potrzebę znacznych nakładów finansowych**. W celu ich zaspokojenia konieczne jest wykorzystanie środków pochodzących z budżetu państwa, a także z funduszy zewnętrznych tj.: Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i innych.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące głównych efektów i dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz realizowane zadania w obszarze pomocy i integracji społecznej** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym. (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.4. Obszar: ROLNICTWO I OBSZARY WIEJSKIE

Rolnictwo stanowi dominujący sektor gospodarki województwa lubelskiego. Na obszarach wiejskich województwa zamieszkuje **1,1 mln** osób, tj. **53,8%** ogółu mieszkańców, natomiast w rolnictwie zatrudnionych jest **307,9 tys. osób**, tj. **36% ogółu pracujących**¹⁹. Region posiada znaczący potencjał do rozwoju produkcji zarówno roślinnej jak i zwierzęcej. Korzystne czynniki glebowo-klimatyczne, duża powierzchnia użytków rolnych (1,77 mln ha) oraz wysoki ich udział w powierzchni ogólnej (**70,2%**) decydują o dogodnych warunkach do prowadzenia produkcji rolniczej.

Kluczowe czynniki wpływające na rozwój sektora rolnego to:

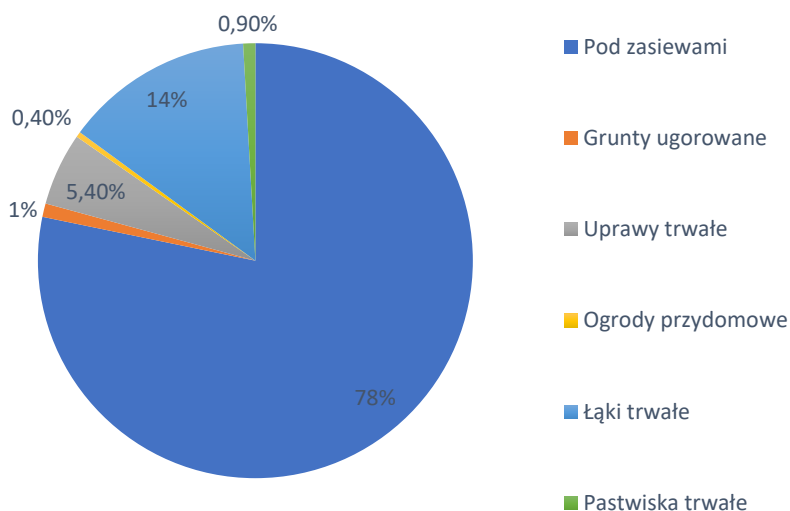
- struktura użytkowania gruntów rolnych i leśnych,
- wielkość produkcji i specjalizacje rolnicze,
- promocja produktów rolnych,
- efektywne łańcuchy żywnościowe.

Struktura użytkowania gruntów rolnych i leśnych

Strukturę użytkowania gruntów w województwie lubelskim charakteryzuje:

- Dominacja użytków pod zasiewami, które stanowią **78%** (1,1 mln ha) w ogólnej powierzchni **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** wynoszących **1,37 mln ha**.
- Wzrost o 5,7% powierzchni **sadów** (stanowiących 97% upraw trwałych), **gruntów ugorowanych** o 2,7% oraz **pastwisk** o 16,4% w stosunku do 2018 r.

Wykres 12. Struktura użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. Rocznika statystycznego województw 2021 GUS.

- Brak znaczących zmian od 2018 r. w **powierzchni gruntów leśnych**, których udział w 2021 r. stanowił 23,9% ogółu powierzchni województwa, licząc 596,8 tys. ha. **Lesistość** wyniosła **23,4%**. **Powierzchnia lasów** w regionie wyniosła 588,2 tys. ha, w tym **lasy**

¹⁹ Dane BDL GUS, 2023;

publiczne zajmowały powierzchnię 346,5 tys. ha, a **prywatne** – 241,7 tys. ha. Pozostałą część o powierzchni 8,6 tys. ha stanowiły **grunty związane z gospodarką leśną** (wzrost o 2,3% od 2018 r.).

- Duża powierzchnia **wód pod stawami wynosząca 10,8 tys. ha** (2 miejsce w kraju), która od 2018 r. wzrosła o 4%. **Największe zasoby** występują w powiatach: **lubartowskim, parczewskim, ryckim i tomaszowskim**. Funkcjonujące w regionie stawy rybne pozwoliły na utrzymanie wieloletniej, **pierwszej pozycji w kraju** pod względem wielkości **produkcji karpia** konsumpcyjnego.

Strukturę wielkościową gospodarstw rolnych charakteryzuje:

- Utrzymująca się tendencja **zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych**, przy jednoczesnym **wzroście** ich średniej **powierzchni ogólnej** oraz użytków rolnych. W 2020 r. funkcjonowało **161,4 tys. gospodarstw rolnych** (w 2016 r. było 180 tys.)²⁰. Wg danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) w 2022 r. przeciętna **powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie** od 2018 r. **zwiększyła się** o prawie 4% i wyniosła **8,16 ha** (średnia dla Polski – **11,32 ha**)²¹.
- Dominujący udział małych gospodarstw rolnych **o powierzchni do 10 ha**, stanowiących **78%** ogólnej liczby gospodarstw rolnych²².
- **Wzrost** liczby **gospodarstw ekologicznych** o 13,5% od 2018 r. W 2021 r. w regionie funkcjonowało **1711 certyfikowanych gospodarstw ekologicznych**, w których powierzchnia ekologicznych użytków rolnych wyniosła **24 270 ha** (wzrost o 3,1% od 2018 r.). Na terenie województwa lubelskiego działa największa ogólnopolska organizacja zrzeszająca producentów rolnych posiadających certyfikowane gospodarstwa ekologiczne – Polskie Towarzystwo Rolników Ekologicznych oraz Stowarzyszenie „EkoLubelszczyzna”, realizujące projekt „Dolina Ekologicznej Żywności”.

Wielkość produkcji i specjalizacje rolnicze

Istotnym elementem wpływającym na konkurencyjność gospodarstw rolnych jest wielkość produkcji a także profil ich specjalizacji. Województwo lubelskie charakteryzuje:

Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r.

- ↑ **1,37 mln ha** – użytki rolne w dobrej kulturze rolnej (wg Spisu Rolnego)
- ↓ **1,07 mln ha** – użytki rolne pod zasiewami
- ↑ **72,1 tys. ha** – sady
- ↓ **161,4 tys.** gospodarstw rolnych
- ↑ **8,16 ha** – średnia powierzchnia gospodarstwa (2022 r.)
- ↓ **78%** gospodarstw o powierzchni do 10 ha
- ↑ **1711** certyfikowanych gospodarstw ekologicznych

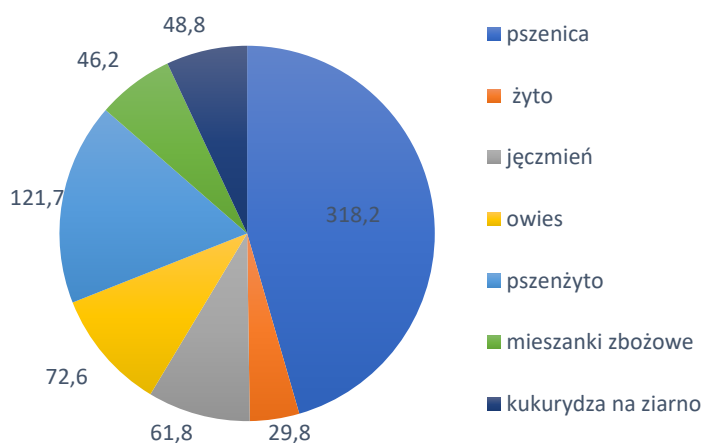
²⁰ Rocznik statystyczny województw 2022 i 2019, GUS.

²¹ <https://www.gov.pl/web/arimr/srednia-powierzchnia-gruntow-rolnych-w-gospodarstwie-w-2022-roku>

²² <https://lublin.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo-w-województwie-lubelskim-w-2020-r-,1,14.html>

- Przewaga **gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych**²³, które stanowią **65%** ogółu gospodarstw rolnych (w 2010 r. stanowiły 39%). Wysoki odsetek stanowią również **gospodarstwa mieszane o profilu roślinno – zwierzęcym - 9,7%** (w 2010 r. – 23%) oraz **specjalizujące się w uprawach trwałych**²⁴ wynoszące 8% (w 2010 r. – 8,5%). Taki typ upraw powoduje, że w regionie aż **66%** gospodarstw zakwalifikowanych jest do **najniższej klasy wielkości ekonomicznej** w przedziale do 8 tys. euro.
- **Udział wielkości produkcji towarowej** w produkcji krajowej na poziomie **8,5%**, co plasuje region na **3 miejscu** w kraju²⁵. Struktura produkcji towarowej w regionie znacząco różni się od krajowej, w której przeważa produkcja zwierzęca – **58,2%**. W województwie lubelskim od wielu lat dominuje **produkcja roślinna**, której udział w 2021 r. wyniósł **68,1%** (wzrost o 9,3%), co plasuje region na **2 miejscu** (po woj. dolnośląskim).
- Dominacja **zbóż** w strukturze zasiewów, których powierzchnia w 2021 r. to **604,3 ha**, a zbiory stanowiły **ponad 10%** zbiorów zbóż w Polsce (**2 miejsce**). Wśród zbóż **44% powierzchni** zajmują zasiewy **pszenicy (318,2 ha)**, co daje Lubelszczyźnie **1 miejsce** w kraju (**13,3%** zasiewów krajowych). Ponadto **17%** powierzchni stanowią zasiewy pszenżyta, **10%** owsa i ponad **8,6%** jęczmienia. Najmniejszy udział mają zasiewy żyta **4,1%** i mieszanek zbożowych – **6,4%** (Wykres 13)²⁶.

Wykres 13. Powierzchnia zasiewów zbóż [tys. ha].

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. Rocznika Statystycznego Województwa Lubelskiego 2022 GUS.

- Utrzymujący się **trend wzrostowy** w powierzchni uprawy **roślin przemysłowych** w strukturze produkcji roślinnej województwa. Powierzchnia zasiewów **rzepaku i rzepiku** stanowiła **13%** zasiewów w Polsce, a zbiory były o **20%** wyższe niż w latach ubiegłych i wyniosły **4 mln dt**

Zbiory głównych upraw w 2021 r.

- ↑ 18 mln dt – pszenica
- ↑ 5,3 mln dt – pszenżyto
- ↓ 17,2 mln dt – buraki cukrowe
- ↑ 4 mln dt – rzepak i rzepik
- ↑ 10 tys. dt - ziarno słonecznika
- ↑ 38 tys. dt - soja
- ↑ 5 mln dt – warzywa gruntowe
- ↑ 0,9 mln dt – rośliny strączkowe jadalne
- ↓ 128 tys. dt – tytoń
- ↑ 4,6 tys. dt – len

²³ Gospodarstwa, dla których: P1 > 2/3 całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP) - P1 – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża, strączkowe, ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, ziola i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej.

²⁴ standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami

²⁵ Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2022, GUS.

²⁶ Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego 2022, GUS.

(decytony). Pod względem produkcji rzepaku Lubelszczyzna zajmuje **1 miejsce w Polsce**.

- Zauważalny, duży **wzrost powierzchni** upraw **roślin strączkowych na ziarno** związany ze zmianą nawyków żywieniowych. Region przoduje w uprawie **roślin strączkowych jadalnych**, których powierzchnia upraw w 2021 r. wyniosła **36,1 tys. ha** (30% upraw krajowych). W porównaniu do roku 2018 ich powierzchnia wrosła o **35%**, a **soi** o **146%**.
- **Spadek zbiorów buraka cukrowego** o **28,5%** w stosunku do roku 2018 (**3 miejsce w kraju**).
- **Wzrost zbiorów warzyw gruntowych** o 14% w stosunku do 2018 r. W 2021 r. wyniosły 5 mln dt, stanowiąc **13%** zbiorów krajowych (**3 miejsce w Polsce**)²⁷.
- **1 miejsce** w uprawie **tytoniu**, którego zbiory wyniosły – **128 tys. dt** (**62%** produkcji w Polsce), **chmielu** (**86%** krajowej produkcji) i **lnu** – dostarczając **44%** krajowych zbiorów (**4,6 tys. dt**)²⁸.
- **2 miejsce** w wielkości **upraw sadowniczych** (po woj. mazowieckim), które zajmują prawie **75 tys. ha** (**21,5%** powierzchni sadów w Polsce). Region posiada wykształconą specjalizację sadowniczą i od wielu lat **pozostaje liderem w zbiorach owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych** (głównie maliny, porzeczki i truskawki) z ilością ponad **2 mln dt** (2021 r.), co stanowi **36%** zbiorów krajowych.
- **2 miejsce** w kraju pod względem wielkości **zbiorów owoców z drzew** z udziałem na poziomie **13,6%** (2021 r.)²⁹.
- **1 miejsce** w **produkcji miodu**, którego w 2021 r. wyprodukowano **3 695,4 mln kg**³⁰.
- Utrzymujący się trend spadkowy produkcji zwierzęcej. **Udział w pogłowie zwierząt** w sztukach przeliczeniowych LSU w 2021 r. wyniósł **5,1%**, co dało **6 miejsce** w Polsce. Pogłowie zwierząt systematycznie zmniejsza się.

Pozycja regionu w rankingu produkcji roślinnej w 2021 r.

1 miejsce w zbiorach:

- pszenicy
- roślin strączkowych
- owoców miękkich
- miodu
- tytoniu
- chmielu
- lnu
- rzepaku i rzepiku

2 miejsce w zbiorach:

- owoców z drzew

3 miejsce w zbiorach:

- warzyw gruntowych

Pogłowie zwierząt w 2021 r.

- ↓ **5,1%** – udział w pogłowie zwierząt
- ↓ **411,8 tys. szt.** trzody chlewnej
- ↓ **363,4 tys. szt.** bydła
- ↓ **8,4 mln szt.** drobiu
- ↓ **15 tys. szt.** koni
- ↓ **17,6 tys. szt.** owiec
- ↑ **3,6 tys. szt.** kóz

²⁷ Produkcja upraw rolnych i ogrodnich w 2021 r., GUS.

²⁸ BDL GUS 2023 r.

²⁹ Produkcja upraw rolnych i ogrodnich w 2021 r., GUS.

³⁰ Fizyczne rozmiary produkcji zwierzęcej w 2021 r. GUS.

- **Duży spadek o prawie 8% w pogłowiu trzody chlewnej**, które w 2021 r. wyniosło **411,8 tys. sztuk (7 miejsce w Polsce)**. Spadek pogłowia świń widoczny jest w całym kraju, co jest związane z licznymi ogniskami wirusa ASF.
- **Spadek pogłowia bydła o 4%**, które w 2021 r. wyniosło ponad **363 tys. sztuk (7 miejsce w Polsce)**.
- **Spadek pogłowia owiec o 13%**, które wyniosło **17,6 tys. szt.**.
- **Wzrost pogłowia kóz o 5,8%**, które wyniosło **3,6 tys. sztuk**, co dało **5 miejsce w kraju**.
- **Największy spadek o 27%** odnotowano w przypadku **pogłowia koni**, które liczy **15 tys. szt.**
- **Spadek pogłowia drobiu o 3,5%**, województwo zajmuje **8 miejsce w kraju (4,4% pogłowia w Polsce) z 8,4 mln szt.**³¹.
- **Spadek produkcji mięsa w 2021 r. o prawie 22%** w stosunku do roku 2018 z wynikiem 205,3 tys. ton. Największy spadek o 43% dotyczył produkcji mięsa wieprzowego i mięsa wołowego - o 12%, natomiast produkcja mięsa drobiowego wrosła o 12%.
- Należy odnotować **dobre wyposażenie gospodarstw rolnych w maszyny rolnicze**. W gospodarstwach znajduje się **174 tys. szt. ciągników rolniczych** (2 miejsce w kraju z udziałem 12,0%). Natomiast pod względem liczby **kombajnów**, zarówno zbożowych, jak i buraczanych, województwo lubelskie zajmuje **1 miejsce w kraju z udziałem** odpowiednio 13,8% i 27,5%.
- **Nakłady pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych wg Powszechnego Spisu Rolnego 2020** rozkładają się na **rodzinną siłę roboczą** wynoszącą **156 tys. AWU** (wg danych PSR 2010 było 227 tys. AWU) oraz **pracowników najemnych stałych** - 3,8 tys. AWU (PSR 2010 – 1,6 tys. AWU) **i dorywczych** - 4,4 tys. AWU (PSR 2010 – 3,8 tys. AWU). Województwo lubelskie zajmuje 2 miejsce pod względem zatrudnienia pracowników najemnych dorywczych (po mazowieckim – 10,7 tys. AWU)³².

Efektywne łańcuchy żywnościowe

Łańcuch żywnościowy definiuje się jako „współdziałający w różnych obszarach funkcjonalnych producenci rolni, firmy pośredniczące (handlowe), przedsiębiorstwa przetwórcze, produkcyjne, usługowe oraz ich klienci, między którymi przepływają strumienie produktów rolno – żywnościowych, informacji i środków finansowych”.

Jednym z dziesięciu celów Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 jest poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości. Odbywa się to za pomocą takich środków jak: zacieśnienie współpracy między rolnikami, zwiększenie przejrzystości rynku i zapewnienie skutecznych mechanizmów zwalczania nieuczciwych praktyk handlowych.

³¹ Zwierzęta gospodarskie w 2021 roku (2018) GUS

³² PSR 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych.

Fot. 16 Jabłonie w gospodarstwie Stryjno Sad.

Źródło: fot. arch. UMWL

Przemysł spożywczy to jeden z podstawowych gałęzi przemysłu w województwie lubelskim, a jego udział w **ogólnej produkcji przemysłowej** w 2020 r. wyniósł **22,4%** (wzrost o 2,3% od w 2018 r.). Główne ośrodki koncentracji przemysłu rolno-spożywczego to: powiat lubelski i m. Lublin, powiaty: puławski i janowski, Biała Podlaska, Chełm, Zamość, Tomaszów Lubelski.

W 2021 r. Lubelszczyzna dostarczyła m.in.:

- **9,7%** krajowej produkcji **mięsa wołowego** (w 2018 r. – 7,2%) i **6,3% wieprzowiny** (w 2018 r. – 5,5%),
- **8,1%** krajowej produkcji **soków owocowych i warzywnych** (w 2018 r. – **12,4%**), wyprodukowano **1021 tys. hl** soków, tj. prawie 390% więcej niż w 2010 roku, w którym wyprodukowano 209 tys. hl soków,
- produkty mleczne:
  - **2,1% mleka** (w 2018 r. – **1,6%**),
  - **13,5% serów podpuszczkowych dojrzewających** (w 2018 r. – **15%**),
  - **3,3% twarogu** (w 2018 r. – **3,4%**),
- **15,4% mąki pszennej** (w 2018 r. – **15,6%**)³³.

Do największych zakładów przetwórczych i dominujących branż należą:

- **przetwórstwo owoców i warzyw** w ramach, której funkcjonują m.in.: Chłodnia „Mors” Sp. z o.o. w Zamościu, Kampol-Fruit Sp. z o.o. w Rykach, Zakład Produkcji Koncentratów w Nieleddwi, przedsiębiorstwo Uren Novaberry sp. z o.o., firma Osmofrost Sp. z o.o., LST – Polska sp. z o.o., Austria Juice Poland Sp. z o.o. w Chełmie, Andros Polska Sp. z o.o. w Łopatkach, a także REYPOL Sp. z o.o. w Janowcu;
- **przetwórstwo zbóż**, gdzie największymi zakładami są m.in.: Lubella S.A. w Lublinie, Zespół Młynów w Chełmie Sp. z o.o., Zamojskie Zakłady Zbożowe Sp. z o.o., Zakłady Zbożowo-Młynarskie Werbkowice, Elewator Zbożowy ELEWARR Sp. z o.o. Oddział w Krupcu, Wytwórnia Makaronów Domowych POL – MAK S.A. w Ludwinie, As - Babuni Sp. z o.o. w Niemcach oraz Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe JANEX Sp.j. w Janowie Lubelskim;

³³ Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2022

- **cukrownictwo, mleczarstwo i przetwórstwo mięsne**, wśród których największe znaczenie mają: Cukrownia Krasnystaw, Cukrownia „Werbkowice”, będące Oddziałami Krajowej Grupy Spożywczej S.A., Spółdzielnia Mleczarska „Bieluch” w Chełmie, Okręgowe Spółdzielnie Mleczarskie m.in. w Krasnymstawie, Radzynie Podlaskim, Rykach i Piaskach, Zakłady Mięsne Łuków S.A., Zakłady Mięsne Wierzejki J.M. Zdanowscy Sp. J. w Płudach;
- **branża piwowarska i gorzelnicza** wraz z głównymi zakładami w tej dziedzinie: PERŁA Browary Lubelskie S.A., Stock Polska Sp. z o.o., Browar Janów Lubelski sp. z o.o., Browar Jagiełło sp. z o.o. z Pokrówki koło Chełma.

Do innych ważnych zakładów należy zaliczyć: Herbapol Lublin S.A., oraz Spółdzielnia Pszczelarska APIS w Lublinie.

Rozwijającą się branżą w regionie jest **uprawa winorośli i produkcja wina**. Wyróżnioną na Gali Ambasadorów w 2022 roku została położona w otulinie Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego Winnica Sienkiewicz, której przyznano certyfikat Marka Lubelskie.

Fot. 17 Winnica Sienkiewicz.

Źródło: <https://winosienkiewicz.pl/#galeria>

Lubelski Rynek Hurtowy S.A. działający w Elizówce k. Lublina, jest ponadregionalnym rynkiem hurtowym, który stanowi stałe miejsce zaopatrzenia dla większości firm z południowo-wschodniej części Polski. Rynek Elizówka wyposażony jest w nowoczesną infrastrukturę, gdzie prowadzony jest obrót produktami rolno-spożywczymi (tj.: owoce, warzywa, nabiał, mięso, ryby), ogrodnictwami i innymi.

W celu umocnienia pozycji rynkowej poprzez osiąganie większych korzyści oraz eliminację pośredników handlowych rolnicy organizują się w **grupy producenckie**. Dają one możliwość udziału w nowoczesnych kanałach dystrybucji, kontraktacji produkcji, a także realizacji funkcji z kolejnych ogniw łańcucha żywnościowego (w tym przetwórstwa). Wg rejestru grup producenckich prowadzonego przez ARiMR w 2022 r. w województwie lubelskim uznanych było **8 grup producentów rolnych (GPR)**, w tym 3 działające w północnej części regionu w zakresie produkcji świń żywych i mięsa wieprzowego świeżego, 3 grupy zajmujące się produkcją suszonych liści tytoniu (Łukowa, Krasnystaw) oraz 2 grupy zajmujące się produkcją ziarna zbóż i nasion roślin oleistych. Pod względem liczby członków **dominują grupy tytoniowe** zrzeszające prawie 90% wszystkich członków uznanych grup

producentów³⁴. Niestety z roku na rok ilość grup producentów rolnych systematycznie maleje.

W województwie lubelskim prężnie działają liczne **organizacje grup produkujących owoce, warzywa oraz grzyby**³⁵. W 2022 roku działały **22 organizacje** zrzeszające łącznie **545 producentów rolnych**, w tym najwięcej na terenie powiatów: opolskiego oraz łęczyńskiego.

Działania rozwojowe Samorządu Województwa Lubelskiego obejmują:

Do podstawowych działań w sferze rolnictwa należą:

- ochrona gruntów rolnych,
- organizacja obwodów łowieckich oraz udział w kształtowaniu łowieckich planów hodowlanych,
- promocja produktów regionalnych,
- wdrażanie PROW 2014 – 2020,
- wdrażanie PO Ryby 2014 – 2020.

Ochrona gruntów rolnych

Ograniczenie przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne realizowane jest poprzez uzyskanie zgody poprzedzonej analizą na zmianę przeznaczenia, w przypadku gruntów rolnych i leśnych przeznaczanych na cele nierolnicze i nieleśne, stanowiących użytki rolne klas I–III – ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, z kolei gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – ministra właściwego ds. ochrony środowiska, a pozostałych gruntów leśnych – **marszałka województwa**, wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej. W 2022 r. wydano 16 decyzji dotyczących zmiany przekształcenia gruntów leśnych na nieleśne oraz 20 decyzji dotyczących zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze.

Organizacja obwodów łowieckich oraz udział w kształtowaniu łowieckich planów hodowlanych

Dla rejonów hodowlanych obejmujących sąsiadujące ze sobą obwody łowieckie, Samorząd WL sporządził 10 – letnie plany hodowlane dla prowadzenia gospodarki łowieckiej. Na terenie Lubelszczyzny znajduje się 8 rejonów hodowlanych, na których gospodarkę prowadzi ok. 139 kół łowieckich zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim.

Sejmik Województwa Lubelskiego wyznaczył **321 obwodów łowieckich**. Na terenie każdego z nich prowadzona jest ocena liczebności zwierzyny na podstawie, której możliwe jest właściwe i racjonalne gospodarowanie populacjami zwierzyny łownej. Obecnie można polować na ponad 30 gatunków zwierząt, które zostały ustalone przez Ministra Środowiska znajdujących się na liście gatunków zwierząt łownych. Na terenie województwa występuje prawie większość tych gatunków, a do najważniejszych zalicza się: zwierzynę grubą (łoś, jeleni szlachetny, daniel, sarna, dzik), zwierzynę drobną (zając, dziki królik, bażant, kuropatwa, dzikie

---

³⁴ <https://www.gov.pl/web/arimr/rejestr-grup-producentow-rolnych>

³⁵ <https://rpu.arimr.gov.pl/>

gęsi, dzikie kaczki, łyska, słonka, jarząbek, grzywacz, piżmak) oraz drapieżniki (lis, jenot, borsuk, kuna, tchórz, norka amerykańska, szop pracz, szakal)³⁶.

Wg danych GUS ogólna liczba ważniejszych zwierząt łownych w 2021 r. wyniosła 304,6 tys. szt. i zwiększyła się od 2018 r. o 35 tys. szt. Spadek nastąpił w przypadku populacji dzików o niemal 60% oraz lisów – 0,6%³⁷.

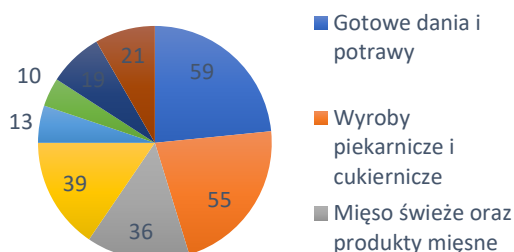
Samorząd Województwa Lubelskiego, w celu poprawy sytuacji w populacji zwierzyny drobnej, opracował „**Program odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie lubelskim w latach 2009-2020 z perspektywą do roku 2030**” mający na celu **ograniczenie spadku** liczebności zajęcy i kuropatw oraz wypracował działania umożliwiające odbudowę stanów populacji tych gatunków. Od 2010 r. Program realizowany jest przy wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. W ramach realizacji Programu w latach 2010-2022 zostało wsiedlonych 2 320 sztuk zajęcy, oraz 12 900 sztuk kuropatw celem zachowania bioróżnorodności środowiska. W 2022 r. wsiedlono 2 506 sztuk kuropatw do środowiska naturalnego.

Zgodne z ustawą Prawo łowieckie Zarząd Województwa odpowiada za **szkody w uprawach i płodach rolnych** wyrządzone przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny na terenach nie wchodzących w skład obwodów łowieckich oraz za łosie na obwodach polnych, gdzie odszkodowania za wyrządzone szkody łowieckie wypłacane są ze środków budżetu państwa. W 2022 r. rozpatrzono 537 takich wniosków.

Promocja produktów regionalnych

Do działań związanych z prowadzeniem **Listy Produktów Tradycyjnych (LPT)** zobowiązani są marszałkowie województw, którzy przyjmują i oceniają wnioski o rejestrację produktów.

Wykres 14 Zróżnicowanie produktów z Listy Produktów

Tradycyjnych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych MRiRW w 2022 r.

LPT zawiera wykaz produktów rolnych, środków spożywczych i napoi spirytusowych, których jakość lub wyjątkowe właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, czyli takich, które wykorzystywane są od co najmniej 25 lat.

Na koniec 2022 r. na liście znajdowały się **252 wpisy** z terenu województwa lubelskiego, z czego 23% stanowiły gotowe dania i potrawy, 23% wyroby piekarnicze i cukiernicze, 15%

³⁶ <https://www.lubelskie.pl/lowiectwo-i-ochrona-zwierzat/>

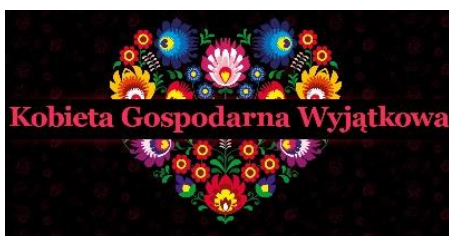
³⁷ GUS BDL.

napoje, 14% produkty mięsne, 8% orzechy, nasiona, warzywa i owoce, 5% produkty mleczne, i inne (Wykres 14)³⁸.

W 2022 r. na Ministerialną Listę Produktów Tradycyjnych wpisano 13 produktów z Lubelszczyzny i tym samym region uzyskał **1 miejsce w klasyfikacji województw pod kątem ilości potraw i produktów**. Wpisano produkty będące wizytówką województwa lubelskiego, m.in: pierogi jagodowe lubelskie, kaczka faszerowana kaszą z Wilkowa, czebureki, zakwas z kiszonych buraków, pieróg z jabłkiem i pieróg jaglany starowiejski.

Natomiast **produktami wpisanymi do rejestru** Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjne Specjalności pochodzącymi z województwa lubelskiego są: cebularz lubelski i wiśnia nadwiślanka³⁹.

W 2022 roku nadano **2 certyfikaty** zgodności/świadectwa jakości dla cebularza lubelskiego. Otrzymały je Piekarnia Tadeusz Zubrzycki w Kraczewicach oraz Piekarnia Grela w Mełgwi. Ponadto przy certyfikacji Gwarantowanej Tradycyjnej Specjalności został uwzględniony również Trójniak Staropolski Spółdzielni Pszczelarskiej „Apis” w Lublinie.

Samorząd Województwa prowadził aktywną działalność edukacyjną, informacyjną, a także w zakresie promocji wysokiej jakości żywności tradycyjnej, ekologicznej oraz przetwórstwa rolno – spożywczego wspierając w 2022 r. **ponad 40 wydarzeń, warsztatów i szkoleń**, w tym konkursów dotyczących produktów tradycyjnych i regionalnych.

Samorząd WL aktywnie wspierał lokalne społeczności tj.: **Koła Gospodyń Wiejskich**, organizując cykl konkursów pn.: „Kobieta Gospodarna Wyjątkowa” (od 2023 r. pn.: „Kobieta Przedsiębiorcza”). W województwie koła gospodyń wiejskich działają bardzo prężnie, wspierając rozwój przedsiębiorczości oraz aktywnie działając na rzecz środowisk wiejskich. Rozwijają kulturę ludową lokalną i regionalną, podtrzymując polskie wielowiekowe tradycje.

Fot. 18 Finał Konkursu Kobieta Gospodarna Wyjątkowa 2022.

Źródło: Archiwum UMWL w Lublinie

³⁸ Lista produktów tradycyjnych - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi - Portal Gov.pl (www.gov.pl)

³⁹ Wykaz producentów ChNP, ChOG, GTS - Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – Portal Gov.pl (www.gov.pl)

W regionie lubelskim działa **1 470 kół gospodyń wiejskich**, co daje **3 miejsce** w Polsce⁴⁰. Działalność ta wpisuje się w zadania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na rzecz wspierania aktywności mieszkańców wsi. Konkursy organizowane przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWL oraz Krajową Sieć Obszarów Wiejskich były przedmiotem dużego zainteresowania ze strony społeczeństwa lokalnego. Do pierwszej edycji w 2019 roku zgłosiło się 66 kół gospodyń wiejskich, a w 2022 r. – 356 kół, które zaprezentowały 370 potraw, 336 ciast oraz 164 wyrobów rękodzielniczych.

Wdrażanie PROW 2014 – 2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych.

W ramach **PROW 2014-2020** w całej perspektywie finansowej ze wsparcia w województwie lubelskim skorzystało **385,3 tys. beneficjentów** (4 miejsce w kraju), na łączną kwotę **5,4 mld zł**⁴¹. Udział regionu pod względem wartości wyniósł **9,6%** i tym samym lokuje region na **3 pozycji w kraju**.

Tabela 6 Wybrane działania PROW 2014 – 2020 w woj. lubelskim:

Lp.	Działanie PROW 2014-2020	Liczba beneficjentów	Kwota zrealizowanych płatności
1.	M04.1 Modernizacja gospodarstw rolnych	4 055	706,8 mln zł
2.	M06.1 Premie dla młodych rolników	3 281	373,9 mln zł
3.	M06.2 Premie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej	2 298	325,6 mln zł
4.	M06.3 Restrukturyzacja małych gospodarstw	18 418	939,6 mln zł
5.	M08. Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów	2 154	65,5 mln zł
6.	M10. Działania rolno – środowiskowo – klimatyczne	14 604	635,8 mln zł
7.	M11. Rolnictwo ekologiczne	2 820	166,4 mln zł
8.	M14. Dobrostan zwierząt	1 475	18,9 mln zł
9.	M21. Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19	12 287	67,2 mln zł

Źródło: www.dane.gov.pl (System informacji zarządczej ARiMR, 25.01.2023).

Wdrażanie PO Ryby 2014 – 2020

Samorząd Województwa Lubelskiego wdrażał Program Operacyjny „Rybaństwo i Morze” na lata 2014-2020 w zakresie rybołówstwa śródlądowego, akwakultury, a także przetwórstwa.

⁴⁰ Stan na 23.03.2023 r.

⁴¹ System informacji zarządczej ARiMR, 25.01.2023.

Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 (PO RYBY 2014-2020) jest krajowym instrumentem wdrażania **Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR)**, wchodzącego w skład Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych.

Wysokość przyznanej **pomocy** z PO RYBY 2014 – 2020 w całej perspektywie finansowej na terenie województwa lubelskiego wyniosła **80,8 mln zł**, w tym ponad **53,8 mln zł** dofinansowania z EFMR.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz **zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze rolnictwa i obszarów wiejskich** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

5.5. Obszar: PLANOWANIE PRZESTRZENNE

Stan zagospodarowania przestrzennego obszaru województwa jest konsekwencją decyzji podejmowanych na różnych poziomach zarządzania rozwojem w ramach ustaleń określonych w aktach planowania przestrzennego.

Stan planistyczny województwa

W województwie lubelskim w 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, proces kształtowania i prowadzenia regionalnej polityki przestrzennej realizowany był na podstawie **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego** przyjętego Uchwałą nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dn. 30 października 2015 r. (PZPWL 2015), którego ustalenia uwzględniane są w określonym zakresie odpowiednio w:

- studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (SUiKZP),
- miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP),
- decyzjach administracyjnych, tj. decyzjach o warunkach zabudowy oraz decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Stan planistyczny województwa lubelskiego w latach 2018-2021 r. charakteryzuje:

- stała liczba **211 obowiązujących** SUiKZP gmin;
- **spadek o 23%** powierzchni terenów wskazanych w studium **do opracowania MPZP**, tj. z **1,02 mln ha** w 2018 r. do **794,17 tys. ha** powierzchni terenów w roku 2021,
  - co wynika w dużej mierze z sukcesywnej realizacji ustaleń studiów w tym zakresie;
- **wzrost o 15%** powierzchni terenów wskazanych w studium, **wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze** z **22,6 tys. ha** w 2018 r. do **26,3 tys. ha** w roku 2021;
- **wzrost o 3%** powierzchni terenów wskazanych w studium, **wymagających zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne** z **1,28 tys. ha** w 2018 r. do **ponad 1,31 tys. ha** w roku 2021;
- **wzrost o 17%** liczby obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z **1 590** w 2018 r. obejmujących powierzchnię **1,42 mln ha**, do **1901 MPZP (1,44 mln ha** powierzchni) w roku 2021.

Region jest **liderem na tle kraju** pod względem **liczby miast powiatowych i pozostałych małych miast** oraz liczby **gmin (57)** posiadających **pełne pokrycie MPZP** (Mapa 12). Województwo lubelskie znajduje się **w czołówce regionów z największym**

Planowanie przestrzenne w regionie w 2022 r.

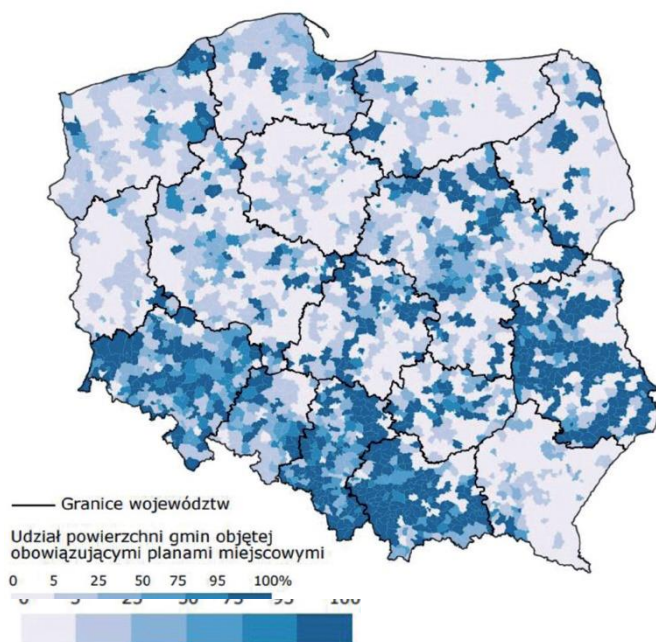
57,2% pokrycia województwa obowiązującymi MPZP
147 gmin posiadających aktualne SUiKZP

Główne kierunki zmian w zagospodarowaniu:

- zabudowa mieszkaniowa
- zabudowa usługowo-produkcyjna
- tereny przemysłowo-składowe
- tereny pod OZE

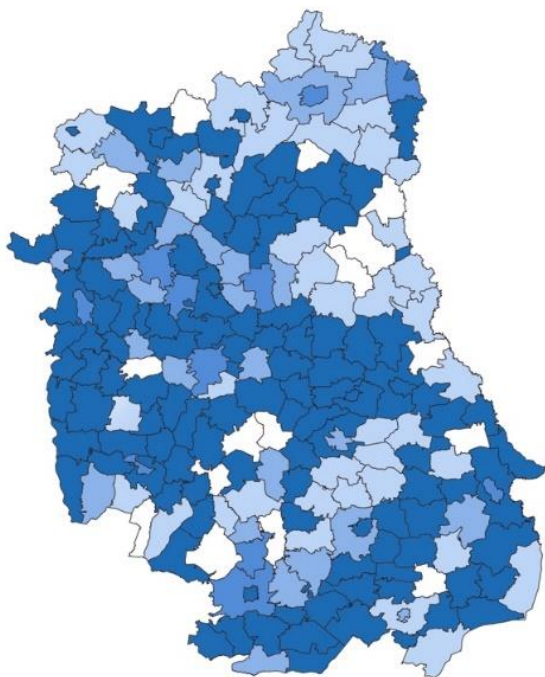
udziałem powierzchni objętej planami miejscowymi (ok. 57%, co stanowi 4 wynik w kraju). Nadal jednak dostrzegalne jest wyraźne **zróźnicowanie wewnątrzregionalne** pod względem **udziału powierzchni objętej obowiązującymi MPZP** w powierzchni gmin (Mapa 13). Największe pokrycie MPZP dotyczy gmin zlokalizowanych w zachodniej (powiat rycki, puławski, opolski), centralnej (powiat lubelski, świdnicki, łączyński i krasnostawski) oraz południowej (powiat biłgorajski i zamojski) części regionu.

Mapa 12 Udział powierzchni gmin objętych MPZP (stan na lipiec 2022 r.)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych BDL oraz DSiR, Lublin 2023 r.

Mapa 13 Udział powierzchni objętej MPZP w ogólnej powierzchni gmin.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych BDL oraz DSiR, Lublin 2023 r.

Realizacja działań

Samorząd Województwa Lubelskiego uczestniczył w procesie opiniowania i uzgadniania projektów dokumentów stanowiących podstawę wprowadzania zmian w zagospodarowaniu przestrzeni regionu. W 2022 r. uzgodniono **54 projekty zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla 48 gmin**.

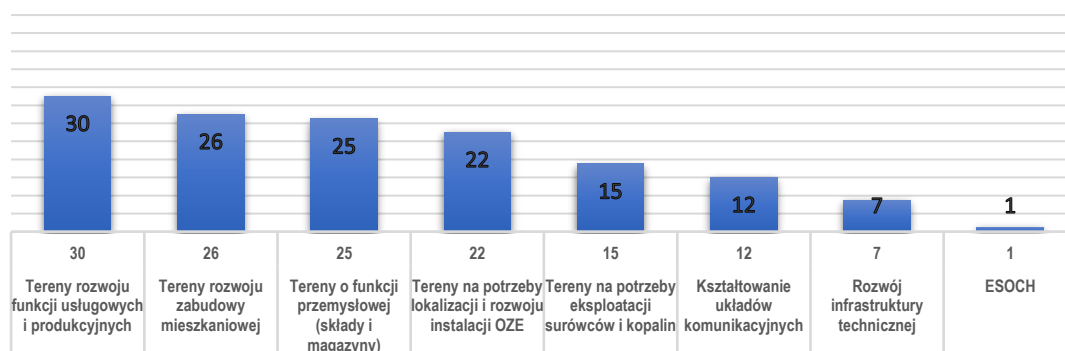
W konsekwencji ustaleń lokalnych dokumentów planistycznych w 2022 r. nastąpiły zmiany w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów w regionie, w zakresie:

- **zwiększenia powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych do 1 045,45 km²** (4,2% powierzchni województwa), w tym:
  - terenów mieszkaniowych – 136,81 km²,
  - terenów przemysłowych – 47,65 km²;
- **zwiększenia powierzchni terenów pod drogami do 630,84 km²**.

Dominujące w 2022 r. **kierunki zmian w zagospodarowaniu przestrzennym** gmin podlegające uzgodnieniu z regionalną polityką rozwoju przestrzennego obejmowały (Wykres 15):

- **lokalizację terenów o funkcji usługowej i produkcyjnej**, co może wynikać z prawnej możliwości realizacji instalacji OZE na obszarach produkcyjnych określonych w MPZP,
- **kształtowanie obszarów zabudowy mieszkaniowej** – wśród 54 projektów zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla 48 gmin **25 jednostek samorządowych** wskazało potrzebę uwzględnienia **terenów pod zabudowę mieszkaniową**.

Wykres 15 Główne kierunki zmian w zagosp. przestrzennym woj. lubelskiego w 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie analiz projektowanych zmian w SUIKZP przedłożonych do uzgodnień Zarządu WL, Lublin 2023 r.

W ramach regionalnej polityki rozwoju, w 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego realizował pięć podstawowych zadań:

- **wdrażanie ustaleń PZPWL 2015** na poziomie lokalnym w ramach procedury uzgadniania i opiniowania projektów lokalnych dokumentów planistycznych;
- **wdrażanie terytorialnego wymiaru SRWL 2030** w ramach opiniowania ustaleń i rekomendacji, dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie;
- **waloryzację krajobrazową przestrzeni województwa** w ramach kontynuacji prac nad Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego;
- przygotowanie **raportu o stanie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubelskiego** wraz z oceną realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- aktywny udział w konsultacjach **nowelizowanej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**, procedowanej przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii.

Dokumenty strategiczne w polityce rozwoju WL

- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL 2015)

Prowadzenie polityki rozwoju przestrzennego województwa

Ze względu na określoną funkcję koordynacyjno-regulacyjną PZPWL w zakresie przestrzegania priorytetów rozwojowych i głównych celów regionalnej polityki przestrzennej, kluczowe znaczenie ma **realizacja jego ustaleń na poziomie lokalnym**, w tym przede wszystkim w zakresie:

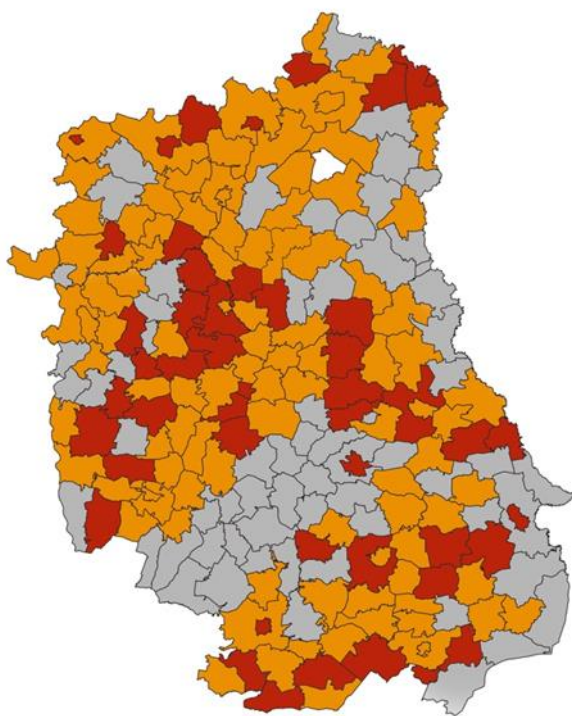
- kształtowania **struktury funkcjonalno-przestrzennej**,
- rozwiązań planistycznych służących **minimalizowaniu kolizji i konfliktów przestrzennych**,
- integrowania działań służących **wykorzystaniu potencjału regionu** oraz **pokonywaniu barier** rozwojowych o wymiarze przestrzennym, w szczególności w jego obszarach funkcjonalnych.

W kształtowaniu regionalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej kluczowe znaczenie mają **zmiany form użytkowania** terenów w kontekście ich wykorzystania na różne cele rozwojowe.

Zgodnie z danymi zebranymi z obszaru całego województwa **147 gmin** posiada **aktualne SUIKZP** zgodnie z obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego województwa (Mapa 14). Natomiast 64 gminy miejskie, miejsko-wiejskie oraz wiejskie nie wykonały aktualizacji SUIKZP w kontekście PZPWL opracowanego w roku 2015.

Mapa 14 Stopień aktualności SUIKZP przedłożonych do uzgodnienia Zarządowi WL.

- SUIKZP uzgodnione w 2022 r.
  - SUIKZP uzgodnione w okresie 2016-2021
  - SUIKZP uzgodnione przed zmianą PZPWL w 2015 r.
- Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych DSiR, Lublin 2023 r.

W procesie wdrażania ustaleń PZPWL 2015, w 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego:

- zgłosił **188 wniosków do projektów lokalnych dokumentów planistycznych**, w tym:
  - **44** do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin;
  - **144** do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- dokonał **oceny zgodności lokalnych polityk rozwoju przestrzennego z polityką regionalną**, w tym:
  - **54** projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z ustaleniami PZPWL 2015,
  - **206** projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zgodności z zadaniami Samorządu Województwa Lubelskiego;

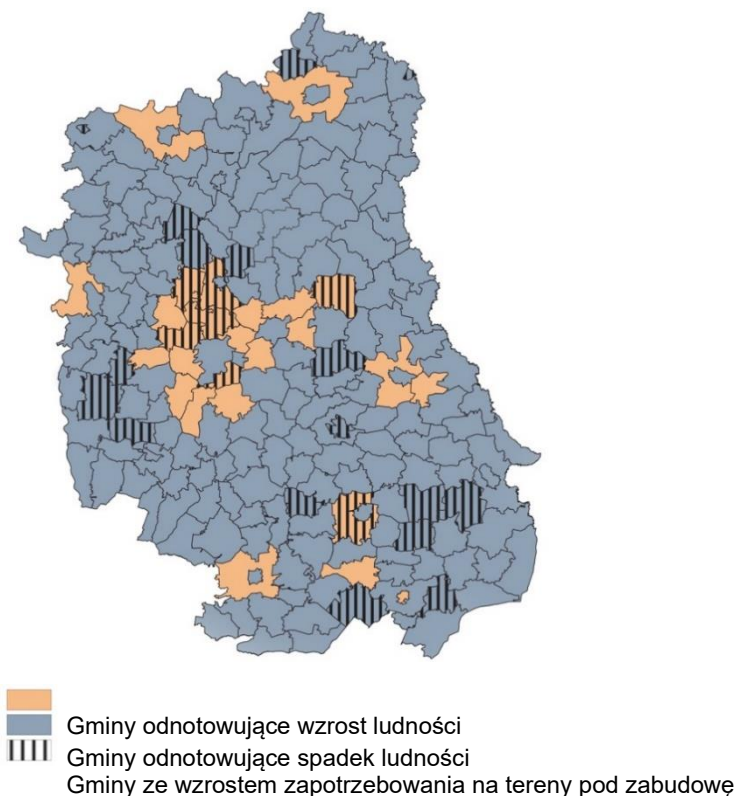
Zarząd WL w roku 2022 wyraził również stanowisko dotyczące **proponowanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym realizowanych w trybie decyzji administracyjnych** poprzez:

- **183** uzgodnienia projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, w tym przede wszystkim dotyczących rozbudowy sieci infrastruktury technicznej i drogowej,
- **40** uzgodnień projektów decyzji o warunkach zabudowy,
- **151** opinii w zakresie inwestycji realizowanych na podstawie przepisów szczególnych (tzw. specustaw), w tym:
  - **136** opinii w zakresie realizacji inwestycji drogowych,
  - **10** opinii dotyczących realizacji inwestycji mieszkaniowych,

- 2 opinie w sprawie Gminnych Programów Rewitalizacji,
- 2 uchwały w sprawie realizacji inwestycji w zakresie budowy przeciwpowodziowych,
- 1 opinię dotyczącą inwestycji w zakresie sieci przesyłowych.

Pomimo zauważalnego **spadku liczby ludności** w zdecydowanej większości gmin na terenie województwa lubelskiego obserwowany jest sukcesywny przyrost **terenów przeznaczonych pod inwestycje mieszkaniowe** (Mapa 15).

Mapa 15 Zmiany przeznaczenia terenów na cele mieszkaniowe w kontekście zapisów SUIKZP na tle zmian demograficznych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie analiz projektowanych zmian w SUIKZP przedłożonych do uzgodnień Zarządowi WL, Lublin 2023 r.

Wdrażanie terytorialnego wymiaru Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030

Innym aspektem kształtowania przestrzeni na poziomie regionalnym jest **wdrażanie terytorialnego wymiaru Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030**, które ukierunkowane jest na zapewnienie spójności polityk rozwojowych prowadzonych na poziomie lokalnym, ponadlokalnym i regionalnym.

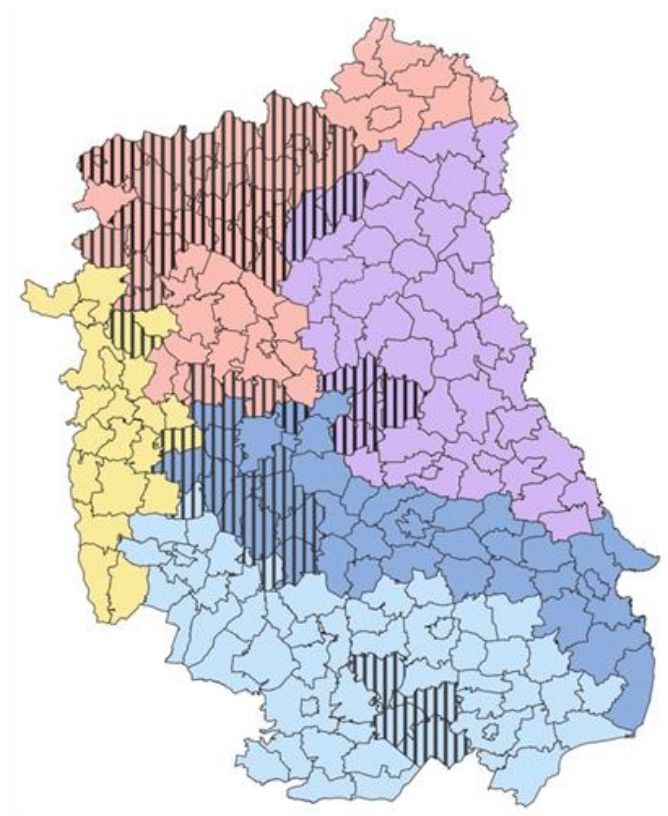
W 2022 r. Zarząd WL wyraził **opinie** oraz sformułował **rekomendacje** dla **60 samorządów** w odniesieniu do:

- **28 projektów** Strategii Rozwoju Gmin,
- **5 projektów** Strategii Rozwoju Ponadlokalnego (32 gminy).

Odpowiednio w roku 2021 opinie i rekomendacje zostały sformułowane dla **43 samorządów**, w których **23 projekty** dotyczyły **Strategii Rozwoju Gminy**, natomiast **3 projekty** – Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla obszaru 20 gmin.

Zarząd Województwa Lubelskiego w latach 2021-22 **zaopiniował strategię rozwoju lokalnego i ponadlokalnego dla 90 samorządów z województwa lubelskiego** (Mapa 16, Mapa 17), spośród których 10 jednostek samorządowych uchwaliło strategię rozwoju gminy, natomiast strategię rozwoju ponadlokalnego zostały uchwalone dla 18 samorządów.

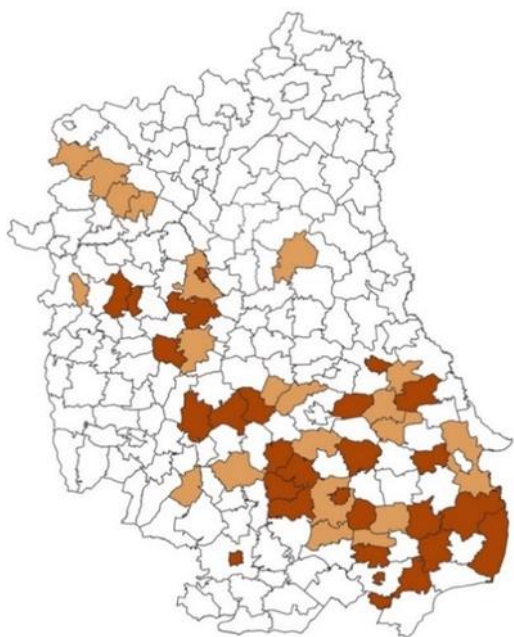
Mapa 16 Strategie rozwoju ponadlokalnego opiniowane przez Zarząd WL w kontekście OSI.

- OSI Podlaski
- OSI Polesie
- OSI Powiśle
- OSI Żywicielski
- OSI Roztocze
- SRP opiniowane w 2021 i 2022 r

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Mapa 17 Projekty strategii gminnych opiniowane przez Zarząd WL w latach 2021-2022.

- SRG opiniowane w 2021 r.
- SRG opiniowane w 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Raport o stanie zagospodarowania województwa lubelskiego

Zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁴² Zarząd WL raz w czasie kadencji sejmiku województwa dokonuje przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym. W 2022 r. Departament Strategii i Rozwoju opracował **Raport o stanie zagospodarowania województwa**, który zawiera **syntetyczną informację o aktualnych uwarunkowaniach oraz o zakresie realizacji działań określonych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL 2015)**. Raport o stanie zagospodarowania województwa został przedstawiony Sejmikowi Województwa Lubelskiego podczas sesji nr XXXVIII/2022 w dniu 22 czerwca 2022 r.

Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa składa się z dwóch integralnych części:

- Części I – **STAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO** – w której w formie opisowej przedstawione zostały zmiany przestrzeni województwa w odniesieniu do głównych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej określonej w PZPWL 2015;
- Części II – **OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM** – w której w formie tabelarycznej zawarto

⁴² Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2023 poz. 977)

szczegółowe informacje dotyczące stopnia realizacji zadań i inwestycji celu publicznego wskazanych w rozdz. VIII PZPWL 2015.

Prace nad Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego (kontynuacja)

W 2022 r. kontynuowano prace nad audytem krajobrazowym, które koncentrowały się na identyfikacji zagrożeń i definiowaniu wniosków oraz rekomendacji.

Tabela 7 Zakres prac na Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego w latach 2019-2022.

Rok	Zakres prowadzonych prac
2019	<ul style="list-style-type: none"> delimitacja krajobrazów indywidualnych
2020	<ul style="list-style-type: none"> weryfikacja granic krajobrazów, klasyfikację typologiczną krajobrazów, zebranie i opracowanie danych do charakterystyki krajobrazów w zakresie cech, analitycznych przyrodniczych i kulturowych,
2021	<ul style="list-style-type: none"> ocena zidentyfikowanych krajobrazów, identyfikacja krajobrazów priorytetowych w obrębie krajobrazów indywidualnych,
2022	<ul style="list-style-type: none"> wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie rezerwatów przyrody, parków narodowych i krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu, sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Do udziału w pracach związanych z **identyfikacją istniejących i potencjalnych zagrożeń dla krajobrazów** występujących na terenie województwa lubelskiego zaangażowane zostały instytucje ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego, tj.:

- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie, Poleski Park Narodowy, Roztoczański Park Narodowy oraz Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych z siedzibą w Chełmie w odniesieniu do obszarów rezerwatów przyrody, parków narodowych i krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu;
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w aspekcie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Dzięki zaangażowaniu tych instytucji przygotowano ponad **1000 ankiet**, które w efekcie stanowiły podstawę sporządzenia:

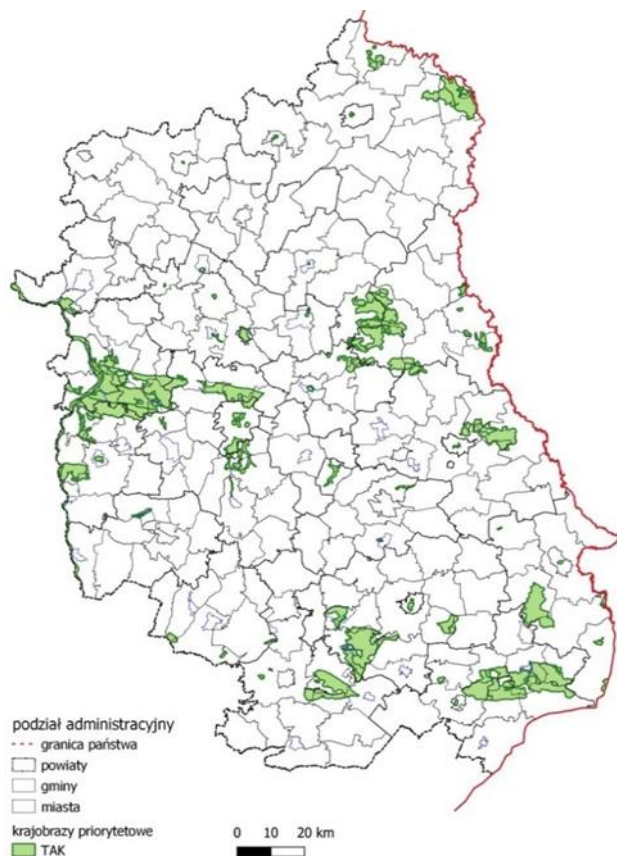
- kart zagrożeń dla krajobrazów priorytetowych w województwie,
- kart zagrożeń dla krajobrazów występujących w obrębie istniejących form ochrony przyrody.

Ze względu na wprowadzoną w listopadzie 2022 r. zmianę **rozporządzenia w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych**⁴³ niezbędna była weryfikacja dotychczasowej delimitacji **krajobrazów priorytetowych**.

⁴³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 października 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych

Lista krajobrazów priorytetowych, zawierająca 85 krajobrazów, uległa powiększeniu. Zgodnie z ww. Rozporządzeniem każdy z krajobrazów priorytetowych musi zostać pozytywnie zweryfikowany. Na ostatecznej liście znajdują się tylko te krajobrazy, które są **szczególnie cenne dla społeczeństwa** ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, a także spełnią co najmniej jedno z kryteriów: **unikatowość występowania**, **reprezentatywność**, dotychczasowa **ochrona prawna** oraz **ważność krajobrazu** (Mapa 18).

Mapa 18 Krajobrazy priorytetowe na tle podziału administracyjnego województwa lubelskiego.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Zgodnie z założeniami, w 2023 r. projekt audytu krajobrazowego zostanie przedstawiony do akceptacji przez Zarząd Województwa Lubelskiego, a następnie po konsultacjach społecznych, skierowany do uchwalenia przez Sejmik Województwa Lubelskiego.

Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zarząd Województwa Lubelskiego aktywnie włączył się w prace Ministerstwa Rozwoju i Technologii nad projektem nowych zapisów **ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**. Podczas **Konwentu Marszałków Województw RP**, pod przewodnictwem Województwa Lubelskiego, podjęto prace nad formą zapisów prawnych, a wnioski końcowe z dyskusji **Zespołu Ekspertkiego ds. Europejskiej i Krajowej Polityki Strukturalnej ZWRP**, obradującego w dniach 7-8 września 2022 r. przekazano do MRiT oraz MFiPR. Wnioski dotyczyły najważniejszych wyzwań związanych z procesem **integrowania planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego** jako elementu realizacji założeń Systemu zarządzania rozwojem Polski, a w szczególności docelowej **architektury dokumentów strategicznych i planistycznych na poziomie krajowym i regionalnym oraz**

ich zależności z dokumentami planowania strategicznego i przestrzennego na poziomie lokalnym. Zwrócono również uwagę na konieczność przeprowadzenia procesu legislacyjnego do końca 2023 roku, aby możliwe było dostosowanie strategii województw do wprowadzanych zmian.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze planowania przestrzennego** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.6. Obszar: OCHRONA PRZYRODY I ŚRODOWISKA

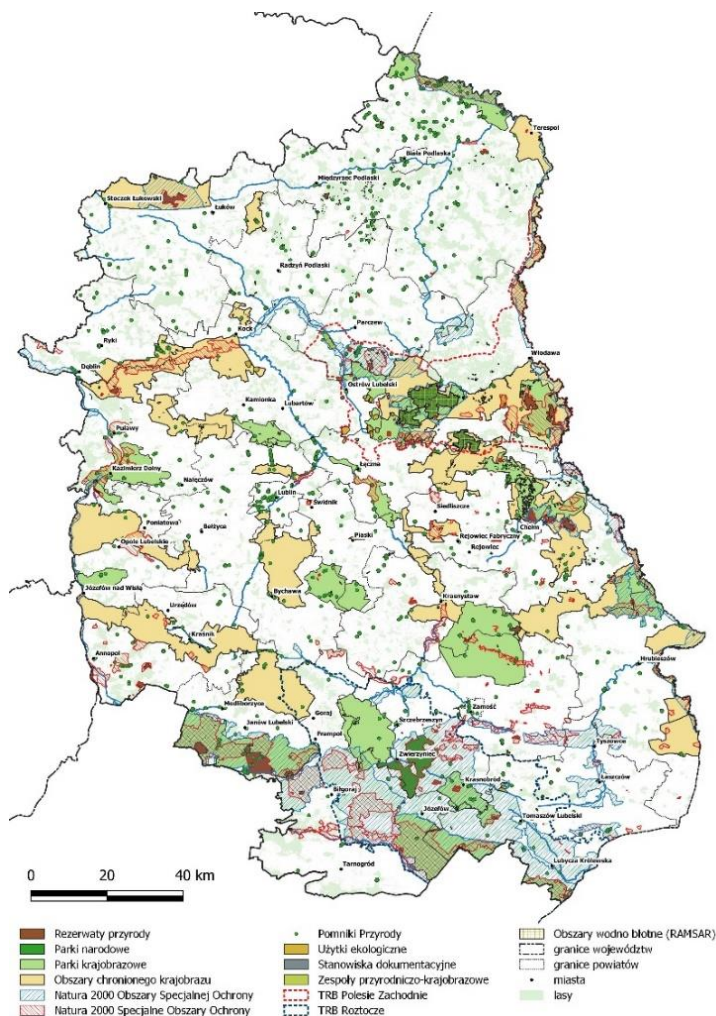
Województwo lubelskie charakteryzuje się znaczącymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi oraz stosunkowo dobrym stanem środowiska. Działania podejmowane w celu **ochrony przyrody i środowiska** regionu obejmują przede wszystkim:

- **zachowanie** walorów przyrodniczych i krajobrazowych **systemu obszarów chronionych**,
- **poprawę** lub **utrzymanie stanu** poszczególnych **komponentów środowiska**,
- **racjonalne wykorzystanie** zasobów środowiska.

Stan ochrony przyrody

Wyznaczony w regionie **system obszarów chronionych** od lat nie ulega znaczącym zmianom zarówno pod względem liczby i rodzajów form, jak również ich powierzchni. Formy ochrony przyrody zajmują łącznie ponad **22,7% powierzchni województwa** (bez obszarów Natura 2000).

Mapa 19 Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, 2023 r.

Na system obszarów chronionych Lubelszczyzny składają się **2 parki narodowe**: Poleski

i Rostoczański o łącznej powierzchni 18 242,7 ha, **17 parków krajobrazowych** (9,2% pow. woj.), **17 obszarów chronionego krajobrazu** (11,9% pow. woj.), **88 rezerwatów**, wśród których dominują rezerваты leśne, torfowiskowe i faunistyczne. System uzupełniają użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne oraz pomniki przyrody.

Ponadto, w ramach europejskiej sieci obszarów NATURA 2000, na terenie województwa lubelskiego występują **23 obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)** oraz **102 specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)**.

Międzynarodową rangę walorów przyrodniczo – krajobrazowych podkreślają **2 transgraniczne rezerваты biosfery UNESCO: TRB Polesie Zachodnie** obejmujący obszary w Polsce, Białorusi i Ukrainie oraz **TRB Rostocze** obejmujący tereny w Polsce i Ukrainie. Na liście obszarów wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe (tzw. liście Ramsarskiej) znajduje się **Poleski Park Narodowy**.

Realizacja działań

W celu zachowania walorów przyrodniczych regionu kluczowe znaczenie mają działania obejmujące:

- **zarządzanie** oraz **racjonalne zagospodarowanie** terenów w obrębie **form ochrony przyrody** podporządkowane zachowaniu walorów przyrodniczych,
- **edukację ekologiczną**.

Samorząd WL sprawuje funkcje nadzorczo - zarządcze nad ochroną przyrody w **17 parkach krajobrazowych** oraz **17 obszarach chronionego krajobrazu w regionie**. Jednostką samorządową odpowiedzialną za realizację działań na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu jest **Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych**, który swoje zadania realizuje przy pomocy Oddziałów w: Chełmie, Zamościu, Janowie Podlaskim, Janowie Lubelskim i Lubartowie oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Sobieszynie podlegający Oddziałowi w Lubartowie.

System obszarów chronionych w 2022 r.

2 parki narodowe: Poleski PN i Rostoczański PN

17 parków krajobrazowych

17 obszarów chronionego krajobrazu

88 rezerwatów

125 obszarów Natura 2000

2 transgraniczne rezerваты biosfery UNESCO

1 obszar RAMSAR

↔ System Ochrony Przyrody WL ma charakter stały

Fot. 19 Działania edukacyjne realizowane przez ZLPK

Źródło: <https://parki.lubelskie.pl/edukacja>

Działania ZLPK zmierzają do zachowania i ochrony szczególnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych środowiska parków krajobrazowych. W tym celu organizuje i prowadzi działalność naukową, dydaktyczną, turystyczną, rekreacyjną oraz administracyjną. W celu właściwego zarządzania obszarami chronionymi dyrektor ZLPK sporządza **Plan ochrony dla parku krajobrazowego** na okres 20 lat. W regionie, **5 parków krajobrazowych** posiada obowiązujące **plany ochrony**, tj.: **Chełmski PK** (obowiązuje do grudnia 2023 r.), **PK Lasy Janowskie** (obowiązuje do czerwca 2025 r.) oraz **Kazimierski PK, Nadwieprzański PK, Szczebrzeszyński PK**, dla których Sejmik Województwa Lubelskiego uchwalił plany ochrony w 2022 r. (obowiązują do 2042 r.).

ZLPK realizuje działania z zakresu **edukacji przyrodniczej** w szkołach i wśród miejscowego społeczeństwa, a także promuje wartości przyrodnicze, historyczne, kulturowe i turystyczne parków krajobrazowych. Działania edukacyjne mają różnorodną formę, tj.: zajęcia w placówkach oświatowych, zajęcia w terenie, konkursy oraz wydarzenia i akcje edukacyjne. W 2022 roku z ww. **form edukacji** skorzystało łącznie **12,9 tys.** osób.

Stan zachowania bioróżnorodności

Ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej regionu odgrywają lasy. Powierzchnia **gruntów leśnych i zadrzewionych** w 2021 r. wyniosła **596,9 tys. ha**, co plasuje województwo na 10 pozycji w Polsce, natomiast pod względem **lesistości** ze wskaźnikiem **23,4%**, zajmuje 14 miejsce. Pod względem własnościowym dominują **las państwowe – 57,8%** będące własnością Skarbu Państwa⁴⁴.

⁴⁴ Rocznik statystyczny leśnictwa, 2022 r., GUS, Białystok.

Fot. 20 Widok z Rezerwatu Skarpa Dobrska na rzekę Chodelkę

Źródło: M. Kozieł DSiR UMWL, 2023 r.

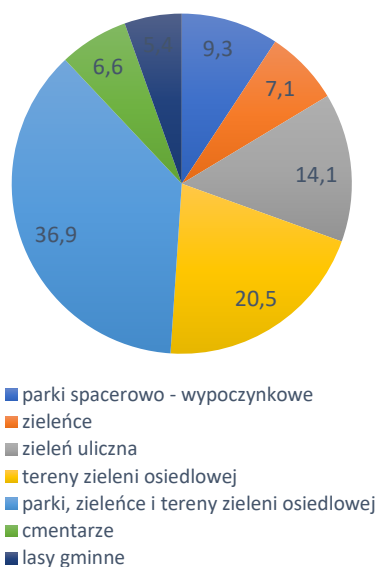
W obszarach miejskich istotne znaczenie dla zachowania bioróżnorodności oraz jakości życia mieszkańców mają obszary zielone. Łączna powierzchnia terenów **zieleni w miastach** województwa lubelskiego od lat stopniowo rośnie i w 2021 r. wyniosła **6,3 tys. ha** (wzrost o 2% w stosunku do 2018 r.). Największą powierzchnię zajmowały **parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej** – łącznie ponad **57%** (Wykres 16).

Realizacja działań

W celu utrzymania różnorodności biologicznej w regionie należy:

- **zachować tereny leśne** oraz **biologicznie czynne**,
- **ograniczyć wycinanie drzew** w terenach miejskich.

Wykres 16 Tereny zieleni w miastach woj. lubelskiego w 2021 r. [%]

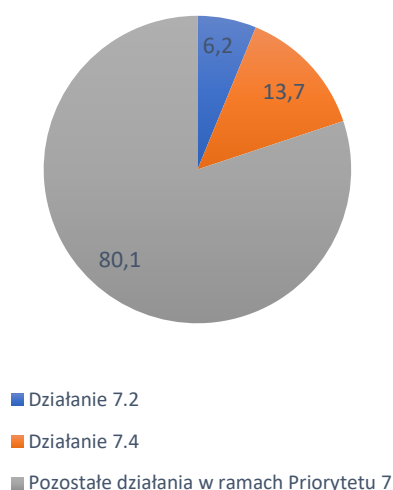

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2023 r.

Samorząd Województwa Lubelskiego uczestniczy w procesie kształtowania zieleni w miastach poprzez **wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów dla miast na prawach powiatu**. W 2022 r. wydano łącznie **567 decyzji**, w tym zezwolono na wycięcie 1 596 drzew, a odmówiono usunięcia 194. W celu ograniczenia negatywnego wpływu na bioróżnorodność nakazano **nasadzenie 1 725 nowych drzew**.

Działania w zakresie zachowania walorów przyrodniczych regionu wspierane były przez Zarząd WL m.in. poprzez udzielanie **wsparcia finansowego** w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Projekty realizowane były przede wszystkim w ramach **Priorytetu 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego**, z którego sfinansowano inwestycje o łącznej wartości **542,2 mln zł** (wartość dofinansowania **UE – 323,9 mln zł**). Na inwestycje z zakresu zachowania różnorodności biologicznej regionu przeznaczono łącznie prawie **20% środków rozdysponowanych z Priorytetu 7** (Wykres 17).

Wykres 17 Dofinansowanie projektów z RPO WL 2014-2020 w ramach Priorytetu 7

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020

Stan jakości i ochrona powietrza

Stan jakości powietrza uzależniony jest od ilości substancji zanieczyszczających, na które składają się:

- pyły,
- gazy.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w regionie jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (benzo(a)piren, pyły PM_{2,5} i PM₁₀, SO_x), z komunikacji (NO_x) oraz z działalności przemysłowej⁴⁵. Ocena stanu powietrza w 2021 r. w dwóch strefach: Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska wykazała **przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu, poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} oraz poziomu celu długoterminowego ozonu O₃**.

⁴⁵ Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim. Raport wojewódzki za rok 2021, GIOŚ, Warszawa.

Na koniec 2021 r. na terenie województwa lubelskiego działało **90 zakładów szczególnie uciążliwych** dla czystości powietrza (97 w 2018 r.). Większość zakładów posiadała urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych (60,0%), natomiast tylko 6,7% zakładów wyposażonych było w instalacje do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

Dzięki podjętym działaniom z zakresu ochrony powietrza w ostatnich latach emisja **zanieczyszczeń pyłowych zmniejszyła się o 57%** w stosunku do roku 2010, natomiast **zanieczyszczeń gazowych** jedynie o **5,2%**.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2021 r. wyniosła **1 179 t**, co stanowiło 5,3% zanieczyszczeń krajowych. Najwięcej zanieczyszczeń pochodziło ze spalania paliw (53,4%).

Wśród zanieczyszczeń gazowych dominował dwutlenek węgla (99,7%). Natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2021 r. wyniosła **15 968 t**. Największy udział w tych zanieczyszczeniach miały tlenki azotu (34,7%) i dwutlenek siarki (23,8%)⁴⁶.

Tabela 8 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w tys. ton

L.p.	Rodzaj zanieczyszczenia	2018	2021
1.	Zanieczyszczenia pyłowe, w tym:	1,4	1,2
	pyły ze spalania paliw	0,8	0,6
2.	Zanieczyszczenia gazowe, w tym:	5088,1	4927,1
	dwutlenek siarki	5,9	3,8
	tlenek węgla	5,5	3,7
	tlenki azotu	6,1	5,5
	dwutlenek węgla	5067,7	4911,1

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2023 r.

W 2021 r. w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza zatrzymano lub zneutralizowano **97,8%** wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych i **92,1%** wytworzonych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂)⁴⁷.

Realizacja działań

⁴⁶ BDL GUS, 2023.

⁴⁷ BDL GUS, 2023.

Stan powietrza (badany w 2021 r.)

benzo(a)piren i pył zawieszony PM2,5 -
przekroczenie norm jakości
powietrza

Stan klimatu akustycznego (badany w 2020 r.)

S12, S17, DK63, DK74 –
przekroczenia hałasu na
wybranych odcinkach

Do poprawy stanu powietrza atmosferycznego w regionie przyczyniają się działania obejmujące m.in.:

- **wymianę przestarzałych instalacji do spalania paliw stałych,**
- **zmniejszenie zużycia energii** poprzez:
  - poprawę **efektywności energetycznej budynków,**
  - **wymianę oświetlenia ulicznego,**
  - rozwój **transportu niskoemisyjnego.**

Mając na uwadze konieczność poprawy jakości powietrza w regionie, w 2021 r. Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął **uchwałę antysmogową⁴⁸**, która zakłada stopniową **wymianę przestarzałych instalacji do spalania paliw stałych** o mocy mniejszej niż 1 MW. Instalacje bezklasowe i klasyfikowane do 1 i 2 klasy mają zostać wymienione do **2024** roku. Natomiast do 2030 roku wszystkie kotły na paliwa stałe będą musiały spełniać wymagania w zakresie sezonowej sprawności i emisji zanieczyszczeń określone w rozporządzeniu komisji UE 2015/1189. W nowo budowanych budynkach mających dostęp do sieci ciepłowniczej lub gazowej obowiązuje zakaz użytkowania instalacji na paliwo stałe.

Ponadto w uchwale zakazuje się stosowania następujących paliw:

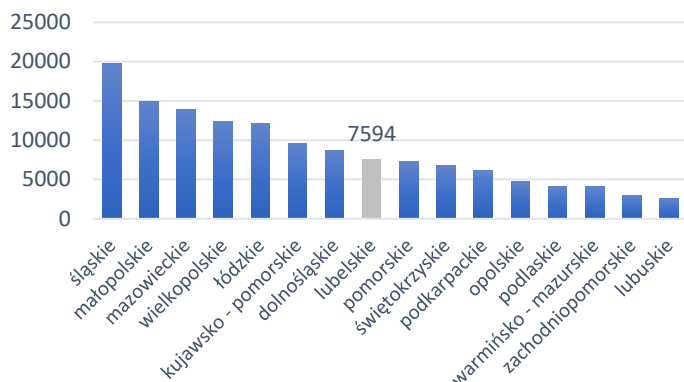
- miałów i mułów węglowych, flotokoncentratów oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem;
- węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem;
- węgla kamiennego, który nie spełnia któregośkolwiek z wymagań określonych prawem, oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem;
- biomasy, której wilgotność przekracza 20%.

W celu zapobiegania zjawisku smogu, którego głównym źródłem jest niska emisja, mieszkańcy oraz przedsiębiorcy aktywnie uczestniczą w programach realizowanych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska, w tym w programie **Czyste Powietrze** wdrażanym przez WFOŚiGW. W województwie lubelskim od początku trwania programu do końca 2022 r. podpisano łącznie **21,4 tys. umów na wymianę „kopciuchów”** na kwotę **271,2 mln zł**. Pod względem **aktywności** w programie Czyste Powietrze w 2022 r. Lubelszczyzna zajęła **8 miejsce** w Polsce (Wykres 19).

---

⁴⁸ Uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIII/388/2021

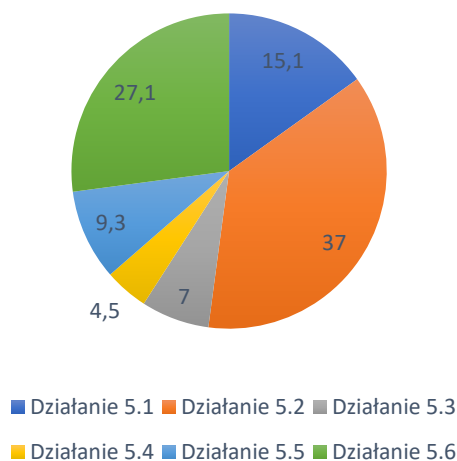
Wykres 18 Liczba wniosków złożonych w ramach programu Czyste Powietrze w 2022 r. wg województw

Źródło: Oprac. własne na podst. <https://czystepowietrze.gov.pl/wymiana-kopciuchow-w-programie-czyste-powietrze-statystyki/>

W ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020** Zarząd WL udzielił wsparcia dla projektów zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez **poprawę efektywności energetycznej budynków, wymianę oświetlenia oraz transport niskoemisyjny**. Inwestycje uzyskały wsparcie przede wszystkim w ramach **Priorytetu 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna**. Zrealizowano **667 projektów** o łącznej wartości **2,09 mld zł**, w tym 1,19 mld zł dofinansowania ze środków UE. Prawie **60% wsparcia** w ramach Priorytetu 5 przeznaczono na inwestycje z zakresu **poprawy efektywności energetycznej budynków** poprzez m.in. termomodernizację (Wykres 18).

Wykres 19 Dofinansowanie projektów z RPO WL 2014-2020 w ramach Priorytetu 5 (w %)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. Listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020

Szacuje się, że realizacja Programu w 2021 r. spowodowała w regionie **ograniczenie zużycia energii końcowej** na poziomie **87 620 MWh/r**, co umożliwiło ograniczenie emisji m.in. CO₂, SO₂, pyłów PM₁₀ i PM_{2,5} i benzo(a)pirenu. Dzięki aktywności mieszkańców

województwa, w ramach programu Czyste Powietrze oraz innych działań, wprowadzono do eksploatacji w 2022 roku **5 577** nowych kotłów⁴⁹.

Fot. 21 Termomodernizacja budynku ujeżdżalni z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii

Źródło: <https://rpo.lubelskie.pl/rpo/wiadomosci/galerie/termomodernizacja-budynku-ujezdzalni-z-zastosowaniem-odnawialnych-zrodel-energii/>

Fot. 22 Mikroinstalacja fotowoltaiczna o mocy 29 kWp, w firmie Pstrągowo.

Źródło: <https://rpo.lubelskie.pl/rpo/wiadomosci/galerie/pstragowo-grzegorz-jakimiak/>

Stan i wykorzystanie wód

Województwo lubelskie posiada **zasoby eksploatacyjnych wód podziemnych na średnim poziomie** (7,1% zasobów Polski), które w 2021 r. wyniosły ponad **151 tys. m³/h**. Od lat obserwuje się stopniowy proces odnawiania się zasobów wód podziemnych w regionie na poziomie 1-2% rocznie, co powoduje ich stopniowe zwiększanie – od 2018 r. wzrost o 5,9 tys. m³/h. Większość ustalonych zasobów eksploatacyjnych zwykłych wód podziemnych związana jest z **utworami piętra kredowego – 73%**, co wyróżnia województwo na tle kraju⁵⁰.

Monitoring jakości **wód podziemnych** przeprowadzony w 2019 r. wykazał **dobry stan chemiczny oraz jakościowy** wszystkich jednolitych części wód podziemnych występujących na Lubelszczyźnie.

Region posiada dość rzadką sieć rzeczną. Głównymi rzekami województwa są: **Wisła, Bug, Bystrzyca, Huczwa i Krzna**. Duże zaplecze wody

**Infrastruktura wodno –
kanalizacyjna w 2021 r.**
22,1 tys. km – długość sieci
wodociągowej
7,3 tys. km – długość sieci
kanalizacyjnej

⁴⁹ Dane DŚiZn UMWL 2022

⁵⁰ Pergół S., Regulska M., Wierzbicka K., 2022 – Bilans Zasobów Eksploatacyjnych Wód Podziemnych w Polsce, wg stanu na 31 grudnia 2021 r., Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytutu Badawczy, Warszawa.

stanowi Polesie wraz z **68 jeziorami** Równiny Łęczyńsko – Włodawskiej. Sieć wodną województwa stanowią **352 jednolite części wód powierzchniowych** (jcwp) rzecznych (196 naturalnych, 156 sztucznych i silnie zmienionych), w tym jeden zbiornik zaporowy, których zlewnie przyporządkowane są regionom wodnym: Górnej – Wschodniej Wisły, Środkowej Wisły i Bugu. W ramach PMS⁵¹ przeprowadzono **ocenę stanu jcwp** pod kątem stanu/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego, która wykazała w 111 badanych jcwp **zły stan wód**⁵².

Stan wód (badany w 2020 r.)

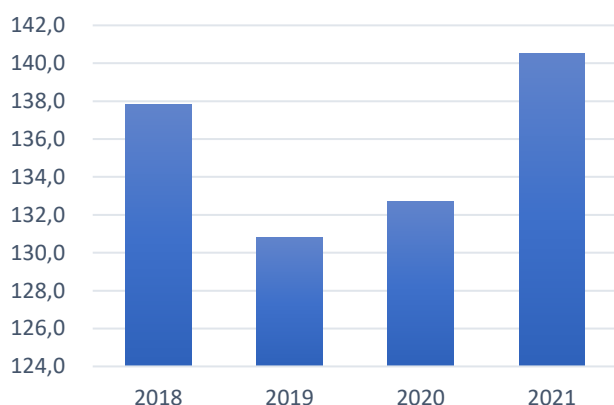
151 tys. m³/h – zasoby wód podziemnych

JCWPd – dobry stan wód

JCWP – zły stan wód

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę dla potrzeb socjalno-bytowych są wody podziemne. Od 2019 r. **pobór wody** na Lubelszczyźnie na potrzeby gospodarki narodowej i ludności zwiększył się o ok. 4% i w 2021 roku wyniósł ok. **308,3 hm³**, co stanowi ok. 3,3% poboru krajowego⁵³. W 2021 r. na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie lubelskim **zużyto 287,7 hm³ wody**, w tym najwięcej na potrzeby napełniania i uzupełniania stawów rybnych (39,3%) oraz przemysłu (35,2%).

Wykres 20 Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca województwa lubelskiego [m3]

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2023 r.

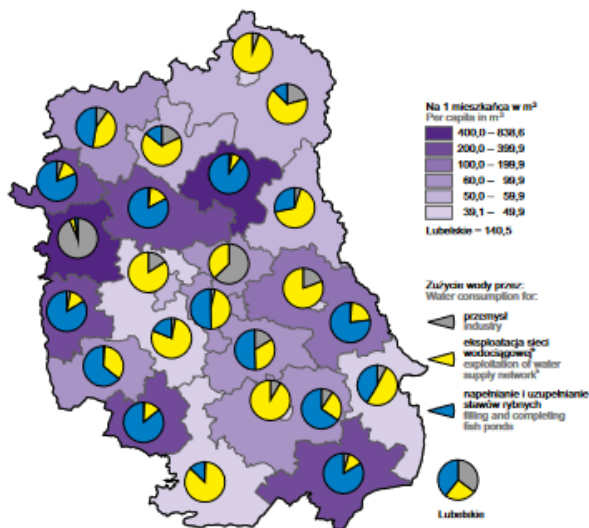
Średnie zużycie wody na 1 mieszkańca województwa lubelskiego w 2021 r. wyniosło **140,5 m³** (Wykres 20), przy czym **największą wartość** wskaźnik osiągnął dla powiatów: **parczewskiego** (w celu napełniania stawów) i **puławskiego** (na potrzeby przemysłu) (Mapa 20).

⁵¹ PMS – Państwowy Monitoring Województwa

⁵² Stan środowiska w województwie lubelskim. Raport 2020, GIOŚ, Warszawa.

⁵³ BDL GUS, 2023.

Mapa 20 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r. wg powiatów

Źródło: Rocznik statystyczny woj. lubelskiego 2022 r.

W regionie w 2021 r. funkcjonowały **343 oczyszczalnie ścieków przemysłowych i komunalnych** o łącznej przepustowości **484,4 tys. m³/dobę**, przy czym 72% stanowiły oczyszczalnie ścieków komunalnych. W stosunku do 2018 r. nastąpił nieznaczny spadek o 7 liczby oczyszczalni oraz ich przepustowości. Pod względem sposobu oczyszczania ścieków ponad **86%** stanowią **biologiczne oczyszczalnie ścieków**.

Fot. 23 Oczyszczalnia Ścieków „Hajdów” położona we wschodniej części miasta Lublina

Źródło: MPWiK Lublin

W ostatnich latach ilość **ścieków komunalnych i przemysłowych**, wymagających oczyszczenia **stale rośnie** ze względu na wzrost poboru wody i w 2021 r. wyniosła **76,9 hm³**, z czego oczyszczonych zostało 99,6%. Większość z nich (55,4%) była oczyszczona metodą z podwyższonym usuwaniem biogenów (Tabela 9).

Tabela 9 Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi na terenie województwa lubelskiego [hm³].

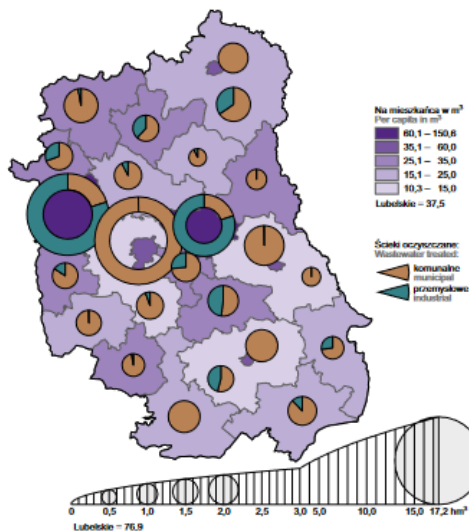
Gospodarka ściekowa	2018	2021
Ścieki wymagające oczyszczenia	73,2	76,9

1.	Oczyszczane, w tym:	72,6	76,6
	mechanicznie	13,8	15,2
	chemicznie	1,4	1,7
	biologicznie	17,0	17,3
	z podwyższonym usuwaniem biogenów	40,4	42,4
2.	Nieoczyszczane	0,6	0,3

Źródło: Oprac. własne na podst. BDL GUS, 2023 r.

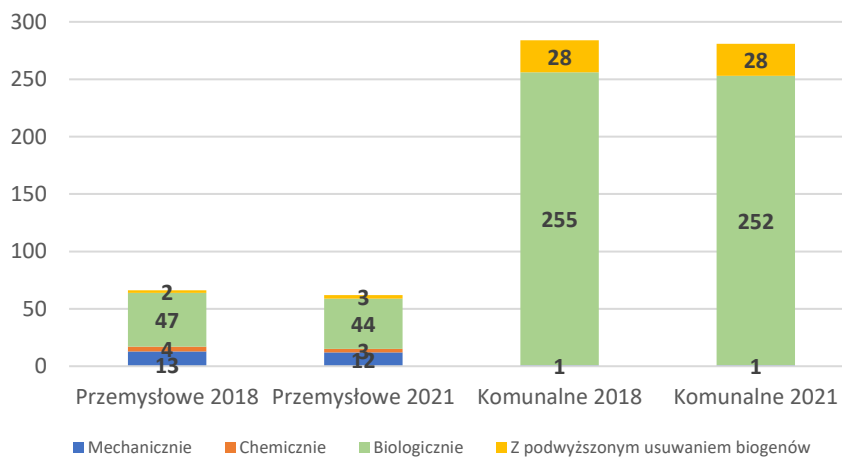
Najwięcej ścieków komunalnych i przemysłowych przypadających na 1 mieszkańca wytworzono w powiatach: **puławskim i łęczyńskim**, przy czym większość stanowiły ścieki przemysłowe (Mapa 21).

Mapa 21 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w 2021 r.

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2022, GUS, Lublin.

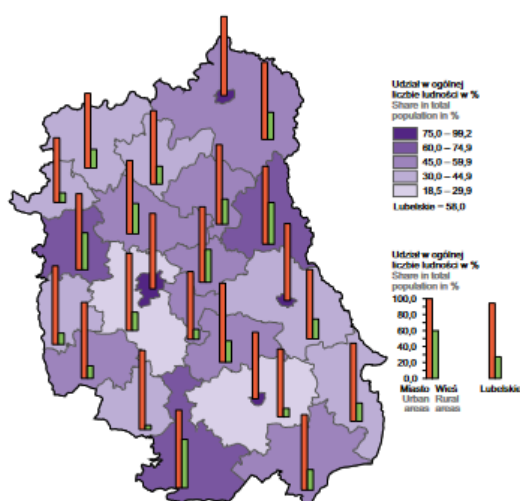
Wykres 21 Oczyszczalnie ścieków w województwie lubelskim [w szt.]

Źródło: Oprac. własne na podst. Rocznika statystycznego województwa lubelskiego 2022, GUS Lublin.

W celu poprawy stanu wód stale **rozbudowywana jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna**. Długość czynnej **sieci wodociągowej** rozdzielczej w województwie wynosi ok. **22,1 tys. km**, natomiast długość **sieci kanalizacyjnej**, wynosi ok. **7,3 tys. km** (wzrost o prawie 9% od 2018 r.). Wyraźnie zaznacza się dysproporcja pomiędzy **obszarami miejskimi**, których mieszkańcy stanowią **77% użytkowników kanalizacji sanitarnej**, a obszarami **wiejskimi**, gdzie odsetek korzystających z kanalizacji wynosi ok. **23%**. Najmniejszy odsetek ludności korzysta z oczyszczalni ścieków w powiatach: **lubelskim i zamojskim** (Mapa 22). Dysproporcje te wynikają przede wszystkim z dużego rozproszenia zabudowy na terenach wiejskich, co utrudnia realizację sieci kanalizacyjnych.

Mapa 22 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w woj. lubelskim w 2021 r.

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2022, GUS Lublin.

Realizacja działań

W celu **poprawy i zachowania dobrego stanu wód** niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do:

- **racjonalizacji poboru wód podziemnych,**
- ograniczenia emisji zanieczyszczeń wód poprzez **rozbudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.**

Samorząd Województwa Lubelskiego wspiera działania zmierzające do poprawy stanu wód, zwiększenia zasobów wodnych oraz zapewnienia dobrej jakości wody do spożycia mieszkańcom regionu, m.in. udzielając dofinansowania w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020** dla inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej. Inwestycje realizowane były przede wszystkim w ramach **Priorytetu 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów, Działanie 6.4 Gospodarka wodno-ściekowa**. Dofinansowano 135 inwestycji o łącznej wartości **474,3 mln zł** (wartość wsparcia z UE – 267,7 mln zł).

Gospodarka odpadami

Stan gospodarki odpadami

Istotny wpływ na stan poszczególnych komponentów środowiska ma właściwie

Infrastruktura wodno – kanalizacyjna w 2021 r.

22,1 tys. km – długość sieci wodociągowej

7,3 tys. km – długość sieci kanalizacyjnej

9% wzrost długości sieci kanalizacyjnej od 2018 r.

343 oczyszczalnie ścieków

prowadzona gospodarka odpadami. Od lat w regionie obserwowany jest stopniowy **wzrost ilości wytwarzanych odpadów komunalnych**.

W 2021 r. zebrano ich prawie **543 tys. Mg**, tj. o 15% więcej niż w roku 2018⁵⁴. Proporcjonalnie do ilości zbieranych odpadów rośnie **masa odpadów komunalnych przypadającą na 1 mieszkańca** województwa, która w 2021 r. wyniosła **265 kg** (wzrost o 19% od 2018 r.)⁵⁵.

Fot. 24 Selektywna zbiórka odpadów w Świdniku

Źródło: <https://www.swidnik.pl/selektywna-zbiorka/>

Korzystną tendencją jest wzrost ilości odpadów **zbieranych selektywnie**, który w 2021 r. wyniósł prawie **50%** (średni udział w kraju 39,8%) (Tabela 10).

Tabela 10 Odpady komunalne w woj. lubelskim w latach 2018-2021

L.p.	Wyszczególnienie	2018	2021	
			ogółem	z gosp. domowych
	Odpady komunalne zebrane w tys. t	470,2	543,1	448,5
1.	Zmieszane, w tym:	316,7	271,7	201,7
	miasta	219,4	173,7	121,0
	wieś	97,3	98,1	80,7
2.	Zebrane selektywnie, w tym:	153,5	271,4	246,8
	papier i tektura	11,0	24,5	18,2
	szkło	25,1	37,8	34,5
	tworzywa sztuczne	13,8	35,1	30,7
	metale	1,6	0,3	0,3
	wielkogabarytowe	15,7	25,2	24,2
	biodegradowalne	38,0	88,1	84,2

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2023 r.

Dzięki selektywnej zbiórce odpadów zauważalna jest tendencja do zwiększania ilości odpadów podlegających kompostowaniu (wzrost o 132%), recyklingowi (wzrost o 43%) oraz termicznemu przekształcaniu (wzrost o 11%) zanim zostaną przekazane na składowisko

Odpady zebrane w 2021 r.

543 tys. Mg – zebrane odpady komunalne

↑ **50%** – odpady zebrane selektywnie

38,9 tys. Mg – zebrane odpady zawierające azbest

↑ **19%** wzrost ilości zebranych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca od roku 2018

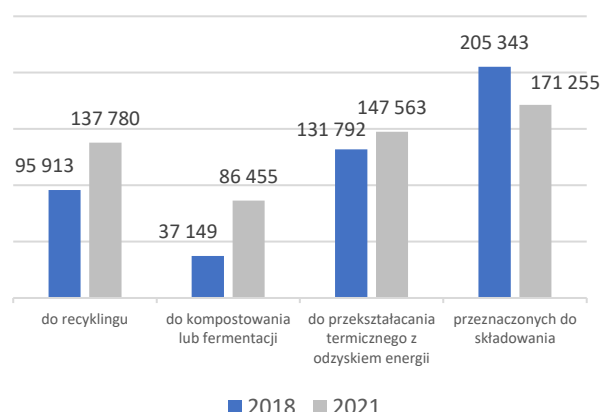
⁵⁴ BDL GUS, 2023.

⁵⁵ BDL GUS, 2023.

odpadów (Wykres 22). W 2021 r. ok. **31,5%** odpadów komunalnych (głównie po przetworzeniu) podlegało **składowaniu**. Pozostałą część odpadów przekazano do **termicznego przekształcania z odzyskiem energii** – **27,1%** oraz **recyklingu** – **25,3%**, a frakcję biodegradowalną do **kompostowania lub fermentacji** – **15,9%**.

W 2021 roku w województwie lubelskim wytworzono również **5,43 mln Mg** odpadów innych niż komunalne. W odniesieniu do tego rodzaju odpadów obserwowana jest znaczna tendencja malejąca (spadek o 36% w odniesieniu do 2018 r.). Ponad 88% wytworzonych w regionie odpadów stanowiły odpady z fizycznej i chemicznej przeróbki kopalin. Na koniec 2021 r. unieszkodliwiono 2,24 mln Mg odpadów innych niż komunalne, co w odniesieniu do wytworzonych stanowiło 41,2%.

Wykres 22 Masa zebranych odpadów komunalnych (Mg) w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2023 r.

Odrębną grupę stanowią **odpady niebezpieczne**, w tym odpady zawierające **azbest**, których zinwentaryzowana ilość (na dzień 08.05.2023 r.) na terenie województwa lubelskiego wynosi **1,25 mln ton**. Do roku 2022 unieszkodliwiono ponad **247,5 tys. ton** wyrobów zawierających azbest.

Realizacja działań

Działania prowadzone w ramach **gospodarki odpadami** w regionie zmierzające do ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie ludzi obejmują przede wszystkim:

- organizację **systemu gospodarowania odpadami komunalnymi**,
- **właściwe zagospodarowanie odpadów**, w tym niebezpiecznych,
- **działania edukacyjne**.

System gospodarowania odpadami komunalnymi w województwie lubelskim opiera się na funkcjonujących instalacjach komunalnych (IK), obejmujących:

- **14 instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów komunalnych;**
- **15 instalacji składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania niesegregowanych odpadów komunalnych oraz**

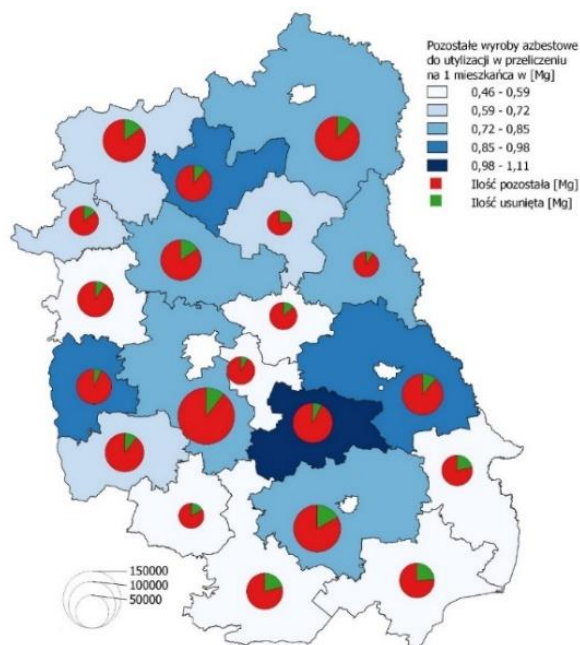
pozostałości z sortowania odpadów komunalnych⁵⁶.

Ponadto w regionie funkcjonuje **składowisko odpadów przemysłowych** (Grupa Azoty) oraz **obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych** (Lubelski Węgiel „Bogdanka”). Natomiast odpady zawierające azbest składowane są na **2 składowiskach** zlokalizowanych w miejscowościach **Srebrzyszcze** (gm. Chełm) oraz **Lasy** (gm. Kraśnik).

W ramach systemu gospodarowania odpadami prowadzona jest również baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami **BDO**, zawierająca rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami. W 2022 r. zweryfikowano i zatwierdzono prawie **2 tys. wniosków** dotyczących **wpisu do BDO**, które przyniosły wpływy do budżetu WL na poziomie ponad **200 tys. zł**. Z kolei z tytułu **opłat recyklingowych i produktowych** (**7 471** zweryfikowanych opłat) wpływy wyniosły ponad **160 tys. zł**.

Zarząd Województwa Lubelskiego wspiera działania z zakresu **gospodarowania odpadami** poprzez udzielanie dofinansowania ze środków UE w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Inwestycje realizowane były przede wszystkim w ramach **Priorytetu 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Działanie 6.3 Gospodarka odpadami**. Dofinansowano **8 projektów** obejmujących: utworzenie PSZOK, wsparcie usuwania wyrobów zawierających azbest, modernizację regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów oraz rekultywację składowiska odpadów o łącznej wartości projektów **205,5 mln zł** (wart. wsparcia UE – 128,8 zł).

Mapa 23 Poziom unieszkodliwiania odpadów azbestowych [Mg] wg powiatów (stan na marzec 2023 r.)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. <https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne>

⁵⁶ Dane DŚIZN UMWL, 2023 r. https://umwl.bip.lubelskie.pl/index.php?id=1101&action=details&document_id=1424683

Samorząd Województwa Lubelskiego wspiera usuwanie i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych w regionie poprzez realizację projektu pn. **System gospodarowania odpadami azbestowymi na terenie województwa lubelskiego**, którego głównym zadaniem jest bezpłatne usuwanie wyrobów zawierających azbest z posesji mieszkańców. Założeniem projektu było usunięcie 79 100 Mg wyrobów zawierających azbest. W 2022 r. unieszkodliwiono **38,9 tys. Mg odpadów azbestowych**, natomiast w latach 2018-2022 łącznie prawie **104 tys. Mg** odpadów (z blisko 41 tysięcy wskazanych lokalizacji wyrobów oraz odpadów zawierających azbest), co stanowi ponad 131% realizacji projektu, w tym **najwięcej** w powiatach: **lubelskim i zamojskim** (Mapa 23)⁵⁷. Ocenia się, że do unieszkodliwienia pozostało 1,08 mln ton odpadów azbestowych.

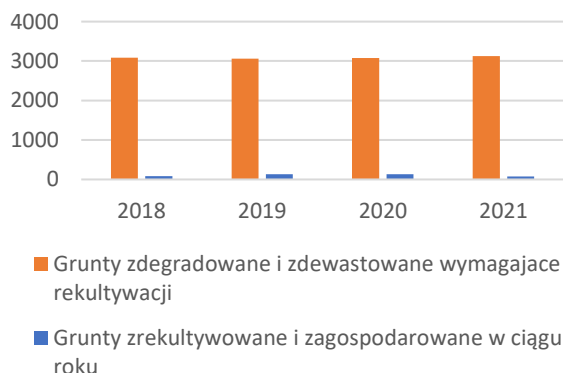
Znaczącą rolę we wdrażaniu rozwiązań proekologicznych, wpływających na poprawę stanu komponentów środowiska, ma **podnoszenie świadomości ekologicznej** mieszkańców regionu. W latach 2018-2022 Samorząd WL przeznaczył prawie 1,5 mln zł na **działania promocyjno - edukacyjne**, przy czym **ponad 589 tys.** w roku 2022 r.

Ochrona i wykorzystanie powierzchni ziemi oraz surowców naturalnych

Stan powierzchni ziemi w województwie lubelskim jest bardzo dobry. Jedynie 0,1 % jego powierzchni stanowią **grunty zdewastowane**, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe oraz **zdegradowane** wymagające rekultywacji i zagospodarowania (**3 127 ha**).

Z tego powodu proces przywracania dobrego stanu gruntów realizowany jest na niewielkiej powierzchni - w 2021 r. **zrekultywowano i zagospodarowano 78 ha** gruntów, przy czym w większości (71,8%) na cele rolnicze⁵⁸.

Wykres 23 Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL GUS, 2023 r.

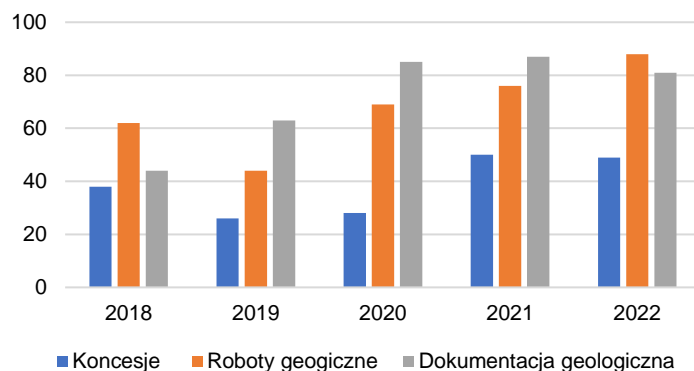
Na Lubelszczyźnie występują liczne **złoża surowców**, tj.: **węgiel kamienny, gaz i ropa naftowa, kopaliny pospolite: kruszywo naturalne (piaski, żwiry), surowce ilaste (gлина, lessy), glaukonity, bursztyny, torfy czy wapienie**. Stopień rozpoznania złóż kopalin w ostatnich latach uległ niewielkim zmianom. Od 2018 r. udokumentowano 1 złożo węgla kamiennego – Sawin I, złożo fosforytów, 4 złoża bursztynów oraz 3 złoża glaukonitów.

⁵⁷ <https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne>

⁵⁸ BDL GUS, 2023.

Wykres 24 Koncesje i decyzje z zakresu geologii wydane w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych DŚiZN, 2023 r.

Nie wszystkie kopaliny mają znaczenie gospodarcze i są eksploatowane. Zidentyfikowano **11 złóż węgla kamiennego**. Czynna w **LZW kopalnia węgla Bogdanka** eksploatuje obecnie trzy złoża: Bogdanka i Lubelskie Zagłębie Węglowe - obszar K-3 i Ostrów. W 2021 r. wydobycie węgla kamiennego w kopalni Bogdanka wyniosło 7,5 mln ton.

Fot. 25 Kopalnia LW Bogdanka S.A.

Źródło: <https://ri.lw.com.pl/zrownowazony-rozwoj-bogdanki>

Duże znaczenie w bilansie wydobycia kopaliny mają **złoża wapieni i margli** stosowanych w przemyśle cementowym, eksploatowane obecnie z jednego złoża Chełm (8,76% krajowego wydobycia). Region należy również do jednego z najbardziej zasobnych w **torf**. Na terenie województwa znajdują się również jedyne w Polsce udokumentowane **złoża osadów glaukonitowych i bursztynów**. Wody mineralne lecznicze chlorkowe eksploatowane były z ujęcia Nałęczów II⁵⁹.

⁵⁹ Bilans złóż kopaliny w Polsce wg stanu na 31 XII 2021 r., 2022, PIG, PIB, Warszawa.

Realizacja działań

Rozwój budownictwa, a w konsekwencji wzrost zapotrzebowania na surowce mineralne wymaga podejmowania działań w kierunku **racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych** regionu.

W ostatnich latach widoczny jest wzrost zainteresowania przedsiębiorców działalnością wydobywczą, przekładający się na sukcesywne zwiększanie się ilości wydawanych przez Marszałka WL decyzji dotyczących **koncesji na wydobywanie kopalin – 49** w 2022 r., a także ilości zatwierdzanych **dokumentacji geologicznych (81)** oraz projektów **robót geologicznych (88)** (Wykres 24). W koncesjach określany jest również sposób rekultywacji wyrobiska, co umożliwi przywrócenie obszaru do użytkowania przyrodniczego lub gospodarczego.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze ochrony przyrody i środowiska** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.7. Obszar: SPORT i TURYSTKA

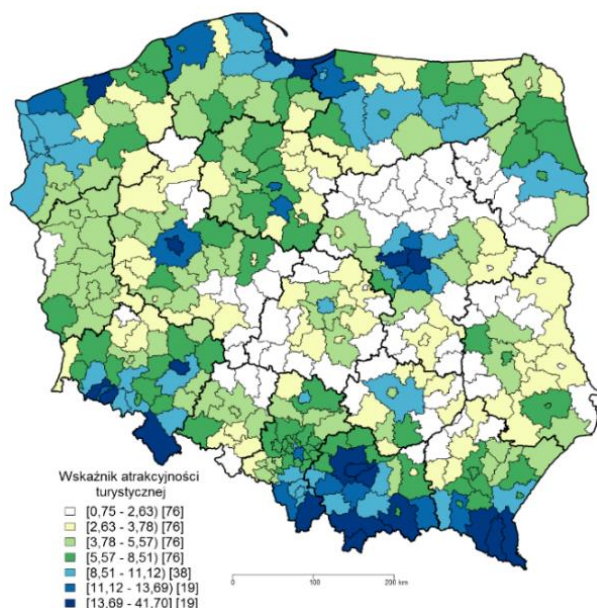
Turystyka

Region lubelski posiada zróżnicowane zasoby i walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe umożliwiające realizację różnorodnych form turystyki. Pod względem atrakcyjności turystycznej na tle kraju najwyższe wartości wskaźnika w województwie lubelskim uzyskały miasta: Lublin i Zamość oraz powiaty: zamojski i puławski (Mapa 24).

Wybrane obiekty, obszary i elementy dziedzictwa niematerialnego z terenu województwa mają znaczenie w skali ponadregionalnej. Od 1992 r. na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO znajduje się **Stare Miasto w Zamościu**. Natomiast na **Krajowej Liście Dziedzictwa Niematerialnego**, prowadzonej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego znajdują się 3 wpisy z Lubelszczyzny:

- Perebor – nadbużańskie tradycje tkackie,
- Zwyczaj dunajowania w Łukowej i okolicach,
- Brodacz ze Sławatycz – oryginalny zwyczaj pożegnania starego roku.

Mapa 24 Wskaźnik atrakcyjności turystycznej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną

Źródło: Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia, GUS, 2017 r.

Ponadto tytuł **Polska Marka Turystyczna** posiadają: miasto **Lublin** oraz **Kraina Lessowych Wąwozów. Roztocze** otrzymało tytuł „**Wyróżnienie 2022**”, natomiast **Zamość** otrzymał tytuł „**Polska Marka Turystyczna - kandydat 2019**”. Dodatkowo prowadzony był projekt pn.: **Turystyczna Marka Roztocze**, którego głównym celem było opracowanie spójnej strategii kreacji, wdrożenia i rozwoju **marki Roztocze** jako elementu niezbędnego dla zrównoważonego zarządzania turystyką i promocją destynacji turystycznej.

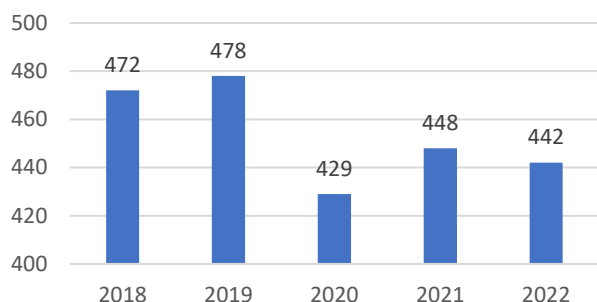
Rozwój turystyki stanowi jeden z celów strategicznych województwa lubelskiego. Istotny wpływ na rozwój tego sektora gospodarki ma:

- dostępność bazy noclegowej,
- infrastruktura turystyczna,
- promocja walorów turystycznych regionu.

Stan i wykorzystanie infrastruktury turystycznej

W ramach posiadanej przez województwo lubelskie zróżnicowanej bazy noclegowej wykorzystywanej przez turystów, w 2022 r. funkcjonowało **442 turystyczne obiekty noclegowe** (4% obiektów noclegowych w Polsce), oferujących łącznie ponad **25,4 tys. miejsc noclegowych**. Wśród obiektów noclegowych **50%** stanowiły **obiekty krótkotrwałego zakwaterowania**, a około **45% obiekty hotelowe**⁶⁰. W stosunku do 2018 roku liczba obiektów noclegowych spadła o 30 (Wykres 25).

Wykres 25 Liczba turystycznych obiektów noclegowych w woj. lub. w latach 2018-2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, Lublin 2023 r.

W 2022 roku, spośród wszystkich rodzajów obiektów noclegowych największą grupę stanowiły **hotele (131)**, oferujące łącznie ponad 10,1 tys. miejsc noclegowych oraz **kwatery prywatne i agroturystyczne (102)** z ponad 2 tys. miejsc. Część kwater agroturystycznych prowadzona jest poza ewidencją prowadzoną w gminach, co utrudnia wskazanie dokładnej ich liczby w regionie. Jednym ze skutków pandemii COVID-19 był **spadek ogólnej liczby miejsc noclegowych** w regionie o ponad **4%**, przy czym nie dotyczył on hoteli, w których liczba w tym samym okresie **wzrosła o prawie 18%**.

Baza noclegowa w 2022 r.

↓ **442** turystyczne obiekty noclegowe

↓ **25,4 tys.** miejsc noclegowych

↑ **1 mln** noclegów udzielonych turystom

↑ **33%** wykorzystania miejsc noclegowych

35 tys. uchodźców korzystających z noclegu w obiektach turystycznych

⁶⁰ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/wymiary>

Fot. 26 Nadwiślańska Kolejka Wąskotorowa.

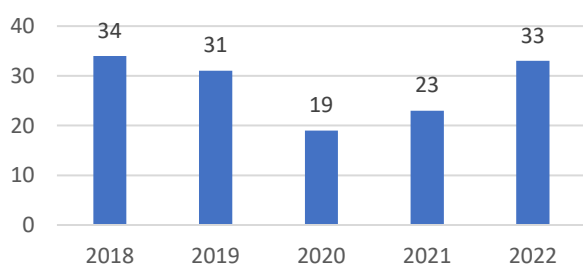
Źródło: fot. J. Rosły

W 2022 r. z noclegów w regionie skorzystało ponad **1 mln turystów**, tj. **7% więcej** niż w roku 2018 r. **Spadek** rzędu **prawie 25%** zaobserwowano w odniesieniu do ilości **turystów zagranicznych**, korzystających z bazy noclegowej. Na zmniejszenie liczby osób korzystających z noclegów w 2022 roku w tym segmencie turystów wpływ miał przede wszystkim **wybuch wojny w Ukrainie**.

Z powodu dużej liczby **migrantów**, uciekających przed działaniami wojennymi, **turystyczna baza noclegowa** w regionie była wykorzystywana do zapewnienia zakwaterowania **uchodźców**. W 2022 r. ok. **35 tys. obywateli Ukrainy** udzielono **ponad 334 tys. noclegów** w turystycznej bazie noclegowej. Zarówno liczba uchodźców jak i ilość noclegów stopniowo malała w ciągu całego roku.

W 2022 r. **wpływ pandemii COVID-19** na wykorzystanie miejsc noclegowych w regionie był **znacznie mniejszy**, niż w latach 2020 – 2021, kiedy spowodował spadek wartości wskaźnika o ok. 11-15%. W 2022 roku stopień wykorzystania miejsc noclegowych **wzrósł do 33%**, tj. do poziomu sprzed pandemii (Wykres 26).

Wykres 26 Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w woj. lubelskim (w %)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, 2023 r.

Dostęp do atrakcji turystycznych zapewnia **infrastruktura turystyczna**, na którą składają się m.in.:

- szlaki turystyczne piesze i rowerowe,
- wyciągi narciarskie,
- infrastruktura kajakowa.

Infrastruktura turystyczna w 2022 r.

- **86** pieszych szlaków turystycznych
- **5** regionalnych szlaków rowerowych
- **11** stoków narciarskich

Poznanie walorów turystycznych Lubelszczyzny umożliwia **86 pieszych szlaków turystycznych** oznakowanych przez PTTK o łącznej długości 4007 km. Wśród szlaków turystycznych wyróżnić należy:

- **Szlak Geoturystyczny Roztocza Środkowego** umożliwiający poznanie wyjątkowego charakteru Roztocza przez pryzmat obiektów geologicznych, **Lubelską Drogę św. Jakuba**,
- **Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej**,
- **Szlak Renesansu Lubelskiego** wyznaczony na terenie całego województwa w celu promocji unikalnego dziedzictwa architektury regionu lubelskiego.

Fot. 27 Ruiny zamku w Janowcu.

Źródło: fot. arch. UMWL

Fot. 28 Festiwal „Dwa Teatry” w Zamościu.

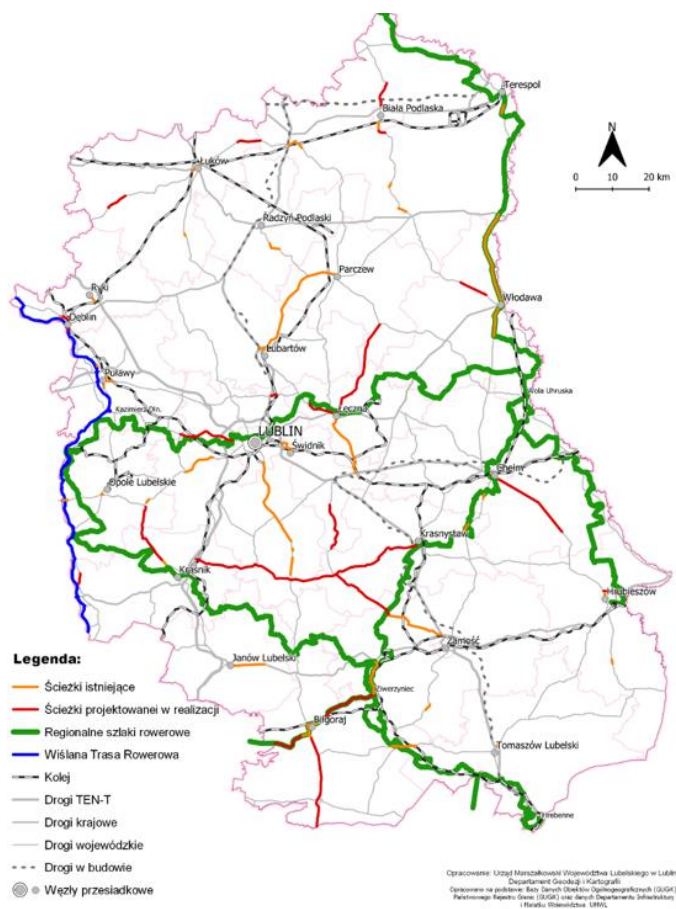
Źródło: fot. Zamojskiego Domu Kultury

Znaczenie ruchu rowerowego stale rośnie – zarówno w systemie transportowym, jak również jako istotna gałąź turystyki i rekreacji. Województwo Lubelskie realizowało projekt pn.: **RoweLove Roztocze – razem pomimo granic**, w ramach którego zamontowano 4 liczniki zliczania rowerzystów na szlaku rowerowym Roztocza. Dane z liczników wskazują, że ruch rowerowy stale rośnie - w 2022 r. był na poziomie 200 000 rowerzystów i był wyższy niż w 2021 r. o prawie 10 000 osób. Najwięcej rowerzystów odnotowano w okolicach Zwierzyńca. **Długość dróg dla rowerów** w regionie stopniowo wzrasta i w 2021 r. wyniosła prawie **1 100 km** (wzrost o 337 km od 2018 r.). Prawie **54%** dróg rowerowych pozostaje pod zarządem **gmin**, 25% pod zarządem starostw, a nieco ponad 21% pod zarządem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego. Największe zagęszczenie ścieżek rowerowych występuje w miastach.

Tempo wzrostu długości dróg rowerowych w regionie w stosunku do roku 2018 jest zróżnicowane – najwyższe na poziomie **65%** dotyczy ścieżek i dróg rowerowych zarządzanych przez UMWL. Istotną rolę w rozwoju turystyki rowerowej mają **szlaki rowerowe o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym**.

Ważnym produktem turystyki rowerowej jest szlak **Green Velo** przebiegający przez całe województwo z południa w kierunku północnym. Funkcjonują również **szlaki rowerowe regionalne**, tj. Nadbużański Szlak Rowerowy Janów Podlaski - Hrubieszów, Centralny Szlak Rowerowy Roztocza Kraśnik - Lwów, Szlak Kazimierz Dolny – Kraśnik, Szlak Lublin – Kazimierz Dolny, Szlak Lublin – Woła Uhruska.

Mapa 25 Regionalne szlaki i drogi rowerowe w województwie lubelskim

Źródło: Departament Geodezji i Kartografii UMWL, 2023 r.

Mapa 26 Przebieg głównych tras rowerowych w Polsce

Źródło: Stanowisko Nr 7/2019 Konwentu Marszałków Województw RP⁶¹

W regionie funkcjonuje również **turystyka narciarska**. W 2022 r. istniało **11 stoków narciarskich**, jednak ze względu na warunki pogodowe nie wszystkie uruchomiono w sezonie zimowym. Najdłuższą trasę 650 m posiada stok Bobliwo, natomiast jedyny wyciąg krzesełkowy funkcjonuje na stoku Chrzanów Narciarski Raj u Rzetelskiego.

Dużą popularnością w okresie letnim cieszy się **turystyka kajakowa** uprawiana na wybranych rzekach województwa lubelskiego. Najczęściej spływy kajakowe organizowane są na rzekach: **Wieprz, Tanew, Bystrzyca, Uherka, Włodawka, a także Wisła**. W związku z wybuchem wojny na Ukrainie oraz niestabilną sytuacją na granicy z Białorusią, **turystyka kajakowa na rzece Bug** funkcjonowała w **niewielkim zakresie**.

Realizacja działań

Kluczowe znaczenie dla rozwoju turystyki w regionie ma:

- rozwój zróżnicowanej bazy noclegowej oraz utrzymanie standardu świadczonych usług na poziomie odpowiadającym posiadanej kategorii obiektu;
- rozwój infrastruktury turystycznej, w tym do uprawiania turystyki kwalifikowanej rowerowej;
- zwiększenie ruchu turystycznego, w tym wśród turystów zagranicznych;
- zapewnienie specjalistycznej kadry do obsługi ruchu turystycznego.

⁶¹ Stanowisko Nr 7/2019 Konwentu Marszałków Województw RP z dnia 7 czerwca 2019 roku w sprawie systemu numeracji i zasad oznakowania krajowych i regionalnych tras rowerowych

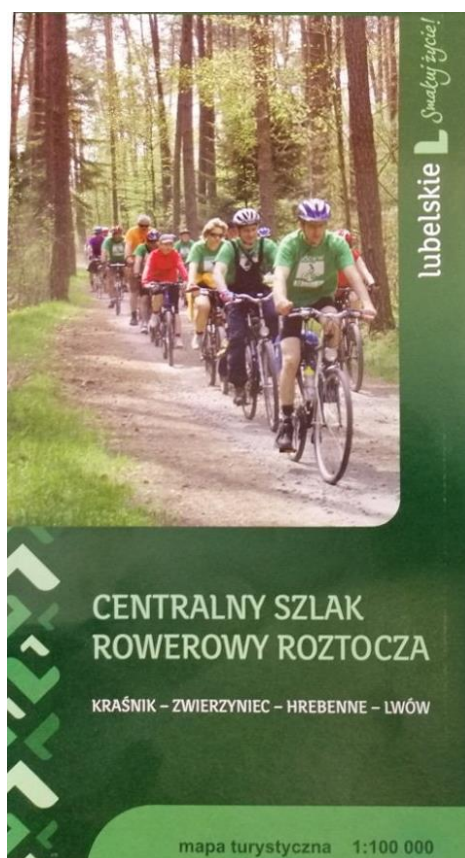

Województwo lubelskie aktywnie uczestniczy w rozwoju sportu i turystyki w Polsce. Finansowanie części zadań z zakresu sportu i turystyki odbywa się na podstawie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie⁶². Sejmik Województwa Lubelskiego uchwalił **program współpracy z organizacjami pozarządowymi** na rok 2022, w którym określone zostały zadania do realizacji w zakresie m.in. wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i turystyki.

Ze względu na stosunkowo niewielki ruch inwestycyjny w branży turystycznej w 2022 r. Marszałek Województwa Lubelskiego wydał **9 decyzji** w sprawie **zaszeregowania obiektów noclegowych**. **Skontrolowano 47 obiektów** po kątem spełniania wymogów dla danej kategorii zaszeregowania obiektów noclegowych.

W ramach wspierania rozwoju turystyki rowerowej w regionie realizowane są liczne projekty o zasięgu transgranicznym i regionalnym, m.in.:

- projekt **RoweLove Roztocze – razem pomimo granic** - Transgraniczny produkt turystyczny, którego osią jest Centralny Szlak Rowerowy Roztocza, finansowany ze środków Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020,
- promocja **Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo** jako ponadregionalny produkt turystyczny, realizacja zadania jako zadanie własne województwa lubelskiego
- **Wiślana Trasa Rowerowa** – podjęto prace nad opracowaniem koncepcji Wiślanej Trasy Rowerowej oraz pozyskaniem środków finansowych z Unii Europejskiej. Projekt zakłada powstanie produktu turystycznego, opartego na koncepcji szlaku rowerowego powiązanego z turystyką kajakową i kamperową wzdłuż rzeki Wisły. Ma na celu wyeksponowanie walorów turystycznych zachodniej części Lubelszczyzny oraz pobudzenie do działania podmiotów zlokalizowanych w korytarzu szlaku (m.in. atrakcje turystyczne, obiekty noclegowe, inne punkty usługowe).

⁶² Ustawa o pożytku publicznym i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.)

Mapa 27 Przebieg szlaku rowerowego GreenVelo

Źródło: <https://greenvelo.pl/70>

Problematyka związana z **rozwojem turystyki rowerowej** była przedmiotem obrad **Zespołu ds. mobilności rowerowej działającym przy Konwencji Marszałków Rzeczypospolitej Polskiej** pod przewodnictwem Województwa Lubelskiego. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., PKP S.A. PKP Intercity, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Ministerstwa Infrastruktury oraz 15 województw. Dyskutowano o możliwościach budowy regionalnych, krajowych i międzynarodowych tras rowerowych na terenie całego kraju, na gruntach zarządzanych przez wyżej wymienione instytucje.

W celu zwiększenia liczby turystów odwiedzających region, w tym turystów zagranicznych **Samorząd Województwa Lubelskiego** podejmuje działania mające na celu **promocję turystyczną regionu lubelskiego**. W tym zakresie współpracował z samorządami, Lubelską Regionalną Organizacją Turystyczną, Polską Organizacją Turystyczną, lokalnymi organizacjami turystycznymi, centrami i punktami informacji turystycznej, a także innymi stowarzyszeniami turystycznymi, wdrażając zapisy **Programu rozwoju turystyki w województwie lubelskim do 2020 roku z perspektywą do 2030 r.**

W 2022 r. w zakresie promocji walorów turystycznych regionu zrealizowano następujące działania:

- przeprowadzono **otwarty konkurs ofert** dla organizacji pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w zakresie **wspierania i upowszechniania turystyki i krajoznawstwa**, w wyniku którego podpisano **37 umów** i zrealizowano projekty na kwotę **ok. 200 tys. zł.**
- zorganizowano **II Lubelskie Forum Turystyki**, w którym wzięło udział ponad 200 osób z całego regionu. Konferencja umożliwiła dyskusję i wymianę doświadczeń m.in. na temat potencjału turystyki rowerowej, planowania nowych inwestycji, rozwoju markowych produktów turystycznych, a także finansowania projektów w turystyce w ramach funduszy 2021-2027.
- promowano atrakcje turystyczne regionu podczas: **Międzynarodowych Targów Turystyki** „W Stronę Słońca” w Opolu, Pikniku nad Odrą — Festiwalu Podróży i Czasu Wolnego w Szczecinie, Targów Turystyki Weekendowej „Atrakcje Regionów” w Chorzowie oraz TT Warsaw – 29. Międzynarodowych Targach Turystycznych w Nadarzynie,
- podjęto współpracę z influencerami w celu promocji walorów turystycznych Lubelszczyzny w mediach społecznościowych (turystyka rowerowa, podróże kamperem i podróże z dziećmi),
- zorganizowano i przeprowadzono **II Ogólnopolski Konkursu Filmowy „Lubelskie. Smakuj życie!”** na najlepszy film promujący region lubelski. Efektem konkursu były filmy, które służą do promocji atrakcji turystycznych w Internecie oraz w mediach społecznościowych,
- zorganizowano szkolenia na instruktorów turystyki rowerowej w Hołowni – „**Kraina Rumianku**”,
- zorganizowano stoiska promocyjne podczas imprez i wydarzeń, m.in. rajdów rowerowych „**Tour de Lubelskie**”, wydarzenia pn. **„Tydzień Turystyki Rowerowej – Bike’owe Roztocze”**, **Samorządowego Kongresu Trójmorza**, **Forum Ekonomicznego w Karpaczu.**

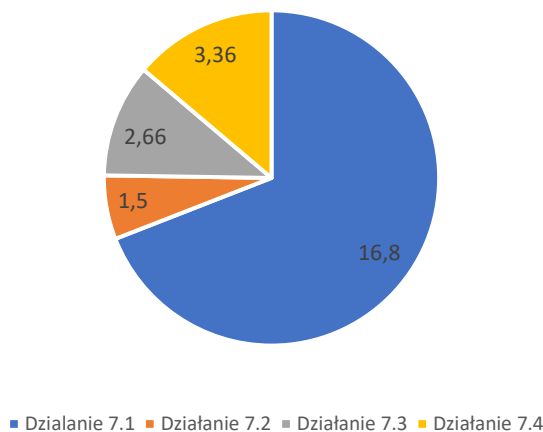

Obsługę ruchu turystycznego w regionie zapewniają funkcjonujące przedsiębiorstwa turystyczne. W 2022 r. wpisano **26 nowych podmiotów do rejestru organizatorów turystyki** i przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych oraz usunięto 21 przedsiębiorstw, przez co zarejestrowanych było w regionie **154 organizatorów turystyki**. Przeprowadzono łącznie **24 kontrole organizatorów turystyki** w zakresie zgodności prowadzenia działalności gospodarczej z przepisami ustawy. Pomimo negatywnego wpływu na branżę turystyczną pandemii COVID-19 oraz działań wojennych prowadzonych za wschodnią granicą, w regionie obserwuje się stały **wzrost liczby przedsiębiorców turystycznych**.

Zarząd Województwa Lubelskiego wspiera rozwój turystyki w regionie poprzez m.in. udzielanie dofinansowania ze środków UE w ramach **RPO WL na lata 2014- 2020**. Projekty realizowane były głównie w ramach **Priorytetu 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego**:

- Działanie 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne;
- Działanie 7.2 Ochrona różnorodności przyrodniczej;
- Działanie 7.3 Turystyka przyrodnicza;
- Działanie 7.4 Ochrona bioróżnorodności dla ZIT LOF.

Wykres 27 Udział [w %] wartości projektów związanych ochroną i wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego dofinansowanych z RPO WL na lata 2014-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>

Realizowane inwestycje związane były z ochroną i wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym m.in. z turystyką rowerową oraz rewitalizacją obiektów turystycznych. Łącznie w ramach 4 działań zrealizowano **132 projekty** o łącznej wartości prawie **542 mln zł**, w tym prawie **325 mln zł dofinansowania** ze środków UE (Wykres 27).

Fot. 29 Stacja Kultura - rewitalizacja budynku i otoczenia dawnej stacji kolejki wąskotorowej w Poniatowej

Źródło: <https://rpo.lubelskie.pl/rpo/wiadomosci/galerie/stacja-kultura-rewitalizacja-budynku-i-otoczenia-dawnej-stacji-kolejki-waskotorowej-w-poniatowej/>

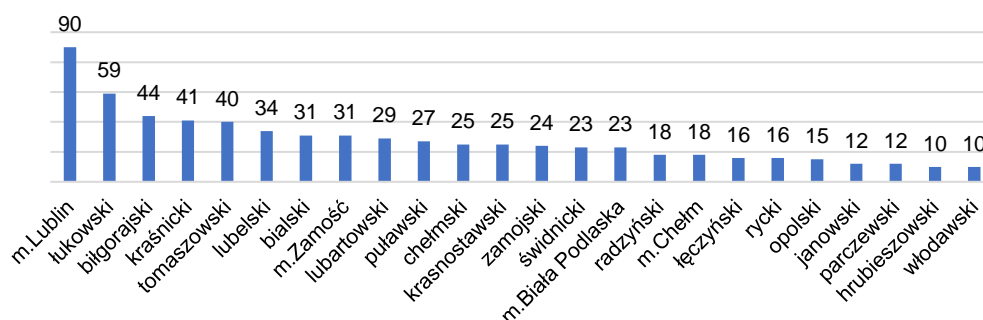
Sport

Sport i rekreacja stanowią platformę do budowy kapitału społecznego w województwie, które mają istotny wpływ na jakość życia jego mieszkańców. W związku ze wzrostem świadomości pozytywnego wpływu sportu na zdrowie, a także doświadczeniami związanymi z pandemią COVID-19 mieszkańcy coraz chętniej preferują aktywne formy spędzania wolnego czasu.

Aktywność sportowa

W regionie funkcjonowały **673 kluby sportowe**, co stanowiło niecałe 5% wszystkich klubów działających w Polsce (dane za 2020 r.). **Najwięcej klubów** działało na terenie miasta **Lublin** oraz w powiatach: **lukowskim, biłgorajskim, kraśnickim i tomaszowskim**. **Liczba członków** wyniosła **48,2 tys. osób**, a ćwiczących ogółem 46,1 tys. osób.

Wykres 28 Kluby sportowe w woj. lubelskim w 2020 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL, Lublin 2022 r.

Aktywność sportowa w 2020 roku

673 – kluby sportowe

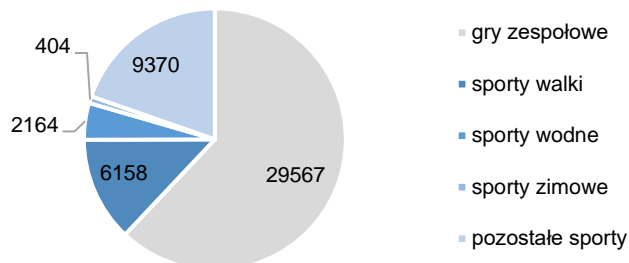
1 153 – sekcje sportowe

48,2 tys. – członków klubów sportowych

46,1 tys. – ćwiczących w klubach sportowych

W klubach sportowych funkcjonowały **1 153 sekcje sportowe**. Pod względem liczby ćwiczących największym zainteresowaniem cieszyły się **gry zespołowe – ponad 62%** wszystkich ćwiczących oraz **sporty walki – 13%**. W grach zespołowych zdecydowanie dominowała **piłka nożna** (ponad 21,8 tys.) oraz **piłka siatkowa** (3,9 tys.) (Wykres 29).

Wykres 29 Udział ćwiczący wg grup sportowców w woj. lubelskim w 2021 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie BDL, 2022 r.

Z pozostałych dyscyplin sportowych największą popularnością cieszyły się: karate, w tym karate tradycyjne, pływanie, piłka ręczna, sporty lotnicze, lekkoatletyka oraz tenis stołowy.

W 2022 r. reprezentanci Lubelszczyzny wywalczyli **medale** na światowych imprezach rangi **Mistrzostw Świata** i **Mistrzostw Europy**, w kategoriach seniorów, młodzieżowców i juniorów. Należą do nich sportowcy reprezentujący biegi narciarskie, boks kobiet, lekkoatletykę (biegi, sztafety, rzuty, siedmiobój), piłkę ręczną, podnoszenie ciężarów, pływanie, sumo, taekwondo ITF, wspinaczkę sportową, zapasy klasyczne i zapasy kobiet. Łącznie zdobyli **33 medale**.

Fot. 30 Motor Lublin - Drużynowy Mistrz Polski na żużlu

Źródło: <https://przehladsportowy.onet.pl/zuzel/ekstraliga/na-zywo-motor-lublin-stal-gorzow-wlcp-kto-mistrzem-relacja-i-wynik/y5ypj8z>, Lublin 2023 r.

Do **najważniejszych osiągnięć w sporcie seniorskim** w 2022 roku można zaliczyć:

- Drużynowe Mistrzostwo Polski na żużlu - Motor Lublin,
- Wicemistrzostwo Polski w piłce ręcznej kobiet - MKS FunFloor Lublin,
- Wicemistrzostwo Polski w koszykówce kobiet - Polski Cukier AZS UMCS Lublin,
- Wicemistrzostwo Polski w piłce nożnej kobiet - Górnik Łęczna,
- III miejsce w piłce ręcznej mężczyzn - Klub Sportowy Piłki Ręcznej Azoty-Puławy,

- Wicemistrzostwo Polski juniorów starszych w kategorii U19 w koszykówce - Start Lublin.

Fot. 31 MKS FunFloor Lublin - Wicemistrz Polski w piłce ręcznej kobiet

Źródło: <https://www.mks.lublin.pl/aktualnosci/droga-do-srebra-podsumowanie-sezonu-mks-u-funfloor-lublin>

Ponadto reprezentanci Lubelskiego w 2022 roku osiągnęli wysokie lokaty w zawodach sportowych. Dwukrotnie **pobity został rekord świata we wspinaczce na szybkość** oraz zawodnik Motoru Lublin został **Indywidualnym Mistrzem Świata Juniorów na żużlu**. Na Mistrzostwach Europy zdobyto **2 wicemistrzostwa** oraz **4 srebrne medale**. Na XXIV Letnich Igrzyskach Głuchych w brazylijskim Caxias do Sul osoby z niepełnosprawnościami zdobyły 20 medali.

W **systemie sportu młodzieżowego** województwo lubelskie zajęło **10 miejsce** w Polsce. Punkty do klasyfikacji zdobyli przedstawiciele **48 dyscyplin sportowych** w czterech kategoriach wiekowych. Najwięcej punktów w regionie zgromadzili reprezentanci **lekkoatletyki, pływania** oraz **podnoszenia ciężarów** (Wykres 30). Wśród klubów sportowych najwięcej punktów w klasyfikacji wojewódzkiej zgromadził **KU AZS UMCS Lublin (7 miejsce w kraju – spadek o 2 miejsca)**, a w następnej kolejności **KS AGROS Zamość (33 miejsce w kraju)** oraz **MULKS GRUPA OSCAR Tomaszów Lubelski (42 miejsce w kraju)**.

W **klasyfikacji powiatów** najwyżej w regionie uplasowało się **miasto Lublin (12 miejsce w kraju)** oraz miasto Zamość (52 miejsce w kraju). W pierwszej setce klasyfikacji znalazły się powiaty: puławski, chełmski, tomaszowski, m. Biała Podlaska.⁶³

System sportu młodzieżowego w 2022 r.

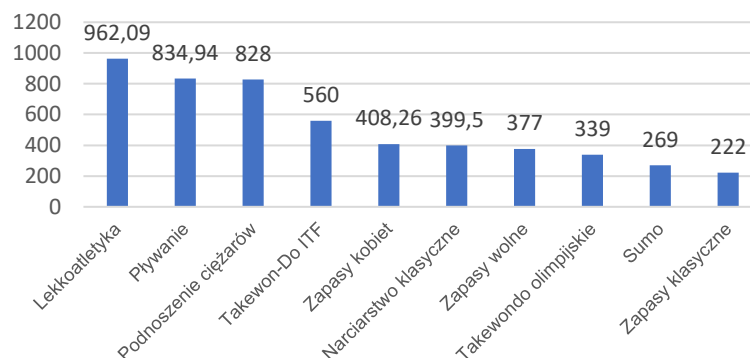
- 10 m-ce – w klasyfikacji województw SSM
- 1 m-ce – zapasy kobiet
- 2 m-ce – podnoszenie ciężarów
- 3 m-ce – narciarstwo klasyczne
sumo
sporty wrotkarskie
taekwon-do ITF

Wojewódzka klasyfikacja klubowa w 2022 r.

- 1 m-ce - KU AZS UMCS Lublin
- 2 m-ce - KS AGROS Zamość
- 3 m-ce - MULKS GRUPA OSCAR Tomaszów Lubelski

⁶³ <https://ssm.insp.waw.pl/klasyfikacja-wojewodztw>

Wykres 30 Klasyfikacja punktowa SSM wg sportów (pierwsza 10tka)

Źródło: Oprac. własne DSiR na podst. danych z <https://ssm.insp.waw.pl/klasyfikacja-województw>, 2023 r.

Realizacja działań

W celu zwiększenia aktywności sportowej mieszkańców regionu, Samorząd WL promuje upowszechnianie kultury fizycznej wśród różnych grup społecznych oraz wspiera przedsięwzięcia sportowe w regionie. W 2022 r. mieszkańcom województwa zrealizowano i udostępniono obiekty sportowe m.in.:

- krytą pływalnię MOSiR w Kraśniku,
- salę gimnastyczną w Zastawiu (pow. łukowski),
- halę sportową w Zespole Szkół im. Wincentego Witosa w Janowie Lubelskim.

Fot. 32 Kryta pływalnia MOSiR w Kraśniku

Źródło: <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci/basen-w-krasniku-juz-otwarty/>

Samorząd Województwa **wspiera rozwój sportowców, którzy legitymują się wybitnymi osiągnięciami sportowymi na arenie krajowej, europejskiej oraz światowej**, co roku przyznając **stypendia** oraz **nagrody**. Głównym celem programu stypendialnego jest udzielenie wsparcia finansowego w szczególności młodym i perspektywicznym sportowcom uprawiającym sporty olimpijskie oraz paraolimpijskie. Liczba przyznawanych stypendiów uzależniona jest od osiągnięć sportowych, natomiast ilość przyznawanych nagród od 2018 r. sukcesywnie wzrasta

W latach 2018-2022 przyznano łącznie **stypendia sportowe 1 401 osobom** na łączną kwotę prawie **4,2 mln zł**. W 2022 r. **stypendium sportowe** otrzymały **252 osoby**, w tym 111 zawodniczek i 141 zawodników na łączną kwotę ponad **827 tys. zł**, reprezentujących sporty:

Wsparcie kultury fizycznej w 2022 roku

66 umów w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej

252 stypendia sportowe

58 nagród za wyniki sportowe

badminton, biegi narciarskie, boks, golf, karate WKF, kolarstwo szosowe, kolarstwo bmx, kolarstwo tandemowe, koszykówka, lekkoatletyka (biegi, rzuty, skoki), łucznictwo, piłka nożna, piłka ręczna, pływanie, podnoszenie ciężarów, siatkówka, siatkówka plażowa, taekwondo olimpijskie, tenis stołowy, tenis ziemny, triathlon, wspinaczka sportowa/ trójbój olimpijski, zapasy. Ponadto przyznano **58 nagród** pieniężnych za osiągnięte wyniki sportowe na kwotę **363,5 tys. zł**, w tym w tym **34 nagrody** na kwotę **305,5 tys. zł brutto** otrzymali trenerzy i zawodnicy z niepełnosprawnościami. W 2022 roku przyznano wyróżnienia dla osób wyróżniających się osiągnięciami w działalności sportowej na łączną kwotę ponad **14 tys. zł**.

Fot. 33 79 Wyścig Tour de Pologne - Meta I etapu w Lublinie

Źródło: <https://www.tourdepologne.pl/2022/07/olva-kooij-pierwszym-liderem-79-tour-de-pologne-uci-world-tour/>

Fot. 34 Międzynarodowy Klubowy Turniej Siatkarski Bogdanka Volley Cup im. Tomasza Wójtowicza w Lublinie

Źródło: <https://promocja.lubelskie.pl/sport/bogdanka-volley-cup-im-tomasza-wojtowicza/>

Największymi **impresami i wydarzeniami sportowymi** zorganizowanymi w 2022 roku przy **udziale finansowym Województwa Lubelskiego** były:

- Tour de Pologne – 3 etapy przebiegały w regionie,
- mecz reprezentacji Polski koszykarzy ze Szwajcarią w ramach prekwifikacji do Euro Basketu 2025,
- partner Koszykarskiej Ligi Mistrzów – Basketball Champions League,
- Międzynarodowy Klubowy Turniej Siatkarski „Bogdanka Volley Cup im. Tomasza Wójtowicza”,
- Finałowy Turniej „Suzuki Pucharu Polski” w koszykówce mężczyzn,
- Superpuchar Polski w piłce siatkowej mężczyzn,
- „Lubelskie w Nevadzie” – udział w Międzynarodowym Turnieju Piłkarskim o Puchar Burmistrza Las Vegas „Mayors Cup International” i zajęcie w nim 2 miejsca,
- Plebiscyt i Uroczysta Gala „Sportowiec Roku Województwa Lubelskiego”.

W latach 2018-2022 zawarto 347 umów na organizację **wydarzeń sportowych i szkolenie zawodników** w ramach realizacji zadań publicznych w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej na łączną kwotę ponad 20,2 mln zł, w tym **73 umowy w 2022 r.** na kwotę ponad **4 mln zł**.

W ramach projektu „**Lubelskie w Nevadzie**” została nawiązana współpraca w obszarze sportu pomiędzy amerykańskimi partnerami ze stanu Nevada i Województwem Lubelskim, co umożliwiło wzięcie udziału Reprezentacji Województwa Lubelskiego do lat 16 w Międzynarodowym Turnieju Piłkarskim o Puchar Burmistrza Las Vegas „Mayors Cup International”. W turnieju udział wzięło 434 drużyny, a zawodnicy reprezentujący barwy województwa lubelskiego zajęli 2 miejsce

Realizowany był program „**Z dumą wspieramy sport**”, który miał na celu m.in. promocję gospodarczą województwa przez sportowców, drużyny i wydarzenia sportowe. W 2022 roku na ten cel przeznaczono kwotę ponad **4 mln zł**, a projektem zostały objęte kluby występujące w najwyższych ligach w poszczególnych dyscyplinach sportowych.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze sportu i turystyki** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.8. Obszar: TRANSPORT

Dostępność komunikacyjna i transportowa jest jedną z głównych determinant i czynników rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. W tym kontekście kluczowe znaczenie ma:

- stan rozwoju ilościowego i jakościowego infrastruktury komunikacyjnej,
- organizacja transportu i przewozów pasażerskich,
- system powiązań transportowo-komunikacyjnych.

Docelowy stan rozwoju systemu komunikacyjnego województwa określa Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, natomiast kierunki rozwoju transportu drogowego, kolejowego, lotniczego oraz szczegółowe działania w tym zakresie określają:

- **Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2040 roku** (zaktualizowany w 2022 r.),
- **Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku.**

Infrastruktura drogowa

Stan rozwoju

Drogowa dostępność komunikacyjna determinowana jest gęstością i stanem technicznym dróg, a w wymiarze ponadregionalnym dodatkowo kierunkami powiązań dróg najwyższej kategorii, tj. autostrady i dróg ekspresowych.

Przez województwo lubelskie przebiegają trzy **drogi międzynarodowe** oznaczone symbolami: **E30** (DK2 i A2), **E372** (DK17), **E373** (DK12), łączące Europę wschodnią z zachodnią. Ich łączna długość wynosi 368,8 km, w tym w administracji GDDKiA Oddział Lublin - **340,9 km**⁶⁴.

Na koniec 2021 r. długość sieci dróg publicznych ogółem w regionie liczyła **38 797,0 km**, w tym:

Dokumenty programowe:

- Program Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027 z perspektywą do 2040 roku
- Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku

Długość dróg w 2021 r.

- ↑ 208 km dróg ekspresowych
- ↑ 1 055 km dróg krajowych
- ↑ 2 327 km dróg wojewódzkich
- ↑ 10 622 km dróg powiatowych
- ↑ 24 793 km dróg gminnych
- ↑ 1 973 obiektów mostowych

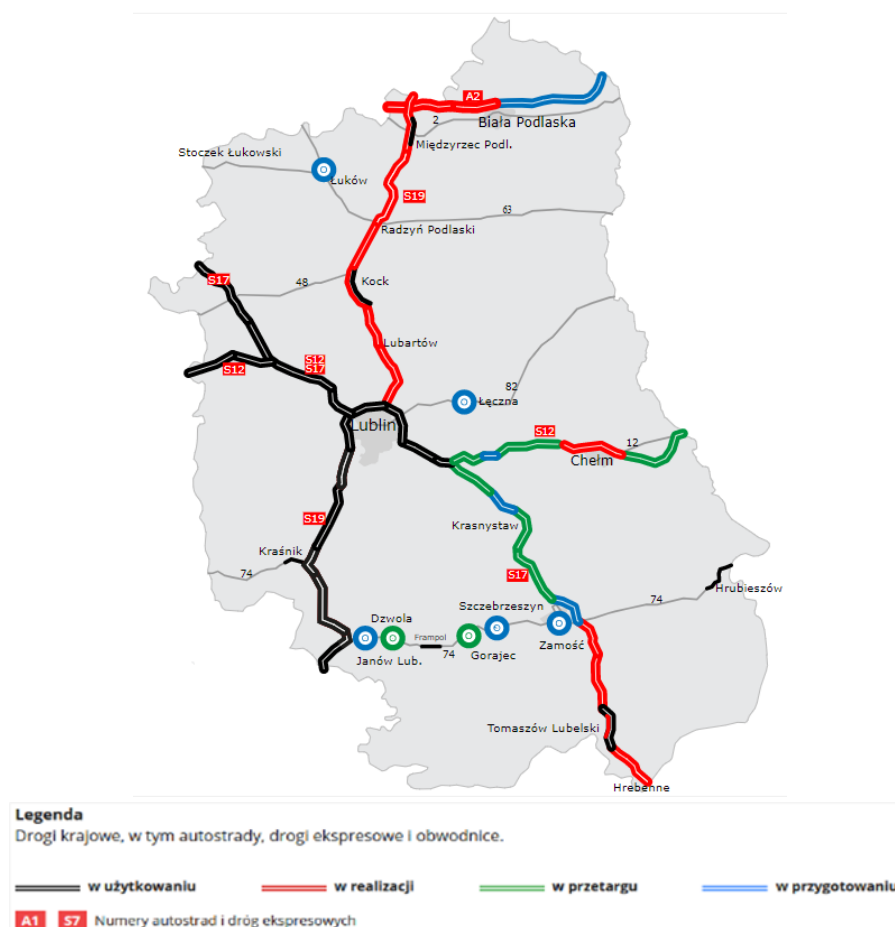
⁶⁴ <https://www.archiwum.gddkia.gov.pl/pl/a/6580/mapa-sieci-drog-miedzynarodowych-w-województwie-lubelskim>

- drogi **krajowe** – 1 054,8 km, w tym drogi ekspresowe 208 km,
- drogi **wojewódzkie** – 2 327,1 km,
- drogi **powiatowe** – 10 622,0 km,
- drogi **gminne** – 24 793,1 km.

W latach **2018-2021 r.** na terenie województwa lubelskiego nastąpił:

- **wzrost o 1,8%** gęstości dróg publicznych z poziomu 151,7 km/100km² w 2018 r. do wartości 154,4 km/100km² w 2021 r.;
- wyraźny **wzrost o 104%** długości sieci dróg ekspresowych, która w 2018 r. wynosiła 102 km, a w 2021 r. – 208 km;
- **wzrost o 1,3%** długości sieci dróg krajowych z poziomu 1 041,4 km do 1 054,8 km;
- **wzrost o 1,1%** długości sieci dróg wojewódzkich z poziomu 2 300,6 km do 2 325,5 km;
- **wzrost o 1,0%** długości sieci dróg powiatowych o nawierzchni twardej, która w 2018 r. wynosiła 9 314,8 km i stanowiła **87,9%** ogółu dróg powiatowych, a w 2021 r. – 9 408,0 km (**88,6%** ogółu dróg powiatowych);
- **wzrost o 6,2%** długości sieci dróg gminnych o nawierzchni twardej z poziomu 10 861,8 km w 2018 r. (**44,9%** ogółu dróg gminnych) do 11 533,1 km w 2021 r. (**46,5%** ogółu dróg gminnych);
- **wzrost o 97 szt.** ilości obiektów mostowych 1 876 szt. w 2018 r. do 1973 szt. w 2021 r.

Mapa 28 Docelowy układ dróg szybkiego ruchu

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia/mapa-stanu-budowydrog3?graphicName=wojew%C3%B3dztwo+lubelskie>

Realizacja działań

Pomimo wyraźnej poprawy ilościowej i jakościowej infrastruktury drogowej kluczowe znaczenie dla kształtowania funkcjonalności drogowych powiązań komunikacyjnych w województwie mają:

- realizacja **docelowego układu dróg** o znaczeniu ponadregionalnym, tj. budowa autostrady A2 oraz zakończenie zadań inwestycyjnych na drogach S12, S17 i S19;
- kontynuacja działań Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie:
  - rozbudowy oraz poprawy parametrów technicznych dróg wojewódzkich,
  - kształtowania układów obwodnicowych w ciągach dróg wojewódzkich,
  - organizacji przewozów publicznego transportu zbiorowego;
- dalszy rozwój ilościowy i jakościowy powiązań niższego rzędu opartych na drogach powiatowych i gminnych.

W 2022 r. oddano do użytkowania odcinek drogi **Via Carpatia (S19)** Niedrzwica Duża – Szastarka o łącznej długości **24,3 km**. Łączna długość zrealizowanych **dróg ekspresowych** w województwie lubelskim na koniec 2022 r. wynosiła ponad **228 km**, w tym 218 km dróg dwujezdniowych⁶⁵.

Fot. 35 Fragment międzynarodowego korytarza Via Carpatia droga S19: obwodnica Janowa Lubelskiego.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia-lublin/via-carpatia-cztery-kolejne-odcinki-s19-udostepnione-kierowcom>

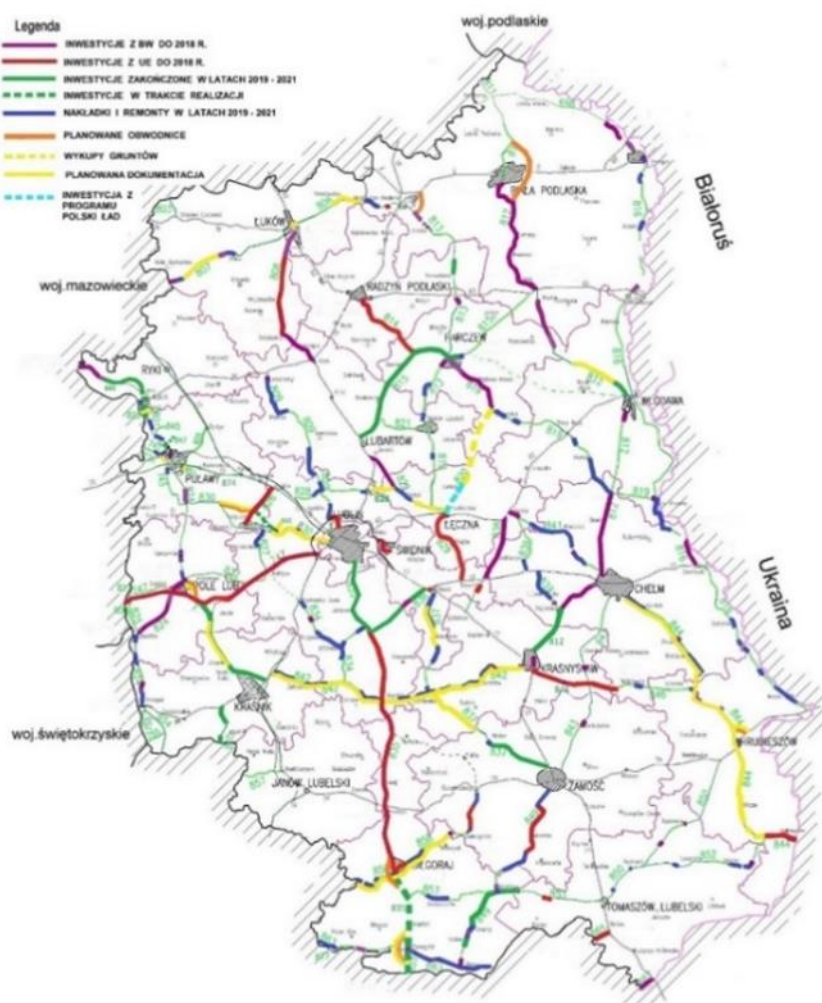
Uwzględniając potrzeby rozwojowe regionu, a także długofalowy charakter prowadzonych inwestycji, w latach 2018-2022 działania Samorządu Województwa Lubelskiego koncentrowały się na:

---

⁶⁵ <https://www.gov.pl/web/gddkia-lublin/drogi>

- przebudowie, rozbudowie i modernizacji odcinków **29 dróg wojewódzkich** o łącznej długości ponad **255 km**, w tym w 2022 r. zakończono 6 inwestycji na odcinkach dróg nr **801, 835, 836, 840, 851, 855** o łącznej długości **ok. 39,55 km**. W trakcie realizacji w 2022 r. pozostawały inwestycje na drogach nr: 741, 801, 820, 828, 830, 833, 860;
- budowie, rozbudowie i przebudowie **5 obiektów mostowych** (na rz. Wieprz w m. Dęblin w ciągu DW 801, na rz. Siennica w m. Kasjan w ciągu DW 812, na rz. Sierotka w m. Piaski w ciągu DW 836, na rz. Wieprz w m. Trawniki w ciągu DW 838 oraz na rz. Wiśle w m. Puławy w ciągu DW 874);
- zaangażowaniu w proces przygotowywania rozwiązań funkcjonalnych dla inwestycji drogowych poprzez opiniowanie projektów ZRID i projektów ICP, w tym w odniesieniu do dróg krajowych (w 2022 r. w ramach projektu ZRID wydano 8 opinii dla dróg krajowych, 126 opinii dla pozostałych dróg publicznych oraz 6 opinii dotyczących lokalizacji ICP);
- organizacji **publicznego transportu autobusowego**, w tym uruchomieniu w **2022 r. 6 linii** o charakterze użyteczności publicznej.

Mapa 29 Inwestycje i remonty na drogach wojewódzkich wykonane do 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DliMW UMWL 2021 r.

Obok budżetu Województwa Lubelskiego duże znaczenie dla realizacji inwestycji na drogach wojewódzkich w latach 2018-2022, miały następujące źródła finansowania:

- **Fundusze rządowe** – zrealizowano **10 inwestycji** o łącznej wartości niespełna **94 mln zł**;
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego 2014-2020** - zrealizowano **7 projektów** o łącznej wartości ponad **800 mln zł**, a wartość **dofinansowania z UE** wyniosła blisko **681 mln zł**;
- **Program Operacyjny Polska Wschodnia** - zrealizowana została jedna inwestycja na drodze wojewódzkiej o wartości ponad **113 mln zł**, z czego **78 mln zł** stanowiło **dofinansowanie unijne**.

Kompleksowość działań w zakresie rozwoju układu dróg wojewódzkich uzupełniają zadania inwestycyjne na drogach powiatowych i gminnych. W tym zakresie kluczowe znaczenie ma uruchomiony w październiku 2018 r. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg. W ramach programu na terenie województwa lubelskiego zrealizowano inwestycje na **2 794 km** dróg o **wartości dofinansowania 1,56 mld zł**.

Tabela 11 Inwestycje liniowe realizowane w latach 2018-2022 wg źródeł finansowania

Środki budżetu WL
<ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa drogi Nr 801 Warszawa - Karczew - Wilga - Maciejowice - Dęblin - Puławy na odc. od km 89+250 do km 92+030 o dł. 2,780 km, • Przebudowa drogi Nr 807 Maciejowice - Sobolew - Żelechów - Łuków na odc. od km 49+350 do km 50+840 o dł. 1,490 km w m. Ogniwu, • Przebudowa drogi Nr 807 Maciejowice-Sobolew-Żelechów-Łuków w zakresie budowy chodnika, zatok autobusowych i zjazdów na odcinku od km 54+983,93 do km 56+322,16 o dł. 1,338 km, • Przebudowa drogi Nr 809 Lublin - Krasienin - Kierzkówka - Przytoczno na odc. Jeziorzany - Przytoczno od km 49+220 do km 50+474,56 o dł. 1,255 km, • Przebudowa drogi Nr 813 Międzyrzec Podlaski - Parczew-Ostrów Lubelski - Łęczna na odc. Żelazna Komarówka Podlaska od km 24+050 do km 24+750 o dł. 0,700 km, • Przebudowa drogi Nr 813 Międzyrzec Podl. - Parczew - Ostrów Lub. - Łęczna na odc. Żelazna - Komarówka Podlaska od km 24+750 do km 25+900 o dł. 1,150 km, • Przebudowa drogi Nr 843 Chełm - Kraśniczyn - Zamość odc. od km 18+590 do km 19+280 o dł.0,690 km w m. Boruń, • Przebudowa drogi Nr 858 Zarzecze - Biłgoraj - Zwierzyniec - Szczepieszyn na odc. od km 41+730 do km 42+729 w m. Sól o dł. 0,999 km, • Przebudowa drogi Nr 863 Kopki - Krzeszów - Tarnogród - Cieszanów na odc. Naklik - Szyszków od km 16+501 do km 17+500 o dł. 0,999 km, • Przebudowa mostu na rz. Wiśle w m. Puławy - w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 874 Zarzecze - Puławy, • Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 812 Biała Podlaska – Wisznice – Włodawa – Chełm - Rejowiec - Krasnystaw w zakresie rozbudowy mostu przez rz. Siennica w m. Kasjan, • Budowa osłony przeciwhałasowej w obrębie skrzyżowania w km 91+860 w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 747 Iłża - Lipsko - Solec n. Wisłą - Opole Lubelskie - Beżyce - Konopnica stanowiącej dojazd do węzła „Konopnica” obwodnicy Lublina w ciągu drogi ekspresowej S19, • Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 838 Głębokie - Dorohucza - Trawniki - Fajslawice w zakresie rozbudowy mostu przez rz. Wieprz w m. Trawniki oraz przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 838 Głębokie - Dorohucza - Trawniki - Fajslawice na odcinku od km ok. 15+440 do km ok. 18+570 (odcinek od skrzyżowania z drogą krajową Nr 12 do mostu na rz. Wieprz), dł. 3,130 km, • Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 846 Małochwiej Duży - Wojsławice - Teratyn na odcinku od km 6+100 do km 12+100 oraz od km 12+910 do km 21+393 o dł.14,483 w zakresie budowy systemu odwodnienia,

- Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 816 Terespol - Kodeń - Stawatycze - Włodawa - Dorohusk - Horodło - Zosin, na odcinku od km 156+100 do km 156+215 oraz od km 156+715 do km 157+250, dł. 0,650 km,
- **Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 842 Rudnik Szlachecki - Wysokie - Krasnystaw od km 63+327 do km 63+827 o dł. 0,500 km**, 64+327,92 do km 64+800, o dł. 0,472 km oraz od km 64+800 do km 65+700 o dł. 0,900 km i od km 65+700 do km 66+575 o dł. 0,875,
- Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 850 Tomaszów Lubelski - Alojzów w miejscowości Sabaudia od km 1+260 do km 2+260 na odcinku o dł. 1 km,
- Modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 824 Żyrzyn - Puławy - Opole Lubelskie - Józefów - Anopol na odcinku od km 73+850 do km 75+104 o dł. 1,254 km,
- Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 848 Tarnawa Mała - Turobin - Sułów - Szczepreszyn na odcinku od km 25+100 do km 29+838 o dł. 4,738 km,
- Modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 863 Kopki - Krzeszów - Tarnogród - Cieszanów na odcinku od km 36+387 do km 44+311,5 o dł. 7,925 km,
- Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 850 Tomaszów Lubelski - Alojzów w miejscowości Sabaudia od km 2+260 do km 2+790 o dł. 0,530 km,
- Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 849 Zamość - Jacnia - Józefów - Wola Obszańska od km 50+810 do km 51+310 o dł. 0,400 km,
- **Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 807 Maciejowice - Łuków od km 48+335 do km 49+350 o dł. 1,015 km**,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 836 Bychawa - Kęblów w zakresie rozbudowy mostu na rz. Sierotka w m. Piaski,
- **Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 813 Międzyrzec Podlaski - Parczew - Ostrów Lubelski - Łęczna na odcinku Żelazna - Komarówka Podlaska od km 22+900 do km 24+050, dł. 1,150 km**,
- **Modernizacja drogi Nr 855 Olbięciny - Zaklików - Stalowa Wola na odcinku od km ok. 8+250 do km ok. 9+500 o dł. ok. 1,250 km**

Fundusze rządowe

- **Budowa drogi wojewódzkiej Nr 801 w m. Dęblin wraz z budową mostu na rzece Wieprz**,
- Budowa obwodnicy Nałęczowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 830 Lublin-Bochotnica na odcinku Płuszwice- Nałęczów (w trakcie realizacji),
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 840 Stacja kolejowa Zarzeka - droga Nr 801 od stacji kolejowej Zarzeka do miejscowości Borowa**,
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 851 od drogi wojewódzkiej Nr 874 do stacji kolejowej Puławy Ruda**,
- **Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego Lubelszczyzny poprzez modernizację dróg: Nr 812 – 14,145 km, Nr 849 – 9,500 km, Nr 853 – 4,750 km, Nr 855 – 4,2 km, Nr 842 – 0,550 km**,
- Rozbudowa drogi Nr 741 na odcinku od rz. Wisły do drogi Nr 738 (w trakcie realizacji),
- Rozbudowa drogi Nr 820 Sosnowica Dwór - Łęczna od km 19+050 do km 28+460 (w trakcie realizacji),
- Rozbudowa drogi Nr 860 od drogi Nr 830 do stacji kol. Sadurki (w trakcie realizacji),
- Rozbudowa drogi Nr 833 od km 12+980 do m. Kraśnik (w trakcie realizacji),
- Rozbudowa drogi Nr 828 w m. Niemce (w trakcie realizacji).

Regionalny Program Operacyjny WL

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska na odcinku od km 26+000 do km 43+162 (Piotrków - Wysokie) o dł. 17,162 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 815 Wisznice - Parczew - Siemień - Lubartów od km 26+662 do km 61+565 o dł. 34,903 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 836 Bychawa - Kęblów na odcinku od km 8+590 do km 17+205 o dł. ok. 8,615 km oraz przebudowa drogi na odcinku od km 21+100 do km 25+978 o dł. ok. 4,878 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 837 Piaski - Żółkiewka Wieś - Nielisz - Sitaniec na odcinku Nielisz - Sitaniec od km 48+000 do km 64+389 o dł. 16,389 km,
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 801 Warszawa - Karczew - Wilga - Maciejowice - Dęblin

- Puławy na odcinku od 84+085 do km 122+770, od granicy województwa do S12 o dł. 36,685 km (Etap I budowa obwodnicy m. Stężycza),

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa – Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska od km 90+490 do km 115+875 na odcinku Biłgoraj - gr. województwa (w trakcie realizacji),
- **Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833** Chodel - Kraśnik od km 0+000 do km 26+679 – Etap I Połączenie z obwodnicą Chodla (droga wojewódzka Nr 747) oraz rozbudowa i przełożenie drogi w m. Kraśnik o łącznej dł. 9,250 km, w 2021 r. wykonano rozbudowę i przełożenie drogi w m. Kraśniki o dł. 8,250 km.

Program Operacyjny Polska Wschodnia

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 835 Lublin - Wysokie - Biłgoraj - Sieniawa - Przeworsk - Kańczuga - Dynów - Grabownica Starzeńska od km 10+014 do km 26+000 o dł. 15,986 km.

Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina

- Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 812 Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec - Krasnystaw na odcinku Korolówka - Włodawa od km 70+550 do km 75+700 z wyłączeniem skrzyżowania z drogą krajową nr 82 (odcinek od km ok. 74+885 do km ok. 75+150) o dł. ok. 4,885 km.

Źródło: Oprac. własne DliMW UMWL 2023 r.

*pogrubioną czcionką oznaczono inwestycje zrealizowane w 2022 r.

Infrastruktura kolejowa

Stan rozwoju

Stan dostępności kolejowej regionu determinowany jest długością i gęstością linii kolejowych, stanem technicznym (w tym elektryfikacją linii), a także organizacją kierunków połączeń oraz lokalizacją miejsc przesiadkowych.

W województwie lubelskim **międzynarodowe znaczenie** posiadają linie kolejowe:

- nr **2/E20, C-E20** Berlin – Warszawa – Terespol – Mińsk – Moskwa, z torem do terminalu towarowego Małaszewicze,
- nr **12/C-E20** Łowicz – Skierniewice – Pilawa – Łuków,
- nr **7/C28** Warszawa – Dorohusk, która stanowi najkrótsze kolejowe połączenie na kierunku Warszawa – Kijów,
- nr **65** Sławków – Sędziszów – Zamość – Hrubieszów – granica państwa (Włodzimierz Wołyński, Kowel), tzw. **Linia Hutnicza Szerokotorowa (LHS)**⁶⁶.

Linie kolejowe w 2021 r.

↑ **1093 km** linii kolejowych

↑ **490 km** linii zelektryfikowanych

↑ **4,4 km/100km²** – gęstość sieci kolejowej

↑ **20% wzrost** udziału linii normalnotorowych zelektryfikowanych (w stosunku do 2018 r.)

Międzynarodowe terminale kolejowe:

- Małaszewicze
- Lublin

⁶⁶ Diagnoza prospektywna województwa lubelskiego, UMWL 2019

Ważnymi w skali kraju **węzłami kolejowymi** są: **Lublin** (skrzyżowanie 4 linii: 7, 30, 67, 68, łącznice nr 561 i 562 oraz tory łączące nr 930 i 935) i **Łuków** (skrzyżowanie 4 linii: 2, 12, 26, 30 oraz łącznica nr 523).

Stan ilościowy oraz parametry techniczne linii kolejowych w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2018-2021 ulegały niewielkim zmianom i przedstawiają się następująco:

- nastąpił **wzrost o blisko 5%** długości eksploatowanych linii normalnotorowych z 1048 km w 2018 r. do **1 093 km** w 2021 r.,
- nastąpił **wzrost o prawie 20%** długości linii zelektryfikowanych z 416 km w 2018 r. do **490 km** w 2021 r.,
- nastąpił **wzrost o blisko 5%** gęstości linii kolejowych z 4,2 km/100 km² w 2018 r. do **4,4 km/100 km²** w 2021 r.

W 2021 r. **linie zelektryfikowane** stanowiły niespełna **45%** ogólnej długości eksploatowanych linii kolejowych w województwie (w 2018 r. – niecałe 40%).

Mapa 30 Przebieg linii kolejowych na terenie województwa lubelskiego

Źródło: Oprac. własne, DSiR UMWL, 2023 r.

Mapa 31 Ciągi CPK w województwie lubelskim

Źródło: Centralny Port Komunikacyjny – Regionalne konsultacje strategiczne, 2019 r.

W ramach kolejowych przewozów pasażerskich w 2022 roku przewieziono ponad **2,7 mln pasażerów**, co oznacza **wzrost o około 17%** w stosunku do 2018 r. przy łącznym **rocznym przebiegu** wynoszącym ponad **3 mln pockm** (dla porównania w 2018 r. – 2,3 mln pasażerów/przebieg 2,8 mln pockm).

Realizacja działań

Zadania inwestycyjne na sieci kolejowej determinowane są kierunkami kształtowania układu powiązań kolejowych, które na poziomie krajowym wyznaczają zadania wynikające z inwestycji realizowanych przez CPK Sp. z o.o., natomiast w aspekcie lokalnym wynikają z pięciu projektów realizowanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. we współpracy z Województwem Lubelskim w zakresie inwestycji zgłoszonych przez Samorząd do Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej+.

Samorząd Województwa Lubelskiego w 2022 r. realizował następujące działania:

- organizował **przewozy kolejowe** o charakterze użyteczności publicznej na **10 liniach kolejowych** (nr: 2, 7, 26, 30, 68, 69, 101, 72, 81 i 581),
- monitorował procesy w zakresie m.in. przygotowywania dokumentacji oraz realizacji zadań inwestycyjnych w obszarze kolei, realizowanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., CPK Sp. z o.o., PKP S.A.,
- współpracował z PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. w ramach realizacji działań obejmujących infrastrukturę kolejową w województwie lubelskim. W 2022 r. zakończono prace nad dokumentem pn. „Wykonanie koncepcji, która pozwoli określić wytyczne dla realizacji studium wykonalności **Lubelskiej Kolei Aglomeracyjnej** (LKA) w zakresie

marketingowo-ruchowym, ruchowo-eksploatacyjnym, technicznym, finansowym oraz uwarunkowań lokalizacyjnych” oraz zawarto **5 umów** na realizację projektów zgłoszonych przez Województwo Lubelskie do **Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – Kolej+**.

W aspekcie finansowania inwestycji kolejowych, w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020** w województwie zrealizowano następujące projekty:

- Rewitalizacja linii kolejowej nr 30 na odcinku Lubartów – Parczew. Wartość projektu wynosiła około **122 mln zł**, z czego około **80 mln zł** pochodziło ze **środków unijnych**,
- Zakup elektrycznych zespołów trakcyjnych. Wartość projektu wynosiła ok. **165 mln zł**, z czego ponad **130 mln zł** pochodziło ze **środków unijnych**.

Fot. 36 Zespół trakcyjny jednego z ośmiu zamówionych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego Impulsów 2

Źródło: Informacja na temat realizacji programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 w 2022 r.

Przejścia graniczne

Stan rozwoju

Przejścia graniczne obok szczególnego znaczenia dla bezpieczeństwa państwa, mają istotny wpływ na społeczno-gospodarcze funkcjonowanie obszaru przy granicznym, m.in. w zakresie zagospodarowania przestrzennego, infrastruktury transportowej, transportu i logistyki, handlu, turystyki transgranicznej.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują przejścia graniczne: **7 drogowych**, **4 kolejowe** i **1 lotnicze** o charakterze międzynarodowym, którymi zarządza Lubelski Zarząd Obsługi Przejść Granicznych. Na granicy z **Białorusią** zlokalizowane są przejścia:

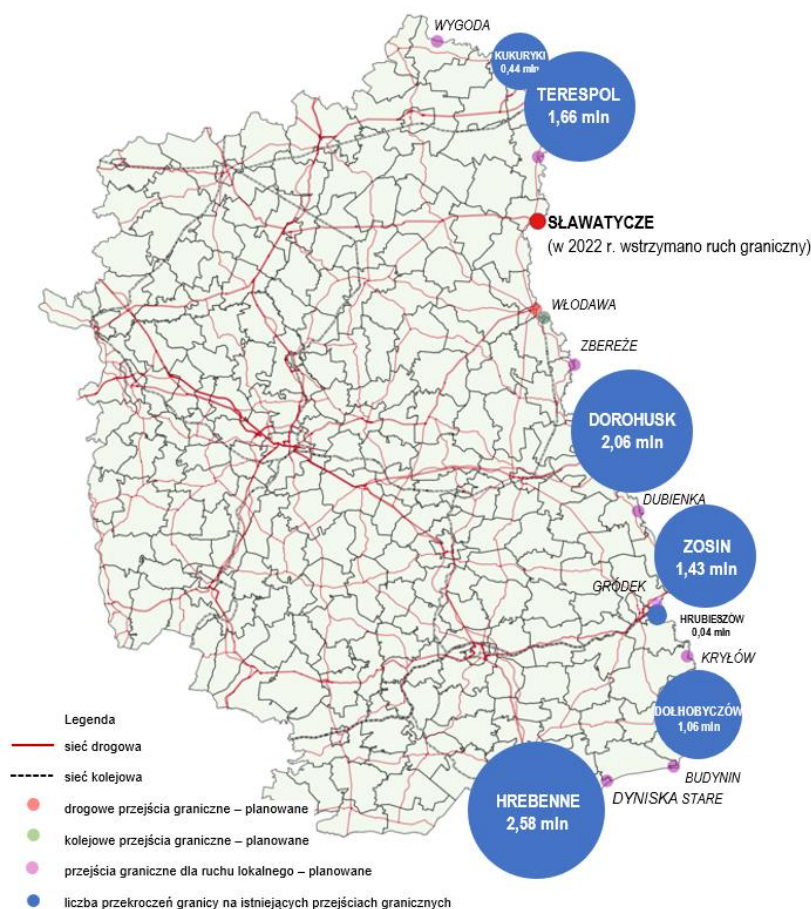
- **drogowe** w: Kukurykach, Terespolu i Sławatyczach,
- **kolejowe** w: Terespolu.

Na granicy z **Ukrainą** zlokalizowane są przejścia:

- **drogowe** w: Dorohusku, Zosinie, Dołhobyczowie i Hrebennem,
- **kolejowe** w: Dorohusku, Hrubieszowie, Hrebennem⁶⁷.

⁶⁷ <https://www.lzopg.bip.mbnet.pl/>

Mapa 32 Ruch osobowy na przejściach granicznych w województwie lubelskim w 2022 r.

Źródło: Oprac. własne, DSiR UMWL, 2023 r.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat, ze względu na ograniczenia wprowadzone z powodu pandemii COVID-19, na przejściach granicznych nastąpił znaczący spadek ilości odprawianych pasażerów. Zmniejszenie ruchu miało także związek z radykalnym ograniczeniem przekraczania granicy na przejściach z Białorusią. Istotna zmiana nastąpiła po wybuchu wojny w Ukrainie. W 2022 r. granicę państwową przekroczyło **9,3 mln osób**, tj. ok. **30% mniej** niż w 2018 r. ale **ponad dwa razy więcej** niż w roku 2021 (Wykres 31).

W latach **2018-2022** ruch na przejściach granicznych zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego przedstawiał się następująco:

- przez **przejścia drogowe** odprawiono **8,8 mln osób** (spadek o 31% od 2018 r.),
- przez **przejścia kolejowe** odprawiono **432 tys. osób** (spadek o 10% od 2018 r.),

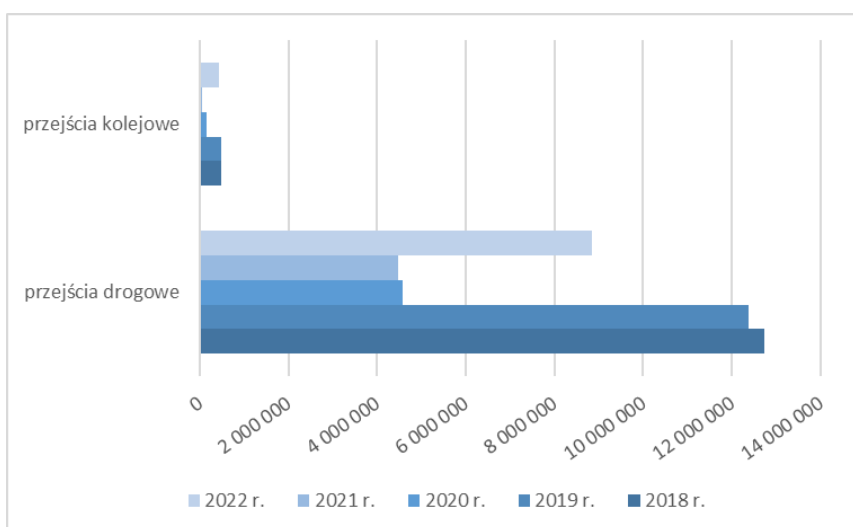

Ruch graniczny w 2022 r.

- ↔ **12** przejść granicznych
- ↓ **8,8 mln os.** – ruch osobowy na przejściach drogowych
- ↓ **2,7 mln** odprawionych pojazdów
- ↓ **432,1 tys. os.** – ruch osobowy na przejściach kolejowych
- ↑ **23,9 tys.** pociągów – ruch towarowy na przejściach kolejowych

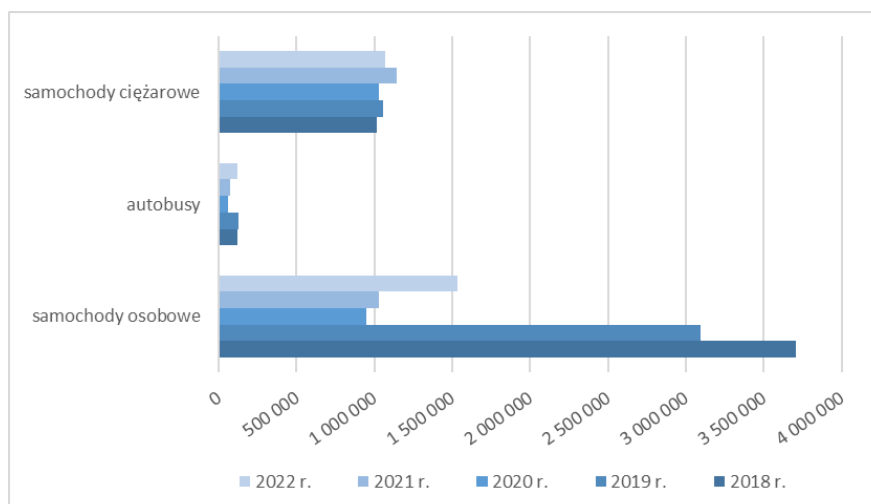
- w 2022 r. łącznie odprawiono ponad **2,7 mln pojazdów** (spadek o **94%** w stosunku do 2018 r.), w tym ponad **1,1 mln** stanowiły **samochody ciężarowe** (wzrost o **5%** w stosunku do 2018 r.), **1,5 mln** – **samochody osobowe** (spadek o **58%** od 2018 r.), **121 tys.** – **autobusy** (spadek o **2%** od 2018 r.) (Wykres 32),
- w 2022 r. odprawiono **23,9 tys.** pociągów towarowych (**wzrost o 5%** w stosunku do 2018 r.) oraz **1,8 tys.** pociągów osobowych (**spadek o 60%** w stosunku do 2018 r.),
- nastąpił spadek ilości osób przekraczających granicę kolejną z 480 tys. w 2018 r. do **432 tys. w 2022 r.**

Wykres 31 Ruch osobowy na przejściach granicznych w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej

Wykres 32 Ruch pojazdów na przejściach granicznych w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej

Osobowy ruch graniczny był stosunkowo równomiernie rozłożony na poszczególne przejścia, przy czym najwięcej osób przekroczyło granicę w Hrebennem (2,6 mln osób).

Najwięcej samochodów ciężarowych przekraczało granicę w Kukurykach, samochody osobowe najczęściej odprawiane były w Hrebennem, Terespolu i Zosinie, natomiast autobusy w Terespolu i Hrebennem.

Od lat największy udział w kolejowym ruchu granicznym w regionie ma **kolejowy transport towarowy**, przy czym najwięcej odpraw odbywa się na przejściu w Terespolu. Natomiast w **kolejowym ruchu osobowym** na przełomie ostatnich kilku lat występowały tendencje spadkowe. Zmiana nastąpiła w 2022 r., i miała związek z wybuchem konfliktu zbrojnego za wschodnią granicą Polski.

Samorząd Województwa Lubelskiego realizuje zadania w obszarze rozwoju przejść granicznych obejmujące monitorowanie i udział w procesach koncepcyjnych dotyczących rozwoju infrastruktury granicznej oraz infrastruktury towarzyszącej jak np. drogi dojazdowe do przejść granicznych (kategorii wojewódzkiej).

Zarząd Województwa Lubelskiego i przedstawiciele uczestniczyli w pracach nad rozbudową przejść w Hrebennem, Zosinie, budową przejścia w Dołhobyczowie oraz w spotkaniach roboczych dotyczących utworzenia przejścia granicznego z Ukrainą w Zbereżu.

Fot. 37 Drogowe przejście graniczne w Zosinie

Źródło: Nadbużański Oddział Straży Granicznej, 2021 r.

Transport lotniczy

Stan rozwoju

Rozwój transportu lotniczego w regionie obejmuje działania służące wzmocnieniu pozycji lotniska regionalnego w systemie powiązań krajowych i międzynarodowych.

Ruch lotniczy w 2022 r.

- ↓ 330,1 tys. pasażerów
- ↓ 27% spadek liczby pasażerów w stosunku do 2018 r.
- ↑ 205% wzrost liczby pasażerów w stosunku do 2021 r.

Fot. 38 Port Lotniczy Lublin

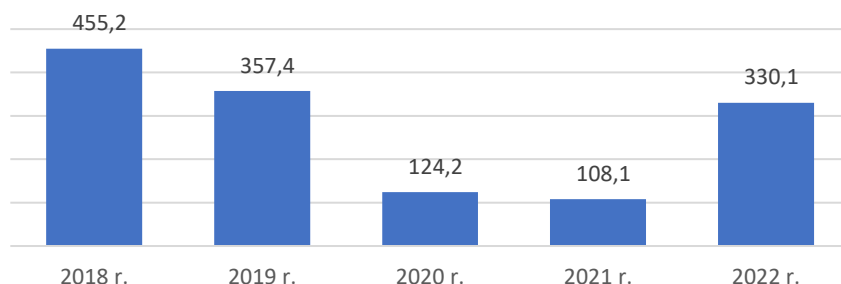

Źródło: fot. archiwum UMWL

Od grudnia 2012 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonuje **Port Lotniczy Lublin**, zlokalizowany w Świdniku. Lotnisko oferuje regularne połączenia z kilkoma lotniskami na świecie. Cyklicznie w ramach akcji Wakacje, uruchamiane są połączenia lotnicze do popularnych miejscowości turystycznych zlokalizowanych nad Morzem Czarnym i Morzem Śródziemnym.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat, ze względu na ograniczenia wprowadzone z powodu pandemii COVID-19, nastąpił spadek liczby pasażerów odprawionych w Porcie Lotniczym Lublin. Istotna zmiana nastąpiła w 2022 r., odprawiono wówczas **330,1 tys. osób**, tj. o **27% mniej** niż w 2018 r. ale **ponad trzy razy więcej** niż w roku 2021 (Wykres 33).

Wykres 33 Liczba odprawionych pasażerów (w tys.) w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych ze strony www.airport.lublin.pl/statystyki

W 2021 roku **uruchomiono terminal CARGO**, który powstał w odpowiedzi na zapotrzebowanie lokalnego rynku. Lotnisko wraz z terminalem cargo posiadają dogodne położenie przy wschodniej granicy Unii Europejskiej, w sąsiedztwie przejść granicznych i terminali przeładunkowych. Ponadto połączone są z siecią dróg (A2, S12, S17, S19) oraz z koleją. Graniczą z Regionalnym Parkiem Przemysłowym ŚWIDNIK Sp. z o.o. W ramach rozwoju terminala uruchomiono dodatkowy **magazyn o powierzchni min. 2 000 m²**.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze transportu** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.9. Obszar: OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Działania realizowane w regionie przy udziale Samorządu Województwa Lubelskiego dotyczą:

- obronności państwa,
- zarządzania kryzysowego,
- bezpieczeństwa publicznego,
- przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym.

Obronność państwa

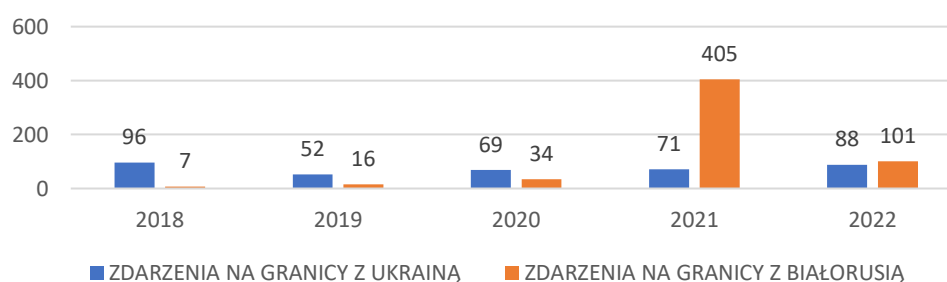
Szczególne zadania w zakresie obronności wynikają z przygranicznego położenia województwa lubelskiego. Wschodnia granica regionu stanowi jednocześnie **granice państwa z Ukrainą i Białorusią**, granicę **Unii Europejskiej** oraz **NATO**. Organizacyjnie, jednostką odpowiedzialną za ochronę granicy na terenie województwa jest Nadbużański Oddział Straży Granicznej (NOSG) w Chełmie, w ramach którego w 2022 r. funkcjonowało 20 Placówek Straży Granicznej. **NOSG** ochrania granicę państwową z Republiką Białorusi i Ukrainą o łącznej długości odcinka **467 km**, w tym z **Republiką Białorusi – 171 km** i z **Ukrainą 296 km**. Na granicy zlokalizowanych jest **11 przejść granicznych**, w tym 7 drogowych i 4 kolejowe. Ponadto, w ramach działalności **Portu Lotniczego Lublin**, obsługiwane jest lotnicze przejście graniczne dla ruchu osobowego i towarowego w Świdniku⁶⁸.

Tereny i obiekty o znaczeniu obronnym w 2022 r.

- 11 przejść granicznych
- 7 garnizonów wojskowych
- 2 posterunki radarowo – pomiarowe
- 2 lotniska wojskowe
- 3 strefy ochronne terenu zamkniętego MON

Wykres 34 Liczba zdarzeń związanych z próbą nielegalnego przekroczenia granicy państwa na terenie woj. Lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie, 2023 r.

Istotny problem stanowią **nielegalne próby przekroczenia granicy polskiej**. Z informacji uzyskanych od Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej wynika, że liczba takich zdarzeń

⁶⁸ Raport 2022 Przegląd Zmian w Zagospodarowaniu Przestrzennym Województwa Lubelskiego Część I Stan Zagospodarowania Przestrzennego, Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin, czerwiec 2022

na terenie woj. lubelskiego jest zmienna. Przeważały próby podejmowane na odcinku **granicy z Białorusią**, ale odnotowano znaczący ich spadek w stosunku do 2021 r. o 75%. Osoby uczestniczące w zdarzeniach były narodowości: ukraińskiej, białoruskiej, a także krajów azjatyckich i afrykańskich (Wykres 34).

Realizacja działań

W 2022 r. kontynuowano zadania podjęte w latach poprzednich oraz dokonano aktualizacji dokumentów dostosowując je do bieżących wytycznych wynikających organów nadrzędnych, tj.:

- opracowano nowe załączniki funkcjonalne (Karty Realizacji Zadań Operacyjnych) do „**Planu Operacyjnego Funkcjonowania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny**”;
- opracowano ankietę **Narodowego Kwestionariusza Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych**;
- zaktualizowano **plan przygotowań podmiotów leczniczych** podległych i nadzorowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie na potrzeby obronne państwa, w tym bilans personelu medycznego;
- zaktualizowano **Politykę Bezpieczeństwa Informacji** w Lubelskim Centrum Innowacji i Technologii oraz jednostkach obsługiwanych⁶⁹.

W ramach bieżących zadań przeprowadzono **kontrole problemowe z realizacji zadań obronnych w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych** (2 podmiotach leczniczych, 1 instytucji kultury); działania kontrolne zostały przeprowadzone przez pracowników Biura Bezpieczeństwa oraz pracowników departamentów bezpośrednio nadzorujących dane jednostki (Departament Zdrowia i Polityki Społecznej oraz Departament Kultury, Edukacji i Dziedzictwa Narodowego);

Działania Zarządu WL w aspekcie obronności obejmują również zadania związane z procesem planowania przestrzennego. Dotyczą one informowania gmin o potrzebach zachowania ograniczeń w zagospodarowaniu służącym właściwemu funkcjonowaniu obszarów i obiektów ważnych dla bezpieczeństwa państwa tj.:

- **7 garnizonów** (Puławy, Dęblin, Lublin, Chełm, Hrubieszów, Zamość, Biała Podlaska),
- **2 posterunków radarowo – pomiarowych** („Roskosz”, „Zamość”),
- **obiektów i terenów wojskowych** (lotnisko w Dęblinie, poligon w Jagodnem),
- **3 stref ochronnych terenów zamkniętych** resortu obrony narodowej: **Biała Podlaska**- terenie miasta Biała Podlaska, **Srebrzyszcze** - na terenie gmin: Chełm, Ruda-Huta, Dorohusk, **Sitaniec – Wolica** - na terenie gmin: Zamość, Stary Zamość,

---

⁶⁹ Zarządzenie nr 42/2022 Dyrektora Lubelskiego Centrum Innowacji i Technologii z dnia 23 czerwca 2022 r. wprowadzające Politykę Bezpieczeństwa Informacji w Lubelskim Centrum Innowacji i Technologii oraz jednostkach obsługiwanych - wersja 1.2., zmienione Zarządzeniem nr 108/2022 Dyrektora LCIT z dnia 30 grudnia 2022 r. na mocy którego od dnia 2 stycznia 2023 r. wprowadzono Politykę Bezpieczeństwa Informacji Lubelskiego Centrum Innowacji i Technologii oraz jednostek obsługiwanych - wersja 2.0.

Nielisz. W odniesieniu do wyznaczonych stref Zarząd Województwa Lubelskiego formułuje wnioski z PZPWL do lokalnych dokumentów planistycznych tj. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dotyczące obowiązku ograniczenia zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do terenów istotnych dla bezpieczeństwa państwa.

Zarządzanie kryzysowe

Na obszarze województwa działaniami z zakresu zarządzania kryzysowego kieruje wojewoda przy pomocy **Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego**. **Samorząd Województwa** posiada swojego **przedstawiciela**, wyznaczonego przez Marszałka Województwa, w składzie wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego. W realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego współuczestniczą **wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne**, tj.: **podmioty lecznicze** (szpitale, pogotowia ratunkowe, zakład opiekuńczo-leczniczy), **Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie**, a także **instytucje kultury** i inne podmioty posiadające w swoich zasobach **obiekty zabytkowe** i podlegające ochronie dobra kultury.

Aktualne uwarunkowania zarządzania kryzysowego determinowane są przez **problemy wynikające z agresji Rosji na Ukrainę**. Wybuch wojny spowodował, że Polska była głównym krajem przyjmującym i tranzytowym dla uchodźców z Ukrainy. Wśród osób przekraczających granicę z Polską znajdowali się także obywatele innych krajów, w tym Białorusi oraz krajów Bliskiego Wschodu i Afryki, którzy zamieszkiwali w Ukrainie. Wśród 13,7 mln cudzoziemców, którzy przekroczyli polską granicę w 2022 r., 8,7 mln stanowili uchodźcy z Ukrainy.

Fot. 39 Uchodźcy z Ukrainy na przejściu granicznym w Dołhobyczowie

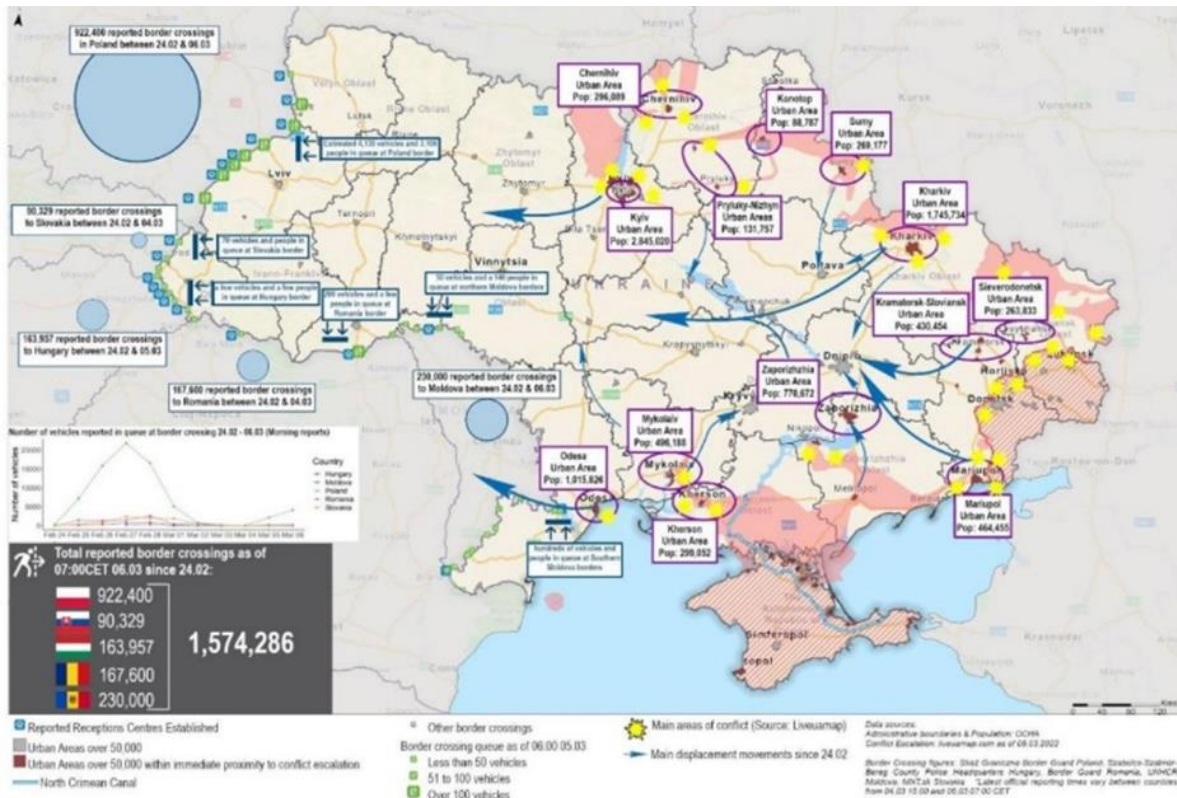

Źródło: <https://www.dziennikwschodni.pl/tomaszow-lubelski/hrebenne-dorohusk-dolhobyczow-zosin-ile-trzeba-czekac-na-przejsciach-granicznych-w-lubelskiem,n,1000304132.html>

Znaczna część z nich, tj. **3,7 mln** wjechała do Polski przez **przejścia na terenie województwa lubelskiego**. W tym samym czasie odprawiono ponad **2,9 mln** uchodźców **powracających do swojego kraju**. Spowodowało to konieczność **zaangażowania** w obsługę przejść granicznych **wielu służb mundurowych**, m.in. policji, wojska, straży granicznej.

Władze państwowe wdrożyły **procedury operacyjne na wypadek masowego napływu uchodźców** w ramach **Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK)**.

Mapa 33 Kierunki migracji obywateli Ukrainy w pierwszym tygodniu wojny

Źródło: IMPACT/REACH Border Crossing Survey, za Jaroszewicz M. i in., 2022, Agresja rosyjska na Ukrainę i migracja przymusowa: rola Polski w pierwszych dniach kryzysu, CMR Spotlight, Wydanie specjalne

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), we współpracy z wojewodami przygranicznymi województw – lubelskim i podkarpackim – opracowały uaktualniony **plan zarządzania kryzysowego w przypadku masowego napływu cudzoziemców**.

Realizacja działań

Samorząd WL zaangażował się w pomoc obywatelom Ukrainy przeznaczając i gwarantując na ten cel **31,7 mln zł**. Województwo uczestniczyło w prowadzeniu **punktów medycznych** przy punktach recepcyjnych (oraz informacyjnych), w zapewnieniu **transportu medycznego** dla poszkodowanych osób oraz **hospitalizacji** w szpitalach. Ponadto utworzono **4 własne punkty kwaterunkowe** dysponujące łącznie **202 miejscami noclegowymi**.

Fot. 40 Dom Aktora w Lublinie

Źródło: <https://www.nowytydzien.pl/dom-aktora-do-remontu/>

W imieniu Marszałka Województwa, **Biuro Bezpieczeństwa** koordynowało przedsięwzięcia związane z wprowadzaniem **stopni alarmowych i stopni alarmowych Cyberprzestrzeni Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: CRP)**. Stopnie alarmowe i stopnie alarmowe CRP obowiązywały przez prawie cały 2022 rok. Miały one przede wszystkim związek z **inwazją zbrojną Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainie** oraz podejmowaniem licznych zewnętrznych prób **cyberataków** na ważne i krytyczne systemy teleinformatyczne RP. Podejmowane zadania oraz system raportowania realizowany był zgodnie z wytycznymi Wojewody Lubelskiego. W przypadku pojawienia się incydentu (np. pozyskanie fałszywej informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego) Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego i właściwe służby były na bieżąco informowane o zaistniałej sytuacji. W przypadku incydentów w cyberprzestrzeni (ataki hakerskie, próby wyłudzenia danych) były one blokowane, a o zaistniałych zdarzeniach na bieżąco informowano CSIRT - NASK (Computer Security Incident Response Team - Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy).

Podjęte przez Samorząd WL działania umożliwiły łagodzenie skutków sytuacji kryzysowych, przygotowanie UMWL do funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych, jak również tworzenie bezpiecznych warunków do życia dla mieszkańców.

Bezpieczeństwo publiczne

Stan bezpieczeństwa

Stan bezpieczeństwa publicznego determinowany jest przede wszystkim przez:

- poziom przestępczości,
- ilość wypadków komunikacyjnych,
- organizację systemu ratownictwa.

W 2022 roku liczba wszystkich stwierdzonych **przestępstw** na terenie województwa lubelskiego wyniosła **32,4 tys. (24,7 tys. wykrytych)** i była mniejsza o 1166 w stosunku do 2021 r. Średni **poziom wykrywalności** nieco zmniejszył się i był na poziomie **75,7%**. Region charakteryzuje się **bardzo dobrą wykrywalnością przestępstw** kryminalnych - 74,14% i drogowych 99,13% (Tabela 12).

Tabela 12 Liczba stwierdzonych przestępstw oraz % ich wykrycia w latach 2018-2022

Grupa aktów prawnych	Liczba stwierdzonych przestępstw oraz % ich wykrycia									
	2018		2019		2020		2021		2022	
Gospodarcze	8135	85,17%	7417	82,61%	5908	75,63%	8559	72,42%	8392	64,18%
Kryminalne	21047	77,50%	20641	79,55%	18212	79,21%	19117	78,42%	18395	74,14%
Drogowe	3981	99,00%	4360	98,85%	3811	99,08%	4046	99,23%	3799	99,13%

Bezpieczeństwo publiczne w 2022 r.

Przestępczość:

↓ **32 426** stwierdzonych przestępstw

↓ **75,66%** wskaźnik wykrywalności przestępstw

Bezpieczeństwo na drogach:

↓ **spadek o 12%** liczby wypadków (do roku 2021)

↓ **spadek o 8,3%** liczby ofiar śmiertelnych (do roku 2021)

Pełny katalog przestępstw	34613	82,38%	34114	83,32%	29472	81,66%	33592	80,34%	32426	75,66%
----------------------------------	--------------	---------------	--------------	---------------	--------------	---------------	--------------	---------------	--------------	---------------

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie, 2023 r.

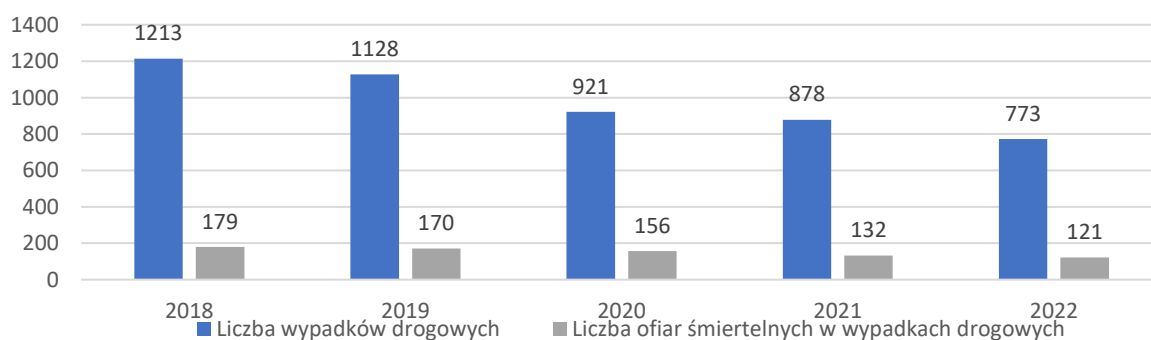
Fot. 41 Kontrola ruchu na drogach woj. lubelskiego

Źródło: https://www.facebook.com/photo/?fbid=539515108351875&set=pcb.539515878351798&locale=pl_PL

Rok 2022 r. w województwie lubelskim był kolejnym rokiem z wyraźną tendencją **zmniejszania się liczby wypadków**, których odnotowano **773** oraz **spadkiem liczby ich ofiar do 121** (Wykres 35). Na ten trend składa się wiele czynników, m.in. poprawa infrastruktury drogowej, zmiany w przepisach drogowych podjęte na przestrzeni lat, mnogość programów i działań podjętych w tym zakresie, rozwój technologii stosowanych w samochodach wpływających na bezpieczeństwo, a także kontrole ruchu i transportu drogowego prowadzone przez uprawnione organy.

Wykres 35 Wypadki drogowe i ich ofiary śmiertelne w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie, 2023

Głównymi **przyczynami wypadków** z winy kierujących było:

- niedostosowanie prędkości do warunków ruchu,
- nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu,
- nieustąpienie pierwszeństwa pieszemu.

Spadkową tendencję odnotowano także w liczbie **kolizji drogowych** w porównaniu do roku poprzedniego – w 2022 roku doszło do **17 059 kolizji** (o 17% mniej niż w 2021 r.)⁷⁰.

W ciągu ostatnich 10 lat nastąpił **znaczny spadek liczby ofiar śmiertelnych oraz ciężko rannych**.

Roczne koszty wypadków i kolizji drogowych w województwie lubelskim za 2021 rok wynosiły ponad 1,8 mld zł, co stanowi około 10,5% budżetu województwa lubelskiego (wszystkich JST).

Organizacja **systemu ratownictwa medycznego** obejmuje funkcjonowanie podstawowych i specjalistycznych zespołów ratownictwa medycznego. W 2022 r. na terenie województwa lubelskiego funkcjonowały **93 zespoły ratownictwa medycznego**, w tym 65 podstawowych i 28 specjalistycznych, a także **1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego**. Ponadto poszkodowanym pomocy udzielano w **16 szpitalnych oddziałach ratunkowych (SOR)**⁷¹.

Realizacja działań

Działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego dotyczą przede wszystkim:

- wspierania służb publicznych w zakresie **przeciwdziałania przestępczości**,
- **zadań inwestycyjnych** ukierunkowanych na poprawę **parametrów technicznych i funkcjonalnych dróg**, a także organizacji ruchu,
- wspierania funkcjonowania specjalistycznych jednostek z zakresu **ratownictwa medycznego**.

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym, a przede wszystkim życie i zdrowie wszystkich uczestników ruchu drogowego stanowi **priorytet w działaniach Samorządu Województwa Lubelskiego**. Podjęto prace zmierzające do opracowania **Lubelskiego Programu Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2021-2030**. Głównym celem programu jest **wizja zero**, czyli **zero ofiar śmiertelnych na drogach województwa lubelskiego**. Główne obszary interwencji zawarte są w **pięciu filarach** obejmujących działania infrastrukturalne, zmieniające zachowania uczestników ruchu, poprawiające bezpieczeństwo pojazdów oraz zwiększające efektywność ratownictwa i opieki wypadkowej.

Zagrożenia naturalne

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa publicznego są również zjawiska pochodzenia naturalnego. Na terenie województwa lubelskiego występują takie zjawiska jak:

- powodzie,

⁷⁰ <https://policja.pl/pol/aktualnosci/227483.Odprawa-roczna-lubelskiego-garnizonu-Policji.html>

⁷¹ Opracowanie własne DSiR UMWL na podst. BDL 2023 r.

- susze,
  - pożary,
- osuwiska.

Wobec postępujących **zmian klimatu** oraz procesów pustynnienia, **problem suszy** oraz związane z tym konsekwencje, odgrywają coraz większe znaczenie w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. **Stan zagrożenia suszą** w regionie charakteryzują strefy wyznaczone przez Instytut Melioracji Użytków Zielonych, tj.: **strefa największych zagrożeń**, obejmująca **47,5%** województwa, **strefa o dużym zagrożeniu suszą (1,35%)** oraz **o umiarkowanym zagrożeniu suszą (50,8%)**. Zjawisko **suszy atmosferycznej** obserwowane jest przede wszystkim na **Polesiu Lubelskim, Południowym Podlasiu i wschodniej części Wyżyny Lubelskiej**⁷².

Konsekwencją występowania zjawiska suszy jest m.in. zagrożenie pożarowe. Do najbardziej zagrożonych obszarów należą duże kompleksy leśne przede wszystkim w **nadleśnictwach: Łuków i Parczew**, posiadające I kategorię zagrożenia pożarowego.

Požarami zagrożone są również duże **kompleksy torfowiskowe: Krowie Bagno, Bagno Serebryskie, Brzeźno, Sobowice**.

Ilość pożarów w województwie lubelskim jest zmienna, **w 2022 r. służby pożarowe interweniowały** do prawie **7,1 tys.** pożarów. Natomiast liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej rośnie i w 2022 r. wynosiła 28,7 tys.

Fot. 42 Interwencja jednostki Powiatowej Straży Pożarnej w Hrubieszowie

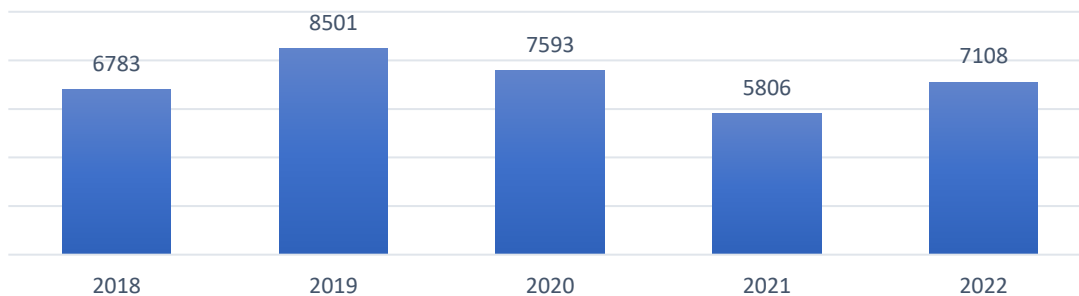

Źródło: https://www.facebook.com/photo?fbid=501929915444212&set=pcb.501930002110870&locale=pl_PL

⁷² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy

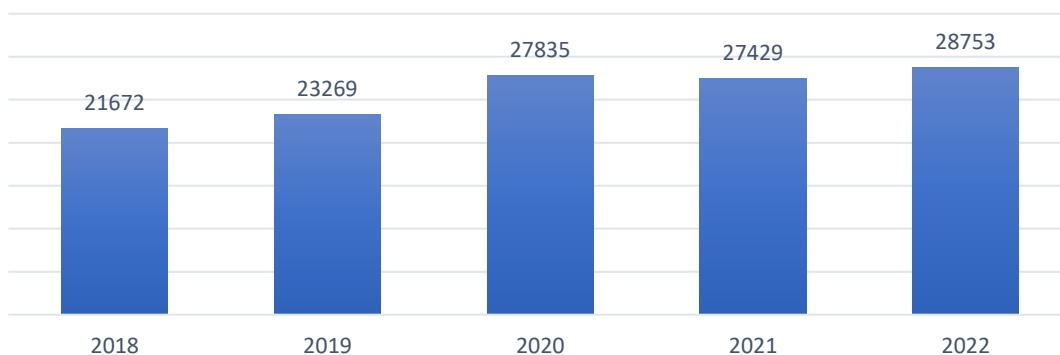

Wykres 36 Pożary w latach 2018-2022

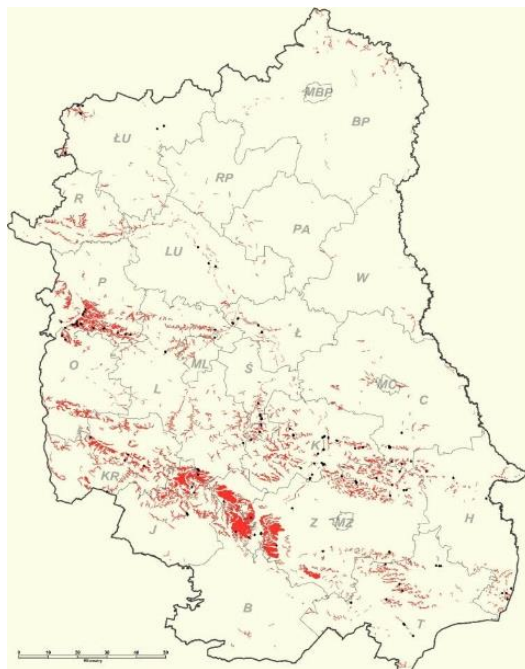
Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie, 2023

Wykres 37 Liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie, 2023

Mapa 34 Osuwiska i obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych

Źródło: Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027, Lublin 2019.

Na terenach wyżynnych województwa lubelskiego **występują zagrożenia powierzchniowymi ruchami masowymi**, do których należą osuwiska, obrywy i splezywania, a zwłaszcza procesy erozji wąwozowej. Do szczególnie zagrożonych obszarów zalicza się **środkową i południową część regionu** obejmującą powiaty: **puławski, kraśnicki, janowski, biłgorajski, zamojski, lubelski, krasnostawski, tomaszowski, opolski, hrubieszowski, chełmski i łęczyński**. Obszary te należy w pierwszej kolejności objąć realizacją zabezpieczeń poprzez zabiegi techniczne i biologiczne.

Główne **potrzeby** w zakresie ochrony przed zagrożeniami naturalnymi realizowane są poprzez:

- rozwój i modernizację infrastruktury przeciwpowodziowej i urządzeń hydrologicznych,
- utrzymanie warunków naturalnej retencji,
- ograniczanie rozwoju zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz terenach osuwiskowych.

Realizacja działań

Zarząd Województwa Lubelskiego aktywnie **wspiera działania jednostek zapewniających bezpieczeństwo publiczne** poprzez m.in. udzielanie wsparcia finansowego w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. W ramach **Priorytetu 6 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów Działania 6.1 Bezpieczeństwo ekologiczne** zrealizowano projekt o wartości **32,6 mln zł**, w tym 18,6 mln dofinansowania ze środków UE, w ramach którego zakupiono **43 samochody ratowniczo – gaśnicze** dla Ochotniczych Straży Pożarnych w celu zabezpieczenia przeciwpożarowego i przeciwpowodziowego województwa lubelskiego.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego **w zakresie organizacji systemu bezpieczeństwa publicznego** przedstawiono w Załączniku nr III.

5.10. Obszar: BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

Sytuacja na rynku pracy

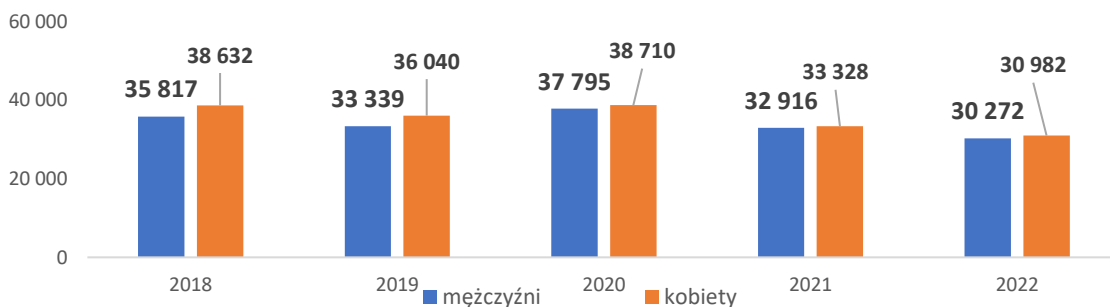
W 2022 r. w województwie lubelskim nastąpiła **poprawa sytuacji** na **ryнку pracy**. W ujęciu rocznym zanotowano zmniejszenie się ogólnej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz spadek stopy bezrobocia. W porównaniu z 2021 r. **zwiększyła się jednocześnie liczba ofert zatrudnienia**, którymi dysponowały urzędy pracy.

Pod koniec 2022 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było **61,3 tys. bezrobotnych**, którzy stanowili 7,5% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba bezrobotnych **zmniejszyła się** w województwie lubelskim o 7,5%, a w kraju o 9,3%. W okresie 2018-2022 liczba bezrobotnych w województwie zmniejszyła się natomiast o 17,7% (w tym samym okresie w Polsce odnotowano spadek na poziomie 16,2%).

Na koniec grudnia 2022 r. zarejestrowane bezrobotne kobiety stanowiły 50,6% ogółu bezrobotnych. W skali roku liczba bezrobotnych kobiet w województwie lubelskim zmniejszyła się o 7%, zaś mężczyzn – o 8%.

Wykres 38 Liczba bezrobotnych w latach 2018-2022

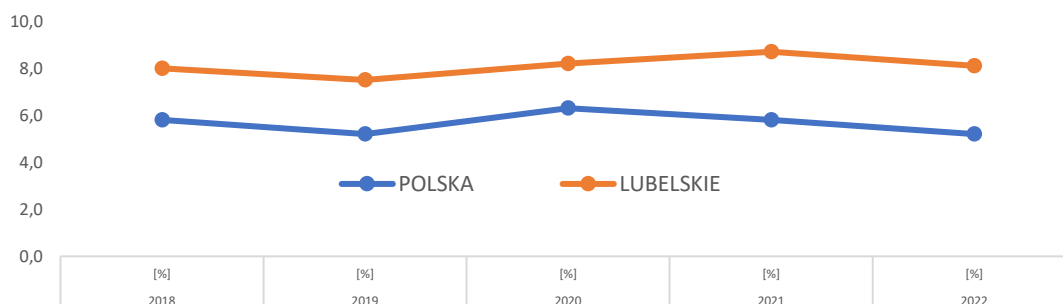

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie danych GUS, Lublin 2023 r.

Stopa bezrobocia

Na koniec 2022 r. **stopa bezrobocia** w województwie lubelskim wyniosła 8,1% i była **niższa** o 0,6 p. proc. niż rok wcześniej. W Polsce stopa bezrobocia zmniejszyła się o 0,6 p. proc. w stosunku do 2021 r. i wyniosła 5,2%.

Wykres 39 Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie danych GUS, Lublin 2023 r.

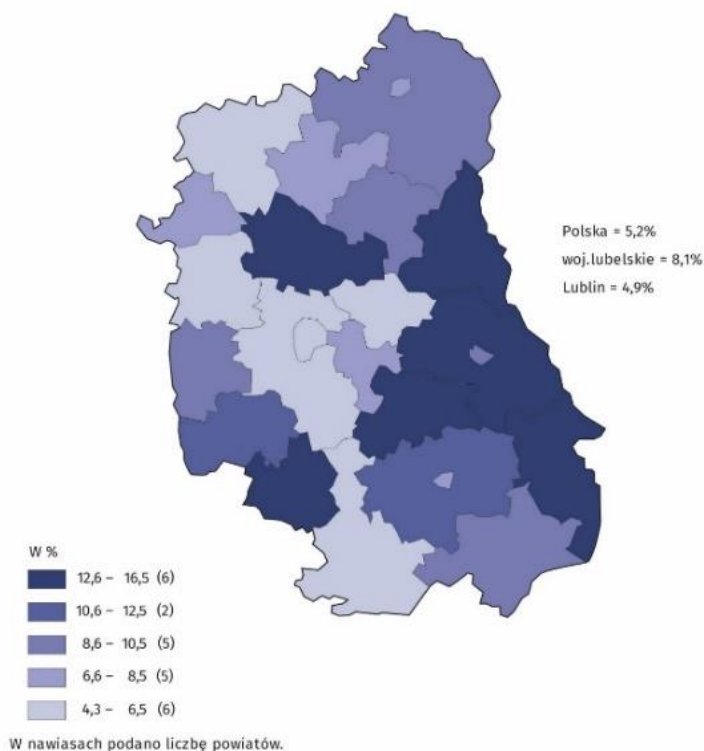
W województwie lubelskim do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały:

W latach 2018-2022
liczba bezrobotnych w
województwie zmniejszyła
się o 17,7%

hrubieszowski (16,5%), włodawski (15,8%) oraz chełmski (15,5%), o najniższej zaś: łukowski (4,3%), Lublin (4,9%) i puławski (5,5%). W porównaniu z grudniem 2021 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się w 21 powiatach, w największym stopniu w powiecie chełmskim (o 2,0 p. proc.), włodawskim (o 1,8 p. proc.), hrubieszowskim (o 1,6 p. proc.) oraz świdnickim (o 1,5 p. proc.). Stopa bezrobocia zwiększyła się jedynie w powiecie parczewskim (o 0,2 p. proc.). Na niezmiennym poziomie stopa bezrobocia pozostała w powiecie łukowski i radzyńskim.

Mapa 35 Stopa bezrobocia w 2022 r.

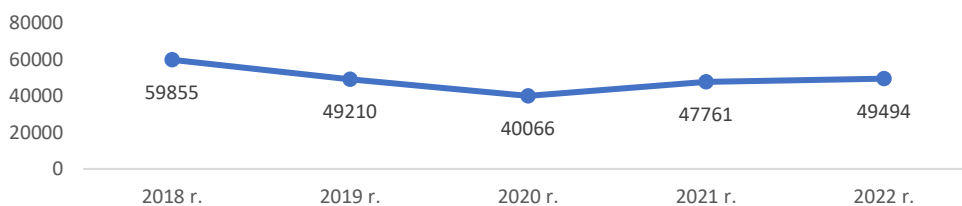
Źródło: Komunikatu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubelskiego w grudniu 2022 r., Urząd Statystyczny w Lublinie

Oferty pracy

Do urzędów pracy w 2022 r. zgłoszono 49,5 tys. **ofert pracy**, co stanowiło 4,1% wszystkich ofert w kraju. W porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku liczba ofert pracy zwiększyła się o 3,6%, zaś w porównaniu do roku 2020 o 23,5%.

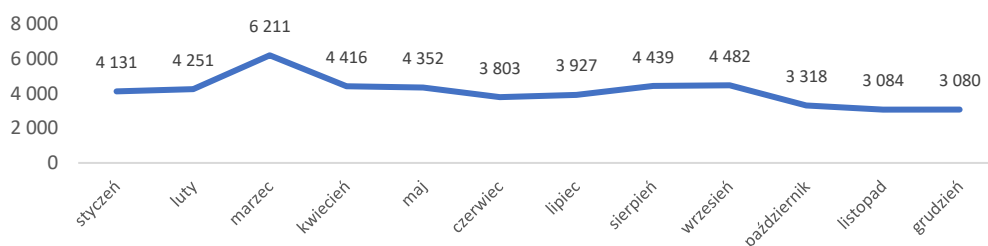
Większość ofert pracy pochodziła z jednostek sektora prywatnego (81,8%), a 31,9% ofert pracy dotyczyło pracy subsydiowanej (czyli pracodawca otrzymuje dodatkowe środki na koszty związane z zatrudnieniem). Spośród wszystkich ofert: 20,0% dotyczyło staży, 2,4% – osób niepełnosprawnych, 0,7% – osób, które w okresie ostatnich 12 miesięcy ukończyły naukę.

Wykres 40 Oferty pracy zgłoszone do PUP w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne na podst. sprawozdań MRIPS-01, 2023 r.

Wykres 41 Oferty pracy zgłoszone do PUP w mies. 2022 r.

Źródło: Oprac. własne na podst. miesięcznych sprawozdań MRiPS-01, 2023 r.

Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Pod koniec 2022 r. w województwie lubelskim zarejestrowane były 3 402 **osoby z niepełnosprawnością** (5,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), z czego 39% stanowiły kobiety. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba bezrobotnych niepełnosprawnych zmniejszyła się o 1,4%. W roku 2018 liczba ta kształtowała się na poziomie 3 418.

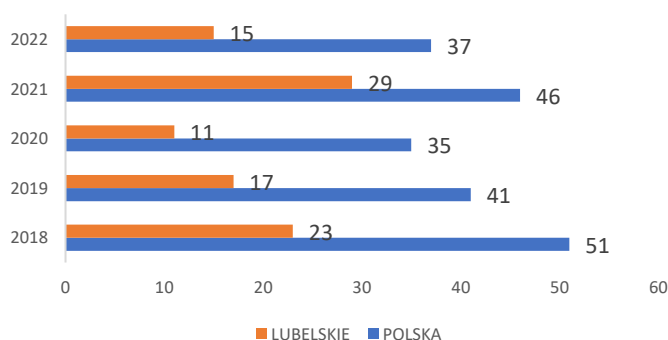

Spośród zarejestrowanych niepełnosprawnych w 2022 r. aż 90,8% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku. Wskaźnik ten utrzymuje się na zbliżonym poziomie i w 2018 r. wynosił w województwie lubelskim 89,6%. W Polsce w analizowanym okresie wskaźnik wzrósł z 82,8% do 86% w roku 2022.

W roku 2022 r. liczba **ofert pracy dla osób niepełnosprawnych** wyniosła 1 195 i była wyższa niż w roku poprzednim o 1,4% i o 27,9% niż w roku 2020.

Wskaźnik liczby ofert pracy dla osób niepełnosprawnych w przeliczeniu na 1 tys. bezrobotnych niepełnosprawnych wyniósł w 2022 roku 15 i był o połowę niższy niż rok wcześniej (w 2018 roku wynosił 23). W kraju wskaźnik ten jest wyższy niż w regionie i w 2022 roku wyniósł on 37 (w 2018 roku było to 51).

Wykres 42 Oferty pracy dla osób niepełnosprawnych na 1000 bezrobotnych

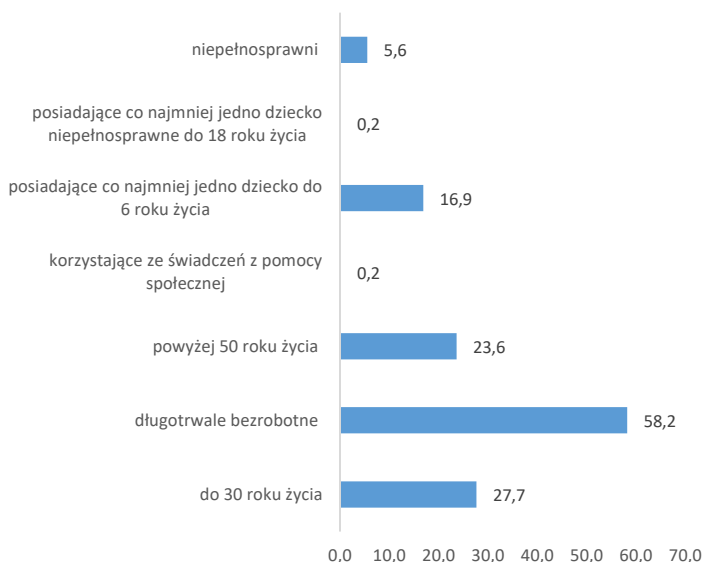

Źródło: Oprac. wł. DSiR na podstawie danych GUS

Osoby będące w **szczególnej sytuacji na rynku pracy** pod koniec 2022 r. stanowiły 85,7% ogółu bezrobotnych (rok wcześniej – 86,9%). Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem spadł w skali roku o 3,5 p. proc. Zmniejszył się również udział osób bezrobotnych do 30 roku życia (o 0,4 p. proc.) oraz udział bezrobotnych posiadających co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia (o 0,6 p. proc.).

Zwiększył się natomiast udział osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia (o 0,4 p. proc.), udział osób bezrobotnych do 25 roku życia (o 0,4 p. proc.) oraz udział osób niepełnosprawnych (o 0,4 p. proc.).

Wykres 43 Udział procentowy osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w grudniu 2022 r.

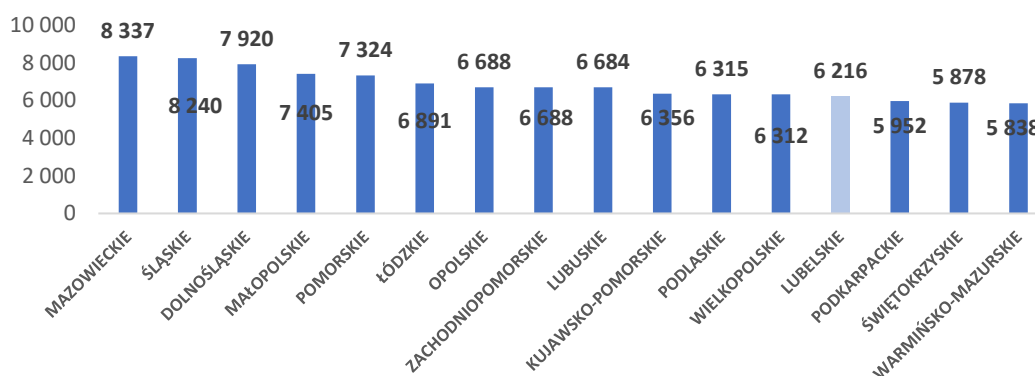

Źródło: Oprac. własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-01 grudzień 2022 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw na koniec 2022 r. w województwie lubelskim wynosiło 6 216 zł i było niższe o 1 113 zł od średniego wynagrodzenia dla kraju o 15,2%.

Wykres 44 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw na koniec 2022 r.

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych GUS, BDL, Lublin 2023 r.

Wpływ pandemii COVID-19

Pomimo odwołania stanu epidemii nadal funkcjonowały rozwiązania zapobiegające i przeciwdziałające rozprzestrzenianiu się wspomnianego wirusa. Działania te odnoszą się także do rynku pracy. Wśród nich jest m.in. umożliwienie wykonywania pracy poza miejscem

jej stałego wykonywania, czyli praca zdalna. Wskaźnik pracy zdalnej w województwie lubelskim kształtował się na poziomie 0,6% pracujących.

Na przestrzeni roku 2022 w woj. lubelskim wskaźnik ten ulegał systematycznemu **zmniejszeniu**, co należy wiązać z faktem wygasania pandemii i ogłoszeniem w dniu 13 maja 2022 r. przez Radę Ministrów Rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Cechą rynku pracy jest jego silne regionalne zróżnicowanie. Wynika to z faktu, że posiada wyraźny wymiar przestrzenny, a jego funkcjonowanie zależy od potencjału społeczno-ekonomicznego i uwarunkowań naturalnych poszczególnych obszarów.

Do zadań Samorządu Województwa w obszarze bezrobocia i rynku pracy należy określanie i koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich w odniesieniu do krajowej polityki rynku pracy przez przygotowanie i realizację **Regionalnego Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia**. Pomocne w kreowaniu polityki w tym zakresie jest prowadzenie systemowych i systematycznych analiz oraz badań popytu na prace. Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy podstawowym źródłem finansowania jest Fundusz Pracy, dzięki któremu mogą być łagodzone skutki bezrobocia. Plan wydatków Funduszu Pracy każdego roku zostaje ujęty w Planie Finansowym Funduszu Pracy, stanowiącym integralną część ustawy budżetowej.

Regionalny Plan Działań Na Rzecz Zatrudnienia

Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia (RPDZ) to corocznie aktualizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie dokument określający priorytetowe kierunki związane z zatrudnieniem oraz grupy wymagające wsparcia, którego głównym celem jest optymalizacja koordynacji regionalnej polityki rynku pracy.

W roku 2022 priorytetami i głównymi działaniami w ramach RPDZ były:

I. Wsparcie osób młodych na regionalnym rynku pracy, realizowane poprzez:

- rozwijanie kapitału społecznego osób do 30 roku życia;
- odkrywanie indywidualnego potencjału i predyspozycji zawodowych uczniów;
- aktywizację zawodową osób do 30 roku życia pozostających bez zatrudnienia;
- dostosowanie kwalifikacji i kompetencji młodych osób do potrzeb rynku pracy.

II. Wsparcie osób długotrwale bezrobotnych w wejściu lub powrocie na rynek pracy, do czego przyczyni się:

- wzmocnienie samodzielności społecznej i zdolności do podjęcia pracy przez osoby długotrwale bezrobotne;

Programy Regionalne w latach 2018-2022:

- **Młody Przedsiębiorczy i rozwój MŚP:**
  - liczba osób: **1902**
  - środki finansowe: **32,5 mln zł**
- **Aktywizacja zawodowa**

Załącznik do uchwały nr 022/XXIII/22/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 28 grudnia 2021 r.

REGIONALNY
PLAN DZIAŁAŃ
NA RZECZ
ZATRUDNIENIA
NA 2022 ROK

LUBLIN, GRUDZIEŃ 2021 R.

Wojewódzki
Urząd Pracy
w Lublinie

WUP W LUBLINIE
ul. Obywatelska 4
20-092 Lublin
Tel. (081) 46 35 300
wup.lublin.praca.gov.pl
rol@wup.lublin.pl

- poprawa szans na zatrudnienie osób długotrwale bezrobotnych.

Projekty i programy własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy:

Projekty i programy własne stanowią jeden z kluczowych mechanizmów realizacji RPDZ. W latach 2018-2022 były realizowane 3 programy:

- Młody Przedsiębiorczy i rozwój MŚP;
- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych 30/50+;
- Drogi-Mosty-Rzeki;

mające na celu:

- propagowanie i promowanie przedsiębiorczości wśród mieszkańców województwa lubelskiego oraz rozwój MŚP;
- wsparcie i pomoc dla osób zainteresowanych podejmowaniem pracy na własny rachunek;
- aktywizację osób bezrobotnych do 30 roku życia i 50+;
- aktywizację osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, dla których dedykowaną formą wsparcia jest udział w podstawowych formach pracy, tj. robotach publicznych i pracach interwencyjnych.

Projekt finansowany ze środków rezerwy Funduszu Pracy:

- Liczba uczestników: **300**
- Liczba zaangażowanych pracodawców: **240**
(do marca.2023 r.)
- Wysokość środków finansowych: **640 000 zł**

Projekt Pilotażowy

W Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Lublinie, w partnerstwie z powiatowymi urzędami pracy oraz czterema największymi organizacjami pracodawców z województwa lubelskiego⁷³, realizowany jest Projekt pilotażowy pn. „**System weryfikacji predyspozycji zawodowych jako instrument pomocy osobom nieaktywnym zawodowo**”. Zaplanowane w Projekcie działania stanowią odpowiedź WUP w Lublinie na kwestię niedopasowania kwalifikacji osób bezrobotnych do wymogów rynku pracy.

Projekt realizowany jest w okresie 01.02.2022 r. – 31.12.2023 r. na terenie województwa lubelskiego, a realizacja **Testów zawodu** odbywa się w 3 cyklach (III-V 2022, IV-XI 2022 oraz III-V 2023). Założeniem projektu jest zrealizowanie 300 testów zawodu, z czego 200 umów na realizację Testu zawodu podpisano w 2022 roku.

Projekt pilotażowy jest odpowiedzią na zapotrzebowanie zarówno pracowników chętnych do sprawdzenia nowej możliwości zawodowej, jak i pracodawców, którym umożliwi wypróbowanie nowego, być może przyszłego pracownika, w warunkach pracy, w jakich będzie

⁷³ Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lublinie, Pracodawcy Lubelszczyzny „Lewiatan”, Pracodawcy Ziemi Lubelskiej oraz Lubelskie Forum Pracodawców.

ją wykonywał. Test zawodu ma zapewnić sprawdzenie, czy kandydat posiada, z punktu widzenia potencjalnego pracodawcy, predyspozycje do wykonywania danej pracy (zawodu). Z drugiej strony to zainteresowany wyborem danej profesji uzyska wiedzę, czy jego wyobrażenia o pracy w danym zawodzie znajdują potwierdzenie w realnych warunkach pracy.

Działania w zakresie rozwoju regionalnego rynku pracy oraz wspierania osób bezrobotnych realizowane były przez Zarząd WL min. poprzez udzielanie wsparcia finansowego w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020**. Projekty realizowane były w ramach **Priorytetu 9: Rynek Pracy**, (w tym m.in. działania 9.1, 9.2, 9.4, 9.7 – 336 projektów), z którego sfinansowano inwestycje o łącznej wartości ponad **782,3 mln zł** (wartość dofinansowania UE – **665 mln zł**). Na wsparcie i aktywizację osób bezrobotnych przeznaczono blisko **910 mln zł**, środki te pochodziły z **Priorytetu 11: Włączenie społeczne** (w tym m.in. działania 11.1 - 11.4 – 574 projekty), wartość dofinansowania UE – ponad **766 mln zł**.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze bezrobocia i rynku pracy** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

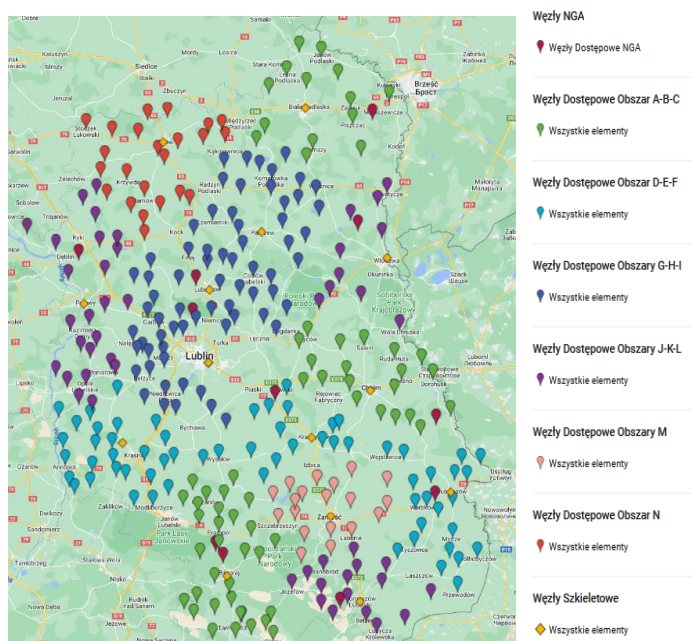
5.11. Obszar: TELEKOMUNIKACJA

Stan rozwoju

Dynamiczny i wyraźny rozwój szeroko rozumianych technologii teleinformatycznych w ostatnich latach sprawił, że zapewnienie szybkiego dostępu do informacji, a także możliwość ich wykorzystania, przetwarzania i wytwarzania, stały się bardzo ważnym czynnikiem rozwoju technologicznego, ekonomicznego, przestrzennego i kulturowego. **Dostępność teleinformatyczna regionu** uzależniona jest od poziomu rozwoju infrastruktury oraz usług telekomunikacyjnych, a także stopnia ich wykorzystania.

Zadania związane z zarządzaniem infrastrukturą Sieci Szerokopasmowej realizuje **Oddział Lubelskiej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej (LRSS)**.

Mapa 36 Węzły szkieletowe i dystrybucyjne Lubelskiej Sieci Szerokopasmowej

Źródło: <https://szerokopasmowe.lubelskie.pl/dla-operatorow/>

W województwie lubelskim systematycznie rozbudowywana jest infrastruktura teleinformatyczna umożliwiającą mieszkańcom dostęp do Internetu.

W tym zakresie w latach 2018-2021 r. odnotowano:

- **wzrost o 12%** długości **linii światłowodowych**;
- **wzrost o 31%** długości **linii kablowych**;

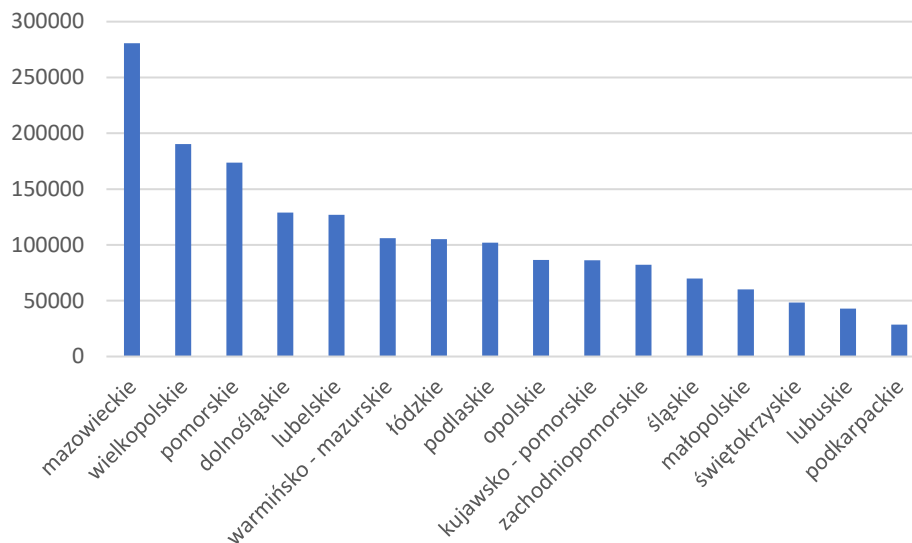
Aktualnie nadal obserwowane jest **nierównomierne rozłożenie** dostępu do infrastruktury szerokopasmowej w województwie lubelskim (Mapa 38).

Pomimo możliwości szerokiego oddziaływania wybudowanej infrastruktury, dostęp do sieci warunkowany jest działalnością **Operatorów Sieci Dostępowych**, którzy mogą świadczyć usługi detaliczne na rzecz użytkowników końcowych.

Na koniec 2022 r. z ponad 1,7 mln **punktów teleadresowych** w Polsce **nie posiadających dostępu do szybkiego Internetu**, 127 tys. zlokalizowanych było

w województwie lubelskim⁷⁴ (Wykres 45).

Wykres 45 Liczba punktów teleadresowych bez dostępu do szybkiego internetu wg województw na koniec 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. <https://www.gov.pl/web/cppc/publikacja-listy-tzw-bialych-plam-zaczynamy-kolejny-etap-budowy-sieci-szerokopasmowych>

Działalność telekomunikacyjna prowadzona jest zarówno przez przedsiębiorców jak również przez jednostki samorządu terytorialnego. Liczba przedsiębiorców świadczących usługi telekomunikacyjne w regionie stopniowo rośnie. Na koniec 2022 r. w **Rejestrze Przedsiębiorców Telekomunikacyjnych** prowadzących działalność na obszarze województwa lubelskiego wskazane były **92 podmioty** (od 2018 r. przybyło 16 nowych podmiotów)⁷⁵. Ponadto **52 jednostki samorządu terytorialnego** prowadziły działalność telekomunikacyjną zapewniając mieszkańcom dostęp do Internetu, w tym: **Województwo Lubelskie, 6 powiatów**: bialski, lubartowski, łęczyński, radzyński, świdnicki, włodawski oraz **45 gmin**, przy czym najwięcej było gmin z powiatów: tomaszowskiego (8) i włodawskiego (7)⁷⁶.

Pod względem **ilości oferowanych usług Internetu stacjonarnego** w 2021 r. województwo lubelskie było na **10 pozycji** w Polsce, przy czym nadal większość stanowiły usługi realizowane na łączach o prędkości poniżej 100Mbit/s

Dostęp do Internetu w 2021 r.

100% przedsiębiorstw sektora finansowego

↑ 99% przedsiębiorstw sektora niefinansowego

↑ 90,3% gospodarstw domowych

↑ 86,3% osób korzystających z Internetu

⁷⁴ <https://www.gov.pl/web/cppc/publikacja-listy-tzw-bialych-plam--zaczynamy-kolejny-etap-budowy-sieci-szerokopasmowych>

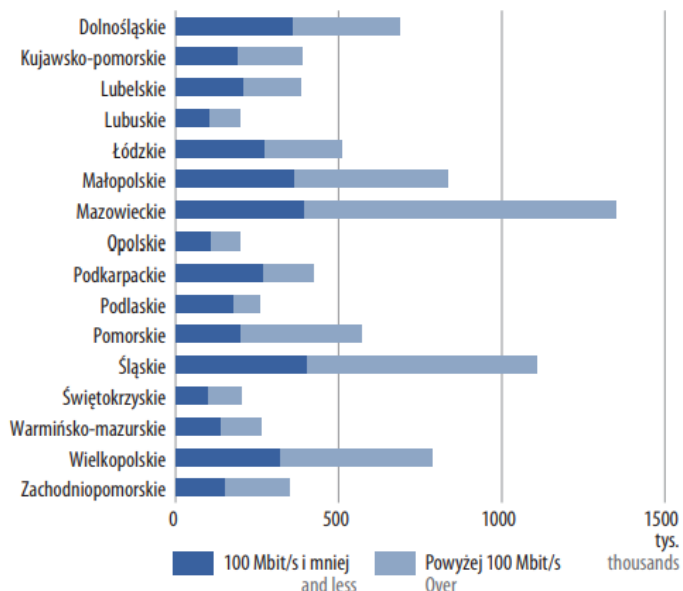
⁷⁵ <https://dane.gov.pl/pl/dataset/993,przedsiębiorcy-telekomunikacyjni/resource/43917/table>

⁷⁶ <https://dane.gov.pl/pl/dataset/580,jednostki-samorzadu-terytorialnego-wykonujace-dzialalnosc-w-zakresie-telekomunikacji/resource/43914/table>

(Wykres 46), co znacznie spowalniało pobieranie danych.

Istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego regionu ma wzrost dostępności do usług internetowych wśród przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych.

Wykres 46 Liczba usług Internetu stacjonarnego w 2021 r.

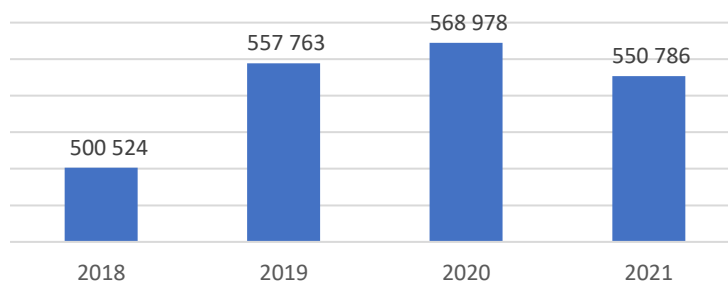

Źródło: Telekomunikacja w 2021 roku, GUS 2022 r.

W latach 2018-2021 nastąpił:

- **wzrost o 5,7%** ilości **przedsiębiorstw** sektora niefinansowego posiadających dostęp do Internetu;
- **wzrost o 10%** liczby **gospodarstw domowych** z osobami w wieku 16-74 lata, posiadających dostęp do Internetu (Wykres 47).

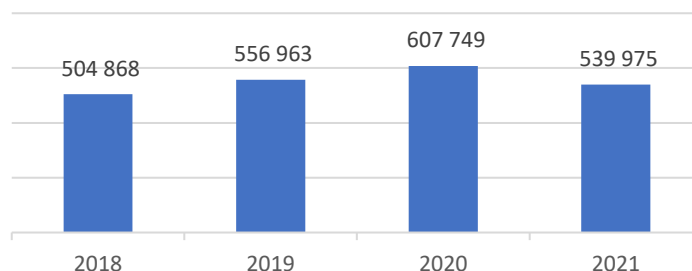
Wykres 47 Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata z dostępem do Internetu

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. GUS 2022 r.

Rozwój usług **e-administracji** stworzył nowe możliwości szybszej obsługi interesantów w administracji publicznej oraz umożliwił załatwianie spraw bez wychodzenia z domu. W latach 2018-2021 liczba osób korzystających z usług **e-administracji** zwiększyła się o ok. **7%** i w 2021 r. wyniosła ok. **540 tys. (36% osób)**, przy czym największym zainteresowaniem cieszyły się w roku 2020 ze względu na ograniczenia wprowadzone z powodu pandemii COVID-19 (Wykres 48).

Wykres 48 Osoby korzystające z usług e-administracji publicznej

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. BDL 2022 r.

Realizacja działań

W celu zapewnienia pełnego dostępu do informacji oraz jej przetwarzania dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych województwa lubelskiego należy:

- zapewnić dostęp do szybkiego Internetu poprzez rozbudowę infrastruktury teleinformatycznej, w tym w szczególności sieci szerokopasmowego Internetu w obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym;
- zwiększyć ilość podmiotów świadczących usługi teleinformatyczne;
- zwiększyć wykorzystanie e-usług.

W celu zwiększenia dostępu do **Internetu szerokopasmowego**, w tym przede wszystkim na obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym, Województwo Lubelskie realizuje projekt pn. **Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej**.

Sieć Szerokopasmowa
Polski Wschodniej
LUBELSKIE

W 2022 r. w ramach projektu realizowano zadania w zakresie **zarządzania, eksploatacji, utrzymania i świadczenia usług hurtowych dostępu do sieci na rzecz przedsiębiorców telekomunikacyjnych**. Ponadto **zakupiono usługi telekomunikacyjne**, będące podstawą do prowadzenia działalności i świadczenia przez LRSS usług hurtowych m.in.:

- usługę zapewnienia fizycznego medium transmisyjnego 10 Gb/s wraz z usługą dostępu do węzłów wymiany ruchu w Polsce w ramach węzłów LIM Warszawa i 4DC Katowice,
- usługę dostępu do Internetu do 3 lokalizacji (Lublin, Warszawa, Katowice),
- usługę kolokacji w węzłach wymiany ruchu Warszawa, Katowice,
- usługę dzierżawy kanalizacji i traktów kablowych od innych operatorów.

Wykupione usługi pozwolą Lubelskiej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej kontynuować świadczenie usług dla Operatorów Sieci Dostępowych, a także biorąc pod uwagę postęp technologiczny i zwiększanie się potrzeb przedsiębiorców telekomunikacyjnych, zestawianie usług o większych parametrach.

W ramach wspierania wykorzystania Internetu w latach 2018-2022 realizowano następujące projekty oraz inicjatywy:

- **działania szkoleniowe na rzecz rozwoju kompetencji cyfrowych** w celu poprawy umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych;
- **wsparcie szkoleniowe dla pracowników placówek edukacyjnych z terenu**

województwa lubelskiego w zakresie sposobu korzystania z narzędzi technicznych umożliwiających lub wspierających pracę zdalną, którego głównym celem jest podniesienie poziomu wiedzy nauczycieli i pracowników placówek oświaty w zakresie praktycznego sposobu wykorzystania technologii informatycznych w edukacji oraz usunięcie barier uniemożliwiających lub utrudniających skuteczne realizowanie procesu zdalnego nauczania;

- **WordSkills** - międzynarodowe, cykliczne wydarzenie, którego celem jest promowanie umiejętności zawodowych;
- **Cyfrowe Lubelskie**, którego głównym celem było podniesienie poziomu usług oraz informatyzacji Województwa Lubelskiego;
- organizacja **Panelu Eksperckiego Regionów ds. ICT**, którego celem było omówienie zagadnień dotyczących realizacji projektów szerokopasmowych finansowanych ze środków POPC, wyzwań regionów dotyczących KPO i nowej perspektywy finansowej UE oraz wdrażania Programu Rozwoju Kompetencji Cyfrowych;
- wsparcie organizacji **Szczytu Cyfrowego – IGF Polska 2022**, w ramach którego odbyło się 20 sesji i warsztatów, na których dyskutowano nad dalszym rozwojem zawodowych kompetencji cyfrowych z uwzględnieniem wymagań współczesnego rynku pracy.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania zrealizowane w 2022 r. w obszarze telekomunikacji** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.12. Obszar: WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA I EUROPEJSKA WSPÓŁPRACA TERYTORIALNA

Współpraca zagraniczna

Celem współpracy międzynarodowej Samorządu Województwa Lubelskiego jest wykorzystanie możliwości **wsparcia procesów rozwojowych regionu** poprzez nawiązywanie i pogłębianie kontaktów z instytucjami, organizacjami i partnerami zagranicznymi oraz realizacja wspólnych przedsięwzięć i projektów w zakresie przyjętych celów polityki regionalnej.

Współpraca zagraniczna realizowana w 2022 przez Województwo Lubelskie miała wielowymiarowy charakter. Działania były realizowane głównie w ramach: umów o współpracy zagranicznej, spotkań dwustronnych, wizyt, konferencji i misji gospodarczych oraz projektów międzynarodowych.

Mapa 37 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Województwo Lubelskie **realizowało cele współpracy zagranicznej** Samorządu Województwa w oparciu o przyjęte przez Sejmik Województwa Lubelskiego Priorytety Współpracy Zagranicznej Województwa Lubelskiego⁷⁷. Na koniec 2022 roku stan czynnych porozumień z partnerami zagranicznymi Województwa Lubelskiego kształtował się

⁷⁷ Uchwała nr XXII/358/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z 21.12.2020 r. i zgoda Ministra Spraw Zagranicznych z 15 stycznia 2021 roku.

następująco: Województwo Hajdu-Bihar (Węgry), Prowincja Gelderland (Holandia), Region Grand Est (Francja), Kraj Związkowy Styria (Austria), Prowincja Henan (Chiny), Obwód Ługański (Ukraina), Obwód Lwowski (Ukraina), Obwód Odeski (Ukraina), Obwód Rówieński (Ukraina), Obwód Tarnopolski (Ukraina), Obwód Wołyński (Ukraina), Stan Nevada (USA), Obwód Brzeski (Białoruś)⁷⁸ (Mapa 36⁷⁹).

W roku 2022 współpraca z regionami partnerskimi zdeterminowana została przez następstwa rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Województwo Lubelskie niezwłocznie zadeklarowało regionom partnerskim na Ukrainie swoją solidarność i pomoc humanitarną, która jest realizowana i przekazywana nieprzerwanie do chwili obecnej. W lutym 2022 r. została zawieszona umowa dwustronna z Obwodem Brzeskim (Białoruś) oraz wypowiedziana umowa z Obwodem Nowogrodzkim (FR) z 2001 roku. Jednocześnie społeczeństwo, samorzady terytorialne, organizacje społeczne i pozarządowe oraz podmioty gospodarcze włączyły się do organizowania i niesienia pomocy humanitarnej, a także wspólnych działań na rzecz Ukrainy, a w szczególności partnerskich obwodów ukraińskich. Za pośrednictwem Województwa Lubelskiego do pomocy aktywnie włączyły się partnerskie regiony naszego województwa, tj.: Styria, Gelderland, Grand Est, Nevada i Henan, oraz inne regiony, takie jak np. Bawaria (Niemcy). W pomoc rzeczową włączyły się również Włochy.

Przygraniczne regiony partnerskie z Ukrainy tj. Obwód Wołyński i Lwowski, stały się schronieniem dla wielu uchodźców wewnętrznych oraz pośrednikiem w przekazywaniu pomocy humanitarnej do najbardziej dotkniętych wojną miejsc w całej Ukrainie. W ten sposób dary i pomoc z Województwa Lubelskiego trafiły do Obwodu Wołyńskiego, Lwowskiego i Rówieńskiego, a także do Irpienia, Buczy, Kijowa, Charkowa, Czernihowa, Krzywego Rogu oraz na Zakarpacie.

Bardzo ważnym elementem prowadzonej w 2022 r. przez Województwo Lubelskie współpracy z holenderską Prowincją Gelderland, a także partnerami z Austrii, Niemiec i Izraela była troska o zachowanie miejsc pamięci. W marcu 2022 roku został zainaugurowany cykl inicjatyw upamiętniających 80. rocznicę Akcji Reinhardt. We wrześniu każdego roku, w Prowincji Gelderland odbywają się również uroczystości upamiętniające polskich żołnierzy, biorących udział w walkach pod Arnhem (Holandia).

Ponadto, w ramach partnerstwa z Regionem Grand Est (Francja), Prowincją Gelderland (Holandia) oraz Krajem Związkowym Styria (Austria) wdrażane były dwa projekty współfinansowane ze środków programu Erasmus+:

- „Wsparcie zdrowia psychicznego młodzieży w dobie koronawirusa”;
- „Wsparcie atrakcyjności zawodów medycznych i opieki społecznej w regionach”.

Projekty te angażowały zarówno władze regionalne jak i instytucje lokalne z wymienionych regionów.

Ważną płaszczyzną realizowania celów współpracy zagranicznej jest członkostwo Województwa Lubelskiego w:

- Stowarzyszeniu Samorządów Euroregionu Bug;

---

⁷⁸ Umowa z Obwodem Brzeskim (Białoruś) zawieszona decyzją Sejmiku województwa Lubelskiego z dnia 28.02.2022.

⁷⁹ ³Umowa z Obwodem Nowogrodzkim (Rosja) zerwana decyzją Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28.02.2022.

- Stowarzyszeniu Samorządów Euroregionu Roztocze;
- Stowarzyszeniu Instytut Rozwoju Samorządu Terytorialnego Województwa Lubelskiego;
- **Domu Polski Wschodniej** (DPW) w Brukseli (East Poland House).

Celem działania DPW w Brukseli jest zapewnienie reprezentacji regionów Polski Wschodniej w centrum decyzyjnym Unii Europejskiej. Zadaniem Domu Polski Wschodniej jest uczestnictwo w konsultacjach w ramach unijnych procesów legislacyjnych, a także monitorowanie szans i zagrożeń wynikających z kształtowania i wdrażania Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz innych polityk sektorowych.

Proces integracji Ukrainy z Unią Europejską w kontekście zadań Euroregionów, a także konieczność współpracy regionalnej i transgranicznej w Europie Środkowo-Wschodniej wobec zmieniającej się sytuacji geopolitycznej – to tematyka konferencji, która odbyła się 1 grudnia 2022 roku w Domu Polski Wschodniej w Brukseli. Gospodarzem i organizatorem spotkania był Samorząd Województwa Lubelskiego. Panele dyskusyjne dotyczyły procesu integracji Ukrainy z Unią Europejską w kontekście współpracy regionalnej i transgranicznej. Uczestnicy konferencji dyskutowali również nt. funkcji i zadań euroregionów wobec wyzwań integracji Ukrainy z Unią Europejską.

Cele współpracy międzynarodowej Województwa Lubelskiego realizowane są także poprzez udział w **programach** i projektach europejskiej współpracy terytorialnej, obejmującej trzy poziomy:

- **transgraniczny**, mający na celu rozwiązywanie wspólnych problemów zidentyfikowanych w regionach przygranicznych, przy jednoczesnym budowaniu więzi łączących społeczności z graniczącymi ze sobą krajów;
- **transnarodowy**, umożliwiający współpracę w ramach ściśle określonych obszarów geograficznych;
- **międzyregionalny**, pozwalający na unowocześnienie polityk regionalnych oraz efektywniejsze i lepiej skoordynowane wykorzystanie środków unijnych przede wszystkim w programach regionalnych oraz krajowych.

Współpraca transgraniczna

Najważniejszym instrumentem współpracy terytorialnej w Województwie Lubelskim był Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 (PBU), realizowany w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (EIS). Europejski Instrument Sąsiedztwa wspiera zrównoważony rozwój wzdłuż zewnętrznych granic Unii Europejskiej, pomaga zmniejszać różnice w standardach życia i rozwiązywać wspólne transgraniczne problemy i wyzwania.

Budżet Programu PBU na lata 2014-2020 wynosił ponad **183 mln EUR** i był zbliżony do budżetu z poprzedniej perspektywy (186 mln EUR). Projekty były realizowane w ramach 4 celów tematycznych Programu: **Dziedzictwa, Dostępności, Bezpieczeństwa i Granic**.

W ramach trzech naborów projektów w ramach PBU dofinansowanie otrzymało 47 projektów z udziałem beneficjentów z województwa lubelskiego, na łączną kwotę ok. 25 mln EUR.

Przykładem projektu realizowanego w partnerstwie polsko-ukraińskim w ramach Programu Współpracy Transgranicznej jest **RoweLove Roztocze – razem pomimo granic**. Celem projektu jest przedstawienie Roztocza, jako wielokulturowego, wspólnego obszaru Polski i Ukrainy z unikatową przyrodą oraz cenną różnorodnością biologiczną.

Fot. 43 Wieża widokowa w Lipsku Polesie

Źródło: <https://www.pbu2020.eu/pl/projects2020/236>

Fot. 44 Miejsce postojowe z punktem obsługi rowerów w Briuchowicach (Ukraina)

Źródło: <https://www.pbu2020.eu/pl/projects2020/236>

Beneficjenci postanowili w ramach projektu stworzyć nowe elementy infrastruktury rowerowej Roztocza, łącząc nowe geoturystyczne centra informacyjne zlokalizowane na trasie. Główną inwestycją jest budowa i modernizacja 327-kilometrowej transgranicznej trasy rowerowej, na której powstały drewniane wiaty, tablice informacyjne i punkty obsługi rowerzystów. Trasa obejmuje najcenniejsze obiekty przyrodnicze i kulturowe regionu.

Ważnym celem projektu jest zwiększenie w środowiskach lokalnych świadomości konieczności ochrony przyrody i tym samym ograniczenie degradacji środowiska.

Łączny budżet projektu 2 056 060,97 EUR, w tym dofinansowanie UE 1 854 954,87 EUR.

Realizacja wspólnych projektów przyczyniła się do utworzenia **trwałych partnerstw transgranicznych**. Wiele przedsięwzięć było tworzonych w partnerstwach trwających co

najmniej od kilku lat, jednak większość partnerów projektowych rozpoczęła współpracę dopiero w związku z chęcią realizacji projektów transgranicznych.

W związku z decyzją Komisji Europejskiej z marca 2022 roku, Białoruś została wykluczona ze współpracy w ramach inicjatywy Interreg.

Odpowiadając na wyzwania migracyjne Wspólny Komitet Monitorujący Programu Współpracy Transgranicznej PBU w dniu 30 stycznia 2023 r. podjął decyzję o wyborze dodatkowych projektów, w ramach pozakonkursowej procedury grantowej, w kwocie 0,5 mln EUR dla każdego z czterech polskich regionów objętych Programem na wsparcie migrantów ukraińskich. Województwo Lubelskie całość wsparcia przeznacza na zakup i przekazanie niezbędnego sprzętu do obwodów: wołyńskiego, lwowskiego, rówieńskiego oraz zakarpackiego. W ramach projektu Lubelskie dla Ukrainy zakupione i przekazane zostaną cztery karetki pogotowia, agregaty prądotwórcze oraz produkty medyczne.

Dnia 30 listopada 2022 roku **Program Interreg NEXT Polska-Ukraina 2021-2027** został zatwierdzony przez Komisję Europejską.

Daje to szansę na kontynuowanie współpracy transgranicznej Polski i Ukrainy, wzmocnienie

więzi między organizacjami i mieszkańcami pogranicza oraz rozwój obszarów objętych współpracą. Budżet Programu wynosi **187,4 mln EUR** (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Instrument Sąsiedztwa, Rozwoju i Współpracy Międzynarodowej).

Program obejmuje swym zasięgiem regiony przygraniczne Polski i Ukrainy (Polska-województwa: podlaskie, lubelskie, podkarpackie, część mazowieckiego oraz Ukraina-obwody: wołyński, lwowski, zakarpcki, rówieński, tarnopolski i iwanofrankowski).

Projekty będą realizowane w pięciu priorytetach Programu:

- **Środowisko** - alokacja **56,2 mln EUR**
- **Zdrowie** - alokacja **47,7 mln EUR**
- **Turystyka** - alokacja **42,6 mln EUR**
- **Współpraca** - alokacja **15,3 mln EUR**
- **Granice** - alokacja **8,5 mln EUR**

Ważną decyzją regionów uczestniczących w Programie jest umożliwienie wdrażania **Dużych Projektów Infrastrukturalnych** (LARGE INFRASTRUCTURE PROJECTS), na co przeznaczono 30% alokacji programu. W związku z ograniczonymi środkami finansowymi każdy polski region uczestniczący w Programie Interreg Next Polska-Ukraina 2021-2027 miał możliwość zgłoszenia jednego projektu, który następnie został zatwierdzony bez stosowania procedury konkursowej. Jest to utworzenie **Wschodniego Centrum Badań Profilaktycznych w WOMP CP-L w Lublinie**.

Natomiast Gmina Skierbieszów uczestniczy jako partner w Dużym Projekcie Infrastrukturalnym realizowanym przez Obwód Wołyński (Ukraina) **Zrównoważone Zarządzanie wodą. Rewitalizacja Zachodniej Ukrainy i Wschodniej Polski**.

Współpraca ponadnarodowa i międzyregionalna

Ważną częścią współpracy ponadnarodowej i międzyregionalnej jest udział Województwa Lubelskiego w projektach realizowanych w ramach programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT). EWT jest celem unijnej polityki spójności służącym wspieraniu, promocji

oraz realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym w obrębie Unii Europejskiej. Projekty te służą wzajemnej wymianie dobrych praktyk, osiągnięć, wiedzy i doświadczeń pomiędzy partnerami z różnych krajów i regionów europejskich oraz wypracowywaniu narzędzi i rozwiązań, mających na celu poprawę wdrażania lokalnych polityk.

Dużą aktywność i zaangażowanie w tym zakresie wykazało Województwo Lubelskie, które w 2022 r. **realizowało 5 projektów** współpracy transnarodowej i międzyregionalnej (Tabela 31). W ramach, których Województwo Lubelskie współpracowało w sumie z **32 partnerami** z Hiszpanii, Włoch, Rumunii, Czech, Belgii, Cypru, Francji, Niemiec, Łotwy, Litwy, Estonii, Danii, Finlandii, Węgier, Słowenii, Grecji, Chorwacji, Słowacji, Wlk. Brytanii i Irlandii.

Są to:

- **Program Interreg Europa Środkowa 2014-2020**

- **projekt ENES-CE** (Collaboration between public bodies and citizen energy groups in implementing local energy strategies in Central Europe) – rozwój spółdzielni energetycznych i innych form grup energetycznych w celu wsparcia organów publicznych w realizacji strategii energetycznych w sposób bardziej efektywny, oparty na tzw. podejściu oddolnym, a także włączenie społeczności lokalnych w proces planowania i wdrażania lokalnych strategii energetycznych. W wyniku współpracy i wymiany doświadczeń z regionami Europy Środkowej w jednej z gmin województwa lubelskiego (Gmina Niemce) przy wsparciu działań przez Urząd Marszałkowski WL utworzono klaster energetyczny. (realizacja projektu zakończyła się 30.06.2022 r.)

- **Program Interreg Europa 2014-2020**

- **projekt FIRESPOL** (Financial Instruments for Renewable Energy Investment) – wymiana wiedzy i podniesienie kompetencji w zakresie wspierania inwestycji w odnawialne źródła energii przy pomocy innowacyjnych instrumentów finansowych.

W trakcie realizacji projektu zrealizowano szereg wizyt studyjnych oraz warsztatów tematycznych w regionach partnerskich. Efektem powyższych działań było zidentyfikowanie najciekawszych rozwiązań w zakresie wykorzystania instrumentów finansowych w projektach OZE oraz opracowanie planów działań w regionach partnerskich. W ramach projektu w województwie lubelskim opracowano regionalny raport dot. możliwości wykorzystania instrumentów finansowych w inwestycjach OZE oraz Regionalny Plan Działań. W powyższe działania projektowe zaangażowani byli również regionalni interesariusze (m.in. Urząd Regulacji Energetyki/Wschodni OT w Lublinie, WFOŚiGW w Lublinie, LAWP w Lublinie, przedstawiciele JST). (realizacja projektu zakończyła się 31.05.2022 r.);

- **projekt SCALE UP** (Supporting concentration and robustness of SMEs within the renewed EU industrial policy) – wzmocnienie i wsparcie działań związanych z internacjonalizacją, promocją gospodarczą czy zwiększaniem atrakcyjności inwestycyjnej regionu. W trakcie realizacji projektu odbył się cykl wizyt studyjnych, 4 spotkania Regionalnej Grupy Interesariuszy oraz warsztaty tematyczne, na podstawie których został opracowany Regionalny Plan Działania dla Województwa Lubelskiego. Przedmiotem Planu była modyfikacji narzędzia pn. Pilot Technologiczny o aspekt łączenia biznesu ze światem nauki. Narzędzie jest ujęte

w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku. W ramach wdrażania Regionalnego Planu Działania odbyły się spotkania konsultacyjne z przedstawicielami Uczelni (UMCS, KUL, Politechnika Lubelska, Uniwersytet Przyrodniczy, Uniwersytet Medyczny). W wyniku rozmów zostały podpisane 2 listy intencyjne z Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie i Uniwersytetem Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie w zakresie wspierania transferu wiedzy i technologii do gospodarki oraz rozwój współpracy nauka – biznes, uwzględniające narzędzie Pilot Technologiczny. (realizacja projektu zakończyła się 31.12.2022r.);

- **projekt AgroRES** (Investing in Renewable Energies for Agriculture) – opracowanie metod i środków zachęcających do produkcji i wykorzystania energii odnawialnej w sektorze rolnym i na obszarach wiejskich. Dzięki międzyregionalnej wymianie wiedzy i doświadczeń, opracowano plany działania, które będą wdrażane w 2 fazie projektu. Intencją partnerów projektu było promowanie regionalnego wykorzystania energii odnawialnej w sektorze rolnictwa. W efekcie powstało 70 dobrych praktyk, 7 regionalnych dokumentów samooceny, 7 regionalnych planów działania. Dobre praktyki i doświadczenia zdobyte w trakcie realizacji projektu wykorzystano podczas procesu aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 podkreślając, jak ważne jest szerokie wspieranie inicjatyw oddolnych związanych z odnawialnymi źródłami energii w rolnictwie i na obszarach wiejskich.
- **projekt EURE** (Effectiveness of Environmental Urban policies to improve Resources Efficiency) – wymiana doświadczeń pomiędzy regionami w zakresie działań rozwojowych na obszarach miejskich, w tym dotyczących poprawy zarządzania środowiskiem, funkcjonowania przestrzeni miejskich, a także rewitalizacji miast. Dzięki międzyregionalnej wymianie wiedzy i doświadczeń, opracowano plany działań, które będą wdrażane w regionach. **Plan Działań dla Województwa Lubelskiego** zawiera propozycję dwóch działań opracowanych we współpracy z Lokalną Grupą Interesariuszy z regionu, do której należą przedstawiciele miast: Lublin, Zamość, Puławy, Biała Podlaska, Chełm, Kraśnik, Biłgoraj, Hrubieszów, Tomaszów Lubelski, Radzyń Podlaski, Łuków oraz Lubartów. Efekty pierwszej fazy projektu to m.in: 22 dobre praktyki zidentyfikowane przez partnerów projektu, 8 regionalnych raportów na temat wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, raport „Opinia miast średnich i położonych w obszarach peryferyjnych na temat europejskiej polityki miejskiej” oraz 8 regionalnych planów działań.

W ramach nowej edycji programów **EWT/INTERREG 2021-2027** Województwo Lubelskie otrzymało dofinansowanie na projekt **REC4EU** (Program Interreg Europa 2021-2027), w którym jest partnerem. Celem **projektu REC4EU** (Renewable Energy Communities for EU regions) jest tworzenie i rozwój społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej. Okres realizacji projektu: 1.03.2023 r.- 28.02.2027 r.

Sieć Regionów Trójmorza

Województwo Lubelskie jest inicjatorem powołania Sieci Regionów Trójmorza. Jej istnienie zapoczątkowało podpisanie tzw. Deklaracji Lubelskiej, przyjętej w czerwcu 2021 r. w Lublinie. Głównym celem tego przedsięwzięcia jest zbudowanie silnych więzi oraz nawiązanie bezpośredniej współpracy w różnych dziedzinach gospodarki i życia społecznego pomiędzy samorządami dwunastu państw Inicjatyw Trójmorza tj.: Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Rumunii, Słowacji, Słowenii i Węgier.

Fot. 45 Sygnatariusze Deklaracji Sieci Regionów Trójmorza w Lublinie w 2022 r.

Źródło: Archiwum UMWL

Założycielami Sieci Regionów Trójmorza jest 15 samorządów z 5 krajów:

- Polska - Województwo Lubelskie, Mazowieckie, Podkarpackie, Podlaskie, Świętokrzyskie,
- Rumunia - Okręg Calarasi, Okręg Caraș-Severin, Okręg Dolj, Okręg Maramureș, Okręg Timiș,
- Litwa - Region Alytus, Region Marijampole, Miasto Poniewież,
- Słowacja - Kraj Preszowski,
- Węgry - Komitat Hajdu-Bihar.

W 2022 roku akces do Sieci wyraziły kolejne dwa regiony - z Rumunii tj.: Region Centralny oraz Region Hunedoara. Natomiast w charakterze regionów stowarzyszonych przystąpienie

zadeklarowały następujące obwody Ukrainie: Obwód Lwowski, Obwód Tarnopolski, Obwód Odeski, Obwód Wołyński i Rówieński.

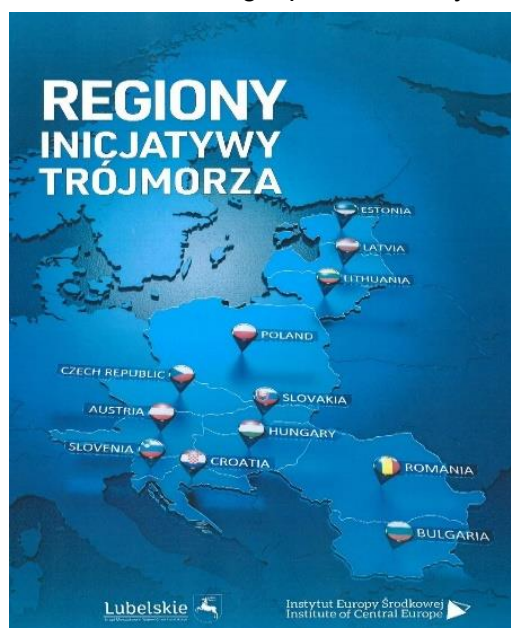
W celu wzmocnienia organizacji i rozwoju idei Sieci Regionów Trójmorza, z inicjatywy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, Departamentu Strategii i Rozwoju, wykonane zostało opracowanie pt. **Regiony Inicjatywy Trójmorza**. Publikacja przygotowana przez zespół specjalistów i ekspertów Instytutu Europy Środkowej została wydana i udostępniona w języku angielskim i polskim, a następnie rozpowszechniona w krajach tworzących Inicjatywę Trójmorza oraz innych krajach UE. Raport pokazuje specyfikę poszczególnych regionów, analizę ich potencjałów oraz rolę poszczególnych regionów w rozwoju regionalnym. Publikacja jest pierwszą tego typu monograficzną charakterystyką regionów wszystkich państw wchodzących w skład Inicjatywy Trójmorza, która powstała z myślą o lepszym wzajemnym poznaniu specyfiki i posiadanych potencjałów. Dzięki temu województwo lubelskie jest promowane jako aktywny lider wśród regionów Trójmorza

W ramach projektu zrealizowanego przy wsparciu MSZ RP w ramach programu „Dyplomacja publiczna 2022” opracowany został raport **„Sieć Regionów Trójmorza – jako narzędzie współpracy samorządów Europy Środkowej”**. Zidentyfikowano w nim potrzeby wspólnych działań w 5 głównych obszarach tj.: współpraca gospodarcza, cyfryzacja, ochrona środowiska, infrastruktura oraz nauka i edukacja. Przeprowadzono analizę programów UE i innych, które mogłyby stanowić źródło finansowania dla działań podejmowanych w ramach Sieci. W ramach projektu wypracowana została treść Umowy a także Statut Sieci Regionów Trójmorza, w którym określone zostały procedury przyjmowania nowych członków i zasady funkcjonowania Sieci. Powstał również portal Sieci www.3seasnetwork.lubelskie.pl.

Kluczowym elementem rozwijania i realizacji założeń Sieci jest organizowany cyklicznie w Lublinie Samorządowy Kongres Trójmorza. W dniach **6-7 czerwca 2022 r.**, odbyła się druga edycja Kongresu oraz Forum Gospodarczego. Wydarzenie zostało objęte patronatem honorowym Prezydenta RP Andrzeja Dudy. W 2022 roku uczestniczyło w nim ponad **1000 osób z 25 krajów**, z czego **900 osób** wzięło udział **stacjonarnie**. W ramach Kongresu oraz Forum Gospodarczego odbyło się 16 paneli, a także około 20 aranżowanych spotkań typu B2B, wizyty studyjne oraz wydarzenia towarzyszące. Temat przewodni drugiej edycji wydarzenia stanowiły wyzwania i ryzyka, których doświadcza światowa gospodarka w wyniku inwazji Rosji na Ukrainę oraz kierunki współpracy Regionów Inicjatywy Trójmorza z Ukrainą. Podczas Kongresu dyskutowano również o znaczeniu formatu Inicjatywy Trójmorza dla odbudowy niepodległego państwa ukraińskiego.

W zakresie rozwoju regionalnego realizacja priorytetów Inicjatywy Trójmorza wpisuje się we wdrażanie unijnej polityki spójności oraz w **realizację celów** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego **w zakresie wdrażania programów i projektów UE w 2022 r.**, obszar EWT i EIS, przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

5.13. Obszar: ROZWÓJ GOSPODARCZY

Rozwój gospodarczy ma kluczowe znaczenie dla regionu, powodując zmiany w strukturze tworzenia PKB i zmiany w strukturze zatrudnienia. W efekcie wpływa na standard życia mieszkańców regionu, wzrost produkcji, a także większe bezpieczeństwo publiczne.

Produkt krajowy brutto

Poziom i dynamika mierzona wzrostem PKB jest silnie i bezpośrednio powiązana ze specyficzną strukturą gospodarczą regionu. Główny wpływ na to ma **dominujący udział sektora rolnictwa w strukturze gospodarki** oraz relatywnie jego **niski wkład w tworzenie** regionalnego produktu krajowego brutto (PKB).

Według wstępnych **szacunków** w 2021 r.⁸⁰ **wartość produktu krajowego brutto** wytworzona w województwie lubelskim wyniosła **97 221 mln zł**, przy czym udział PKB województwa w ogólnym PKB Polski **wyniósł 3,7%**, co daje **10 pozycję** w kraju. Wartość PKB (w cenach bieżących) województwa stale **wzrasta**. W latach **2018-2021** odnotowano wzrost o **21,4%**, przy średnim wzroście PKB w kraju na poziomie 23,4%⁸¹.

Pod względem **dynamiki wzrostu** PKB (w cenach bieżących) w roku **2021**, względem roku poprzedniego, województwo lubelskie ulokowało się także na **11 pozycji** w kraju, osiągając poziom wzrostu **111,1%** (w Polsce – 112,2%) razem z województwami: lubuskim i zachodniopomorskim. Jednocześnie dynamika wzrostu PKB (w cenach bieżących, rok do roku) w 2021 roku w województwie lubelskim była **najwyższa** od 2007 roku⁸².

- W latach **2018-2021** w województwie lubelskim nastąpił:
  - wzrost PKB o **21,4%**,
  - wzrost PKB per capita o **25,7%**,
  - wzrost PKB per capita w PPS o **4 p. proc.**
- **Wartość PKB per capita** w 2021 r. w województwie lubelskim
  - 68,7% średniej dla Polski, (wzrost o 0,5 p. proc. w stosunku do roku 2018)
- **PKB per capita mierzony PPS:**
  - 52% średniej UE 27, (wzrost o 4 p. proc. w odniesieniu do roku 2018)

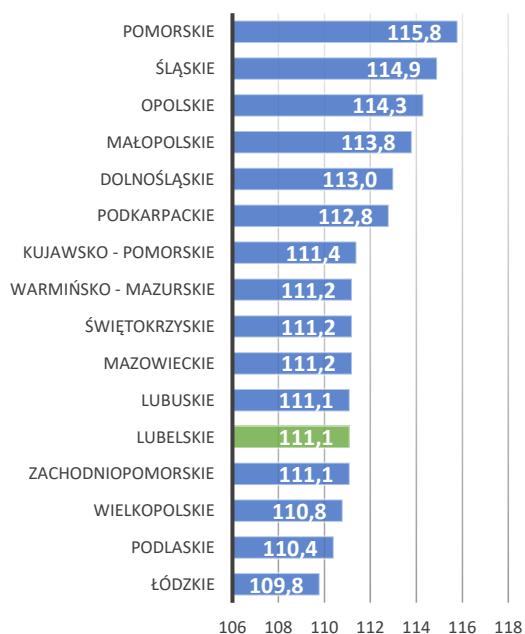
⁸⁰ Dane dotyczące regionalnego PKB zawarte w niniejszym opracowaniu mają charakter wstępny i będą przedmiotem rewizji, zgodnie z polityką rewizji stosowaną w rachunkach narodowych i regionalnych. Dane ostateczne za 2021 rok będą dostępne we wrześniu 2023 r.

⁸¹ Skumulowany wzrost w latach 2018-2020 wyniósł 4,6%, zaś w kraju – 8,4%

⁸² Wpływ na to miał też m.in. efekt bazy (pandemiczny 2020 r.) oraz już wówczas dość wysoka inflacja (średnioroczna – 5,1%)

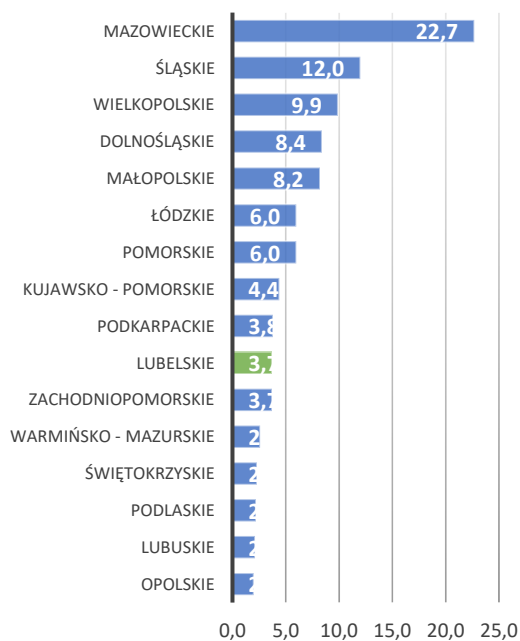

Wykres 49 Dynamika PKB w 2021 r. (2020 r.=100)

Źródło: Oprac. DSiR UMWL na podst. GUS, 2023 r.

Wykres 50 Udział regionów w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2021 r. (ceny bieżące)

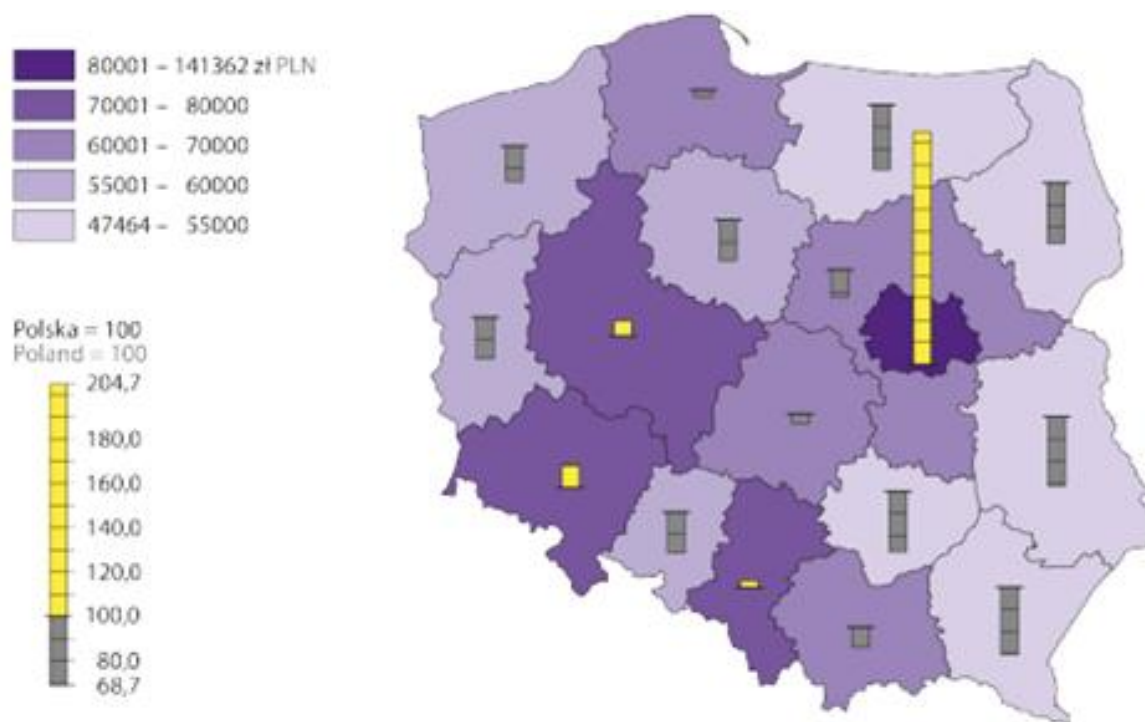

Źródło: Oprac. DSiR UMWL na podst. GUS, 2023 r.

Wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie lubelskim w 2021 r. (według wstępnych szacunków) wyniosła **47 464 zł**, co stanowiło **68,7% wartości** dla Polski.

Wartość ta była o **12% wyższa** niż rok wcześniej (w Polsce średni wzrost – 12,8%), co ulokowało region na **9 pozycji** w kraju pod tym względem.

Mapa 38 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2021 r. (ceny bieżące)

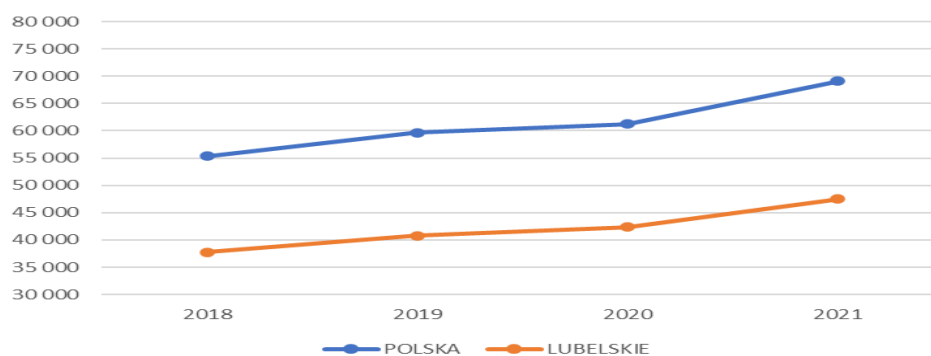

Źródło: Produkt krajowy brutto w 2021 r. szacunek wstępny na dzień 31.01.2022 r., GUS

W okresie 2018-2021 **wzrost** PKB na **1 mieszkańca** w regionie wyniósł **25,7%** i był **wyższy niż w kraju** (w Polsce w tym samym okresie było to 24,8%). Pozwoliło to na uplasowanie województwa lubelskiego na **6 miejscu**, za województwami: opolskim, łódzkim, warmińsko-mazurskim, podlaskim, dolnośląskim.

W okresie 2018-2021 PKB na 1 mieszkańca **we wszystkich podregionach** województwa lubelskiego **stałe wzrastał**. Widoczna jest dominacja podregionu lubelskiego w tym zakresie, gdzie wskaźnik ten wynosi **89,9% średniej dla kraju**.

Wykres 51 PKB na 1 mieszkańca w latach 2018-2021 [zł/os.]

Źródło: Oprac. własne na podstawie GUS BDL, 2023 r.

Według wstępnych szacunków w 2021 r. **wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca wg parytetu siły nabywczej PPS jako % średniej EU27** dla województwa lubelskiego wyniosła 52% i była **wyższa** o 4 p. proc. niż w roku 2018.

Wartość dodana brutto (WDB) według wstępnych szacunków w 2021 r. wyniosła **84 571 mln zł** i w stosunku do roku poprzedniego była wyższa o **9,7%** (przy przeciętnym wzroście o 10,9% w kraju). W odniesieniu do roku 2018 **dynamika wzrostu** wartości dodanej brutto w regionie wyniosła **20,5%** (w Polsce średni wzrost - 22,6%), co pozwoliło województwu na zajęcie **11 miejsca** w kraju pod tym względem.

Gospodarka województwa lubelskiego zaliczana jest do grupy tzw. **gospodarek tradycyjnych**, co wynika głównie z relatywnie wysokiego udziału rolnictwa oraz niższego niż średni udziału przemysłu i sektora usług rynkowych. W roku 2020⁸³ udział sekcji PKD: **rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo** w tworzeniu WDB wyniósł w regionie **6,1%**, przy wartości 2,9% dla Polski. Jednocześnie udział **przemysłu** ukształtował się na poziomie **21,2%** (w kraju 25,7%), **budownictwa** zaś **7,4%** (w Polsce 7,7%). **Usługi rynkowe** odpowiadały za **43,1%** (przy czym średnio w Polsce to 48,4%), a **usługi nierynkowe** za **22,1%** (w kraju to 15,4%).

W latach 2018-2021 nastąpił:
– wzrost WDB o **20,5%**

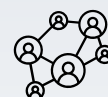
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

W województwie lubelskim na koniec 2022 r. **w rejestrze REGON** zaewidencjonowanych było **206,1 tys. podmiotów**, co stanowi 4,1% ogółu podmiotów zarejestrowanych w kraju. W strukturze przedsiębiorstw odnotowano m.in. 155,5 tys. osób fizycznych prowadzących

działalność gospodarczą i 17,4 tys. spółek handlowych. Ponadto rejestr zawiera 9,8 tys. spółek cywilnych, 762 spółdzielnie i 3 przedsiębiorstwa państwowe.

W ciągu ostatniego roku liczba podmiotów **zwiększyła się o 3,3%** (tj. o ok. **6,6 tys.** podmiotów). W największym stopniu przyczynił się do tego wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 3,2%), spółek handlowych (o 7,9%), w tym spółek akcyjnych i z o.o. odpowiednio (o 10,3% i 9,7%). W porównaniu z 2018 r. liczba podmiotów zwiększyła się o blisko 14%.

Biorąc pod uwagę liczebność podmiotów gospodarki narodowej w latach 2018-2022, począwszy od 2018 r. notuje się **tendencję**

W roku 2022
zaewidencjonowanych było
206,1 tys. podmiotów
(najwięcej w historii
województwa lubelskiego)

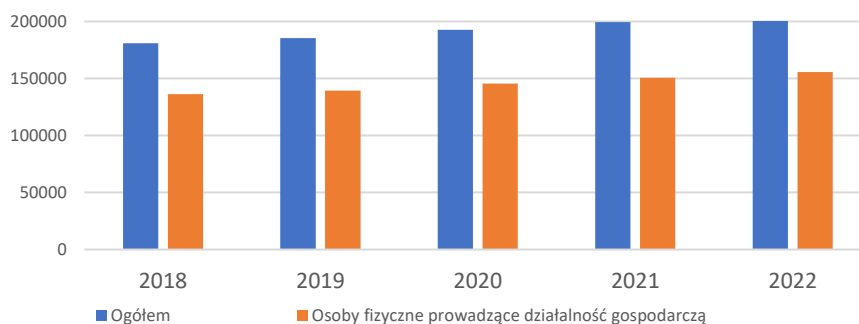
W latach 2018-2022 nastąpił
wzrost liczby przedsiębiorstw
o **14%**.

⁸³ Według najnowszych dostępnych danych GUS (bdl.stat.gov.pl)

wzrostową we wszystkich podregionach.

W **strukturze** podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON najliczniejszą grupę stanowiły **osoby fizyczne** prowadzące działalność gospodarczą – 75,5% ogółu podmiotów, natomiast spółki handlowe – 8,5%.

Wykres 52 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w woj. lubelskim w 2022 r.

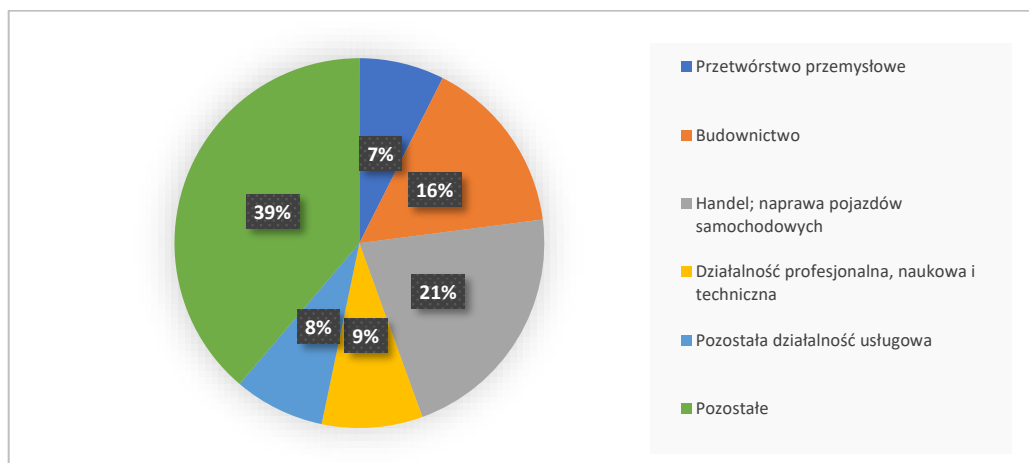

Źródło: DSiR na podst. GUS, 2023 r.

W **strukturze podmiotów** gospodarki narodowej w województwie przeważały **jednostki małe** o liczbie pracujących do 9 osób.

W roku 2022 w strukturze podmiotów gospodarczych wg grup sekcji PKD najwięcej podmiotów działało w pozostałych sekcjach (38,8%) i grupach sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych (21,5%) i budownictwo (15,5%). Około 8,8% stanowiły podmioty funkcjonujące w ramach sekcji: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, 7,9% - pozostała działalność usługowa, a 7,4% - przetwórstwo przemysłowe.

Wykres 53 Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2022 r. w woj. lubelskim

Źródło: DSiR na podst. GUS, 2023 r.

Zdecydowaną większość, bo 197,2 tys. jednostek, tj. 95,7% ogólnej liczby podmiotów, stanowiły jednostki **sektora prywatnego**. Podmioty te prowadziły działalność gospodarczą głównie w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (22,2%), budownictwo (16,0%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (9,0%). Natomiast wśród podmiotów sektora publicznego, których w końcu 2022 r. było 5,1 tys., dominowały podmioty zajmujące się edukacją (44,8%).

Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego⁸⁴

W 2021 roku w województwie lubelskim funkcjonowało **518 podmiotów** z udziałem kapitału zagranicznego, przy czym liczba ta stopniowo wzrasta i w porównaniu z rokiem 2018 była o **7,7% wyższa**, przy spadku liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w tym okresie w Polsce o 14,3%.

Udział podmiotów gospodarki narodowej z udziałem kapitału zagranicznego w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w regionie pozostaje na takim samym poziomie 0,3%.

Kapitał zagraniczny w województwie lubelskim według poszczególnych krajów jest zróżnicowany, przy czym największe wartości w roku 2021 odnotowano w odniesieniu do następujących państw: Luksemburg (309,5 mln zł), a następnie Francja (183,3 mln zł), Holandia (76,9 mln zł), Niemcy (76,5 mln zł) i Cypr (7,8 mln zł).

Wybuch wojny na Ukrainie spowodował przenoszenie działalności gospodarczej do Polski, a także **zakładanie nowych firm przez obywateli Ukrainy**. Ocenia się, że w 2022 r. powstało ponad 4 tys. podmiotów z kapitałem ukraińskim, co stanowi 45% wszystkich nowo zarejestrowanych spółek zagranicznych. Województwo lubelskie zajmuje **6 pozycję (5,4%)** w Polsce pod względem liczby zarejestrowanych spółek z kapitałem ukraińskim, przy czym faktyczny zakres działalności tych przedsiębiorstw obejmuje nie tylko jedno województwo. Pod względem rodzaju prowadzonej działalności w Polsce dominują spółki z branży handlowej (22%) oraz budowlanej (19%). Ze względu na konieczność utrzymania siebie i rodziny przebywającej na uchodźctwie, obywatele Ukrainy pozostający na terytorium Polski często zakładali jednoosobową działalność gospodarczą. W Polsce od stycznia do września 2022 r. powstało 10,2 tys. ukraińskich jednoosobowych działalności gospodarczych. Województwo lubelskie pod względem liczby założonych jednoosobowych działalności gospodarczych zajmuje **10 pozycję** w Polsce z udziałem **2,5%**. Ze względu na charakter prowadzonej działalności w Polsce dominowały firmy branży budowlanej (24%), informacji i komunikacji (16%) oraz pozostałej działalności usługowej (14%). Zakończenie wojny nie będzie oznaczało masowego zamykania ukraińskich firm w Polsce. Wśród przebadanych przedsiębiorstw, 66% firm deklaruowało **kontynuację działalności** w Polsce niezależnie od sytuacji w Ukrainie. Ponadto przedsiębiorstwa ukraińskie przygotowują się już do odbudowy kraju po wojnie, poszukując partnerów do długoterminowej współpracy⁸⁵.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

W 2022 r. wyniki finansowe (w cenach bieżących) uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe **były wyższe niż rok wcześniej**, a podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe poprawiły się. **Przychody z całokształtu działalności** (przychody ogółem) uzyskane w 2022 roku przez przedsiębiorstwa mające siedzibę w województwie lubelskim wyniosły 137,3 mld zł i były wyższe niż rok wcześniej o 70,4%⁸⁶, natomiast

⁸⁴ Dane nie uwzględniają podmiotów prowadzących działalność bankową, maklerską, ubezpieczeniową oraz towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, Narodowych Funduszy Inwestycyjnych, szkół wyższych, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, a także samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i instytucji kultury posiadających osobowość prawną. Podmioty biorące udział w badaniu podmiotów z kapitałem zagranicznym i posiadające kapitał zagraniczny na koniec roku.

⁸⁵ II Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez województwo lubelskie

⁸⁶ Wpływ na to ma m.in. wynik wysokiej inflacji (14,4%) oraz przeniesienie siedziby PGE, trzeciej największej spółki w Polsce (przychody na poziomie 46 mld zł)

w porównaniu z rokiem 2018 o 129,7%.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 2022 r. osiągnęły wartość 132,8 mld zł, co oznacza wzrost rok do roku o **67,9%**, a w okresie 5-letnim o **126,5%**. W roku 2022 **zysk netto** wykazało 83% przedsiębiorstw, czyli o 2,5 p. proc. mniej niż rok wcześniej i o 3,4 p. proc. więcej niż w roku 2018. Zysk netto w badanych przedsiębiorstwach wyniósł w roku 2022 około 9,4 mld zł, co oznacza **wzrost rok do roku o 74,9%**, zaś w okresie 5-letnim o 198,5%.

Produkcja sprzedana przemysłu w woj. lubelskim w 2022 r. wyniosła (w cenach bieżących) 63,9 mld zł i była (w cenach stałych) **wyższa o 10,2%** niż w 2021 roku. Wyższy niż w 2021r. poziom produkcji wystąpił w 19 spośród 30 obserwowanych w województwie działach przemysłu.

Wydajność pracy w przemyśle, mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego, w grudniu 2022 r. wyniosła (w cenach bieżących) 53,6 tys. zł i była (w cenach stałych) o 1,9% wyższa niż w grudniu 2021 r., przy spadku poziomu przeciętnego zatrudnienia (o 0,9%) i wzroście przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (o 4,1%).

Nakłady inwestycyjne

Wartość nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej w województwie lubelskim w roku 2021 wyniosła **12 879 mln zł** i była wyższa o 1% od wartości z roku poprzedniego, zaś w stosunku do roku 2018 odnotowano **wzrost wskaźnika o 13,2%**.

Nakłady inwestycyjne **na 1 mieszkańca** w 2021 r. wyniosły natomiast 6 287 zł (Polska: 8 992 zł), a udział nakładów na mieszkańca Lubelszczyzny wyniósł 70% średniej krajowej.

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego w 2021 roku kształtowały się na poziomie 6 196 mln zł (odnotowano wzrost względem roku poprzedniego o 2%) i były **wyższe niż w roku 2018 o 10,3%**. W województwie lubelskim **udział sektora publicznego w nakładach inwestycyjnych** jest wyższy niż w większości województw w Polsce.

Działalność badawcza i rozwojowa

W ostatnich latach rosną **nakłady na działalność badawczą i rozwojową**. W roku 2021 nakłady wewnętrzne na B+R w województwie lubelskim wyniosły 1 109,7 mln zł i były **wyższe niż rok wcześniej o 8,5%**, zaś w porównaniu z rokiem 2018 **o 37,6%**. Najwyższą wartość nakładów na B+R odnotowano w dziedzinach: nauki inżynieryjne i techniczne – 28% oraz nauki medyczne i nauki o zdrowiu – 18%. Wśród źródeł finansowania tych nakładów

W okresie 2018-2022:

- nastąpił **wzrost przychodów** ogółem w przedsiębiorstwach o **129,7%**.
- **przychody netto ze sprzedaży** produktów, towarów i materiałów **wzrosły o 126,5%**.
- **zysk netto** przedsiębiorstw wzrósł o **198,5%**

W latach 2018-2021 **wzrost wartości nakładów inwestycyjnych** w gospodarce narodowej o **13,2%**

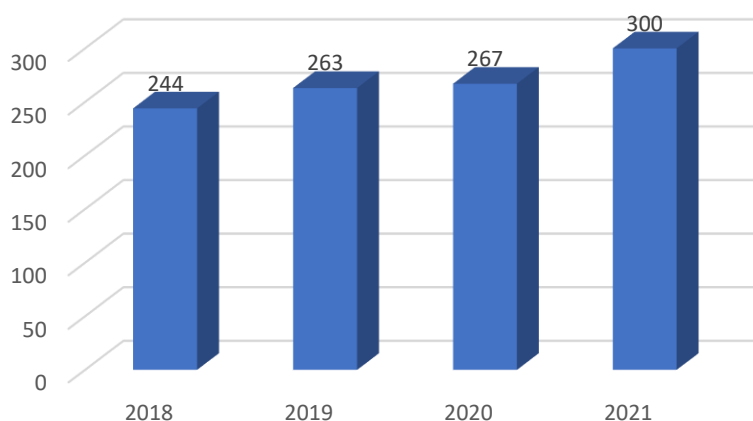
dominująca jest rola sektora rządowego⁸⁷, który finansuje 69% nakładów, zaś sektor przedsiębiorstw odpowiada za finansowanie 22%. Liczba **podmiotów prowadzących działalność badawczą i rozwojową** w 2021 roku w województwie lubelskim wyniosła 300, z czego 270 (90%) w sektorze przedsiębiorstw. W porównaniu do roku 2018 liczba ta **wzrosła o 56 podmiotów** (o 23%).

Jednocześnie, wraz ze wzrostem nakładów wewnętrznych na działalność B+R (w tym także w relacji do PKB) rosła liczba **osób pracujących w działalności badawczo-rozwojowej**. W zakresie personelu wewnętrznego B+R w okresie 2018-2021 zaobserwowano znaczący wzrost EPC⁸⁸ do 5 771,3 (o 26,3%). Najwięcej personelu odnotowano w sektorze szkolnictwa wyższego (4 114,5 EPC w 2021 r. – 71,3%), zaś w pozostałych obszarach: w sektorze przedsiębiorstw 27,1%, a w rządowym 1,7%.

- **Wzrost nakładów wewnętrznych na działalność B+R** w województwie lubelskim o 37,6% w stosunku do 2018 r.
- **Wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność B+R** o 23% w stosunku do 2018 r.

Wykres 54 Liczba podmiotów prowadzących działalność badawczą i rozwojową

Źródło: DSiR na podst. GUS, 2023 r.

W roku 2021 liczba **personelu wewnętrznego B+R** była wyższa niż w latach poprzednich i wyniosła w regionie **10 224 osoby**⁸⁹. W porównaniu do roku poprzedniego było to więcej

⁸⁷ Na sektor rządowy składają się:

- wszystkie jednostki władz szczebla centralnego/federalnego, regionalnego/stanowego oraz lokalnego/gminnego, w tym zakłady ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem tych jednostek, które odpowiadają opisowi instytucji szkolnictwa wyższego;
- pozostałe organy administracji publicznej: agencje wykonujące lub finansujące B+R oraz wszystkie nierynkowe instytucje niekomercyjne, które są kontrolowane przez jednostki sektora rządowego, a które same nie należą do sektora szkolnictwa wyższego

(Podręcznik Frascati 2015, OECD)

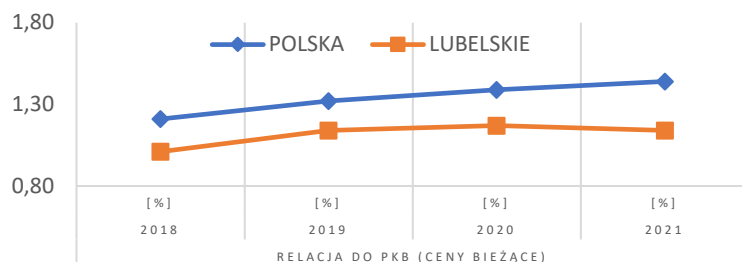
⁸⁸ Ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) dla personelu B+R definiuje się jako stosunek godzin pracy rzeczywiście przepracowanych w związku z działalnością B+R w danym okresie sprawozdawczym (zazwyczaj w roku kalendarzowym) do całkowitej liczby godzin formalnie przepracowanych w tym samym okresie przez osobę lub grupę

⁸⁹ Wartość gromadzonych danych statystycznych zarówno wyrażonych liczbą osób, jak i liczbą EPC, opiera się na spostrzeżeniu, że działalność B+R może być podstawową funkcją pełnioną przez niektóre osoby (np. badaczy w laboratoriach B+R), ale drugorzędą funkcją w przypadku innych osób (np. osób pracujących w instytucji zajmującej się projektowaniem przemysłowym i przeprowadzaniem testów). Może to być również znacząca działalność realizowana w niepełnym wymiarze

o 4,9%, zaś do roku 2018 o 14%.

Uwzględniając wstępne wyniki PKB za 2021 r., w latach 2018-2021 wzrostowi nominalnych nakładów wewnętrznych na działalność B+R towarzyszył wzrost tych nakładów **w relacji do PKB** (z 1,01% w 2018 r. do 1,14% w 2021 r.). Jednocześnie w kraju w tym samym czasie zaobserwowano wzrost tego wskaźnika z 1,21% do 1,44%.

Wykres 55 Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w relacji do PKB

Źródło: Oprac. własne DSiR na podst. GUS, 2023 r.

Działalność innowacyjna

W województwie lubelskim w 2021 roku średni **udział przedsiębiorstw innowacyjnych** w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wyniósł **19,5%**, przy czym wartości te w analizowanym okresie charakteryzuje duża zmienność (2018 r. – 24,9%, 2020 r. – 30,9%), podobnie jak w kraju (2018 r. – 21,8%, 2020 r. – 31,2%). Natomiast w **sektorze przedsiębiorstw przemysłowych udział przedsiębiorstw innowacyjnych był wyższy** i w 2021 roku wynosił **22,9%**. Udział ten był jednak zróżnicowany w zależności od rodzaju wprowadzonej innowacji (nowe lub ulepszone produkty – 12,8%, nowe lub ulepszone dla rynku produkty – 6,1%, nowe lub ulepszone procesy biznesowe – 19,1%).

Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach **stale wzrastają** i wyniosły w województwie w 2021 roku 859,8 mln zł, co oznacza wzrost o 25,3% względem roku 2019 (za 2018 r. brak danych), przy wzroście dla Polski o 7,3%. Udział nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w nakładach krajowych w okresie 2018-2021 kształtował się na zbliżonym poziomie i w 2021 roku wyniósł 2,1%. Przeliczając zaś **nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach** na 1 osobę aktywną zawodowo zaobserwowano istotny wzrost do 924 zł w 2021 roku (z 765 zł w roku 2019).

W 2021 roku przedsiębiorstwa innowacyjne **w sektorze usług** stanowiły 16,1%, przy czym udział ten różni się w zależności od rodzaju wprowadzonej innowacji (nowe lub ulepszone produkty – 5,7%, nowe lub ulepszone dla rynku produkty – 1,8%, nowe lub ulepszone procesy biznesowe – 14,6%).

---

godzin (np. profesorowie uniwersyteccy, studenci studiów doktoranckich/magisterskich, konsultanci i inni eksperci zewnętrzeni) i niekoniecznie musi być prowadzona z udziałem personelu B+R w pełnym wymiarze godzin. Uwzględnienie jedynie osób, których podstawowa funkcja jest związana z działalnością B+R, spowodowałoby niedoszacowanie nakładu pracy związanego z działalnością B+R. Z drugiej strony uwzględnianie wszystkich osób poświęcających choćby niewielką część swojego czasu na działalność B+R w całkowitej liczbie personelu B+R doprowadziłoby do przeszacowania. Liczba osób zaangażowanych w działalność B+R musi być zatem wyrażona zarówno w kategoriach liczby osób, jak i EPC – te dwa wskaźniki statystyczne dają użytkownikom wzajemnie uzupełniające się informacje (Podręcznik Frascati 2015, OECD)

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w przychodach netto ze sprzedaży produktów podmiotów zaliczanych do sekcji Przetwórstwo przemysłowe wyniósł w 2021 r. 33,4%.

Fot. 46 Laboratorium Zautomatyzowanych Napędów Elektrycznych i Informatyki Przemysłowej Politechniki Lubelskiej

Źródło: Politechnika Lubelska, 2022 r.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (RSI WL 2030)⁹⁰

RSI WL 2030 jest **uszczegółowieniem** Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku w części poświęconej rozwojowi badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji.

Celem głównym RSI WL 2030 jest zwiększenie skali i zakresu wprowadzonych rozwiązań innowacyjnych do gospodarki województwa, z wykorzystaniem regionalnego zaplecza badawczo-rozwojowego, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jakości życia mieszkańców regionu. Dokument **definiuje** przede wszystkim regionalne **inteligentne specjalizacje**.

W roku 2022 kontynuowane były prace związane z **wdrażaniem zapisów zawartych w ww. dokumencie**, w tym prowadzenia **procesu przedsiębiorczego odkrywania** m.in. poprzez współpracę z platformami startupowymi, szeregu rozmów i spotkań z przedstawicielami lubelskich uczelni, współpracy z parkami naukowo-technologicznymi, instytutami naukowymi oraz licznym gronem przedsiębiorców.

W ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO) realizowane były zarówno działania adresowane bezpośrednio do regionalnych interesariuszy, jak i wspierające organizację samego ekosystemu innowacji, w tym operacjonalizację modelu PPO

⁹⁰ Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr XXIV/407/2021 z dnia 29 marca 2021 r. przyjęta została Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

zdefiniowano w RSI WL 2030 jako Regionalne Laboratorium Innowacji.

Działania realizowane w zakresie rozwoju gospodarczego regionu

W ramach promocji gospodarczej podejmowany jest szereg inicjatyw na poziomie Samorządu Województwa Lubelskiego mających na celu rozwój przedsiębiorczości w regionie, wzmocnienie współpracy na rzecz wsparcia eksporterów oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.

Projekt gospodarczy **Marka Lubelskie** realizowany jest od 2007 roku. Jest wyjątkową formą promocji dla firm prowadzących działalność gospodarczą w Województwie Lubelskim. Zastrzeżony znak towarowy Marka Lubelskie jest symbolem jakości, innowacyjności i troski o środowisko naturalne. Projekt Marka Lubelskie przynosi korzyści dla firm, regionu i jego mieszkańców. Pomaga budować lokalny patriotyzm, wspiera działania proinwestycyjne, stymuluje rozwój gospodarczy regionu, podnosi konkurencyjność przedsiębiorstw oraz promuje najlepsze produkty i usługi. Obecnie 100 przedsiębiorstw z Województwa Lubelskiego zostało wyróżnionych certyfikatem Marka Lubelskie. W tym gronie jest 10 firm, które za rok 2022 otrzymały certyfikat Marka Lubelskie. Wśród tegorocznych laureatów znaleźli się: BiGrim Grzegorz Maryniowski, Rigel Sylwia Wnuk, Chełmska Palarnia Kawy "Light Roast, Darex Producent Koszul Sp. z o.o Sp. K., PINUM Rafał Pikul, marka DEERHORN, GREEN SORT Sp. z o.o., Spółdzielnia Mleczarska MLEKOVITA, RST Roztocze Sp. z o.o., Agnieszka Sienkiewicz Winnica Sienkiewicz, Gospodarstwo Ogrodnicze Szczepanówka Elżbieta Buła, GNIECKI s.c.

W ramach promocji regionu, co roku przyznawany jest także tytuł **Ambasadora Województwa Lubelskiego**. Samorząd Województwa Lubelskiego wyróżnia tych, którzy wnoszą wkład w rozwój regionu, angażują się w życie lokalnej społeczności, wyróżniają się swoimi dokonaniem, pomagają innym, stając się autorytetami dla lokalnej społeczności. Tytuł ma na celu promocję ludzi, którzy swoim talentem, pasją i codzienną ciężką pracą wzmacniają wizerunek Lubelskiego. W roku 2022 laureatami zostali:

- w kategorii FIRMA: Speedway Lublin S.A.
- w kategorii INSTYTUCJA: Teatr Muzyczny w Lublinie
- w kategorii OSOBA: Prof. dr hab. n. med. Robert Rejdak

Podczas wydarzenia wręczone zostały również 2 statuetki ambasadorom specjalnym: PKP Linia Hutnicza Szerokotorowa Sp. z o.o. w Zamościu (LHS) i Konsulat Honorowy RP w Las Vegas (USA).

Jednym z działań promocyjnych jest też realizacja projektu **Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II**, którego głównym celem jest wzrost

Projekt Marketing Gospodarczy WL II w 2022 roku:

- 13 zagranicznych kontraktów handlowych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji
- 7 misji gospodarczych (udział ponad 40 przedsiębiorców)

Projekt: Standardy Obsługi Inwestora w WL w 2022 roku:

- 100 JST

rozpoznawalności województwa lubelskiego w kraju i za granicą, jako regionu rozwijającego się, atrakcyjnego do inwestowania, o wysokim potencjale eksportowym. W roku 2022 zorganizowano 7 misji gospodarczych, a promocja gospodarcza województwa lubelskiego podczas wydarzeń w kraju i za granicą objęła 26 usług. Dodatkowo 37 przedsiębiorstw weszło na nowe rynki zagraniczne, 13 zagranicznych kontraktów handlowych zostało podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji, a łącznie 165 firm otrzymało wsparcie w 2022 r.

Fot. 47 Uroczyste otwarcie wystawy Województwa Lubelskiego w 2022 r. na EXPO 2020 Dubai

Źródło: Archiwum UMWL w Lublinie, 2022 r.

Powiatowe Biura Biznes Lubelskie to inicjatywa oparta na sieciowej współpracy na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego (województwo-powiat-gmina). Stworzenie takiego systemu umożliwi cykliczne przekazywanie i pozyskiwanie informacji gospodarczych oraz ofert od właścicieli poszczególnych ofert. System zapewnia wzajemną kooperację i umożliwia bardziej efektywną obsługę przedsiębiorców.

Projekt **Standardy Obsługi Inwestora** ma na celu podniesienie jakości obsługi inwestora poprzez wdrożenie standardów jednostkach samorządu terytorialnego. Wsparcie obejmuje:

- szkolenia z zakresu obsługi inwestora,
- doradztwo,
- modernizację procedur wewnętrznych w JST
- elektroniczną obsługę procesu obsługi inwestora.

Grupą docelową projektu jest **100 jednostek samorządu terytorialnego z woj. lubelskiego**. Samorzady, które wdrożą standardy obsługi inwestora uprawnione są do

uzyskania certyfikatu. Jednostką koordynującą współpracę z inwestorami z poziomu województwa i zajmującą się eksporterami jest Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera w Lublinie. W 2022 roku przeprowadzono cztery moduły szkoleń dla kadry merytorycznej JST, zorganizowano 6 wizyt studyjnych dla kadry kierowniczej JST, prowadzono doradztwo indywidualne dla JST – współpraca w zakresie wdrożenia standardów obsługi inwestora, wykonano zdjęcia lotnicze i panoramy sferycznych terenów inwestycyjnych w województwie lubelskim, a czterech doradców wzięło udział w szkoleniu z Zarządzania zmianą.

W ramach **Marketingu Usług Logistycznych** Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera przy Departamencie Gospodarki UMWL w roku 2022 zrealizowało produkcję i dystrybucję spotu reklamowego ukazującego możliwości branży transportowej w kontekście zrealizowanych w Województwie inwestycji infrastrukturalnych takich jak np. droga krajowa nr 19 im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego 'via Carpathia', terminal CARGO portu lotniczego w Świdniku, tzw. 'suchy port' przeładunkowy w Małaszewiczach, przejścia graniczne. Przedstawiciel COIE uczestniczył także w misji gospodarczej na targi MOS 2022 w Celije w Słowenii, gdzie na jednym z paneli poświęconych Polsce i Województwu Lubelskiemu, przedstawiono między innymi możliwości firm transportowych działających w regionie. Ponadto COIE na szeregu spotkań z potencjalnymi inwestorami zagranicznymi dodatkowo przedstawia możliwości branży logistycznej funkcjonującej w Województwie jako rzetelnego partnera, zapewniającego ciągłość i trwałość łańcuchów dostaw. Spośród tych spotkań warto wyróżnić te z podmiotami ukraińskimi funkcjonującymi w warunkach wojennych, które zajmują się transportem, a ich działalność wpisuje się w politykę rządów RP i Ukrainy wyrażonej w Memorandum o zacieśnieniu współpracy kolejowej z dnia 23 kwietnia 2022 r.

W ramach przedsięwzięcia Promowanie Statusu Znanego Nadawcy, przygotowano i dystrybuowano wśród przedsiębiorców informacje o korzyściach wynikających ze statusu Znanego Nadawcy. Trwają prace nad stworzeniem w województwie lubelskim **Hubu Logistycznego**. Obecnie prowadzone są rozmowy dotyczące współpracy z Krajami Zatoki Perskiej, która głównie ukierunkowana będzie na wymianę handlową produktów z sektora rolno-spożywczego. Idea stworzenia hubu logistycznego na terenach lotniska i w jego okolicy ma związek z wykorzystaniem naturalnych walorów lokalizacyjnych lotniska oraz intermodalności trzech gałęzi transportu – lotniczego, drogowego i kolejowego.

Działania adresowane do regionalnych interesariuszy

W 2022 roku działania w ramach PPO, wykazywały wyraźną **koncentrację tematyczną** na obszarze bioaktywnych substancji pochodzenia roślinnego. Kluczowym wydarzeniem dla aktywności regionalnych interesariuszy w tym zakresie była organizacja **misji naukowo-gospodarczej** w Regionie Centralnym Dolnej Loary, poprzedzona 2 spotkaniami przygotowawczymi. Efektem realizacji tej misji było trwałe zaangażowanie we współpracę międzynarodową i sam proces PPO w obszarze bioaktywnych substancji pochodzenia roślinnego, przedstawicieli lubelskiego środowiska naukowego (UMCS, UM w Lublinie, UP

w Lublinie), startupowego (startupy z branży kosmetycznej inkubowane przez platformę startową WAB) oraz instytucji otoczenia biznesu (PPNT). Punktem odniesienia dla działań rozwijających efekty ww. misji naukowo-gospodarczej było sformułowanie scenariusza.

Zrównoważone wykorzystanie bioaktywnych substancji pochodzenia naturalnego w regionalnej gospodarce, w oparciu o który w 2022 roku zrealizowano **3 spotkania animacyjne** włączające regionalnych interesariuszy w proces badawczy (uczestnicy misji naukowo-gospodarczej), jak i bezpośrednie **działania badawcze** tj. ekspertyzę dziedzinową, której przedmiotem była analiza potencjału województwa lubelskiego w zakresie gospodarczego wykorzystania bioaktywnych substancji pochodzenia naturalnego i towarzyszący jej warsztaty SmartLab. Działania te otwierają drogę do dalszych prac w ww. obszarze tematycznym, zorientowanych na opracowanie **Business Technology Roadmap** (BTR) i regionalnej agendy badawczo-wdrożeniowej.

W 2022 roku realizowano także **spotkania diagnostyczne** służące identyfikacji kluczowych kierunków rozwoju naukowo-gospodarczego regionu. Zrealizowano w sumie 5 spotkań diagnostycznych. W listopadzie 2022 r. w Murcji (Hiszpania) miało miejsce spotkanie podsumowujące działania **projektu SCALE-UP** (Program Interreg Europa) w ramach realizacji, którego Województwo Lubelskie podpisało dwa listy intencyjne (z Uniwersytetem Marii-Curie Skłodowskiej oraz Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie), w których strony zadeklarowały współpracę nad udoskonalaniem narzędzi transferu wiedzy i technologii do gospodarki w celu wsparcia koncentracji i siły MŚP⁹¹.

Działania wspierające organizację ekosystemu innowacji

Działania optymalizujące proces przedsiębiorczego odkrywania dotyczyły następujących zagadnień:

- **transferu wiedzy i technologii** w ramach ekosystemu innowacji (prace nad funkcjonalnościami narzędzia Pilot Technologiczny podnoszącymi efektywność współpracy nauka-biznes, narzędzie opracowane zostało przez zespół Lubelskiego Centrum Badań nad Innowacyjnością w ramach programu Gov_Lab realizowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości),
- procesu **monitoringu PPO** (zwiększenie udziału danych jakościowych w procesie monitorowania poprzez takie narzędzia jak Fora innowacji czy Baza kooperacyjno-

Inteligentne specjalizacje:

- Żywność wysokiej jakości
- Zielona gospodarka
- Zdrowe społeczeństwo
- Cyfrowe społeczeństwo
- Technologie materiałowe, procesy produkcyjne i logistyczne

RSI 2030 – działania podjęte w 2022 r.:

- Szczegółowy opis Systemu monitoringu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego 2030,
- Analiza potencjału województwa lubelskiego w zakresie gospodarczego wykorzystania bioaktywnych substancji pochodzenia naturalnego,
- Raport Monitoringowy 2022 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku

⁹¹ Raport Monitoringowy 2022 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (informacje zawarte w raporcie - stan na dzień 30 listopada 2022)

- produktowa),
- profesjonalizacji **procesu badawczego** w ramach PPO (wykorzystanie formuły warsztatów SmartLab),
- umiędzynarodowienia** procesu PPO (misje naukowo-gospodarcze, networking w ramach sieci ERRIN, partnerstwa tematyczne).

Szczegółowe informacje na temat tych działań zawarte są w Raporcie Monitoringowym 2022 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku.⁹²

Działania w obszarze dotyczącym gospodarki regionu wspierane były przez Zarząd WL poprzez udzielanie **wsparcia finansowego** m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020. Projekty realizowane były przede wszystkim w zakresie:

- konkurencyjności przedsiębiorstw** - sfinansowano inwestycje o łącznej wartości 1 978,6 mln zł (wartość dofinansowania 1 273,4 mln zł, dofinansowania UE – 1 232,7 mln zł)
- badań i innowacji** - sfinansowano inwestycje o łącznej wartości 412,9 mln zł (wartość dofinansowania 235,9 mln zł, dofinansowania UE – 235,9 mln zł).
- adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników do zmian**, w ramach którego realizowano projekty o wartości ogółem 84,6 mln zł (wartość dofinansowania UE – 71,9 mln zł),
- odporne Lubelskie - zasoby REACT-EU dla Lubelskiego**, w ramach którego realizowano projekty o wartości ogółem 241,6 mln zł (wartość dofinansowania UE – 109,9 mln zł).
- produkcji energii z OZE w przedsiębiorstwach oraz energii przyjaznej środowisku**, w ramach którego realizowano projekty o wartości ogółem 536,9 mln zł (wartość dofinansowania UE – 239,1 mln zł)
- poprawy efektywności energetycznej i gospodarki niskoemisyjnej** w ramach którego realizowano projekty o wartości ogółem 316,4 mln zł (wartość dofinansowania UE – 148,0 mln zł).
- rynku pracy**, w ramach którego realizowano projekty o wartości ogółem 525,4 mln zł (wartość dofinansowania UE – 446,6 mln zł)

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zrealizowane w 2022 r. zadania w obszarze rozwoju gospodarczego** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

⁹² Raport Monitoringowy 2022 Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku (informacje zawarte w raporcie - stan na dzień 30 listopada 2022)

5.14. Obszar: GEODEZJA I REGIONALNA INFRASTRUKTURA INFORMACJI PRZESTRZENNEJ

Działania w zakresie Geodezji i Regionalnej Infrastruktury Informacji Przestrzennej prowadzone są w regionie w dwóch aspektach:

- zapewnienia dostępu do **wysokiej jakości danych przestrzennych w województwie** w ramach prowadzenia wojewódzkiej części Państwowego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego,
- **programowania i koordynacji oraz realizacji prac urzędniowo-rolnych.**

Stan zasobów oraz udostępnianie informacji geodezyjnej i kartograficznej

Państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny stanowi zbiór wszystkich cyfrowych i analogowych materiałów, geodezyjnych i kartograficznych, służący gospodarce narodowej, obronności państwa, ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego, nauce, kulturze, ochronie przyrody i potrzebom obywateli. Składa się z części centralnej, **wojewódzkiej** i powiatowej. Obejmuje zbiory danych prowadzone na podstawie ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne przez organy Służby Geodezyjnej i Kartograficznej i utworzone na podstawie tych zbiorów danych opracowania kartograficzne, rejestry, wykazy i zestawienia, dokumentację zawierającą wyniki prac geodezyjnych lub prac kartograficznych lub dokumenty utworzone w wyniku tych prac, a także zobrazowania lotnicze i satelitarne.

W **Wojewódzkim Zasobie Geodezyjnym i Kartograficznym** gromadzone są i udostępniane, m. in.:

- **zbiory danych przestrzennych** - baza danych obiektów topograficznych o szczegółowości zapewniającej tworzenie standardowych opracowań kartograficznych w skalach 1:10 000 – 1:100 000 (BDOT10k),
- utworzone na podstawie zbiorów danych **standardowe opracowania kartograficzne** w skali 1:10 000,
- **mapy topograficzne** w skalach 1:10 000 i mniejszych,
- **mapy tematyczne**: hydrograficzne, sozologiczne, glebowo-rolnicze i inne.

W związku z rosnącym znaczeniem **zabezpieczenia mapowego** oraz dostępności do **bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k)** dla potrzeb gospodarki narodowej, obronności państwa oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego istotne znaczenie ma:

- utrzymywanie w aktualności bazy danych obiektów topograficznych,
- zapewnienie powszechnej dostępności do informacji przestrzennej.

Samorząd Województwa Lubelskiego prowadzi działania zmierzające do zapewnienia **najlepszej jakości BDOT10k poprzez jej aktualizację**, która prowadzona jest:

- poprzez **zlecenie jej wykonania** jako przedmiotu zamówienia publicznego finansowanego z dotacji celowej z budżetu państwa otrzymywanej od Wojewody Lubelskiego;
- **we współpracy z Głównym Geodetą Kraju** – w wyniku zamówień publicznych realizowanych i finansowanych przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. W tym celu 28 grudnia 2021 roku pomiędzy Głównym Geodetą Kraju i Marszałkiem Województwa

Lubelskiego zawarto porozumienie zobowiązujące do wzajemnej współpracy przy aktualizacji bazy danych obiektów topograficznych (BDOT10k) oraz przy wymianie wiedzy i danych służących rozwojowi infrastruktury danych przestrzennych;

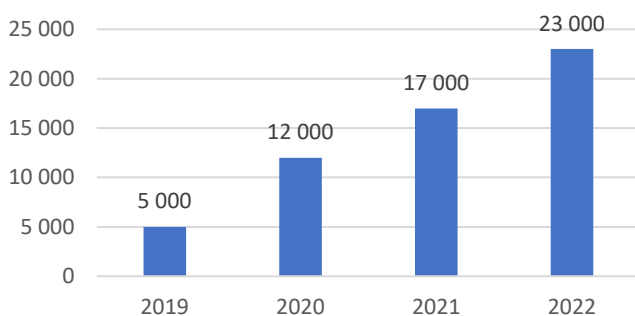
- **w ramach zadań własnych**, przez pracowników Departamentu - korzystając z wprowadzonej ustawą PGiK możliwości aktualizacji nierealizowanej jako zamówienie publiczne.

W związku z **nowelizacją ustawy prawo geodezyjne i kartograficzne** baza BDOT10k została udostępniona bez ograniczeń i bez pobierania opłat. Wpłynęło to na bardzo duży **wzrost ilości udostępnień bazy BDOT10k** z 12 w roku 2018 do **297 w roku 2022**.

Samorząd Województwa Lubelskiego zapewnia dostępność do wiarygodnych i aktualnych danych dotyczących obszaru regionu poprzez **Regionalną Infrastrukturę Informacji Przestrzennej Województwa Lubelskiego**, która zawiera dane przestrzenne rejestrów publicznych departamentów UMWL oraz wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych wraz z bazami referencyjnymi BDOT10k, EGiB, PRG, PRNG, ORTO, NMT, tworząc zestandaryzowane, zintegrowane, zharmonizowane środowisko do prezentacji, analiz i wymiany danych.

W celu zapewnienia powszechnego, bezpiecznego i stałego dostępu do geodezyjnych i kartograficznych zbiorów danych przestrzennych oraz do danych i usług udostępniania rejestrów publicznych prowadzonych przez samorząd województwa od 2019 roku **funkcjonuje nowa wersja portalu** wojewódzkiego <http://www.gis.lubelskie.pl/portal>

Wykres 56 Liczba odwiedzających portal wojewódzki <http://gis.lubelskie.pl> w latach 2019-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. informacji od DGiK UMWL, 2023 r.

Ryc. 9 Portal internetowy <http://www.gis.lubelskie.pl/portal>

Źródło: <https://gis.lubelskie.pl/portal/home/>

Od uruchomienia portalu liczba odwiedzających **wzrosła o 360%** (Wykres 56) i w 2022 r. wyniosła **23 tys. użytkowników**.

**Regionalna Infrastruktura
Informacji Przestrzennej
w 2022 r.**

23 tys. klientów portalu
www.gis.lubelskie.pl

↑ **360%** wzrost liczby
użytkowników portalu od 2019 r.

Działania rozwojowe

Najważniejsze działania zrealizowane w 2022 r. dotyczyły:

- zapewnienia trwałości i niezawodności działania portalu - osiągnął poziom **99% dostępności w skali roku**;
- **monitorowania i aktualizowania usług danych przestrzennych** na rzecz departamentów UMWL i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, m.in. w zakresie rolnictwa, rynku pracy, turystyki, środowiska, planowania przestrzennego;
- tworzenia w ramach istniejącego portalu **nowych kompozycji mapowych**, zaspokajających zgłaszane bieżące potrzeby, np. kompozycja przedstawiająca rewitalizację w województwie lubelskim. Przetworzono i zintegrowano powiatowe bazy danych przestrzennych (EGiB, GESUT, BDOT500) na potrzeby weryfikacji poprawności i aktualizacji baz danych obiektów topograficznych BDOT10k na obszarze 6 powiatów.

Prace urządzeniowo – rolne

Struktura gospodarstw rolnych w województwie lubelskim jest **rozdrobniona** - przeważają gospodarstwa małe o powierzchni do 10 ha. Z punktu widzenia wydajności produkcji rolnej istotna jest nie tylko wielkość gospodarstwa, ale także liczba i kształt działek wchodzących w jego skład oraz ich rozłóg w odniesieniu do całego gospodarstwa, a także zapewnienie dojazdu do poszczególnych nieruchomości.

W celu kompleksowej poprawy organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej prowadzone są **prace urządzeniowo – rolne**.

Realizacja działań

Samorząd Województwa koordynuje i wykonuje prace urządzeniowo – rolne przy pomocy Wojewódzkiego Biura Geodezji w Lublinie. Dzięki prowadzonym od lat pracom scaleniowo - wymiennym potrzeby w zakresie poprawy struktury gospodarstw zostały częściowo zaspokojone zgodnie z założeniami Programu Prac Scaleniowych dla Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z realizacją do 2024 roku). W 2022 r. prace scaleniowe realizowane były w **8 powiatach** na **23 obiektach** o łącznej powierzchni **25,9 tys. ha**, w tym:

- **11 obiektów scaleniowych** mających status „**prace zakończone**” o łącznej pow. **15,8 tys. ha** w gminach: Rachanie, Podedwórze, Uchanie, Stary Brus, Ostrówek, Wierzbica, Siedliszcze, Rejowiec, Sosnówka, Cyców, tj.:
  - Żeszczynka, gm. Sosnówka, powiat biały, pow. 1613 ha,
  - Wola Korybutowa I, II i Kolonia, gm. Siedliszcze, powiat chełmski, pow. 1427 ha,
  - Busówno, Busówno-Kolonia, Pniówno, powiat chełmski, pow. 2098 ha,
  - Kobyle, gm. Rejowiec, powiat chełmski, pow. 594 ha,

Prace urządzeniowo-rolne w 2022 r.

23,6 mln euro - dodatkowe środki w ramach PROW 2014-2020 (z realizacją do 2024 roku) na **scalanie gruntów**

23 obiekty objęte pracami scaleniowymi o łącznej powierzchni **25,9 tys. ha**

- Tarnów, Wólka Tarnowska, Wygoda, Chylin Wielki, powiat chełmski, pow. 1589 ha
  - Jarosławiec, gm. Uchanie, powiat hrubieszowski, pow. 771,
  - Tarkawica, Żurawiniec Wieś, Żurawiniec-Kolonia, gm. Ostrówek, powiat lubartowski, pow. 1 981,
  - Adamów, Zosin, Stary Stręczyn, Nowy Stręczyn, Barki, Biesiadki, powiat, łęczyński, pow. 2 283 ha,
  - Antopol, gm. Podedwórze, powiat parczewski, pow. 1180 ha,
  - Siemierz, gm. Rachanie, powiat tomaszowski, pow. 905 ha,
  - Stary Brus, gm. Stary Brus, 1 365 ha.
- **12 nowych obiektów scaleniowych** mających status „**prace kontynuowane**” o łącznej pow. **10,1 tys. ha** w gminach: Urszulin, Wiryki, Dębowa Kłoda, Ostrówek, Cyców, Wierzbica, Horodło, tj.:
    - Kamienna Góra, gm. Wierzbica, powiat chełmski, pow. 176 ha,
    - Olchowiec Kolonia, gm. Wierzbica, powiat chełmski, pow. 473 ha,
    - Syczyn, gm. Wierzbica, powiat chełmski, pow. 747 ha,
    - Terenin, gm. Wierzbica, powiat chełmski, pow. 370 ha,
    - Kopyłów, gm. Horodło, powiat hrubieszowski, pow. 996 ha,
    - Rogalim, gm. Horodło, powiat hrubieszowski, pow. 749 ha,
    - Janki Horodelskie, gm. Horodło, powiat hrubieszowski, pow. 659 ha,
    - Luszawa, Las Wsi Luszawa, Tyniec, gm. Ostrówek, powiat lubartowski, pow. 1125 ha,
    - Głębokie, Malinówka, gm. Cyców, powiat łęczyński, pow. 1130 ha,
    - Kolonia Krzywowierzba, gm. Dębowa Kłoda, powiat parczewski, pow. 412 ha,
    - Babsk, Nowe Załucze, Wola Wereszczyńska, Zawadówka, gm. Urszulin, powiat włodawski, pow. 1644 ha,
    - Kaplonosy, Kolonia, Kaplonosy, gm. Wiryki, powiat włodawski, pow. 1661 ha.

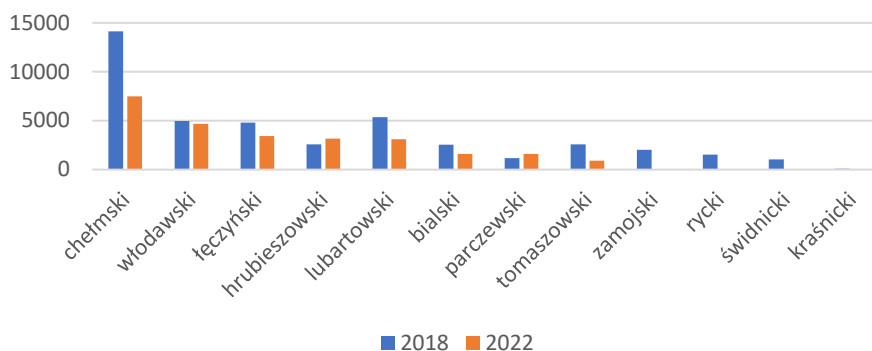
Fot. 48 Przykładowe zdjęcia z operacji typu „Scalenie gruntów” realizowane w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem modernizacją i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich (zdjęcie przed i po scaleniu)

Źródło: <https://wbglubelskie.pl/scalenie-gruntow-szansa-na-rozwoj-wsi/>

Prace scaleniowe na największej powierzchni gruntów w 2022 r. prowadzone były w powiatach: **chełmskim, włodawskim, łęczyńskim, hrubieszowskim** oraz **lubartowskim** (Wykres 57).

Wykres 57 Powierzchnia obiektów w ramach programu prac scaleniowych wg powiatów (w ha) w latach 2018 i 2022

Źródło: Oprac. własne DSiR na podst. danych z <https://wbglubelskie.pl/program-prac-scaleniowych/>

W związku z przedłużeniem okresu trwania PROW 2014-2020 o dwa lata oraz przyznaniem dodatkowych środków w kwocie **23,6 mln euro** na operacje typu scalanie gruntów, w 2022 r. zaktualizowano **Program Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2014-2020 (z realizacją do 2024 roku) wraz z Listą rezerwową**.

Na w/w Liście rezerwowej wprowadzono następujące zmiany:

- dodano **13 nowych obiektów scaleniowych** o łącznej powierzchni **9110 ha**, tj.:
  - Dominów o pow. 472 ha, Mełgiew I o pow. 491 ha, Mełgiew II o pow. 192 ha gm. Mełgiew,
  - Gardzienice Pierwsze o pow. 601 ha, Gięczew o pow. 520 ha, Kębtów Stary o pow. 313 ha, Kozice Dolne o pow. 507 ha, Siedliszczki o pow. 1 042 ha, Wola Gardzienicka o pow. 434 ha, Wola Piasecka o pow. 668 ha gm. Piaski,
  - Dorohuczka o pow. 1345 ha, Trawniki o pow. 767 ha gm. Trawniki,
  - Rybczewice o pow. 1758 ha gm. Rybczewice,
- **zmieniono powierzchnie** 3 obiektów znajdujących się już na liście rezerwowej:
  - Biskupice gm. Trawniki z pow. 873 ha na pow. 893 ha,
  - Struża gm. Trawniki z pow. 216 ha na pow. 621 ha,
  - Pilaszkowice I gm. Rybczewice z pow. 658 ha na pow. 660 ha.

Aktualizacja i realizacja Programu Prac Scaleniowych dla województwa lubelskiego na lata 2014-2020 (z realizacją do 2024 roku) wraz z Listą rezerwową umożliwi poprawę organizacji produkcji rolnej na większej części województwa lubelskiego.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze geodezji i regionalnej infrastruktury informacji przestrzennej** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

5.15. Obszar: ENERGETYKA

Strategicznym celem polityki energetycznej w województwie lubelskim jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców i przedsiębiorców poprzez:

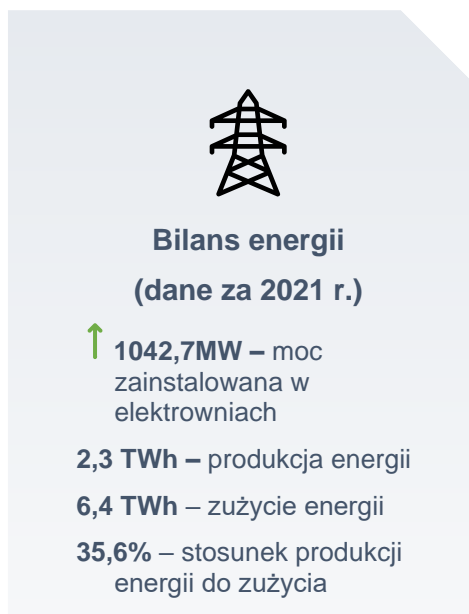
- bilansowanie dostaw i zużycia energii,
- rozwój sieci przesyłowych linii elektroenergetycznych,
- zapewnienie dostępu do gazu,
- dywersyfikację źródeł energii,
- transformację energetyczną.

Potencjał energetyczny

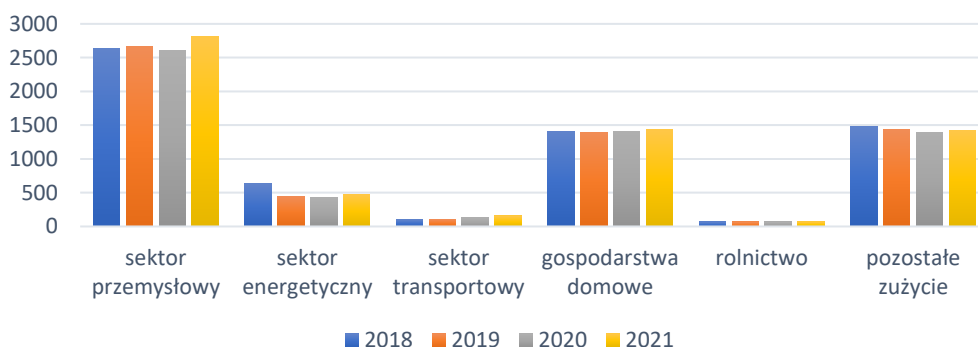
Produkcja i zużycie energii

Zaopatrzenie Lubelszczyzny w energię elektryczną odbywa się głównie ze źródeł zlokalizowanych poza województwem i w mniejszym stopniu (ok. 20%) ze źródeł zlokalizowanych na jego terenie poprzez przesył energii elektrycznej liniami o napięciu 400 kV i 220 kV z krajowego systemu elektroenergetycznego (KSE). W 2022 roku przeniesiono do Lublina siedzibę PGE Polskiej Grupy Energetycznej.

W 2021 r. w regionie wyprodukowano **2,3 TWh energii**, co stanowiło 1,3% produkcji krajowej. Moc zainstalowana w elektrowniach wynosiła **1042,7 MW (wzrost o 60%** w stosunku do 2018 r.), z tego **288,5 MW w elektrowniach zawodowych**. Największym producentem energii elektrycznej w regionie jest PGE Energia Ciepła S.A. Oddział Elektrociepłownia w Lublinie Wrotków.

Wykres 58 Zużycie energii w województwie lubelskim wg sektorów w latach 2018-2021

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych GUS, 2023 r.

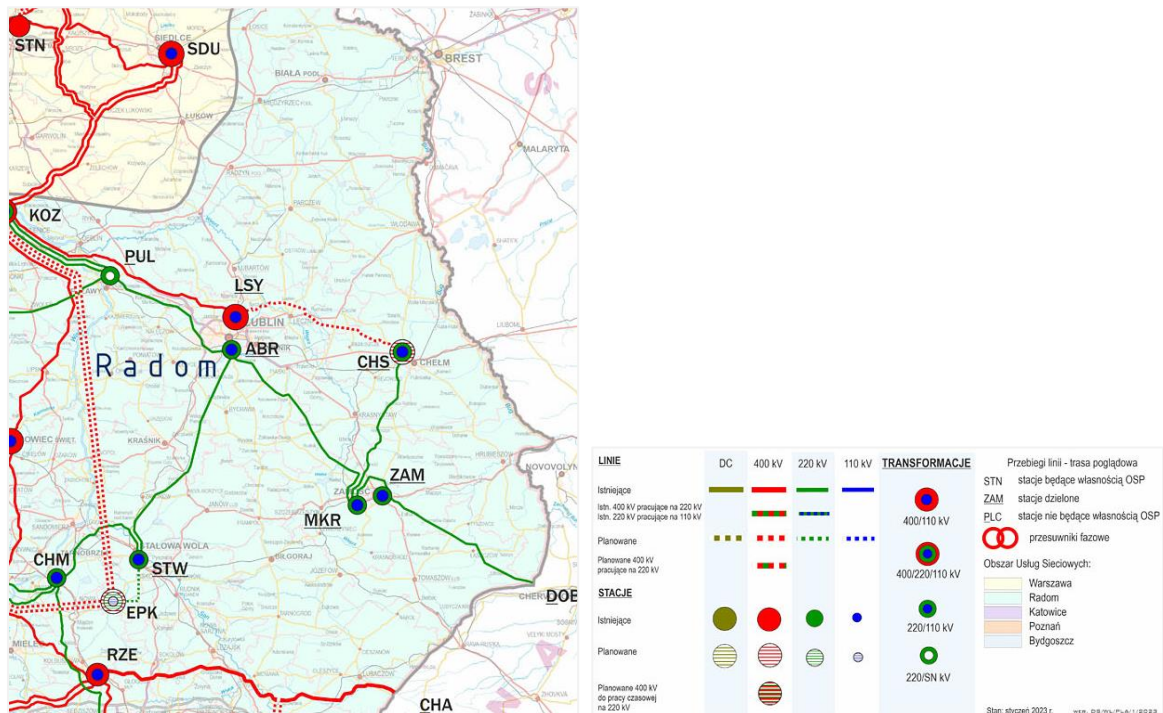
Zużycie energii w województwie lubelskim w 2021 r. wyniosło **6,4 TWh** i powróciło do poziomu sprzed pandemii COVID-19. Najwięcej, bo ok. **44%** zużywał **sektor przemysłowy** oraz **gospodarstwa domowe – 22%**.

Największe wahania w ostatnich latach wystąpiły w sektorze energetycznym, tj. spadek zużycia o 25% w stosunku do 2018 r. oraz w sektorze transportowym – wzrost o ponad 48%.

Korzystną tendencję wykazuje stosunek produkcji energii elektrycznej do zużycia energii w regionie, który wzrósł z 32,6% w 2018 r. do ponad 35,6% w roku 2021 r.⁹³.

Sieć elektroenergetyczna

Mapa 39 Istniejące i projektowane sieci przesyłowe najwyższych napięć w woj. lubelskim

Źródło: https://www.pse.pl/documents/20182/32630243/plan_sieci_elektroenergetycznej_

Przez Lubelszczyznę przebiegają linie **krajowej sieci energetycznej KSE**, na którą składają się linie najwyższych napięć (NN): 400 kV Kozienice – Lublin oraz 220 kV: Stalowa Wola – Lublin, Kozienice – Puławy – Lublin, Rożki (koło Radomia) – Puławy. W 2021 r. zakończono prace budowlano-montażowe na nowej linii elektroenergetycznej **400 kV Chełm-Lublin Systemowa** o długości ok. 65 km. Ponadto przez teren województwa przebiegają trasy linii 220 kV: Lublin – Zamość, Zamość – Chełm i Zamość – Dobrotwór (Ukraina, obwód lwowski). Tranzytowo, na niewielkich odcinkach przebiegają linie: 400 kV Kozienice – Ostrowiec Świętokrzyski i 220 kV Kozienice – Siedlce (Mapa 41).

Dostępność sieci gazowej

Województwo lubelskie zaopatrywane jest w **gaz ziemny** z krajowego systemu gazociągów wysokiego ciśnienia, tj. magistralami DN 700 mm: Nisko – Wronów i Wronów – Hołowczyce, magistralą DN 500 mm: Wronów – Rembelszczyzna oraz gazociągami: DN 250 mm: Lubaczów – Zamość – Krasnystaw, DN 400 mm: Lublin – Krasnystaw, DN 150 mm: Zaklików – Janów Lubelski – Biłgoraj, DN 500 mm: Jeziorzany – Lublin, DN 150 mm: Krasnystaw – Chełm oraz układem mniejszych lokalnych odgałęzień do stacji redukcyjno - pomiarowych I st. Łączna **długość czynnej sieci gazowej** eksploatowanej w 2021 r. na obszarze województwa wynosiła **9,8 tys. km**, w tym czynnej sieci przesyłowej 437 km i czynnej

⁹³ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

sieci **rozdzielczej 9,3 tys. km** (bez przyłączy). Od 2018 r. długość sieci dystrybucyjnej wzrosła o **13%**.

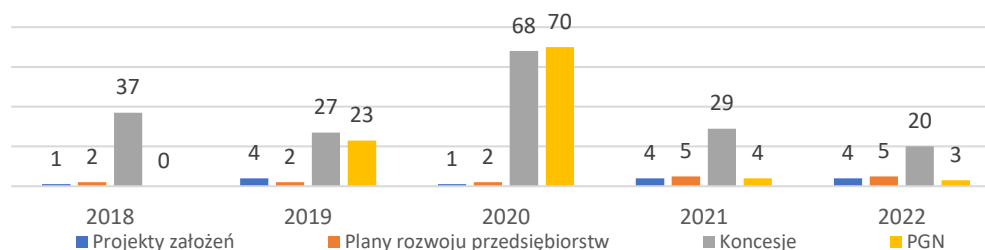
Najistotniejszym zadaniem w regionie jest **niwelowanie obszarów pozbawionych dostępu do sieci gazowych**. W latach 2022 - 2026 r. **Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o.** planuje na terenie województwa lubelskiego budowę **419 km sieci gazowej** oraz **6 stacji gazowych** związanych z gazyfikacją nowych obszarów i przyłączeniami odbiorców, a także **modernizację 152 km istniejącej sieci gazowej i 5 istniejących stacji gazowych**⁹⁴.

Realizacja działań

Nadrzędnymi dokumentami określającymi regionalną politykę w zakresie energetyki są: **Program Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego** oraz **Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego**. Aktualnie zgodnie z SRWL 2030 rozpoczęty został proces przygotowania nowej, kompleksowej Polityki energetycznej województwa.

Samorząd Województwa Lubelskiego prowadzi politykę energetyczną w regionie poprzez m.in. opiniowanie **dokumentów planistycznych gmin, przedsiębiorstw energetycznych** oraz **koncesji na wytwarzanie paliw i energii**, w zakresie określonym w ustawie Prawo energetyczne. W 2022 r. zaopiniowano łącznie **9 projektów dokumentów** z zakresu energetyki oraz **20 wniosków** przedstawionych przez prezesa URE dot. koncesji w zakresie: wytwarzania paliw, energii elektrycznej lub ciepła, magazynowania paliw ciekłych oraz gazowych, przesyłania lub dystrybucji paliwa, energii elektrycznej oraz ciepła, obrotu paliwami, energią i ciepłem.

Wykres 59 Opinie i oceny dokumentów z zakresu energetyki w latach 2018-2022

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin, 2023 r.

Dostępność do sieci przesyłowych i dystrybucyjnych ma kluczowe znaczenie w kontekście dywersyfikacji źródeł energii w regionie poprzez rozwój OZE. Samorząd WL w porozumieniu z PGE Dystrybucja S.A. zgłosił **36 propozycji inwestycji** z województwa lubelskiego do programu **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027** o łącznej wartości projektów – 605,6 mln zł. Obejmują one m.in.:

- budowę, przebudowę lub modernizację linii 110kV,
- budowę, przebudowę lub modernizację stacji 110/15kV,
- modernizację sieci na SN i nN.

⁹⁴ Plan Rozwoju Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o. na lata 2022-2026 (wyciąg), 2021, Warszawa.

Realizacja ww. przedsięwzięć umożliwi szybszy rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii, sprzyjać będzie włączaniu do sieci rozproszonych OZE, a także zapewni stabilne dostawy energii w regionie. Rozwój innowacyjnych sieci dystrybucyjnych umożliwi realizację inwestycji przez klastry bądź spółdzielnie energetyczne, również w kierunku magazynowania energii elektrycznej oraz rozwoju elektromobilności.

Odnawialne źródła energii

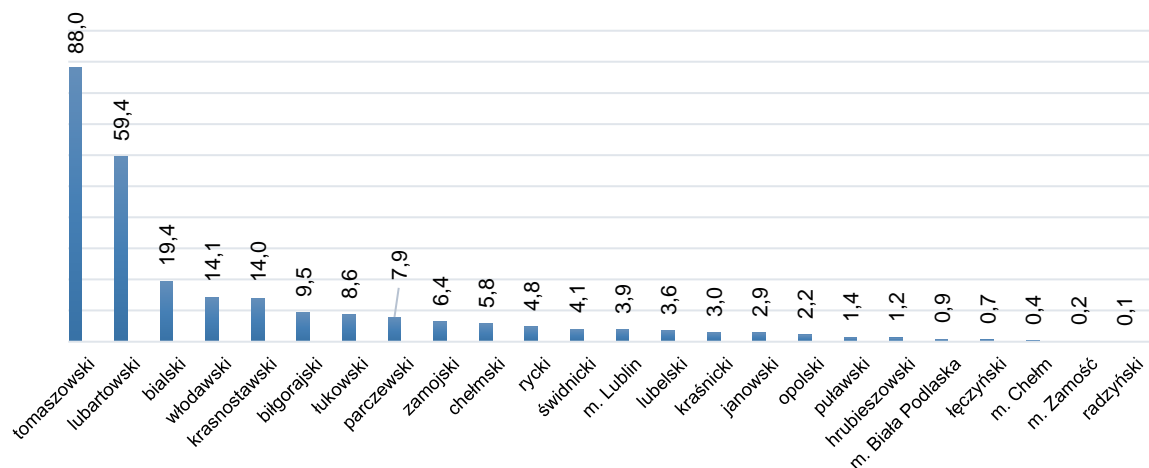
Stan rozwoju instalacji OZE

Potrzeba dywersyfikacji źródeł energii w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, a także ograniczenie emisji gazów cieplarnianych była czynnikiem stymulującym wzrost wykorzystania **odnawialnych źródeł energii (OZE)**.

Na koniec 2021 r. na terenie Polski znajdowały się instalacje OZE o łącznej mocy ok. 11,4 GW, z tego na terenie **województwa lubelskiego 225 instalacji o łącznej mocy 262,6 MW** (2,4% mocy krajowych). Rozmieszczenie instalacji OZE w regionie jest bardzo nierównomierne, co jest uzależnione od lokalnych uwarunkowań przyrodniczych oraz możliwości przyłączeniowych do sieci energetycznej.

Instalacje o największej łącznej mocy znajdują się na terenie powiatów: **tomaszowskiego (88,05 MW)** oraz **lubartowskiego (59,44 MW)** głównie za sprawą funkcjonujących tam elektrowni wiatrowych. Natomiast instalacje o najmniejszej łącznej mocy funkcjonują na terenie powiatu radzyńskiego (0,09 MW) (Wykres 60).

Wykres 60 Łączna moc instalacji OZE [w MW] wg powiatów w 2021 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych URE, 2023 r.

Wg danych URE, **53% mocy OZE** zainstalowane jest w **farmach wiatrowych**, a kolejne **40%** w **farmach fotowoltaicznych** (wzrost o ponad 220% od 2018 r.).

Odnawialne źródła energii (dane za 2021 r.)

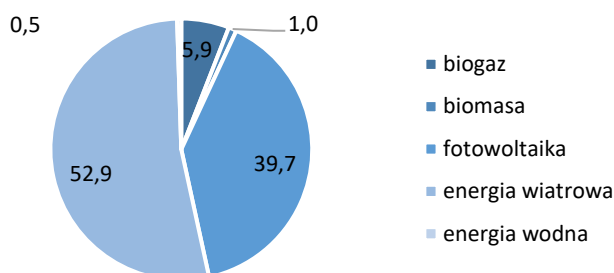
262,6 MW – moc instalacji OZE zarejestrowanych w URE

53% mocy w farmach wiatrowych

↑ **40%** mocy w farmach fotowoltaicznych

7% mocy w biogazowniach i elektrowniach wodnych

Wykres 61 Udział mocy instalacji OZE w woj. lubelskim wg rodzajów w 2021 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych URE, 2023 r.

Na pozostałe 7% składają się instalacje wykorzystujące biogaz, biomasę oraz elektrownie wodne, których udział w regionie jest marginalny ze względu na brak potencjału energetycznego rzek.

Energia z wiatru wytwarzana jest w **12 elektrowniach wiatrowych** o łącznej mocy **138,9 MW**, przy czym ponad 92% mocy zainstalowana jest w 4 farmach zlokalizowanych w powiatach: **tomaszowskim i lubartowskim**. Pozostałe elektrownie wiatrowe znajdują się w powiatach: parczewskim, krasnostawskim, chełmskim, lubelskim, biłgorajskim i ryckim.

Województwo lubelskie zaliczane jest do regionów posiadających **największy potencjał** w zakresie wykorzystania **energii słonecznej** w Polsce.

Fot. 49 Farma wiatrowa na terenie gminy Werbkowice

Źródło: <https://werbkowice.pl/9-ug/aktualnosci/2949-farma-wiatrowa-w-gminie-werbkowice>

Najkorzystniejszy pod tym względem jest obszar południowo-wschodni – **Polesie Lubelskie, strefa nadbużańska oraz Roztocze**⁹⁵. Na koniec 2021 r. w regionie funkcjonowały **173 instalacje fotowoltaiczne** o łącznej mocy **104,16 MW**, przy czym znaczna większość miała moc poniżej 1MW. Największa łączna moc instalacji PVA zainstalowana była w powiatach: **bialskim (16,2 MW), włodawskim (13,1 MW) i krasnostawskim (10,4 MW)**.

⁹⁵ Diagnoza Prospektywna Województwa Lubelskiego, UMWL, 2019.

Fot. 50 Farma fotowoltaiczna o mocy 950 kW na terenie gminy Tomaszów Lubelski

Źródło: <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/775767/>

W regionie funkcjonuje **18 instalacji** wykorzystujących biogaz o łącznej mocy **16,53 MW**, w tym **9 biogazowni rolniczych** (11,79 MW) oraz instalacje wykorzystujące biogaz z: **oczyszczalni ścieków** (m.in. Puławy, Lublin, Biała Podlaska, Zamość, Lubartów), **składowisk odpadów** (m.in. Biała Podlaska, Rokitno) oraz z **biogazowni przemysłowych** (np. gorzelnie) o łącznej mocy 4,74 MW. W powiecie biłgorajskim funkcjonuje jedna instalacja na biomasę o mocy 2,6 MW.

Mniejsze znaczenie w województwie ma energetyka wodna ze względu na brak potencjału energetycznego rzek. Na koniec 2021 r. funkcjonowały **22 małe elektrownie wodne** o łącznej mocy 1,36 MW.

Zapewnienie stabilnych dostaw energii oraz zwiększenie samowystarczalności energetycznej na poziomie gminy czy powiatu sprzyja tworzeniu **klastrów energii**. W województwie lubelskim funkcjonuje **12 klastrów** i **3 spółdzielnie energetyczne**, w tym 4 posiadają status **certyfikowanych klastrów energii**, tj.:

- Klaster Energia Dolina Zielawy - Gmina Wisznice,
- Tomaszowski Klaster Energii – TermoSystemy Sp. z o.o.,
- Klaster Energii Południowe Podlasie - BIO-POWER
- Włodawski Klaster Zrównoważonej Energetyki i Odnawialnych Źródeł Energii - Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych.

Pozostałe 8 klastrów, tj.: Parczewska Grupa Energetyczna AGRO- DMG Sp. z o.o., Klaster Energii Niemce (utworzony w ramach projektu ENES-CE), Zamojski Klaster Energii, Lubelski Klaster Ekoenergetyczny, Radzyński Klaster Energii, Nadbużański Klaster Energii, Klaster Energii Powiatu Ryckiego, Janowski Klaster Energii nie posiadają certyfikatu.

W regionie funkcjonują **3 spółdzielnie energetyczne** tj.:

- Spółdzielnia Energetyczna Gminy Wiejskiej Hrubieszów, Trzeszczany, Werbkowice
- Spółdzielnia Energetyczna Gminy Wiejskiej Dołhobyczów, Mircze i Gminy Miejsko-wiejskiej Tyszowce

- Spółdzielnia Energetyczna Gminy Wiejskiej Białopole, Horodło, Uchanie⁹⁶.

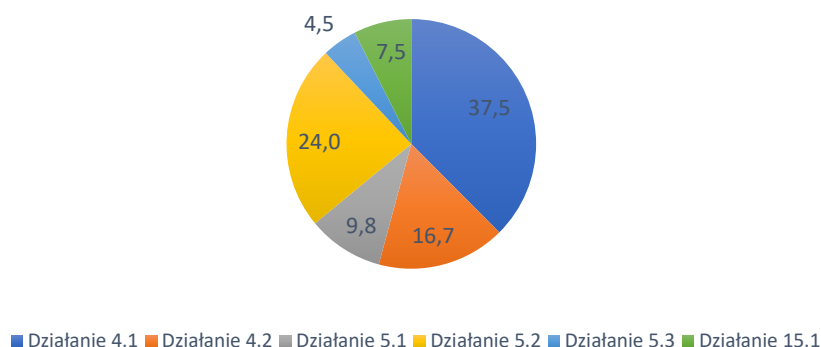
Realizacja działań

Zarząd Województwa Lubelskiego wspiera rozwój odnawialnych źródeł energii w regionie poprzez m.in. udzielanie dofinansowania ze środków UE w ramach **RPO WL na lata 2014-2020**. Projekty związane z budową instalacji OZE, w tym przede wszystkim z montażem paneli fotowoltaicznych realizowane były głównie w ramach trzech priorytetów, tj.:

- **Priorytetu 4: Energia przyjazna środowisku**
- **Priorytetu 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna**
- **Priorytetu 15: Odporne Lubelskie – zasoby REACT-EU.**

Łącznie w ramach 6 działań w ww. priorytetach zrealizowano **1 777 projektów** o wartości **3,22 mld zł**, w tym 1,85 mld zł dofinansowania ze środków UE. Największa liczba projektów w zakresie energii i efektywności energetycznej w ramach RPO WL 2014-2020 realizowana była przez przedsiębiorców: 1 136 projektów (64%) o łącznej wartości **1,09 mld zł**, w tym 497,12 mln zł dofinansowania ze środków UE (26,88%).

Wykres 62 Udział [w %] wartości projektów związanych z instalacjami OZE dofinansowanymi z RPO WL na lata 2014-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>

Ponadto, w ramach projektu pn. **Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE**, którego głównym celem jest wsparcie w przygotowaniu i wdrażaniu inwestycji w zakresie poprawy efektywności energetycznej oraz OZE, a także zwiększenie świadomości w zakresie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, **7 doradców z UMWL** odbyło **1 506 konsultacji** i udzieliło **742 porady** w zakresie efektywności energetycznej, gospodarki niskoemisyjnej oraz możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii. **15 inwestycji oraz 68 małych inwestycji** w zakresie EE i OZE zostało objętych wsparciem doradczym.

⁹⁶ <https://www.gov.pl/web/kowr/zatwierdzenie-w-wykazie-spoldzielni-energetycznych>

W ramach współpracy z NFOŚiGW w 2022 r. przeprowadzono **70 warsztatów szkoleniowych** w gminach z programów priorytetowych: „Mój Prąd”, „Czyste Powietrze” oraz „Agroenergia w formie stacjonarnej, w ramach których przeszkolono 1 016 osób.

Z programu „Mój prąd” można uzyskać dofinansowanie na zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznych. W województwie lubelskim od początku realizacji programu przyznano **24 282 dofinansowań** do projektów instalacji PV, których łączna moc wynosi **132,4 MW**⁹⁷.

Investycje związane z poprawą efektywności energetycznej oraz wymianą źródeł ciepła, w tym na instalacje OZE realizowane były również w ramach programu „Czyste Powietrze”. Dużą popularnością Program cieszył się w 2022 r., w którym zawarto ponad 7,9 tys. umów na łączną kwotę dofinansowania 197,8 mln. Dzięki temu poprawiono efektywność energetyczną ok. 5,7 tys. budynków, wymieniono ponad 5,2 tys. nieefektywnych źródeł ciepła na niskoemisyjne w istniejących budynkach oraz zamontowano 78 źródeł w nowych obiektach. W ramach Programu dofinansowano również realizację instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 6,83 MW. Efektem ekologicznym podjętych działań jest ograniczenie zużycia energii końcowej o 106,4 GWh/r.

Kolejnym programem realizowanym od 2021 r., dedykowanym dla właścicieli gospodarstw rolnych jest **Agroenergia**. W 2022 r. w ramach I naboru, w którym wsparciem objęte są mikroinstalacje, pompy ciepła i towarzyszące magazyny energii, w województwie lubelskim złożono **84 wnioski** i udzielono dotacji na łączną kwotę **ponad 1 mln zł**.

AGROENERGIA

Istotnym elementem zmierzającym do dywersyfikacji źródeł energii oraz poprawy stanu środowiska są **projekty międzynarodowe** realizowane we współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego z partnerami zagranicznymi, m.in. z Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Finlandii, Rumunii, Włoch, Irlandii, Chorwacji, Słowenii, Węgier oraz Niemiec:

- **AgroRES** - dotyczący możliwości wykorzystania OZE w rolnictwie i obszarach wiejskich,

⁹⁷ Stan na dzień 27.04.2023 r. <https://mojprad.gov.pl/>

- **ENES-CE** - dotyczący rozwoju spółdzielni energetycznych i innych form obywatelskich grup energetycznych, w celu wsparcia organów publicznych w realizacji strategii energetycznych oraz włączenia społeczności lokalnych w proces planowania energetycznego i inwestycji w OZE.

Transformacja energetyczna

Przechodzenie na gospodarkę neutralną klimatycznie stanowi poważne wyzwanie dla regionów europejskich. W celu wsparcia procesu dekarbonizacji na terenie UE utworzono **Fundusz Sprawiedliwej Transformacji**.

Województwo Lubelskie podjęło działania w kierunku skorzystania z FST opracowując projekt **Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Lubelskiego (TPST WL)** przyjęty 7 września 2021 r. uchwałą Zarządu Województwa Lubelskiego⁹⁸, który następnie został poddany konsultacjom społecznym oraz strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Wypracowane w TPST WL założenia i wyzwania wynikały ze specyfiki regionu i wymagały indywidualnego podejścia do planowania procesu transformacji, tj.:

- **LW Bogdanka** wyróżnia się na tle pozostałych kopalń w Polsce pod względem **rentowności i wydajności wydobycia węgla kamiennego**, a przy tym jest jednym z **największych pracodawców** i przedsiębiorstw w regionie;
- na terenie województwa lubelskiego **nie funkcjonuje elektrownia spalająca węgiel**; zasoby LW Bogdanka w głównej mierze wykorzystywane są przez energetykę zawodową, w tym odbiorców Grupy ENEA.

Ze względu na **silne uzależnienie** społeczno-gospodarcze od **LW Bogdanka**, w TPST WL zaplanowano etapowe, kompleksowe i prewencyjne podejście do procesu transformacji.

Biorąc pod uwagę **faktyczne skutki ekonomiczne** oraz **społeczne dla regionu** wynikające z wcześniejszego zakończenia funkcjonowania kopalni LW Bogdanka należy stwierdzić, że proponowany zakres wsparcia w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji nie byłby wystarczający. W związku z powyższym 2022 r. zakończono prace związane z włączeniem województwa lubelskiego w zasięg geograficzny Funduszu Sprawiedliwej Transformacji.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze energetyki** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

⁹⁸ Uchwała nr CCXCIV/5186/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 7 września 2021 r. w sprawie przyjęcia projektu Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Lubelskiego.

5.16. Obszar: GOSPODAROWANIE MIENIEM WOJEWÓDZKIM

Mieniem województwa jest własność i inne prawa majątkowe nabyte przez województwo lub inne wojewódzkie osoby prawne. Samorząd województwa dysponuje mieniem wojewódzkim, w tym odpowiednio:

- do wyłącznej właściwości sejmiku województwa należy stanowienie aktów prawa miejscowego dotyczących zasad gospodarowania mieniem wojewódzkim,
- do zadań zarządu województwa należy gospodarowanie mieniem województwa, w tym wykonywanie praw z akcji i udziałów posiadanych przez województwo.

Samorząd Województwa Lubelskiego dysponuje łączną liczbą **20 730 nieruchomości gruntowych** o łącznej powierzchni **7 289,4 ha** i łącznej wartości wynoszącej **534,6 mln zł** (według stanu na 31 grudnia 2022 r.), do których prawa posiadają łącznie **55** wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne działające w następujących obszarach:

- **ochrona zdrowia** –17 jednostek,⁹⁹
- **edukacja** –15 jednostek¹⁰⁰
- **kultura** –11 instytucji,¹⁰¹
- **inne** – 12 jednostek (m.in. jednostki infrastruktury technicznej, geodezji, rolnictwa i ochrony środowiska, rozwoju regionalnego).

Większość nieruchomości, tj. **20 170** stanowią grunty przeznaczone pod **drogi wojewódzkie**, pozostałe należą do jednostek samorządowych. W latach 2021-2022, w odniesieniu do ogólnej wartości nieruchomości gruntowych nastąpił **wzrost ich wartości o 19,9 mln zł**.

W latach 2018-2022:

- **wzrost liczby nieruchomości gruntowych o 23 %**
- **powierzchnia nieruchomości gruntowych zwiększyła się o 48%**
- **wartość nieruchomości gruntowych wzrosła o 25%**

⁹⁹ zgodnie z Uchwałą Nr XXXI/476/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie połączenia Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie z Wojewódzkim Szpitalem Specjalistycznym im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Lublinie – dokonano połączenia przedmiotowych podmiotów leczniczych (dniem połączenia jest dzień wykreślenia prawomocnego z Krajowego Rejestru Sądowego SP Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Bożego w Lublinie – tj. 28 kwietnia 2022 r.)

¹⁰⁰ 1) zgodnie z Uchwałą Nr XXXVI/563/2022 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 22 kwietnia 2022 r. w sprawie likwidacji Szkoły Policealnej – Medycznego Studium Zawodowego im. Zofii Bagińskiej w Parczewie – z dniem 31 sierpnia 2022 r. ww. Jednostka została zlikwidowana,

2) zgodnie z Uchwałą Nr XXXVI/564/2022 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 22 kwietnia 2022 r. w sprawie likwidacji Szkoły Podstawowej Specjalnej przy Sanatorium Rehabilitacyjnym w Krasnobrodzie – z dniem 31 sierpnia 2022 r. ww. Jednostka została zlikwidowana,

3) zgodnie z Uchwałą Nr XXXIX/597/2022 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 sierpnia 2022 r. w sprawie nadania imienia Szkole Policealnej – Medycznemu Studium Zawodowemu w Biłgoraju – z dniem 1 września 2022 r. ww. Jednostce nadano imię Wandy „Wacek” Wasilewskiej.

¹⁰¹ zgodnie z Uchwałą Nr XXXIII/515/2022 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 7 lutego 2022 r. w sprawie połączenia samorządowych instytucji kultury – Wojewódzkiego Ośrodka Kultury w Lublinie i Centrum Spotkania Kultur w Lublinie oraz utworzenia samorządowej instytucji kultury pod nazwą – Centrum Spotkania Kultur w Lublinie i nadanie jej statutu – z dniem 1 lipca 2022 r. dokonano połączenia w/w instytucji.

Fot. 51 Lubelskie Centrum Konferencyjne i Centrum Spotkania Kultur

Źródło: fot. P. Tarkowski

Dochody uzyskane z tytułu wykonywania praw własności i innych praw majątkowych

Łączna wartość **opłat za władanie nieruchomościami** na koniec 2022 r. wyniosła **ponad 673,1 tys. zł**, w tym wynikająca z:

- użytkownika wieczystego – **257,2 tys. zł**,
- trwałego zarządu – **407,8 tys. zł**,
- przekształcenia prawa użytkownika wieczystego w prawo własności – **8,2 tys. zł**.

Dochody z tytułu **odpłatnego nabycia prawa własności/użytkownika wieczystego** nieruchomości wyniosły ponad **1,1 mln zł**, na którą złożyła się **sprzedaż** nieruchomości Województwa Lubelskiego (łącznie na kwotę 449,3 tys. zł) (stan na koniec 2022 r.). Są to:

- Radecznica, ul. Klasztorna 3 – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 42 na działce nr 2137/1 pow. 0,1250 ha – **17,3 tys. zł**,
- Adampol, gm. Wiryki – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 4 w budynku mieszkalnym nr 78 na działce nr 125/12 o powierzchni 0,1530 ha – **8 tys. zł**,
- Adampol, gm. Wiryki – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 9 w budynku mieszkalnym nr 78 na działce nr 125/12 o powierzchni 0,1530 ha – **6,4 tys. zł**,
- Radecznica, ul. Parkowa 4 – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 9 na działce nr 2136/1 o pow. 0,1497 ha – **34,7 tys. zł**,
- Ostrów Lubelski – sprzedaż działki nr 96/2 o powierzchni o pow. 0,5191 ha – **30 tys. zł**,
- Biłgoraj, ul. Cicha 30 – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 3 na działce nr 12/1 o pow.

- Wartość opłat za **władanie nieruchomościami** w 2022 r. wyniosła 673,1 tys. zł,
- Dochody z **odpłatnego nabycia** prawa własności/użytkownika wieczystego nieruchomości wyniosły 1,1 mln zł

- 0,1248 ha – **23,7 tys. zł**,
  - Radecznica, ul. Klasztorna 3 – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 37 na działce nr 2137/1 pow. 0,1250 ha – **35,4 tys. zł**,
  - Chełm, ul. Jedność 4 – sprzedaż lokalu nr 3 na działce nr 159/1 o pow. 0,0881 ha – **191,9 tys. zł**,
  - Lublin, ul. Bursaki 17 – sprzedaż działki nr 50/7 o pow. 0,3974 ha – **36,3 tys. zł**,
  - Lublin, ul. Bursaki 17A – sprzedaż działki nr 34/1 o pow. 0,1405 ha – **13,7 tys. zł**,
  - Chełm, ul. Szpitalna nr 53b – sprzedaż działki nr 55/16 o pow. 0,1326 ha – **10,6 tys. zł**,
  - Radecznica, ul. Parkowa 4 – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 27 na działce nr 2136/1 o pow. 0,1497 ha – **20,4 tys. zł**,
  - Adampol, gm. Wiryki – sprzedaż lokalu mieszkalnego nr 10 w budynku mieszkalnym nr 78 na działce nr 125/12 o powierzchni 0,1530 ha – **20,9 tys. zł**,
- oraz
- **odszkodowanie** za działkę drogową nr 40/6 o pow. 0,2849 ha, położoną w obrębie geodezyjnym 33 - Sławin – Helenów w Lublinie, wypłacone przez Gminę Lublin – **679,1 tys. zł** (brutto 835 241,00 zł).

Województwo Lubelskie posiada
100% akcji/udziałów w kapitale
zakładowym w **4 spółkach**

Dane i informacje o działaniach mających wpływ na stan mienia komunalnego

Nieruchomości zbędne do działalności statutowej jednostek, przekazywane są (do momentu ich sprzedaży) w zarządzanie Lubelskiemu Centrum Innowacji i Technologii w Lublinie.

Według założonego planu na kolejny rok, w 2023 r. zaplanowano wpłaty w kwocie **2,9 mln zł** z tytułu **odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego** nieruchomości za sprzedaż nieruchomości Województwa Lubelskiego. Są to:

- Chełm, ul. Jedność 4, udział 22880/42716 (lokale nr: 2, 5, 6 i 7) na działce nr 159/1 o pow. 0,0881 ha – **500 tys. zł**,
- Plebanka 17a, Kazimierz Dolny, działka nr 1171 o pow. 0,1423 ha – **1,1 mln zł**,
- Łaszczówka Kolonia, działka nr 25/4 o pow. 0,9817 ha – **1,3 mln zł**.

Akcje i udziały w spółkach prawa handlowego¹⁰²

Województwo Lubelskie posiada udziały i akcje w 11 spółkach prawa handlowego:

¹⁰² Zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, zarząd województwa wykonuje zadania przy pomocy wojewódzkich jednostek organizacyjnych oraz wojewódzkich osób prawnych, utworzonych zgodnie z przepisami, przy czym zakres działalności spółek jest dozwolony w granicach określonych w art. 13 tej ustawy. Województwo, w celu realizacji swoich zadań, może więc tworzyć spółki z o.o. i spółki akcyjne oraz przystępować do nich. Spółki mogą prowadzić działalność w sferze użyteczności publicznej oraz poza sferą użyteczności publicznej, jeżeli działalność tych spółek polega na wykonywaniu czynności promocyjnych, edukacyjnych, wydawniczych oraz na wykonywaniu działalności w zakresie telekomunikacji służących rozwojowi województwa.

Lubelskie Dworce S.A. z siedzibą w Lublinie **100%**

Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Zamościu sp. z o.o. w upadłości z siedzibą w Zamościu **100%**

Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Międzyrzecu Podlaskim sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzecu Podlaskim **100%**

Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie **100%**

Lubelski Park Naukowo-Technologiczny S.A. z siedzibą w Lublinie **96,66%**

Port Lotniczy Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie **46,70%**

Targi Lublin S.A. z siedzibą w Lublinie **25,81%**

„Centrum Innowacji i Transferu Technologii Lubelskiego Parku Naukowo – Technologicznego” sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Lublinie **21,19%**

POLREGIO S.A. z siedzibą w Warszawie **2,75%**

„Lubelski Rynek Hurtowy” S.A. z siedzibą w Elizówce k/Lublina **1,02%**
Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Biłgoraju sp. z o.o. z siedzibą w Biłgoraju **0,21%**

W pięciu z jedenastu wymienionych spółek Województwo Lubelskie posiada **dominującą pozycję** w strukturze kapitału zakładowego. Funkcję zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia w jednoosobowych spółkach województwa pełni Zarząd Województwa Lubelskiego. Natomiast w spółkach, gdzie województwo nie jest jedynym udziałowcem lub akcjonariuszem, Województwo Lubelskie reprezentuje odpowiednio na zgromadzeniach wspólników albo walnych zgromadzeniach upoważniony każdorazowo przez Zarząd Województwa Lubelskiego pełnomocnik.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym zrealizowane w 2022 roku **zadania w obszarze gospodarowania mieniem** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr III).

6. Wdrażanie programów operacyjnych w województwie lubelskim¹⁰³

Polityka spójności to główna polityka inwestycyjna UE, której adresatami są wszystkie regiony i miasta w Unii Europejskiej, a jej celem jest wspieranie zatrudnienia, konkurencyjności przedsiębiorstw, wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju, a także podniesienie jakości życia obywateli.

W ramach Polityki Spójności 2014-2020 w **Polsce** (wg stanu na koniec II półrocza 2022 roku) zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji ponad **102 tys.** projektów. Łączna ich wartość wynosi **583,3 mld zł**, natomiast wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **355 mld zł**. Wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na **1 mieszkańca wynosi 15,3 tys. zł**, zaś przeciętna wartość projektu dla Polski równa jest **5,7 mln zł**.

Według stanu na koniec 2022 roku, z programów Polityki Spójności w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w **województwie lubelskim** realizowanych jest **10,4 tys. projektów**, których wartość ogółem wynosi **ponad 33,8 mld zł**, zaś **wartość dofinansowania UE osiągnęła kwotę 21,3 mld zł**. Wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na **1 mieszkańca** wynosi natomiast **10,4 tys. zł**, co plasuje region na **2 pozycji** (Tabela 13).

Tabela 13 Wartość dofinansowania projektów wg. programów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 realizowanych na terenie województwa lubelskiego wg stanu na dzień 31.12.2022 r.

Program	Wartość ogółem (mld PLN)	Dofinansowanie (mld PLN)	Dofinansowanie UE (mld PLN)	Liczba projektów	Wartość projektu w per capita (PLN)	Dofinansowanie UE per capita (PLN)	Udział dofinansowania UE poszczególnych programów w dofinansowaniu UE dla województwa (%)
POIiŚ	10 433	6 241	5 584	155	5 119	2 740	26%
POIR	3 635	2 152	2 139	542	1 784	1 050	10%
POPC	1 046	707	704	38	513	345	3%
POPW	2 702	1 851	1 816	888	1 326	891	9%
POWER	862	850	748	359	423	367	4%
RPO (RPO WL i RPO WD ¹⁰⁴)	15 099	10 757	10 318	8 447	7 408	5 062	48%
Ogółem LUBELSKIE	33 780	22 561	21 311	10 429	16 573	10 456	100,00%

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2022 r

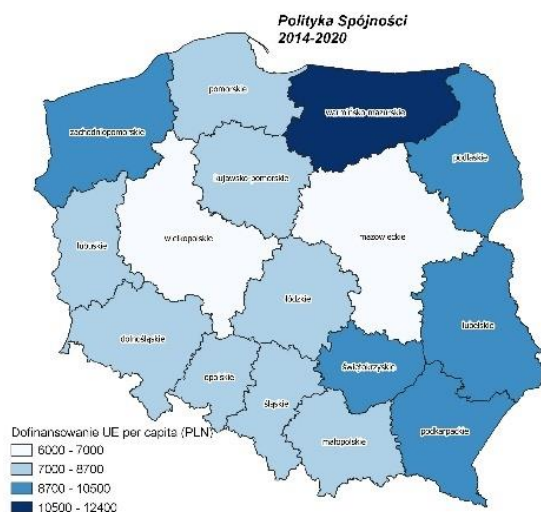
¹⁰³ Na podstawie: 23. Raport. Fundusze Europejskie w woj. lubelskim (wg stanu na 31.12.2022 r.) UMWL DSiR 2023 r.

¹⁰⁴ RPO Województwa Dolnośląskiego

W ramach Polityki Spójności 2014-2020 w województwie lubelskim:

- z **POiŚ** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **155 projektów**, ich łączna wartość wynosi **10,4 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE wynosi **5,6 mld zł**;
- z **POIR** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **542 projekty**, o łącznej wartości **3,6 mld zł** i wartości dofinansowania z UE na poziomie **2,1 mld zł**;
- z **POPC** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **38 projektów**, a ich łączna wartość wynosi ponad **1 mld zł**, przy czym wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **0,7 mld zł**;
- z **POPW** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **888 projektów**, o łącznej wartości **2,7 mld zł** i wartości dofinansowania z UE na poziomie **1,8 mld zł**;
- z **POWER** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **359 projektów**, a ich łączna wartość wynosi ponad **862,3 mln zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **748,9 mln zł**;
- z **RPO WL** 2014-2020 zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **8 446 projektów**, a ich łączna wartość wynosi blisko **15,1 mld zł**, wartość dofinansowania to **10,7 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na **10,3 mld zł**.

Mapa 40 Polityka Spójności 2014-2020 w województwach (dofinansowanie UE per capita w zł)

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2022 r.

Według stanu na koniec 2022 r. województwo lubelskie zajmowało:

- **1 miejsce w kraju** pod względem liczby realizowanych projektów w ramach Polityki Spójności 2014-2020
- **1 miejsce w kraju** pod względem średniej wartości dofinansowania UE przypadającej na 1 projekt oraz średniej wartości projektu w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa
- **1 miejsce w kraju** pod względem liczby realizowanych projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego
- **2 miejsce w kraju** pod względem wartości dofinansowania UE w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ramach Polityki Spójności 2014-2020

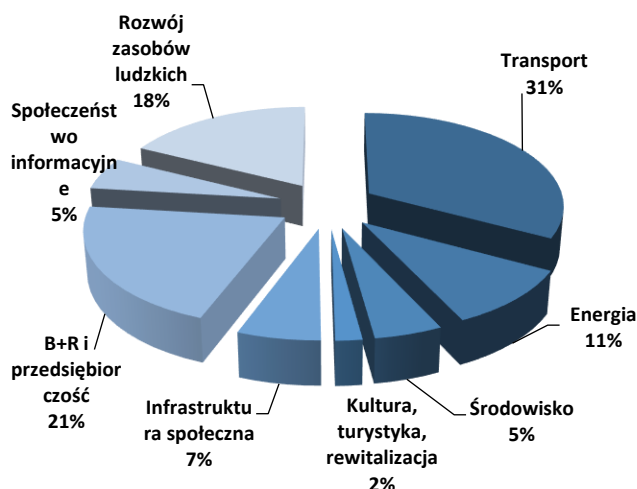
Polityka Spójności 2014-2020 dofinansowanie UE per capita:

- w kraju **9,4 tys. zł/os.**,
- w województwie lubelskim **10,4 tys. zł/os.**
- **2 pozycji w Polsce**

W podziale na **obszary tematyczne** struktura dziedzinowa projektów realizowanych w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności przedstawia się następująco: **Transport** - 31%, **B+R i przedsiębiorczość** - 21%, **Rozwój zasobów ludzkich** - 18%, **Energia** - 11%, **Infrastruktura społeczna** - 7%, **Społeczeństwo informacyjne** - 5%, **Środowisko** - 5%, **Kultura, turystyka, rewitalizacja** - 2% (Wykres 63).

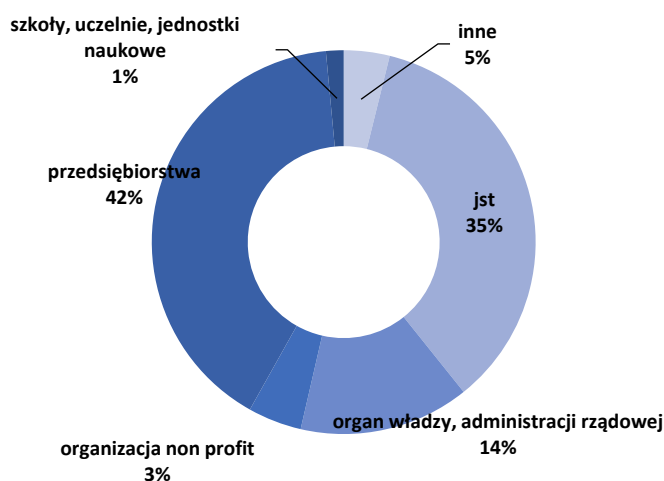
W strukturze beneficjentów realizujących w województwie lubelskim projekty z Polityki Spójności 2014-2020 największy udział w wartości pozyskanego dofinansowania UE mają **przedsiębiorstwa (42%)** i jednostki samorządu terytorialnego (35%). Najniższy udział odnotowano w grupie beneficjentów szkoły/uczelnie/jednostki naukowe (Wykres 64).

Wykres 63 Udział poszczególnych obszarów tematycznych w wartości dofinansowania UE w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2022 r.

Wykres 64 Udział beneficjentów wg formy prawnej w dofinansowaniu UE projektów w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2022 r.

W **Kontrakcie Terytorialnym**¹⁰⁵ dla **Województwa Lubelskiego**¹⁰⁶ ujętych zostało **47 przedsięwzięć**¹⁰⁷ z czego 24 znalazły się liście przedsięwzięć podstawowych, a 23 na liście przedsięwzięć warunkowych, których realizacja uzależniona jest głównie od dostępności środków finansowych.

Monitoring postępów rzeczowych realizacji przedsięwzięć znajdujących się w Kontrakcie wykonywany jest w ramach **corocznych informacji** przygotowywanych przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju we współpracy z resortami oraz poszczególnymi województwami. Realizując przepisy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju dotyczące sprawozdawczości z realizacji kontraktów terytorialnych, Zarząd Województwa Lubelskiego odrębnie przedłoży Sejmikowi WL kompleksową informację **do 30 lipca bieżącego roku**.

Według ostatniej sporządzonej informacji, na koniec 2021 r. **47 przedsięwzięć**¹⁰⁸ ujętych w **KT WL** wynosi ok. **13,7 mld zł** z czego 11,5 mld zł stanowi wkład strony rządowej, a 2,2 mld zł strony samorządowej, z czego 9,2 mld zł stanowią projekty w trakcie realizacji a 4,5 mld zł projekty zrealizowane.

Kontrakt Terytorialny obowiązywać będzie do końca 2023 r. Opracowane zostaną jeszcze dwie Informacje o realizacji KT tj. za rok: 2022 i 2023¹⁰⁹. Kwota 13,7 mld zł uwzględnia wartość tych projektów, których okres realizacji mieści się w latach obowiązywania KT WL tj. do 2023 r.

Projekty których termin realizacji wybiega poza okres obowiązywania KT WL to:

- Budowa drogi S19 Białystok - Lubartów, gr. woj. mazowieckiego i lubelskiego - Lubartów, w. Lubartów Północ
- S-17 Lublin - Hrebenne
- S-12 Lublin - Dorohusk

¹⁰⁵ Kontrakt obowiązuje lata 2014-2023 (podpisany w 2014 r.)

¹⁰⁶ Szczególny mechanizm realizacji przedsięwzięć o priorytetowym znaczeniu dla województwa współfinansowanych z Polityki Spójności. Stanowi on deklarację współpracy pomiędzy stroną rządową i samorządem województwa obejmującej realizację właściwych programów operacyjnych na lata 2014-2020, służących realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności oraz innych instrumentów, z których mogą być finansowane przedsięwzięcia priorytetowe przyczyniające się do osiągnięcia celów rozwoju kraju i regionu.

¹⁰⁷ B+R: 1; Edukacja: 2; Energetyka: 4; ICT: 1; Kultura: 6; Inne: 1; Sport: 1; Środowisko: 2; Transport: 22; Zdrowie: 7

¹⁰⁸ Strona rządowa odpowiedzialna jest za realizację 24 przedsięwzięć, strona samorządowa odpowiedzialna jest za realizację 23 przedsięwzięć

¹⁰⁹ Informację o realizacji Kontrakt Terytorialnego opracowana przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej przekładana jest na Zarząd celem jej przyjęcia oraz przekazania Sejmikowi Województwa Lubelskiego. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej na podstawie danych przesłanych przez resorty oraz regiony przedstawia stan realizacji 16 Kontraktów Terytorialnych. Podczas przeprowadzonego w bieżącym roku procesu uzgodnienia Informacji o realizacji Kontraktów Terytorialnych, strona samorządowa przedstawiała dane pozyskane od podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych przedsięwzięć.

Kontrakt Terytorialny:

- **47 przedsięwzięć** (z czego 24 przedsięwzięć strona rządowa, 23 przedsięwzięć strona samorządowa)
- **13,7 mld zł** wartość ogółem

- Modernizacja linii kolejowej nr 69 Rejowiec - Hrebenne
- Modernizacja linii kolejowej Nr 72 Zamość - Hrubieszów Miasto (na odcinku Zawada - Zamość)

6.1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego¹¹⁰

Zarząd Województwa Lubelskiego jest Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (RPO WL 2014-2020) oparta jest o analizę strategiczną wyzwań, potrzeb oraz potencjałów rozwojowych regionu w poszczególnych obszarach, zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz zapisami programów strategicznych.

Alokacja na realizację RPO WL wynosi ponad **2,26 mld EUR w tym** wkład ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 1 634,38 mln EUR, zaś 627,56 mln EU pochodzi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku prowadzonych w 2022 r. z Komisją Europejską renegotiacji RPO WL 2014-2020, jego alokacja **zwiększyła się o środki EFRR w wysokości prawie 5 mln EUR¹¹¹ z II transzy w ramach instrumentu REACT-EU¹¹²** (środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), który gwarantuje dodatkowe środki w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020. REACT-EU stanowi formę pomocy w okresie przejściowym między perspektywą finansową na lata 2014-2020 a perspektywą finansową na lata 2021-2027, a jego celem jest wspieranie kryzysowych działań naprawczych w kontekście **pandemii COVID-19** i jej skutków społecznych oraz przygotowanie do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej jej odporność.

Skuteczne uzyskanie dodatkowego wsparcia na realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 z **II transzy instrumentu REACT-EU** w kwocie **4,9 mln EUR**

Według stanu na koniec 2022 r. woj. lubelskie zajmowało **1 miejsce** w kraju pod względem:

- liczby podpisanych umów o dofinansowanie
- stopnia wykorzystania alokacji w podpisanych umowach o dofinansowanie.
- liczby zatwierdzonych wniosków o płatność
- stopnia wykorzystania alokacji w zatwierdzonych wnioskach o płatność
- stopnia wykorzystania alokacji UE w wydatkach certyfikowanych KE

¹¹⁰ Szczegółowe informacje znajdują się w dokumentach sprawozdawczych z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, które są dostępne na stronie internetowej Programu <https://rpo.lubelskie.pl/>

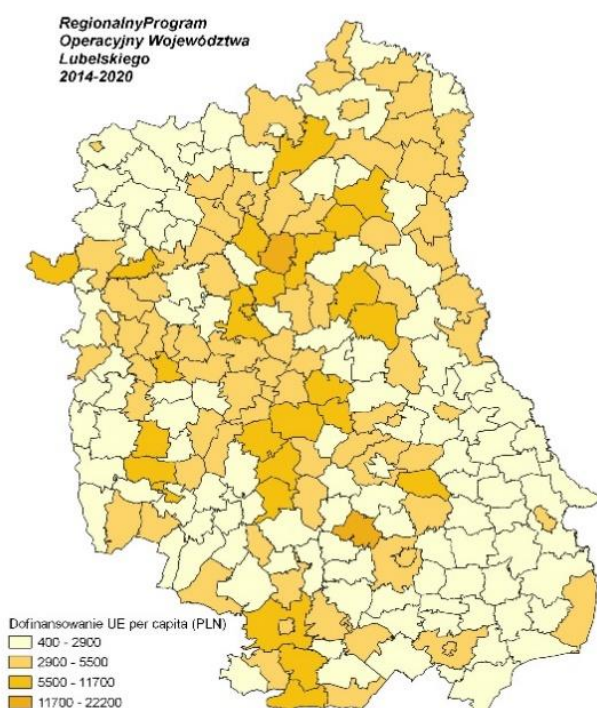
¹¹¹ W materiale zastosowano alokację w PLN wyliczoną zgodnie z algorytmem opracowanym przez Ministerstwo Finansów dla pierwszego miesiąca po okresie sprawozdawczym (styczeń 2023 r.) wynoszącą 10 092 528 378,36 PLN. Kurs EUR wynoszący w styczniu 2023 r. to 1 EUR = 4,6855 PLN.

¹¹² Należy wskazać, że w ramach I transzy środków z instrumentu REACT-EU alokacja RPO WL 2014-2020 zwiększyła się o 25 999 625,00 EUR.

Środki z II transzy REACT-EU (prawie 5 mln EUR) zostały przeznaczone na wsparcie w obszarze **odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej** w ramach 15. Osi Priorytetowej Odporne Lubelskie - zasoby REACT-EU dla Lubelskiego, Działania 15.1 Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie energetyki.

W ramach RPO WL 2014-2020 w województwie lubelskim zostało zrealizowanych bądź jest w trakcie realizacji **8 446 projektów**, ich łączna wartość wynosi blisko **15,1 mld zł**, wartość dofinansowania to **10,7 mld zł**, a wartość dofinansowania z UE jest na poziomie **10,3 mld zł**. Średnia wartość projektu w woj. lubelskim kształtuje się na poziomie **1,8 mln zł**, a średnia wartość dofinansowania UE w przeliczeniu na projekt to **1,2 mln zł**. Po przeliczeniu wartości na 1 mieszkańca regionu, wartość projektów **per capita to 7,4 tys. zł/os.**, zaś **wartość dofinansowania UE per capita to 5,1 tys. zł/os.** (Mapa 43).

Mapa 41 Wartość dofinansowania UE per capita w ramach RPO WL 2014-2020 [zł/os]

REALIZACJA RPO WL

- **8 446** liczba projektów zrealizowanych bądź w trakcie realizacji
- **15,1 mld zł** wartość ogółem
- **10,7 mld zł** wartość dofinansowania
- **10,3 mld zł** wartość dofinansowania UE

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie danych SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2022 r.

Na koniec 2022 r. woj. lubelskie zajęło **1 miejsce** w Polsce pod względem **certyfikacji środków** w ramach perspektywy na lata 2014-2020, co potwierdza **skuteczność wykorzystywania środków UE**.

W ramach RPO WL 2014-2020 na koniec 2022 r.:

- do KE przekazano **171 wniosków o płatność** na łączną kwotę wnioskowaną, będącą podstawą refundacji w wysokości **2,18 mld EUR**, co stanowi 96,17% przewidzianej dla RPO WL na lata 2014-2020 alokacji,
- województwo lubelskie zajmuje **5 miejsce** pod względem **wartości projektów ogółem** wśród wszystkich województw z kwotą 15,1 mld zł,
- pod względem **wartości dofinansowania z UE projektów** realizowanych w ramach

RPO 2014-2020 woj. lubelskie zajmuje **4 pozycję** w kraju (10,3 mld zł),

- po przeliczeniu **wartości dofinansowania z UE projektów na mieszkańca** woj. lubelskie plasuje się na **3 miejscu** wśród pozostałych województw (5,1 tys. zł/os.),
- pod względem **wartości projektów w przeliczeniu na mieszkańca** z RPO 2014-2020 województwo lubelskie zajmuje **3 miejsce w kraju** z wartością 7,1 tys. zł/os.,
- pod względem **liczby realizowanych projektów** w ramach RPO WL 2014-2020 województwo lubelskie zajmuje **1 miejsce w kraju** (8,4 tys. projektów).

Jedną z ważnych inwestycji finansowanych w ramach RPO WL 2014-2020 i zakończoną w 2022 roku była rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 833 Chodel - Kraśnik od km 00+000 do km 26+679 o długości 26,679 km - Etap I połączenie z obwodnicą Chodla (droga wojewódzka Nr 747) oraz rozbudowa i przełożenie drogi w m. Kraśnik, której wartość ogółem wyniosła blisko 81 mln zł.

Ważną inwestycją finansową RPO WL 2014-2020 i zakończoną w 2022 roku była przebudowa i modernizacja pomieszczeń oraz zakup sprzętu medycznego SPZOZ w Kraśniku poprzez, której wartość ogółem wyniosła ponad 7,4 mln zł. Głównym celem projektu było zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych realizowanych w SPZOZ w Kraśniku, zapewniających poprawę jakości życia oraz jakości opieki zdrowotnej w powiecie kraśnickim.

Fot. 52 Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku

Źródło: spzoz.krasnik.pl

Wybrane **efekty rzeczowe** wynikające z **realizacji RPO WL**, według stanu na koniec 2022 roku, są następujące:

Praca i przedsiębiorczość

---

81 930 osób bezrobotnych otrzymało wsparcie

11 299 osób otrzymało bezzwrotne wsparcie na założenie działalności gospodarczej

8 077 wsparte przedsiębiorstwa

Badania i rozwój

---

126 przedsiębiorstw współpracuje z ośrodkami badawczymi

190 firm wprowadza zmiany organizacyjno-procesowe

773 przedsiębiorstwa uzyskało wsparcie w celu wprowadzenia produktów nowych dla firm

Transport

---

364 km przebudowywanych lub modernizowanych dróg

9 zakupionych jednostek taboru kolejowego

1 167 budowanych lub modernizowanych urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego

Środowisko i czysta energia

---

103 942 nowych jednostek wytwarzania energii z OZE

255 km budowanej kanalizacji sanitarnej

254 km budowanej sieci wodociągowej

Opieka nad dziećmi

---

42 wsparte obiekty infrastruktury przedszkolnej

3 777 dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego

2 919 utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Kształcenie zawodowe

---

102 wsparte obiekty infrastruktury kształcenia zawodowego

315 szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażone w sprzęt i materiały dydaktyczne

19 475 uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy

Zdrowie

---

88 wspartych podmiotów leczniczych

129 567 osób objętych programem zdrowotnym

90 137 osób, które zgłosiły się na badania profilaktyczne

Usuwanie barier

---

36 174 osoby z niepełnosprawnościami objęte wsparciem

23 344 osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem

6.2. Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027

Projekt programu **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027** został przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego, a następnie przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 14 marca 2022 r. W dniu 14 czerwca 2022 r. Komisja Europejska przekazała 443 uwagi do przedmiotowego projektu Programu. Zostały one rozpatrzone przez Instytucję Zarządzającą, co stanowiło materiał do negocjacji formalnych z Komisją Europejską. Stanowisko negocjacyjne wobec uwag KE oraz instrukcja negocjacyjna podpisana przez Marszałka Województwa Lubelskiego, Jarosława Stawiarskiego i Sekretarz Stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, Małgorzatę Jarosińską-Jedynak zostały przekazane do KE w dniu 14 lipca 2022 r. W dniach 15 lipca 2022 r. - 16 września 2022 r. odbyło się 13 spotkań negocjacyjnych z Komisją Europejską. Projekt programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 został w dniu 7 października 2022 r. zatwierdzony przez Zarząd Województwa Lubelskiego, a następnie wraz z wymaganymi załącznikami przekazany do Komisji Europejskiej przy pomocy systemu SFC2021.

Program **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027**¹¹³ został zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej w dniu 24 listopada 2022 r., tym samym województwo lubelskie **jako pierwsze**, ze wszystkich województw **w Polsce** uzyskało decyzję Komisji Europejskiej, zatwierdzającą program regionalny.

Program regionalny to kluczowy dokument, określający strategię wykorzystania funduszy europejskich w województwie lubelskim na najbliższe lata. Uwzględnia Cele Polityki i Cele Szczegółowe zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz

Województwo lubelskie jako pierwsze, ze wszystkich województw **w Polsce** uzyskało decyzję Komisji Europejskiej, **zatwierdzającą** program **Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027**.

Wysokość alokacji ogółem Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 wynosi **2 861 126 850 mld EUR** zaś wysokość alokacji UE **2 431 957 819 mld EUR**.

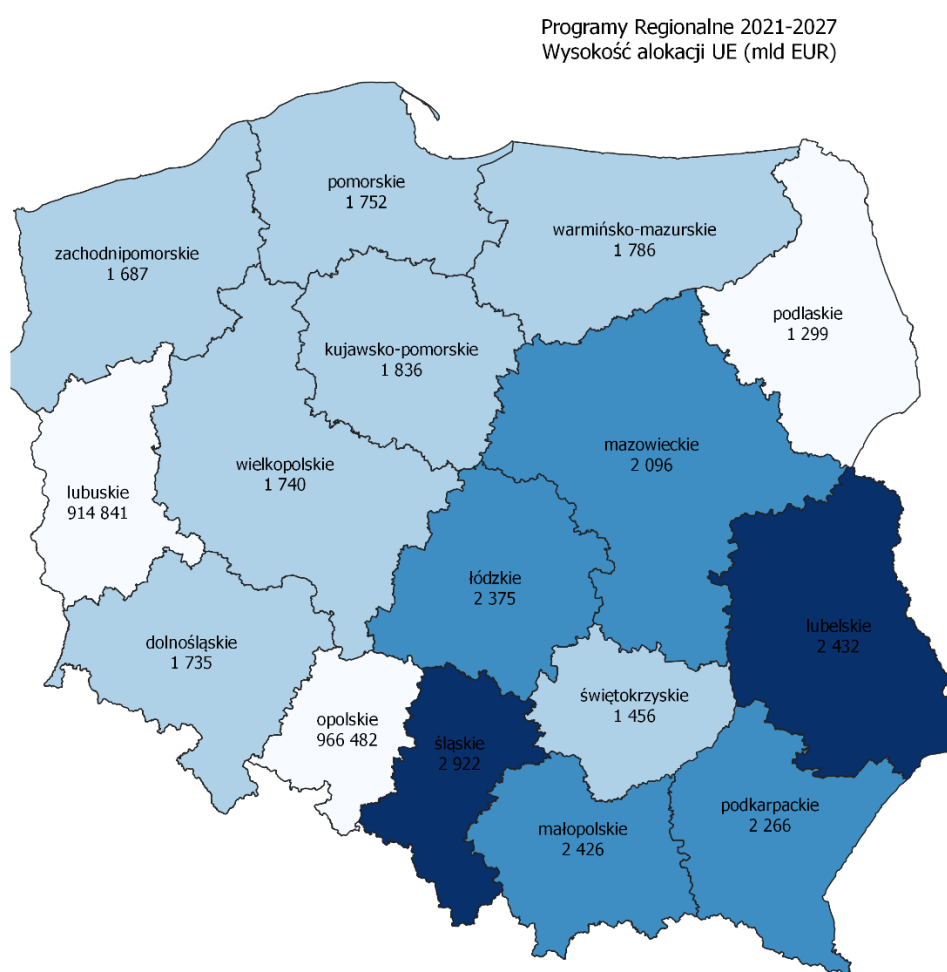
Konferencja inauguracyjna wdrażanie **Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027** odbyła się w dniu 6 grudnia 2022 r. w Lubelskim Centrum Konferencyjnym. Uczestniczyli w niej przedstawiciele Komisji Europejskiej, Parlamentu RP, strony rządowej oraz strony samorządowej.

¹¹³ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/>, <https://rpo.lubelskie.pl/dowiedz-sie-wiecej-o-programie/fundusze-europejskie-2021-2027/>

odpowiada na wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, zidentyfikowane między innymi w zaktualizowanej **Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.**

Wysokość alokacji ogółem Programu **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027** wyniosła **2,8 mld EUR**¹¹⁴ zaś wysokość alokacji UE **2,4 mld EUR**¹¹⁵, co plasuje województwo lubelskie na **drugim miejscu** pod względem **wysokości przyznanego wsparcia** zaraz za województwem śląskim. Wartość alokacji UE na 1 mieszkańca w woj. lubelskim opiewa na kwotę blisko 1,2 tys. EUR i plasuje województwo na **trzeciej pozycji** za województwem warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim (Mapa 44).

Mapa 42 Wysokość przyznanej alokacji UE w ramach Programów Regionalnych 2021-2027 w podziale na województwa [mld EUR]¹¹⁶.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, 2023 r.

Celem głównym w Programie FEL jest wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu, sprzyjające zintegrowanemu,

¹¹⁴ Wysokość alokacji ogółem Programu FEL 2021-2027 wynosi 2 861 126 850 mld EUR

¹¹⁵ Pełna alokacja z UE wynosi 2 431 957 819

¹¹⁶ Bez Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na lata 2021-2027

zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa lubelskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców zostanie osiągnięty przez interwencję w ramach następujących **13 Priorytetów**:

- **I Badania naukowe i innowacje** - wysokość alokacji ogółem: 131,3 mln EUR; wysokość alokacji UE: 111,6 mln EUR
- **II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu** - wysokość alokacji ogółem: 190,6 mln EUR; wysokość alokacji UE: 162 mln EUR
- **III Ochrona zasobów środowiska i klimatu** - wysokość alokacji ogółem: 275,4 mln EUR; wysokość alokacji UE: 234,1 mln EUR
- **IV Efektywne wykorzystanie energii** - wysokość alokacji ogółem: 387,7 mln EUR; wysokość alokacji UE: 329,5 mln EUR
- **V Zrównoważona mobilność miejska** - wysokość alokacji ogółem: 149,4 mln EUR; wysokość alokacji UE: **127 mln EUR**,
- **VI Zrównoważony system transportu** - wysokość alokacji ogółem: 268,9 mln EUR; wysokość alokacji UE: **228,5 mln EUR**,
- **VII Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych** - wysokość alokacji ogółem: 277 mln EUR; wysokość alokacji UE: **235,5 mln EUR**,
- **VIII Zwiększanie spójności społecznej** - wysokość alokacji ogółem: 306,4 mln EUR; wysokość alokacji UE: **260,4 mln EUR**,
- **IX Zaspokajanie potrzeb rynku pracy** - wysokość alokacji ogółem: 270 mln EUR; wysokość alokacji UE: **229,5 mln EUR**,
- **X Lepsza edukacja** - wysokość alokacji ogółem: 218 mln EUR; wysokość alokacji UE: **185,3 mln EUR**,
- **XI Rozwój zrównoważony terytorialnie** - wysokość alokacji ogółem: 271,4 mln EUR; wysokość alokacji UE: **230,6 mln EUR**,
- **XII Wsparcie wdrażania Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 w ramach EFS+** - wysokość alokacji ogółem: 33,5 mln EUR; wysokość alokacji UE: **28,5 mln EUR**,
- **XIII Wsparcie wdrażania Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 w ramach EFRR** - wysokość alokacji ogółem: 81,1 mln EUR; wysokość alokacji UE: **68,9 mln EUR**.

W ramach Programu **Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027** część interwencji wdrażana będzie poprzez następujące **instrumenty terytorialne**:

- **Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)**, które będą realizowane na terenie 17 Miejskich Obszarów Funkcjonalnych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.,
- **Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT)** dedykowanego współpracy partnerstw JST w ramach OSI krajowych wyznaczonych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją),

- **Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT)** w obszarze rewitalizacji.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów na podstawie, których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w obszarze funduszy RPO** przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr II i Załącznik nr III).

6.3. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

W perspektywie finansowej 2014-2020, wśród działań realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich przez Województwo Lubelskie w 2022 r., prowadzono działania mające realny wpływ na rozwój obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały. W ramach PROW 2014-2020 w województwie lubelskim wdrażane są działania ukierunkowane na realizację sześciu priorytetów tj.:

- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
- Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
- Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
- Odtwarzanie, chronienie i wzmocnienie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
- Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
- Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

W kwietniu 2022 roku na konferencji ogłoszono dodatkowy nabór do dwóch operacji, tj. „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” i „Gospodarka wodno-ściekowa” w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW)**. Do Beneficjentów łącznie z obu działań trafi 237 mln zł. To **dodatkowe fundusze**, jakie Samorząd Województwa Lubelskiego otrzymał w tzw. okresie przejściowym, czyli przed startem nowej perspektywy finansowej 2021-2027. Łącznie Samorząd Województwa Lubelskiego w okresie przejściowym na wdrażanie wszystkich działań w ramach PROW otrzymał **ok. 100 mln euro**.

Na koniec 2022 r. łącznie złożono **5 318 wniosków** o przyznanie pomocy na kwotę **2,1**

Realizacja Program Rozwoju Obszarów Wiejskich WL

- **5 318** złożonych wniosków na kwotę **2,1 mld zł**
- **2 476** podpisanych umów na kwotę **1 mld zł**
- **3 265** wniosków o płatność na kwotę **626,3 mln zł**

Samorząd Województwa Lubelskiego w okresie przejściowym na wdrażanie działań w ramach PROW otrzymał **dodatkowe fundusze** w kwocie **237 ml zł**.

1 mld zł, podpisano **2 476 umów** na kwotę **1 mld zł** oraz złożono **3 265 wniosków** o płatność na kwotę **626,3 mln zł** (wykres 64, wykres 65). Limit środków dla województwa wynosi **1,17 mld** a jego wykorzystanie wynosi ok. **86,11%** względem podpisanych umów.

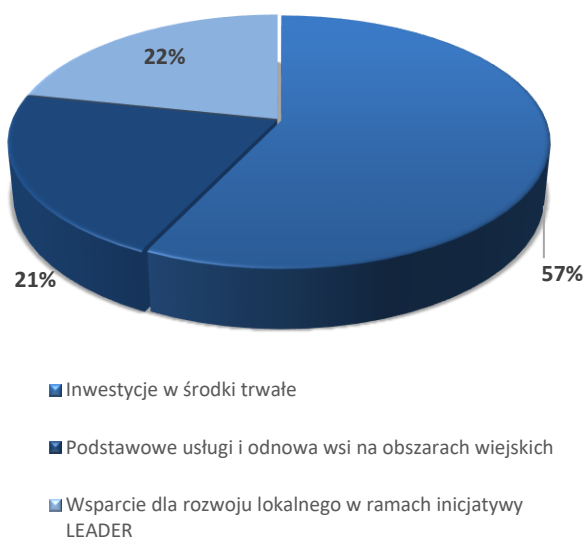
W roku 2022 złożonych zostało **902 wnioski** o przyznanie pomocy w ramach PROW na kwotę **725 mln zł**, podpisano **452 umowy** na kwotę ponad **252 mln zł** oraz złożono **675 wniosków o płatność** na kwotę **172 mln zł** z czego **zrealizowano płatności 657 wniosków**¹¹⁷ na kwotę **116 mln zł** (wykres 65, wykres 66). Wykorzystanie limitu względem podpisanych umów w 2021 r. **wynosi 21,59%**¹¹⁸.

Wykres 65 Liczba złożonych wniosków w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2023 r.

Wykres 66 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRIROW UMWL, 2023 r.

Na koniec 2022 r. łącznie złożono **5 318 wniosków** o przyznanie pomocy na kwotę **2,1 mld zł**, podpisano **2 476 umowy** na kwotę **1 mld zł** oraz złożono **3 265 wniosków** o płatność

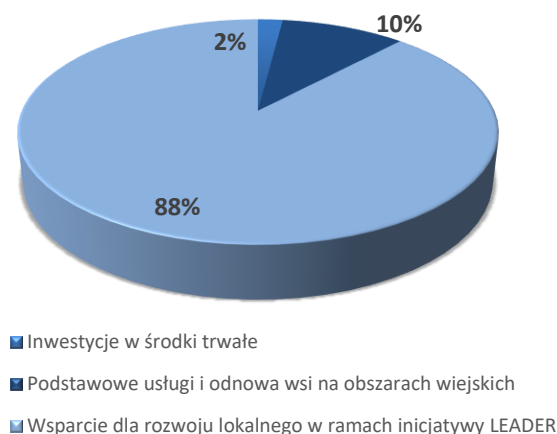
¹¹⁷ ze względu na ilość podmiotów w działaniu 19.3 składany jest jeden wniosek o płatność, natomiast płatności jest kilka,

¹¹⁸ Na podstawie danych Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych UMWL (DŚ), 2023 r.

na kwotę **626,3 mln zł** (wykres 64, wykres 65). Limit środków dla województwa wynosi **1,17 mld** a jego wykorzystanie wynosi ok. **86,11%** względem podpisanych umów.

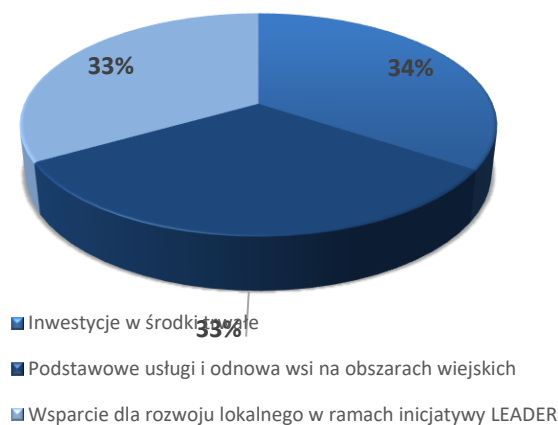
W roku 2022 złożonych zostało **902 wnioski** o przyznanie pomocy w ramach PROW na kwotę **725 mln zł**, podpisano **452 umowy** na kwotę ponad **252 mln zł** oraz złożono **675 wniosków o płatność** na kwotę **172 mln zł** z czego **zrealizowano płatności 657 wniosków**¹¹⁹ na kwotę **116 mln zł** (wykres 67, wykres 68). Wykorzystanie limitu względem podpisanych umów w 2021 r. **wynosi 21,59%**¹²⁰.

Wykres 67 Liczba złożonych wniosków o płatność w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie informacji od DRiROW UMWL, 2023 r.

Wykres 68 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR na podstawie informacji od DRiROW UMWL, 2023 r.

¹¹⁹ ze względu na ilość podmiotów w działaniu 19.3 składany jest jeden wniosek o płatność, natomiast płatności jest kilka,
¹²⁰ Na podstawie danych Departamentu Środowiska i Zasobów Naturalnych UMWL (DŚ), 2023 r.

6.4. Program Operacyjny Rybactwo i Morze

W ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 oprócz rybołówstwa morskiego wspierane jest również rybołówstwo śródlądowe oraz akwakultura i w pewnym zakresie także przetwórstwo. Program zakłada realizację sześciu priorytetów. Samorząd Województwa Lubelskiego, podobnie jak inne samorządy wojewódzkie, jest Instytucją Wdrażającą dla Priorytetu **IV „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej”**.

Osiągnięcie celów określonych dla IV Priorytetu wymaga zastosowania działań aktywizujących rynek pracy między innymi poprzez dywersyfikację zatrudnienia osób mających pracę związaną z sektorem rybactwa. Działania te polegają na stwarzaniu możliwości oraz zachęcaniu w szczególności młodych ludzi do przedsiębiorczości i zakładania działalności gospodarczej również w ramach dziedzin innych niż rybactwo. Wsparciem objęte są również działania w zakresie marketingu i promocji, m.in. poprzez tworzenie lub rozwijanie łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury. Korzystanie ze środków w ramach Priorytetu IV odbywa się za pośrednictwem Lokalnych Grup Działania (LGD¹²¹) funkcjonujących na obszarze województwa lubelskiego, gdzie rybactwo jest ważnym elementem lokalnej gospodarki.

W ramach Priorytetu IV Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 Samorząd Województwa Lubelskiego wdraża:

- realizację lokalnych strategii rozwoju,
- działania z zakresu współpracy.

Na koniec 2022 roku złożono łącznie **208 wniosków** na kwotę **32,5 mln zł**, z czego **203** dotyczyło realizacji lokalnych strategii rozwoju na kwotę **32 mln zł** zaś **5** wniosków na kwotę **444 tys. zł** były z zakresu współpracy.

Na koniec 2022 r podpisano ogółem **135 umów** na kwotę **21,7 mln zł** (Wykres 69). Złożono **106 wniosków o płatność** na kwotę **15 mln zł** z czego rozliczono i poświadczono wydatki dla **95 wniosków** na kwotę dofinansowania **14,1 mln zł**.

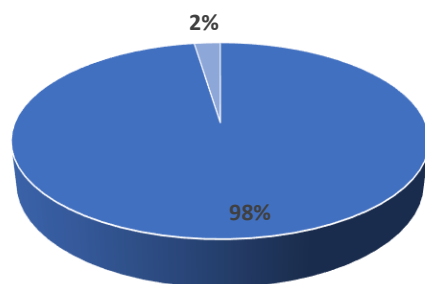
Wykres 69 Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego

**Program Operacyjny
Rybactwo i Morze WL
Działanie 4.2 oraz 4.3**

- **208** wniosków na kwotę **32,5 mln zł**
- **135** podpisanych umów na kwotę **21,7 mln zł**
- **106** wniosków o płatność na kwotę **15 mln zł**

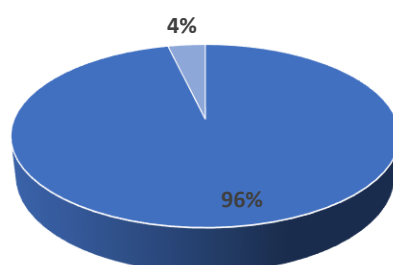
¹²¹ Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „W dolinie Tyśmienicy i Wieprza” w Lubartowie oraz Lokalna Grupa Działania „Owocowy Szlak” w Opolu Lubelskim

- Działanie 4.2 realizacja lokalnych strategii rozwoju
- Działanie 4.3 działania z zakresu współpracy

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRiROW UMWL, 2023 r.

Wykres 70 Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego w 2022 r.

- Działanie 4.2 realizacja lokalnych strategii rozwoju
- Działanie 4.3 działania z zakresu współpracy

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podstawie informacji od DRiROW UMWL, 2023 r.

W roku 2022 wpłynęło ogółem **54 wnioski** na kwotę **5,6 mln zł** (Wykres 70). Zawarto **15 umów** na kwotę dofinansowania **1,8 mln zł** oraz złożono **20 wniosków** o płatność na kwotę **2,5 mln zł**. Wykorzystany limit dla Działania 4.2 względem podpisanych umów w roku 2022 wyniósł **86,6%** zaś dla Działania 4.3 od początku trwania perspektywy wykorzystany limit względem podpisanych umów wyniósł **92,2%**.

Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym informacje dotyczące dokumentów, na podstawie których **Zarząd WL prowadzi polityki rozwojowe oraz zadania w zakresie realizacji PO "Rybactwo i Morze" na lata 2014-2020** oraz za rok 2022 przedstawiono w zestawieniu tabelarycznym (Załącznik nr IV).

6.5. Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju

W 2021 r. utworzony został **Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju**¹²² (LRFR) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Głównym zadaniem Spółki jest wspieranie i promowanie rozwoju Województwa Lubelskiego poprzez wprowadzanie na rynek regionalny instrumentów finansowych asygnowanych na realizację celów polityki rozwoju województwa, w tym na kreowanie aktywności podmiotów gospodarczych.

LRFR stanowi jedno z **narzędzi w realizacji celów** określonych w **Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030**. Jest on skierowany głównie do **mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)**, których siedziba, oddział, filia lub zakład znajdują się na terenie województwa lubelskiego.

LRFR odpowiada za przygotowanie, a następnie wdrażanie **regionalnego systemu finansowania zwrotnego** realizowanego w formie:

- **pożyczek,**
- **poręczeń,**
- **wejść kapitałowych,**

którego celem jest stworzenie odpowiednich warunków wspierających rozwój gospodarczy województwa lubelskiego. Przyjęta formuła ma na celu zapewnienie efektywnego wykorzystania środków publicznych przekazanych przez pośredników finansowych w ramach realizacji **polityki wyjścia z instrumentów finansowych** otrzymanych z budżetu UE oraz Budżetu Państwa na etapie realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013.

Zaproponowana przez Zarząd WL, w sferze użyteczności publicznej, forma wsparcia realizowana przez LRFR, zakłada **wysoki poziom elastyczności** w dostosowaniu oferty do **aktualnych potrzeb**, przez co umożliwia **dotarcie do jak najszerszej grupy odbiorców**, ułatwiając zainteresowanym dostęp do finansowania działalności.

Kluczowym dokumentem określającym zasady i tryb funkcjonowania LRFR jest **Strategia Inwestycyjna dla Środków Finansowych Zwrotzonych z Instrumentów Finansowych w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych Województw Lubelskiego**, w której zostały wskazane kierunki, cele i sposoby wdrażania instrumentów finansowych dla MŚP.

- Podstawowe źródło finansowania instrumentów finansowych stanowią środki otrzymane przez Województwo Lubelskie w ramach **Regionalnych Programów Operacyjnych**;

Kapitał zakładowy Lubelskiego Regionalnego Funduszu Rozwoju wynosi 3,5 mln zł i w całości został pokryty przez Województwo Lubelskie.

¹²² Spółka Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju sp. z o.o. została utworzona na podstawie Uchwały Nr XXII/354/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie wyrażenia zgody na utworzenie Spółki pod firmą Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju spółka z ograniczoną odpowiedzialnością oraz Uchwały Nr CCLV/4549/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 kwietnia 2021 r. w sprawie utworzenia Spółki pod firmą: Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Lublinie.

- Podstawę prawną wykorzystania tych środków stanowią **zasady określone w dokumentach programowych poszczególnych Programów Operacyjnych** oraz w **Uchwałach Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie polityki wyjścia z instrumentów inżynierii finansowej w ramach poszczególnych Programów Operacyjnych**;
- Strategia została opracowana w oparciu o proces wychodzenia z instrumentów inżynierii finansowej wdrażanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, a także **planowanym rozpoczęciem wycofania zasobów zwróconych z instrumentów finansowych w PRO WL 2014-2020** i stanowi podstawę do kreślenia sposobu wykorzystania tych środków w przyszłości;

Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju swoją działalność operacyjną rozpoczął w styczniu 2022 r., przy czym już w pierwszym miesiącu działalności, tj. **14 lutego 2022 r.**, została podpisana **pierwsza umowa**. W ramach podsumowania dotychczasowej działalności LFRR należy wskazać, że w 2022 roku:

- zostało złożonych **236 wniosków** o łącznej wartości ponad **120 mln zł**,
- wartość przekazanych środków ogółem wyniosła **52,9 mln zł**,
- zaangażowany kapitał ukształtował się na poziomie **39,7 mln zł**,
- zostały zrealizowane **92 umowy pożyczek**, wśród których należy wyróżnić następujące **kategorie**:

I pożyczka gotówkowa obrotowa	II pożyczka gotówkowa hipoteczna	III pożyczka gotówkowa konsolidacyjna	IV pożyczka gotówkowa inwestycyjna
•55 szt. •15 mln zł	•17 szt. •17,5 mln zł	•11 szt. •5,6 mln zł	•9 szt. •4,3 mln zł

Działania formalne podjęte w 2022 roku **w zakresie dokumentów programowych stanowiących podstawę działalności LFRR** zostały przedstawione w tabeli (Załącznik nr II).

7. Realizacja projektów w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

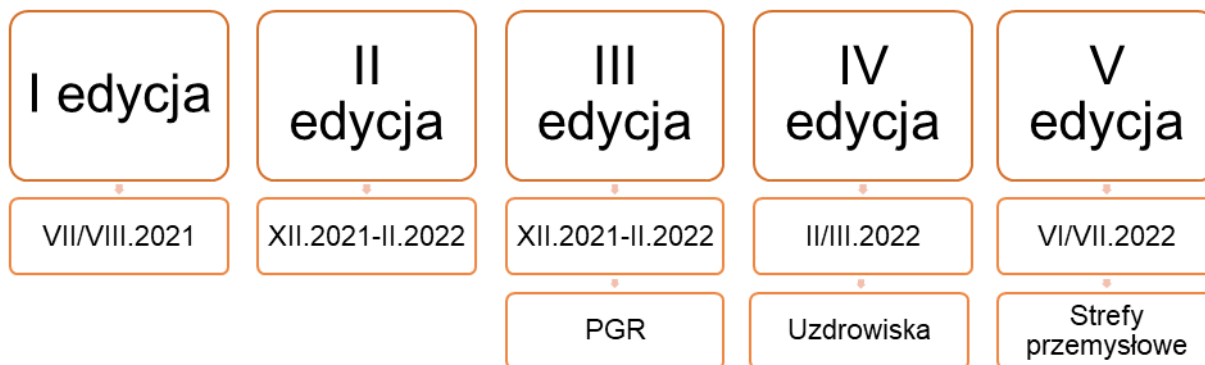
Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych¹²³, to centralny fundusz celowy ustanowiony w celu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, umożliwiający jednostkom samorządu terytorialnego uzyskanie bezzwrotnego dofinansowania na realizację inwestycji publicznych w określonych obszarach tematycznych. Program jest istotnym instrumentem wsparcia, rozwoju i realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Program Inwestycji Strategicznych ma na celu:

- pobudzenie aktywności inwestycyjnej JST
- rozwój lokalnej przedsiębiorczości
- poprawa warunków życia obywateli
- powstanie nowych miejsc pracy
- wsparcie zrównoważonego rozwoju
- efektywne zaangażowanie sektora finansowego

Pierwsze nabory w ramach Programu Inwestycji Strategicznych zostały przeprowadzone w lipcu 2021 roku i **łącznie do końca 2022 r. odbyło się pięć edycji naborów** (Ryc. 12).

Ryc. 10 Nabory w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

¹²³ Podstawą Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych jest Uchwała nr 84/2021 Rady Ministrów z 1.07.2021 r. (znak RM-06111-84-21) w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych

I nabór wniosków w ramach programu trwał od 2 lipca do 15 sierpnia 2021 r. Łącznie dofinansowanie uzyskało ponad 4 tys. wniosków, których beneficjentami było ok. 97 proc. samorządów z całego kraju. Na inwestycje przeznaczonych zostało ponad 23,8 mld zł.

W województwie lubelskim jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki otrzymały dofinansowanie dla **372 projektów** na łączną kwotę blisko **1,87 mld zł**.

II edycja naboru wniosków w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych odbyła się w terminie od 28 grudnia 2021 r. do 15 lutego 2022 r. Każda Jednostka samorządu terytorialnego, czy związek jednostek samorządu terytorialnego mógł zgłosić maksymalnie **trzy wnioski** o dofinansowanie w ramach **36 obszarów tematycznych**, w tym po jednym wniosku, którego wartość dofinansowania nie mogła przekroczyć: 5 mln zł, 30 mln zł, 65 mln zł.

W ramach II edycji naboru w 2022 r., jednostki samorządu terytorialnego województwa lubelskiego otrzymały **dofinansowanie do 462** inwestycji na kwotę prawie **2,527 mld zł**.

Pozyskane dofinansowanie oraz liczba projektów w podziale na poszczególne powiaty województwa lubelskiego przedstawiona została na wykresie 74.

I EDYCJA

Polska:

- Wsparcie uzyskało **2785 samorządów**
- **4040** projektów
- Wartość dofinansowania **23,9 mld zł**

Lubelskie:

- Wsparcie uzyskało 98,7 % samorządów
- **372 projekty**
- Wartość dofinansowania **1,87 mld zł**

II EDYCJA

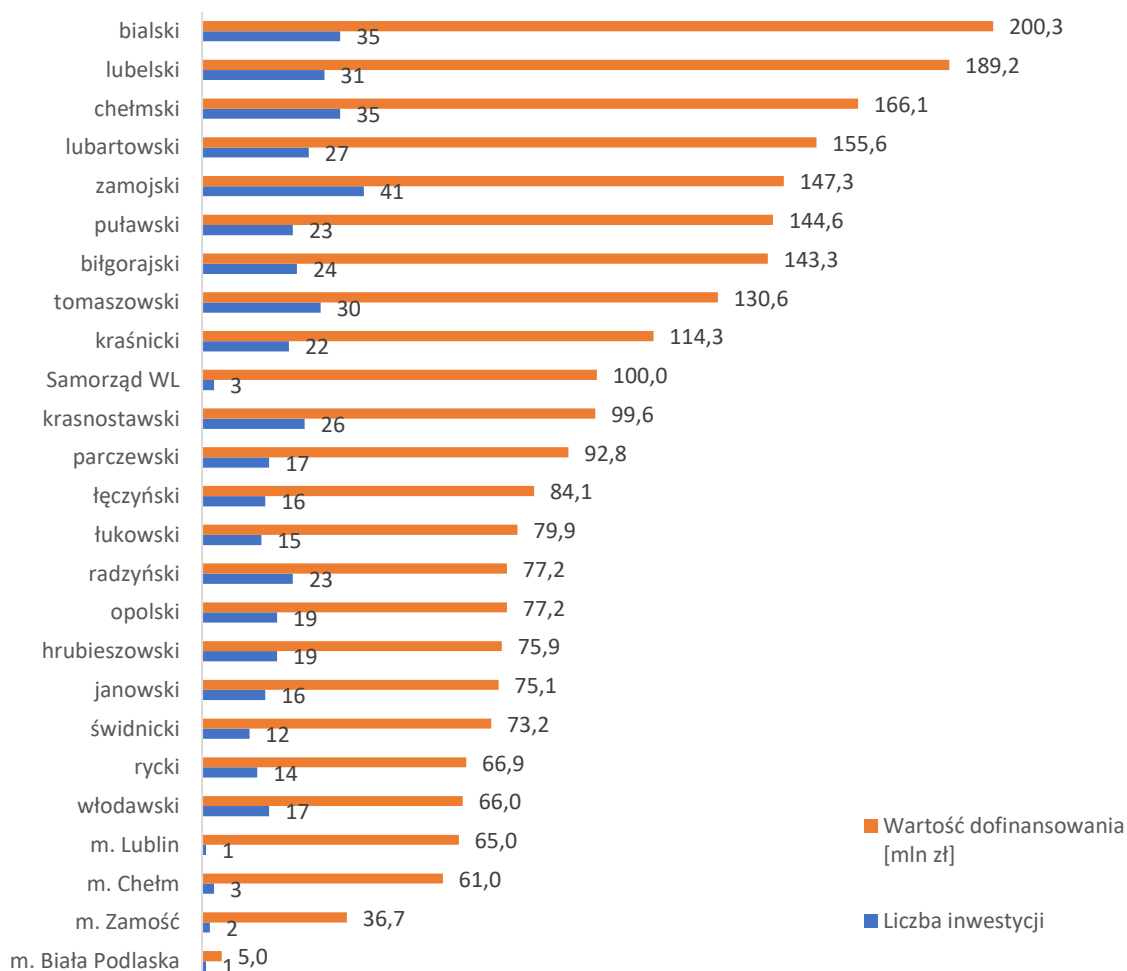
Polska:

- Wsparcie uzyskało **98% samorządów**
- **4989** projektów
- Wartość dofinansowania **30 mld zł**

Lubelskie:

- Wsparcie uzyskały **462** projekty
- Wartość dofinansowania **2,53 mld zł**.

Wykres 71 Wartość otrzymanego dofinansowania oraz liczba projektów z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach II edycji naboru.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Projekty, które otrzymały **największe dofinansowanie** w ramach II edycji naboru wniosków w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w 2022 r.:

Wnioskodawca	Nazwa projektu	Kwota dofinansowania
Województwo Lubelskie	Przeciwdziałanie skutkom społeczno- gospodarczym Covid-19 przez rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 833 od km 12+980 do m. Kraśnik (km ok. 18+970)	65 mln zł
Miasto Lublin	Budowa przedłużenia ul. Lubelskiego Lipca'80 w Lublinie – odcinek DW 835	65 mln zł
Miasto Chełm	Rewitalizacja i termomodernizacja budynków użyteczności publicznej przeznaczonych na cele kulturalne i oświatowe	41,8 mln zł

Samorząd Województwa Lubelskiego w ramach **II edycji naboru** otrzymał dofinansowanie na **3 inwestycje** na łączną kwotę **100 mln zł**. Są to następujące przedsięwzięcia:

- Przebudowa pomieszczeń na potrzeby Szkoły Policealnej – Medycznego Studium

Zawodowego im. Danuty Siedzikówny ps. „Inka” w Białej Podlaskiej - 5 mln zł (wartość projektu **7,6 mln zł**),

- Przeciwdziałanie skutkom społeczno- gospodarczym Covid-19 przez rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 833 - 65 mln zł (wartość projektu **68,4 mln zł**),
- Budowa Regionalnego Centrum Pulmonologii – Etap I - **30 mln zł** (wartość projektu 35,3 mln zł).

III edycja naboru wniosków o dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych została zakończona 11 marca 2022 r.

W tej edycji naboru wniosków o bezzwrotne dofinansowanie realizowanych inwestycji mogły ubiegać się gminy, powiaty, związki międzygminne i związki powiatowo-gminne, na obszarze których funkcjonowały **zlikwidowane państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej**. Gminy tzw. „popegeerowskie” mogły ubiegać się o dofinansowanie inwestycji z **36 obszarów**.

W III naborze jednostki samorządu terytorialnego mogły złożyć maksymalnie dwa wnioski o dofinansowanie, w tym **po jednym wniosku**, którego wartość dofinansowania nie mogła przekroczyć 2 mln zł i 5 mln zł.

Natomiast **pozostali wnioskodawcy** (powiaty, związki międzygminne i związki powiatowo-gminne) mogli złożyć także maksymalnie dwa wnioski o dofinansowanie, w tym po jednym wniosku którego wartość dofinansowania nie mogła przekroczyć: 2 mln zł i 8 mln zł.

W ramach III edycji naboru jednostki samorządu terytorialnego województwa lubelskiego otrzymały dofinansowanie do **146 inwestycji** na kwotę prawie **260 mln zł**.

III EDYCJA (PGR)

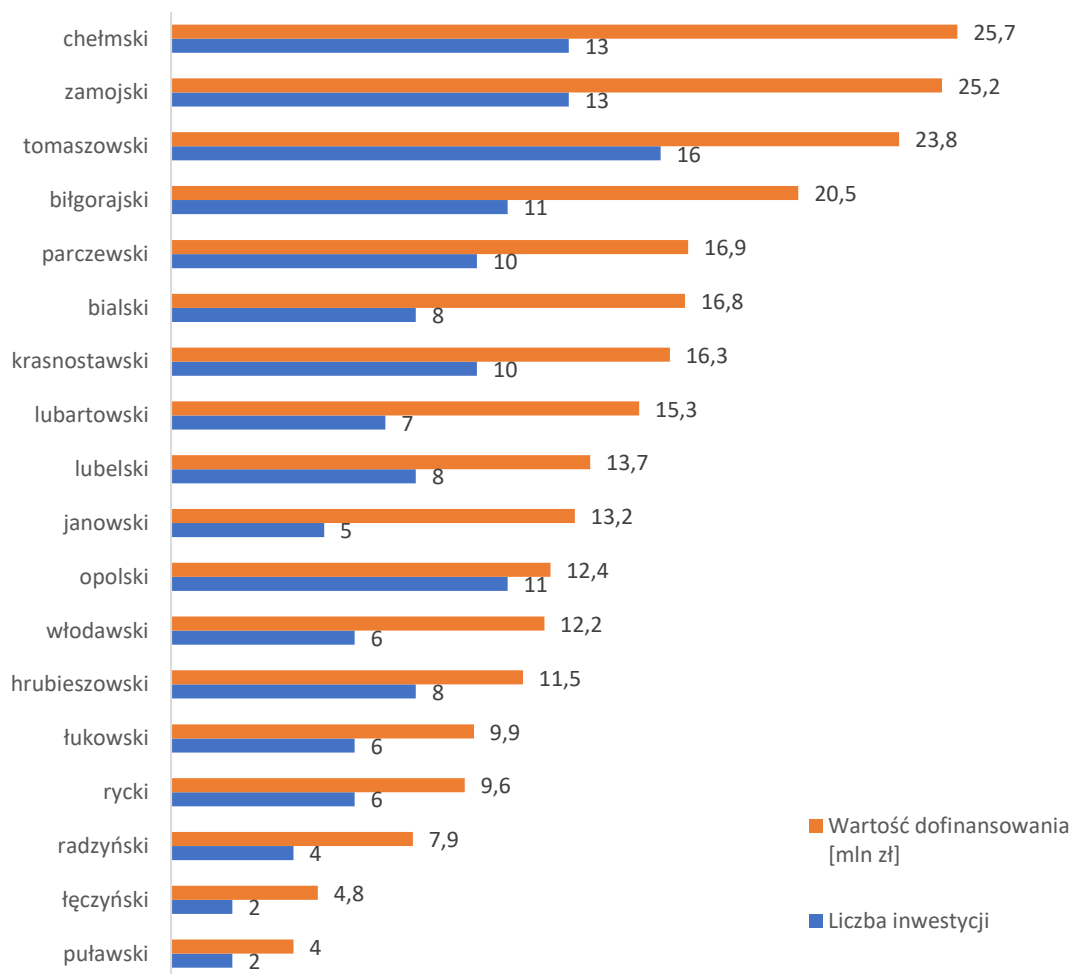
Polska:

- Wsparcie uzyskało **1572 samorządów**
- **1885** projektów
- Wartość dofinansowania ponad **4 mld zł**

Lubelskie:

- Wsparcie uzyskało **146 projektów**
- Wsparcie uzyskało **115 samorządów**
- Wartość dofinansowania **260 mln zł**

Wykres 72 Wartość otrzymanego dofinansowania oraz liczba projektów z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach III edycji naboru wg powiatów.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Projekty, które otrzymały **największe dofinansowanie** w ramach III edycji naboru wniosków w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w 2022 r.:

Wnioskodawca	Nazwa projektu	Kwota dofinansowania
Powiat Biłgorajski	Przebudowa i rozbudowa budynku dawnej szkoły w Osuchach na potrzeby utworzenia Oddziału Muzeum Ziemi Biłgorajskiej w Osuchach	8 mln zł.
Powiat Janowski	Modernizacja budynku I Liceum Ogólnokształcącego im. Bohaterów Porytowego Wzgórza w Janowie Lubelskim	4,2 mln zł.
Gmina Miejska Włodawa	Budowa kładki pieszo-rowerowej na rzece Włodawce wraz z infrastrukturą towarzyszącą	3,6 mln zł.
Gmina Miejska Włodawa	Budowa kładki pieszo-rowerowej na rzece Włodawce wraz z infrastrukturą towarzyszącą	3,6 mln zł.

IV edycja naboru wniosków o dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych (Edycja czwarta – Polskie Uzdrowiska) trwała od 18 lutego do 11 marca 2022 r. W tej edycji naboru wniosków o bezzwrotne dofinansowanie realizowanych inwestycji mogły ubiegać się **gminy uzdrowiskowe i posiadające status obszaru ochrony uzdrowiskowej**.

Gminy uzdrowiskowe oraz gminy posiadające status obszaru ochrony uzdrowiskowej mogły ubiegać się o dofinansowanie inwestycji z **37 obszarów** zgłaszając maksymalnie po dwa wnioski o dofinansowanie, w tym po jednym wniosku którego wartość dofinansowania nie mogła przekroczyć:

- 2 mln zł
- 5 mln zł

W ramach IV edycji naboru jednostki samorządu terytorialnego województwa lubelskiego otrzymały dofinansowanie do **2 inwestycji** na kwotę prawie **10 mln zł**:

Wnioskodawca	Nazwa projektu	Kwota dofinansowania
Gmina Nałęczów	Budowa bazy zakładu gospodarki komunalnej w Nałęczowie wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz doposażenie.	ok. 5 mln zł
Gmina Krasnobród	Uzbrojenie terenów uzdrowiskowych strefy A i B w Krasnobrodzie	5 mln zł

V edycja naboru wniosków o dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych „Rozwój stref przemysłowych” rozpoczęła się 21 czerwca i trwała do 26 lipca 2022 r.

Wnioski w tej edycji mogły dotyczyć inwestycji, których celem jest przeciwdziałanie negatywnym skutkom COVID-19 poprzez stworzenie lub poprawę warunków obsługi i rozwoju:

- istniejących spójnych funkcjonalnie **terenów inwestycyjnych** o powierzchni co najmniej 80 ha, oznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako teren produkcji, z których przynajmniej 50 proc. powierzchni terenu było w dniu ogłoszenia naboru zagospodarowane infrastrukturą przemysłową,
- planowanych spójnych funkcjonalnie terenów inwestycyjnych o powierzchni co najmniej 60 ha, które przynajmniej w 50 proc. stanowią własność, dających możliwość ulokowania

IV EDYCJA (UZDROWISKA)

Polska:

- Wsparcie uzyskało **49 samorządów**
- **54** projekty
- Wartość dofinansowania **240,9 mln zł**

Lubelskie:

- Wsparcie uzyskały **2** projekty zlokalizowane w 2 gminach
- Wartość dofinansowania **10 mln zł**

V EDYCJA

(STREFY PRZEMYSŁOWE)

Polska:

- Wsparcie uzyskało **47 samorządów**
- **52** projekty
- Wartość dofinansowania **5 mld zł**

Lubelskie:

- Wsparcie uzyskały **2** projekty zlokalizowane w 2 gminach
- Wartość dofinansowania **293,8 mln zł**

i uruchomienia produkcji przemysłowej i mogących być przeznaczone na takie cele wg studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,

- **międzynarodowych terminali intermodalnych** o strategicznym znaczeniu gospodarczym, funkcjonujących w ramach sieci kompleksowej i bazowej TEN-T obejmującej linie kolejowe, porty i terminale kolejowo-drogowe.

W czasie V naboru każda JST czy związek JST mógł złożyć maksymalnie po dwa wnioski o dofinansowanie, w tym po jednym wniosku którego wartość dofinansowania nie mogła przekroczyć:

- 100 mln zł,
- 250 mln zł.

W ramach V edycji naboru jednostki samorządu terytorialnego województwa lubelskiego otrzymały dofinansowanie do **2 inwestycji** na kwotę niespełna **293,8 mln zł**:

Wnioskodawca	Nazwa projektu	Kwota dofinansowania
Miasto Chełm	Budowa oraz modernizacja infrastruktury umożliwiającej stworzenie warunków obsługi i rozwoju terminala intermodalnego w Mieście Chełm	196 mln zł
Powiat Bielski	Budowa i rozbudowa drogi łączącej europejski szlak drogowy E-30 z Portem Małaszewicze i linią kolejową E-20	97,8 mln zł

Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. W ramach **wszystkich, pięciu edycji** naborów do Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych do samorządów z terenu województwa lubelskiego trafiło wsparcie na łączną kwotę ok. **5 mld zł**, a realizacja zadań obejmuje **984 inwestycje**.

Ryc. 11 Wartość otrzymanego dofinansowania oraz liczba projektów z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach I-V edycji naboru w województwie lubelskim.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL, Lublin 2023 r.

Wsparcie dla instytucji publicznych i samorządów pozwala realizować plany inwestycyjne bez zwiększania zadłużenia samorządów. Wsparcie inwestycyjne stanowi też impuls rozwojowy dla całego regionu i kraju, który wpływa na łagodzenie skutków spowolnienia gospodarczego wywołanego przez pandemię.

8. Pomoc udzielona Ukrainie

Od momentu wybuchu wojny w dniu 24.02.2022 r. polskie granice zostały otwarte dla obywateli Ukrainy szukających schronienia przed agresją Rosji. Społeczeństwo, instytucje rządowe i pozarządowe oraz inne podmioty w pierwszej fazie spontanicznie przystąpiły do udzielania wsparcia uchodźcom masowo przybywającym na terytorium Polski, a także mieszkańcom przebywającym na terenie Ukrainy w obszarach objętych działaniami zbrojnymi.

W celu dokonania bilansu udzielonej pomocy oraz identyfikacji problemów wynikających ze skutków wojny w regionie, w Departamencie Strategii i Rozwoju UMWL w 2022 r. opracowano dwa Raporty o pomocy udzielonej Ukrainie przez województwo lubelskie¹²⁴. W celu dokonania pogłębionej oceny udzielonej pomocy w październiku 2022 r. przeprowadzono badanie ankietowe we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego, tj. w 213 gminach i 20 powiatach, które umożliwiło oszacowanie wielkości przekazanej pomocy finansowej oraz rzeczowej, a także w zakresie udzielenia zakwaterowania, edukacji, wsparcia zatrudnienia oraz innych podejmowanych działań na terenie całego województwa lubelskiego¹²⁵.

Problematyka związana ze skutkami kryzysu wywołanego wojną w Ukrainie była również przedmiotem obrad podczas I posiedzenia Konwentu Marszałków Rzeczypospolitej Polskiej pod przewodnictwem Marszałka Województwa Lubelskiego we wrześniu 2022 r. Konwent Marszałków Województw RP wyraził sprzeciw wobec agresji Federacji Rosyjskiej w Ukrainie.

Migracja uchodźców z Ukrainy

Atak Rosji na Ukrainę spowodował największą po II wojnie światowej migrację uchodźców w Europie. W 2022 r. polską granicę państwową przekroczyło 8,7 mln uchodźców z Ukrainy, z tego znaczna część z nich – 3,7 mln osób przez przejścia na terenie województwa lubelskiego.

W tym samym czasie z Polski wyjechało prawie 6,8 mln obywateli Ukrainy, w tym przez przejścia

3,7 mln uchodźców przekroczyło granicę przez przejścia w regionie

68,5 tys. wniosków o nadanie statusu cudzoziemca UKR

64,1% kobiet wśród uchodźców

3,6 tys. nowych spółek z kapitałem ukraińskim w Polsce

¹²⁴ <https://www.lubelskie.pl/aktualnosci/druga-edycja-raportu-o-pomocy-udzielonej-ukrainie/>

¹²⁵ <https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.ii.pdf>

graniczne w **województwie lubelskim** odprawiono ponad **2,9 mln** uchodźców powracających do swojego kraju.

Fot. 53 Uchodźcy z Ukrainy na przejściu granicznym w Dorohusku

Źródło: <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/pierwsze-autokary-ppsp-przewiozly-uchodzcow-z-granicy-do-punktow-tymczasowego-przebywania,355530.html>

Uwzględniając oba kierunki ruchu granicznego łącznie od wybuchu wojny w Ukrainie na przejściach granicznych w województwie lubelskim odprawiono prawie **6,6 mln** obywateli Ukrainy ¹²⁶.

Uchodźcy docierali do Polski za pomocą różnych środków transportu, a także pieszo. Na przejściach granicznych z województwem lubelskim odprawiono łącznie prawie **1,4 mln pojazdów**, w tym 58,3 tys. autobusów, 891,3 tys. samochodów osobowych oraz 502,3 tys. samochodów ciężarowych. Najwięcej **pojazdów** przekroczyło granicę państwową na przejściu **Hrebenne – Rawa Ruska** – ok. **503,5 tys.** pojazdów. Prawie **1,4 tys. pociągów osobowych** odprawiono na przejściu kolejowym **Dorohusk – Jagodzin**, natomiast **pociągi towarowe** przekraczały granicę w większości przez przejście **Hrubieszów – Włodzimierz Wołyński - 5,2 tys.** ¹²⁷. Część uchodźców potraktowała Polskę jako kraj tranzytowy w drodze do innych państw UE, natomiast znaczna część pozostała na terytorium naszego kraju. Na koniec 2022 r. zarejestrowano w Polsce ponad **1,51 mln wniosków o nadanie statusu UKR**¹²⁸ w związku z konfliktem na Ukrainie, w tym **68,5 tys. w województwie lubelskim.**¹²⁹

Wśród uchodźców z Ukrainy przybywających na teren Polski **przeważały kobiety**, których udział w ogólnej liczbie stanowi prawie 66%. W **województwie lubelskim** wskaźnik ten jest jednym z najniższych w Polsce i wynosi **64,1%**. Pod względem kryterium wieku, przeważają **kobiety w wieku 18-65 lat**, stanowiące **47,1%** uchodźców. Natomiast **osoby niepełnoletnie** stanowią **39,6%** z podobnym rozkładem w odniesieniu do kobiet i mężczyzn.

Wykres 73 Struktura demograficzna uchodźców z Ukrainy w Polsce, którzy złożyli wniosek o nadanie

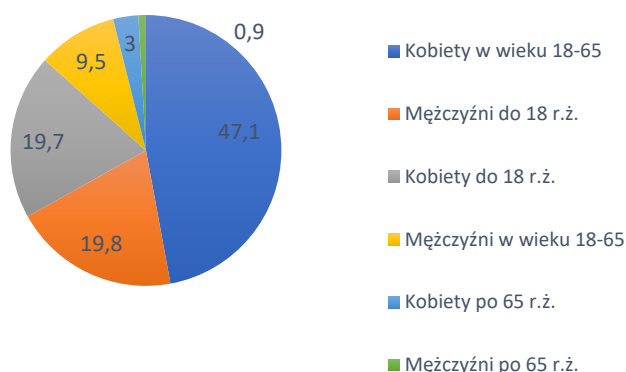
¹²⁶ Dane Komendy Głównej Straży Granicznej z okresu 01.02.2022 – 31.12.2022 r.

¹²⁷ Dane Komendy Głównej Straży Granicznej z okresu 24.02.2022 – 31.12.2022 r.

¹²⁸ Status UKR jest nadawany na mocy ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa podczas nadawania numeru PESEL.

¹²⁹ Dane KPRM, 2023 r.

statusu UKR. Stan na 31.12.2022 r.

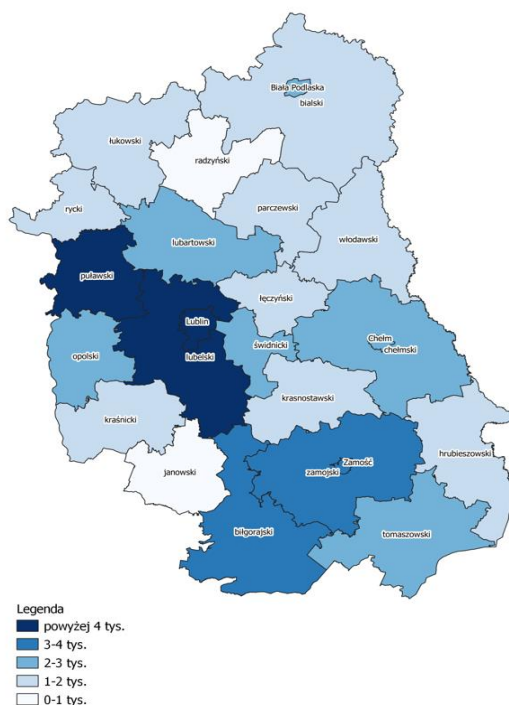

Źródło: Opr. własne DSiR UMWL na podst. danych KPRM, 2023 r.

Najmniej liczna grupa to mężczyźni po 65 roku życia, która stanowi 0,9% wszystkich składających wnioski o nadanie statusu cudzoziemca UKR (Wykres 71). Na podstawie złożonych wniosków o nadanie statusu UKR stwierdzono, że najwięcej uchodźców przebywało w województwie mazowieckim (322,9 tys.) i dolnośląskim (161,1 tys.), a najmniej w województwach: podlaskim (22,6 tys.) oraz świętokrzyskim (28,4 tys.).

W obrębie każdego województwa najwięcej uchodźców migrowało do stolic poszczególnych regionów. Szacuje się, że w **Lublinie** przebywa prawie **24% uchodźców z Ukrainy** znajdujących się w województwie lubelskim, tj. ok. **8,5 tys. osób**¹³⁰.

Mapa 43 Zarejestrowane wnioski o nadanie statusu cudzoziemca UKR w 2022 r. wg powiatów.

Źródło: Opr. własne DSiR UMWL na podst. danych KPRM, 2023.

¹³⁰ Dane Urzędu Statystycznego w Rzeszowie, 2023 r.

W oparciu o dane dotyczące realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego zadań w zakresie udzielania świadczeń pieniężnych z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oszacowano przestrzenne **rozmieszczenie uchodźców** w województwie lubelskim. **Najwięcej** uchodźców przebywało w **Lublinie** oraz w **powiatach: lubelskim i puławskim**. Natomiast **najmniej** uchodźców zamieszkiwało w powiatach: **janowskim i radzyńskim** (Mapa 45). Województwo lubelskie podobnie jak cała Polska odczuwa skutki wojny również w sferze przedsiębiorczości. Nastąpił wzmożony proces **przenoszenia działalności gospodarczej** do Polski lub **zakładanie nowych firm** przez obywateli Ukrainy.

Ocenia się, że w 2022 r. w Polsce powstało blisko **4 tys. podmiotów z kapitałem ukraińskim**, co stanowi 45% wszystkich nowo zarejestrowanych spółek zagranicznych. Biorąc pod uwagę siedzibę firmy, większość spółek z kapitałem ukraińskim zarejestrowano w województwie mazowieckim (41,4%) oraz w województwach: dolnośląskim (10,2%) i małopolskim (9,7%). **Województwo lubelskie** zajmuje **6 pozycję w Polsce (5,4%)** pod względem liczby zarejestrowanych spółek z kapitałem ukraińskim. Jednak faktyczny zakres działalności tych przedsiębiorstw obejmuje nie tylko jedno województwo. Pod względem rodzaju prowadzonej działalności w Polsce dominują spółki z branży **handlowej (22%)** oraz **budowlanej (19%)**.

Obywatele Ukrainy pozostający na terytorium Polski często zakładali jednoosobową działalność gospodarczą. Od stycznia do września 2022 r. powstało w Polsce **10,2 tys. ukraińskich jednoosobowych działalności gospodarczych**, co spowodowało, że wśród zagranicznych jednoosobowych działalności gospodarczych zarejestrowanych w 2022 r., ponad połowa z nich (54 %) ma właściciela z obywatelstwem ukraińskim. Większość nowych firm wpisanych do CEIDG zakładanych przez obywateli Ukrainy zlokalizowana była w województwie **mazowieckim (24 %)**, a także w województwach: dolnośląskim (16 %), małopolskim (14 %) i pomorskim (11 %). **Województwo lubelskie** pod względem liczby założonych jednoosobowych działalności gospodarczych zajmuje **10 pozycję** w Polsce z udziałem **2,5%**. Ze względu na charakter prowadzonej działalności dominowały firmy branży **budowlanej (24%), informacji i komunikacji (16%)** oraz **pozostałej działalności usługowej (14%)**¹³¹.

---

¹³¹ Dębkowska i in., (2022), Ukraińskie firmy w Polsce po wybuchu wojny w 2022 r., Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Wsparcie udzielone Ukrainie

Zgodnie z decyzją **Marszałka Województwa Lubelskiego** 8 marca 2022 r. w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego został powołany **Zespół ds. pomocy Ukrainie**. Głównym celem zespołu była **koordynacja całości organizacji spraw związanych z pomocą dla Ukrainy**.

Sejmik Województwa Lubelskiego podjął 8 uchwał w sprawie **udzielenia pomocy** społecznościom lokalnym i regionalnym Ukrainy, w tym jedną dotyczącą utworzenia i prowadzenia miejsc zakwaterowania dla obywateli Ukrainy.

Wsparcie finansowe

Agresja Rosji na Ukrainę oraz napływ dużej liczby uchodźców potrzebujących wsparcia spowodował konieczność wygenerowania znaczącej wielkości **funduszy na pomoc** dla osób przebywających na **terytorium objętym działaniami wojennymi**, jak również uchodźcom przebywającym na **terenie Polski**.

Na koniec 2022 r. **łącznie środki pochodzące z terenu województwa lubelskiego** przeznaczone i zagwarantowane na różne **formy pomocy Ukrainie** wyniosły ponad **570,9 mln zł**, w tym **31,7 mln zł** stanowią środki przeznaczone i zagwarantowane na pomoc przez Samorząd Województwa Lubelskiego, w tym:

- z budżetu Samorządu Województwa, budżetu państwa i środków UE – **13,05 mln zł**,
- zagwarantowane w ramach projektów i zadań finansowanych z RPO WL – **12,6 mln zł**,
- zagwarantowane ze środków PFRON – **400 tys. zł**,
- przekazane z Funduszu Pracy – **5,24 mln zł**,
- przekazane z funduszu PO WER – **386 tys. zł**,

Środki w wysokości **13,05 mln zł** rozdysponowane przez **Samorząd Województwa Lubelskiego**, pochodzące z budżetu WL, z budżetu państwa oraz z Unii Europejskiej, przeznaczone na następujące cele:

- dotacje na utworzenie i prowadzenie punktów medycznych oraz zapewnienie transportu dla punktów recepcyjnych – **5,86 mln zł**,
- dotacje dla gmin na pomoc świadczoną uchodźcom – **950 tys. zł**,
- pomoc rzeczowa na terenie Ukrainy, w tym: odzież, żywność, artykuły medyczne, sprzęt (drony, agregaty prądotwórcze, piły, Kuchenki, latarki, lunety, gaśnice, telefony komórkowe) – **3,93 mln zł**,

Lubelskie
Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego

570,9 mln zł – wsparcia finansowego z różnych źródeł na terenie województwa lubelskiego

31,7 mln zł – środki przekazane i zagwarantowane przez Samorząd WL

622,3 mln zł (131 mln EUR) – środki zagwarantowane w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027 na finansowanie projektów, w których mogą uczestniczyć migranci z Ukrainy

- pomoc dla uchodźców z Ukrainy: artykuły spożywcze, koce, termosy, udostępnienie toalet, wynajem ogrzewaczy gazowych, butle do ogrzewaczy, przewóz osób – **368 tys. zł**,
- wydatki na zakwaterowanie uchodźców z Ukrainy (wyposażenie, żywność, media, środki czystości) w 4 punktach zakwaterowania – **872 tys. zł**,
- dotacje dla organizacji pozarządowych na działania pomocowe dla uchodźców z Ukrainy – **837 tys. zł**,
- dotacje na organizację wypoczynku dla dzieci i młodzieży z Ukrainy – **232 tys. zł**.

W kwietniu 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego zaakceptował Koncepcję wsparcia dla osób uciekających do Polski z terenu Ukrainy w związku z atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (środki Europejskiego Funduszu Społecznego). Środki zagwarantowane w ramach projektów finansowanych z **RPO WL**, w łącznej kwocie **12,6 mln zł** zostały przewidziane w ramach 3 działań:

- Działanie 11.2 Lubelskie pomaga Ukrainie. **Usługi społeczne i zdrowotne** – wartość projektu wynosi **4,7 mln zł**;
- Działanie 12.3 Lubelskie pomaga Ukrainie. **Nauka języka polskiego** – wartość projektu wynosi **2,9 mln zł**;
- Działanie 13.2 Infrastruktura usług społecznych. **Utworzenie tymczasowego miejsca pobytu w Zamościu przy ul. Zagłoby 8** – wartość projektu wynosi **5 mln zł**.

Ponadto obywatele Ukrainy mogli korzystać ze wsparcia w ramach Działania 9.2 **Aktywizacja zawodowa** (projekty Powiatowych Urzędów Pracy), a także uczestniczyć w innych projektach finansowanych z RPO WL na podobnych zasadach jak obywatele polscy.

Wsparcie dla uchodźców zostało uwzględnione w **Programie Współpracy Transgranicznej Polska – (Białoruś) – Ukraina 2014-2020 r.**, który swoim zasięgiem obejmuje zachodnie obwody Ukrainy oraz wschodnie regiony Polski będące częścią Unii Europejskiej. Biorąc pod uwagę znaczenie wyzwań migracyjnych na pograniczu polsko - ukraińskim, a także wspieranie gospodarki i odbudowy gospodarczej Ukrainy, w Programie wybrano dodatkowe projekty w ramach bezpośredniej, pozakonkursowej procedury grantowej. Do każdego z czterech polskich regionów objętych Programem, skierowane zostaną środki finansowe UE w kwocie 0,5 mln EUR, tj. **2,4 mln zł¹³²** przeznaczone na wsparcie migrantów ukraińskich. Województwo Lubelskie w ramach dedykowanego wsparcia dokona zakupu i przekazania niezbędnego sprzętu, w tym 4 karetek, agregaty prądotwórcze oraz produkty medyczne do obwodów: **wołyńskiego, lwowskiego, rówieńskiego oraz zakarpackiego**.

W ramach **Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027** wsparcie dla uchodźców zostało zaproponowane także dla nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027. Łączna alokacja UE na działania, z których mogą korzystać cudzoziemcy, w tym

¹³² Kwota przeliczona wg średniego kursu euro NBP w dniu 20.02.2023 r. – 1euro=4,75 PLN

migranci z Ukrainy w wynosi 131 mln EUR, tj. **622,3 mln zł**¹³³. **Samorząd Województwa Lubelskiego** może sfinansować ze środków programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 realizację **Centrum Integracji dla obywateli państw trzecich**, w tym migrantów w województwie lubelskim z siedzibą główną w Lublinie oraz filiami w Chełmie, Zamościu i Białej Podlaskiej. Szacowana wartość realizacji inwestycji wynosi ok. 3 mln EUR (14,2 mln zł). Utworzenie Centrum Integracji umożliwi prowadzenie aktywnych działań w kierunku integracji migrantów przebywających na terenie województwa lubelskiego ze społecznością lokalną.

Istotny i solidarnościowy zakres finansowania pomocy humanitarnej adresowanej do obywateli Ukrainy pochodził z akcji charytatywnych i różnego zbiórek funduszy na ten cel.

W taki sposób Samorząd

Województwa Lubelskiego pozyskał od darczyńców ponad **3 mln zł**, w tym od regionów partnerskich, tj.: prowincji Gelderland (Holandia), prowincji Henan (ChRL), stanu Nevada (USA), regionu Grand Est (Francja), regionu Styria (Austria) łącznie 2 mln zł oraz 1 mln zł z wpłat na konto dedykowane pomocy humanitarnej dla Ukrainy.

Bezpośrednia obsługa uchodźców

Obywatele Ukrainy przekraczający granicę polską uzyskiwali bezpośrednią pomoc świadczoną przez m.in. organy administracji rządowej i samorządowej, służby mundurowe, organizacje pozarządowe oraz wolontariuszy w zakresie:

- transportu do punktów recepcyjnych, a następnie miejsc docelowych,
- obsługi punktów recepcyjnych i informacyjnych,
- dystrybucji pomocy humanitarnej, w tym żywności.

Uchodźcy przybywający na teren województwa lubelskiego korzystali z 4 drogowych przejść granicznych z Ukrainą, tj.:

- Dołhobyczów – Uhrynów,
- Dorohusk – Jagodzin,
- Hrebenne – Rawa Ruska,
- Zosin – Ustiług.

oraz 2 przejść kolejowych:

- Hrubieszów – Włodzimierz Wołyński
- Dorohusk – Jagodzin.

11 punktów recepcyjnych
12 punktów informacyjnych
686 tys. uchodźców
przewiezionych z granicy

¹³³ Kwota przeliczona wg średniego kursu euro NBP w dniu 20.02.2023 r. – 1euro=4,75 PLN

Fot. 54 Punkt recepcyjny w Hrubieszowie

Zródło: <https://lubiehrubie.pl/wiadomosci/hrubieszow-rok-pomocy-uchodzcom-z-ukrainy-slychac-glosy-zmeczania/>

Część uchodźców przekraczających polską granicę potrzebowała pomocy w zakresie **transportu do lub z punktów recepcyjnych**, a następnie **do miejsca zakwaterowania**. W organizację transportu obywateli Ukrainy włączyły się m.in. administracja rządowa i samorządowa, Państwowa Straż Pożarna, służby mundurowe, Polskie Koleje Państwowe i kolejni przewoźnicy regionalni, przewoźnicy autobusowi, przedsiębiorcy, a także osoby prywatne. Szacuje się, że łącznie przewieziono z granicy polsko – ukraińskiej ok. **686 tys. obywateli Ukrainy**.

Kluczowe znaczenie dla sprawności bieżącej obsługi uchodźców przybywających z Ukrainy miały **punkty recepcyjne**, w których udzielano niezbędnych informacji na temat pobytu w Polsce, w tym dotyczących tymczasowego zakwaterowania, posiłku oraz pomocy medycznej i psychologicznej. Na terenie województwa lubelskiego uruchomiono **11 punktów recepcyjnych** zlokalizowanych w: **Hrubieszowie (2 punkty), Tomaszowie Lubelskim, Lublinie, Dorohusku, Dołhobyczowie, Horodle, Lubyczy Królewskiej, Chełmie, Mirczu i Zamościu**.

Ponadto zorganizowano **12 całodobowych punktów informacyjnych** zlokalizowanych na **dworcach kolejowych i autobusowych** w Lublinie, Chełmie i Hrubieszowie oraz po dwa punkty **na przejściach granicznych** w Dorohusku, Hrebennie, Dołhobyczowie i Zosinie.

Zakwaterowanie uchodźców

W województwie lubelskim z zakwaterowania korzystali zarówno uchodźcy szukający docelowego schronienia w Polsce, jak również przejeżdżający przez kraj tranzytem. Łącznie z **noclegów** skorzystało ponad **171 tys. obywateli Ukrainy**. Osoby te po przekroczeniu granicy znajdowały nocleg, m.in. w:

- specjalnie przystosowanych do tego celu **objektach zbiorowego zakwaterowania**,
- w **turystycznych obiektach** noclegowych,
- w **mieszkaniach i domach** osób prywatnych.

Na potrzeby zbiorowego zakwaterowania uchodźców w województwie uruchomiono **504**

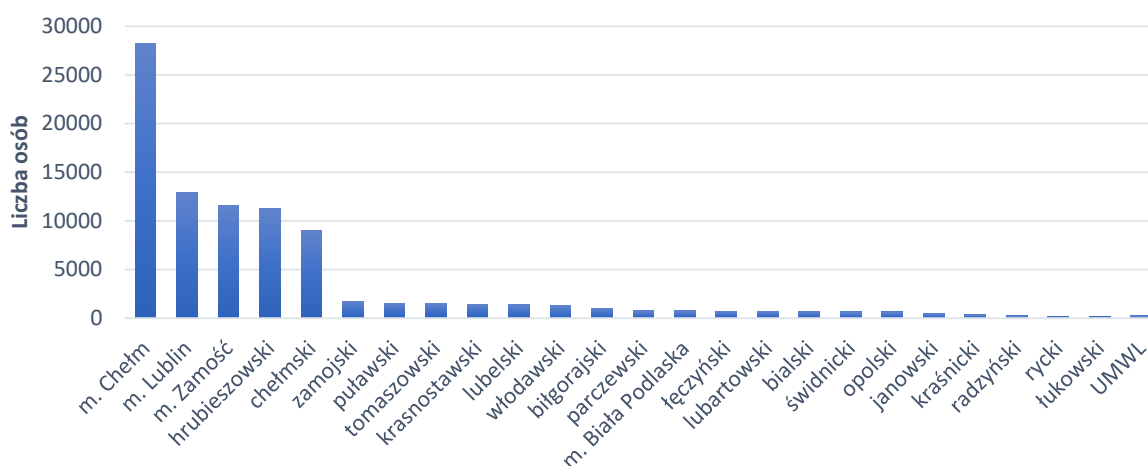
171 tys. uchodźców
zakwaterowanych na terenie WL

504 obiekty zbiorowego
zakwaterowania uchodźców

obiekty, posiadających łącznie ok. **10 tys. miejsc noclegowych**. W 2022 r. ze zbiorowego zakwaterowania w województwie skorzystało prawie **90 tys. uchodźców**, w tym najwięcej w miastach: **Chełm, Lublin, Zamość** oraz w powiecie **hrubieszowskim i chełmskim**. Uchodźcy zamieszkujący w tych miastach i powiatach stanowili 81,4% wszystkich obywateli Ukrainy korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania (Wykres 74).

Samorząd Województwa Lubelskiego udostępnił **4 własne obiekty noclegowe**, dysponujące ok. **202 miejscami**, z których skorzystało 310 uchodźców. Na **wyposażenie i funkcjonowanie** miejsc zakwaterowania przeznaczono ponad **872 tys. zł**.

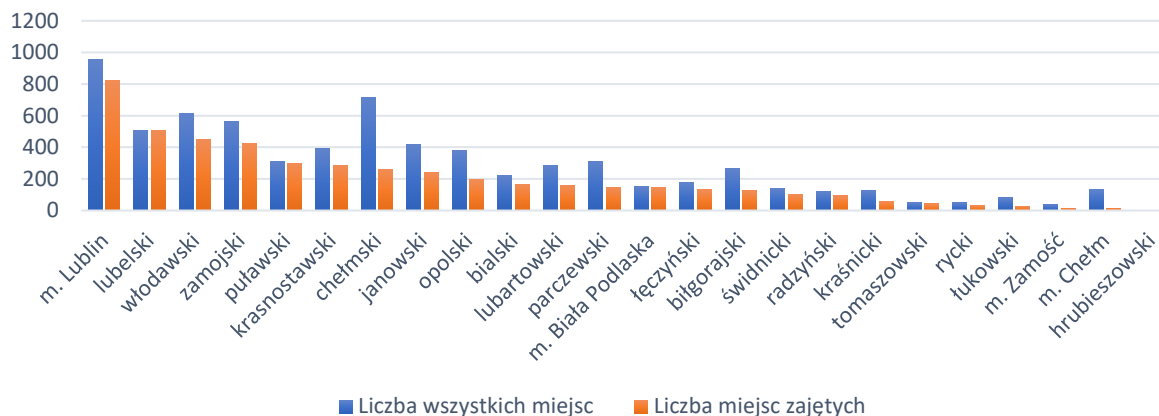
Wykres 74 Uchodźcy korzystający ze zorganizowanego zakwaterowania w województwie lubelskim w 2022 r. wg powiatów.

Źródło: Oprac. własne na podst. danych LUW, 2023 r.

W miarę zmniejszania się liczby migrantów z Ukrainy przebywających na terenie województwa lubelskiego, część obiektów zbiorowego zakwaterowania zakończyła swoją działalność. Na koniec 2022 r. w województwie lubelskim funkcjonowało **237 obiektów zbiorowego** zakwaterowania dysponujących łącznie ponad 7 tys. miejsc noclegowych, z czego zajętych było ok. 4,7 tys. miejsc. Obecnie najwięcej miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania zlokalizowanych jest w Lublinie (956) oraz w powiatach: chełmskim (718) i włodawskim (615). Natomiast najwięcej uchodźców przebywa w obiektach zbiorowego zakwaterowania w Lublinie oraz w powiatach: lubelskim, włodawskim i zamojskim. Stanowią oni prawie 53% wszystkich uchodźców korzystających z tej formy zakwaterowania (Wykres 75).

Wykres 75 Miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania w województwie lubelskim i ich wykorzystanie wg powiatów. Stan na koniec 2022 r.

Źródło: Oprac. własne na podst. danych LUW, 2023 r.

Na potrzeby zakwaterowania uchodźców wykorzystywane były również turystyczne obiekty noclegowe. Z tej formy zakwaterowania skorzystało ok. 33,6 tys. obywateli Ukrainy, którym udzielono łącznie prawie 315 tys. noclegów.

Znaczący udział w udostępnieniu zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy zapewnili **mieszkańcy województwa** lubelskiego przekazując do ich dyspozycji wolne mieszkania oraz przyjmując ich do wspólnego zamieszkania w swoich domach.

Pomoc rzeczowa

Obywatele Ukrainy migrujący przed wojną do Polski, a także przymusowo przesiedleni w obrębie swojego kraju potrzebowali natychmiastowej pomocy rzeczowej, umożliwiającej im funkcjonowanie w nowym miejscu pobytu. W organizację zbiórek niezbędnych artykułów włączyła się administracja rządowa i samorządowa, organizacje pozarządowe, kościelne, fundacje i stowarzyszenia, przedsiębiorcy, przedstawiciele mediów, a przede wszystkim społeczeństwo.

Na terenie województwa lubelskiego zorganizowano dwustopniowy system zbiórki pomocy rzeczowej. Utworzono **Wojewódzki Magazyn Darów** tzw. **hub wojewódzki**, zlokalizowany w Lublinie przy ul. Krochmalnej 13H oraz **15 hubów powiatowych** zlokalizowanych w miejscowościach: Biłgoraj, Janów Lubelski, Krasnostaw, Kraśnik, Lubartów, Lublin, Łęczna, Łuków, Parczew, Puławy, Radzyń Podlaski, Ryki, Świdnik (Struża Kolonia), Tomaszów Lubelski oraz Zamość¹³⁴. Artykuły z magazynów powiatowych były przekazywane do hubu wojewódzkiego, składnicy

Szacowana wielkość pomocy rzeczowej:

3000 t produktów

251 tys. szt. produktów

176 mln zł wartość produktów

3 tys. transportów pomocy rzeczowej

4,6 mln zł środki przeznaczone na pomoc rzeczową przez Samorząd WL

¹³⁴ Dane LUW, 2022 (https://www.lublin.uw.gov.pl/pomoc_humanitarna_na_Ukrainie)

RARS lub bezpośrednio transportowane na granicę lub do Ukrainy. W początkowym okresie wojny gromadzona była głównie: żywność, odzież, środki higieniczne niezbędne uchodźcom przyjeżdżającym do Polski. W kolejnym etapie udzielania pomocy zbierano m.in.: materace, koce, śpiwory, pościel, ręczniki, latarki, agregaty prądotwórcze, artykuły medyczne i leki, wyposażenie AGD (pralki, lodówki, czajniki), artykuły dla dzieci (zabawki, pieluchy, itp.), sprzęt pożarniczy. Szacuje się, że w województwie lubelskim zebrano łącznie ponad:

- **3000 t pomocy humanitarnej,**
- **251 tys. szt. produktów,**
- dary o łącznej wartości ok. **176 mln zł.**

Zorganizowano ok. **3 tys. transportów na granicę lub do Ukrainy** w celu dostarczenia pomocy rzeczowej potrzebującym¹³⁵.

Samorząd Województwa Lubelskiego przeznaczył na pomoc rzeczową dla Ukrainy **4,6 mln zł**, z czego do końca 2022 r. wydano 3,9 mln zł. Ponadto pracownicy UMWL prowadzili zbiórki produktów żywnościowych, środków higienicznych, zabawek, ubrań, karmy dla zwierząt. Zorganizowano łącznie **30 transportów pomocy rzeczowej** obejmującej m.in. artykuły spożywcze, środki chemiczne, koce, śpiwory, łóżka polowe, agregaty prądotwórcze, powerbanki, latarki, pilarki, narzędzia, piecyki gazowe, motopompy, odzież termiczną, leki i artykuły medyczne.

Fot. 55 Załadunek darów dla partnerskich regionów ukraińskich przy głównym gmachu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w 2022 r.

Źródło: fot. archiwum UMWL

Pomoc trafiła do mieszkańców obwodów: **rówieńskiego (Równe), wołyńskiego (Łuck), lwowskiego (Lwów, Truskawiec), żytomierskiego (Żytomierz, Popilnya), zakarpackiego (Użhorod)**, a także do **Kijowa, Krzywego Rogu, Charkowa, Odessy**. Zbiórki żywności, środków pierwszej pomocy, zabawek, ubrań oraz karmy dla zwierząt prowadzone były również przez Lubelskie Centrum Innowacji i Technologii. Zebrane produkty przekazano do **baz wojskowych w Krzemieńcu i Mikołajewie**, dla potrzebujących **dzieci ukraińskich** oraz do **schronisk dla zwierząt**.

¹³⁵ II Raport o pomocy udzielonej Ukrainie na terenie województwa Lubelskiego, UMWL, 2023 r.

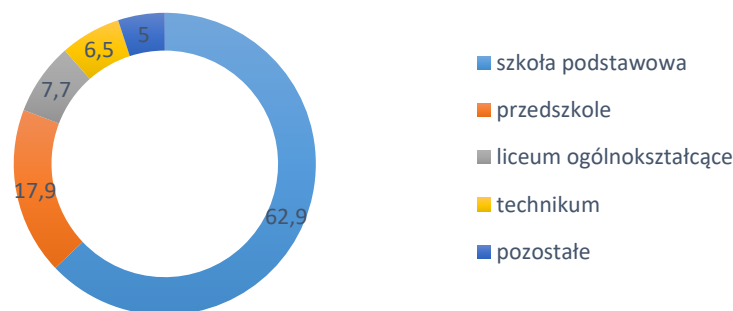
Wsparcie w zakresie edukacji

Uczniowie z Ukrainy przebywający na terenie Polski podjęli edukację w dwóch formach:

- korzystając z **nauczania zdalnego** w szkołach ukraińskich,
- uczęszczając do **polskich placówek oświatowych**.

Na koniec 2022 r. do polskich szkół i przedszkoli uczęszczało 190,6 tys. uczniów z Ukrainy, z czego **6,2 tys.** na terenie **województwa lubelskiego**. Większość uchodźców pobierała edukację w placówkach państwowych, natomiast 730 osób w szkołach i przedszkolach prywatnych zlokalizowanych głównie w Lublinie i Zamościu. Podobnie jak w Polsce, również w regionie największym zainteresowaniem cieszyły się **szkoły podstawowe – 62,9%** uczniów oraz **przedszkola – 17,9%** (Wykres 76).

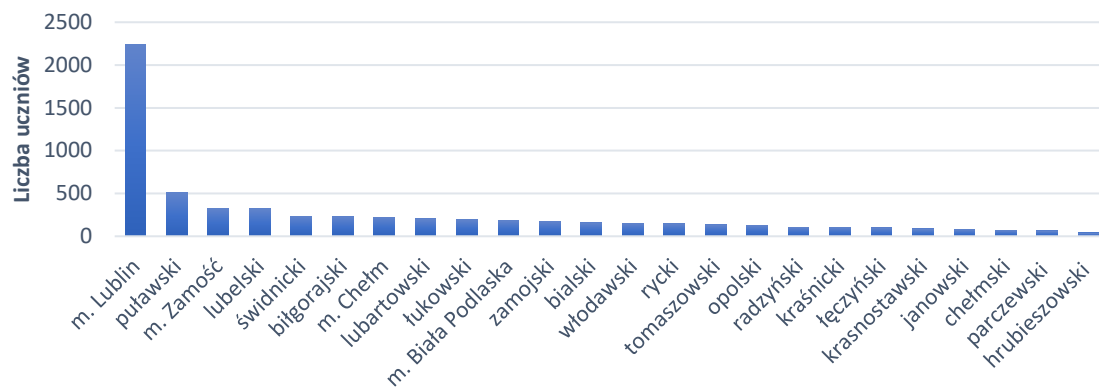
Wykres 76 Uczniowie uchodźcy z Ukrainy w wojew. lubelskim wg typu placówki. Stan na 2.01.2023 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych MEiN, 2023.

Z ogólnej liczby uczniów uchodźców w województwie lubelskim ok. **36%** stanowią osoby w szkołach i przedszkolach zlokalizowanych na terenie **Lublina**. Poza stolicą województwa, **największa** liczba uczniów z Ukrainy pobierała edukację na terenie **powiatu puławskiego - 8,1%**, **miasta Zamość – 5,3%** oraz **powiatu lubelskiego – 5,2%**. **Najmniej uczniów** z Ukrainy zarejestrowano w placówkach oświatowych na terenie powiatu **hrubieszowskiego i parczewskiego**, w których obecnie przebywa stosunkowo mniej uchodźców niż w innych powiatach regionu (Wykres 77).

Wykres 77 Uczniowie uchodźcy z Ukrainy w województwie lubelskim wg powiatów. Stan na 2.01.2023 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR UMWL na podst. danych MEiN, 2023.

W ramach wsparcia edukacyjnego uchodźców, od 1 maja 2022 r. **Departament Kultury, Edukacji i Dziedzictwa Narodowego UMWL** realizuje projekt pozakonkursowy w ramach Działania 12.3 **Lubelskie pomaga Ukrainie – nauka języka polskiego**, którego budżet wynosi 2,9 mln zł. Środki zostaną przeznaczone dla 1800 osób dorosłych na szkolenia językowe.

Wsparcie zatrudnienia

W związku z wojną w Ukrainie, **Wojewódzki Urząd Pracy**, przy współpracy z **powiatowymi urzędami pracy** podjął szereg działań mających na celu aktywizację zawodową i społeczną przybyłych do Polski obywateli Ukrainy m.in.:

- utworzono **Punkty Informacyjne** oferujące wszelką pomoc w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia oraz uzyskaniu pomocy świadczonej przez różne instytucje;
- zorganizowano **akcje informacyjne**, m.in. **Polsko – Ukraiński Dzień Informacyjny** w Lublinie, **Dzień Otwarty dla obywateli Ukrainy** w Biłgoraju, program „Zapytaj o pracę”;
- oferowano bezpłatną **pomoc w znalezieniu pracy** obejmującą m.in. usługi pośrednictwa pracy oraz poradnictwa zawodowego, w tym opracowanie Indywidualnego Planu Działania.

23,7 tys. uchodźców podjęło pracę na terenie województwa lubelskiego

5,7 mln zł - środki przeznaczone przez WUP na wsparcie zatrudnienia uchodźców

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, w 2022 r. na **wsparcie zatrudnienia uchodźców z Ukrainy** przeznaczono łącznie prawie **5,7 mln zł**, w tym 5,24 mln z Funduszu Pracy, 346 tys. zł z programu PO WER oraz ponad 100 tys. z RPO WL 2014-2020.

Uchodźcy wojenni mają również możliwość zarejestrowania się w urzędach pracy jako osoby bezrobotne i są obejmowani usługami oraz instrumentami rynku pracy na takich samych zasadach jak obywatele Polski. W 2022 r. w **miejskich i powiatowych urzędach pracy** zarejestrowało się łącznie **2364 uchodźców z Ukrainy**, z czego **zatrudnienie podjęło 894**

osoby. Część obywateli Ukrainy znalazła zatrudnienie przy **pracach sezonowych**, na które wydano łącznie **3015 zezwoleń**. Ponadto do urzędów pracy złożono prawie **19,8 tys. powiadomień o powierzeniu wykonywania pracy obywatelowi Ukrainy**. Uchodźcy z Ukrainy byli również zatrudniani do robót publicznych, a także brali udział w stażach i szkoleniach. Łącznie z takich form wsparcia zatrudnienia skorzystało 705 osób.

Pomoc medyczna

Na terenie województwa lubelskiego w **9 placówkach medycznych**, dla których **organem tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego**, w 2022 r. hospitalizowanych było łącznie **1742 uchodźców**, z czego prawie 58% stanowiły kobiety, a 21% - dzieci. Najwięcej pacjentów trafiło do szpitali w pierwszych miesiącach wojny. Od 24 lutego do 27 maja 2022 r. przyjęto 54% wszystkich uchodźców potrzebujących hospitalizacji. Wraz ze spadkiem ilości uchodźców przebywających na terytorium Polski, liczba pacjentów zmniejszyła się i utrzymuje się na stałym poziomie ok. 150 osób miesięcznie¹³⁶ (Wykres 78).

Samorząd Województwa Lubelskiego realizował zadania zleczone z zakresu administracji rządowej polegające na utworzeniu i prowadzeniu **punktów medycznych** oraz **zapewnieniu transportów medycznych** dla obywateli Ukrainy. W 2022 r. przeznaczono na ten cel prawie **7,5 mln zł**, w tym 1,54 mln zł z rezerwy celowej z budżetu państwa oraz 5,89 mln zł z Funduszu Pomocy oraz 40 tys. z budżetu Wojewody¹³⁷. **Punkty medyczne** utworzono przy punktach recepcyjnych w: **Dorohusku, Chełmie, Dołhobyczowie, Zamościu i Mirczu**, a także przy punktach informacyjnych na **Dworcu Głównym PKS w Lublinie** oraz **Dworcu Głównym PKP w Lublinie**. W punktach medycznych zlokalizowanych na Dworcu PKS i PKP w Lublinie łącznie udzielono pomocy medycznej dla ponad **2,1 tys. uchodźców**, z czego tylko 2% wymagała dalszej hospitalizacji. Od września 2022 r. punkty medyczne są czasowo zawieszane, jednak pozostają w gotowości do wznowienia działalności w sytuacji wystąpienia takiej potrzeby.

7 punktów medycznych

1,74 tys. uchodźców hospitalizowanych w szpitalach, dla których organem tworzącym jest Samorząd WL

2,2 tys. świadczeń medycznych udzielonych uchodźcom przez WOMP w Lublinie

11 karetek przekazanych przez Samorząd WL do Ukrainy

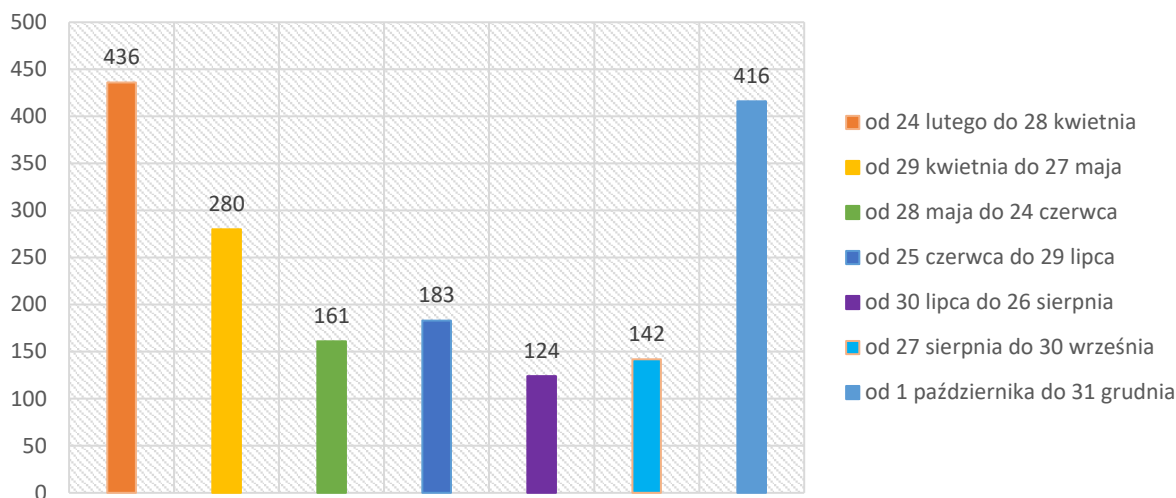
7,5 mln zł środki przeznaczone na pomoc medyczną przez Samorząd WL

Wykres 78 Obywatele Ukrainy hospitalizowani w 2022 r. w podmiotach leczniczych, dla których organem

¹³⁶ Dane DZiPS UMWL, 2023 r.

¹³⁷ Dane Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UMWL, 2023.

tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego.

Źródło: Opr. własne na podst. danych DZiPS UMWL, 2023.

Transporty medyczne uchodźców z Ukrainy z punktów medycznych oraz przejść granicznych do szpitali były realizowane przez **Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe** oraz **Stacje Ratownictwa Medycznego**.

Usługi medyczne dla obywateli Ukrainy świadczył również **Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno – Lecznicze w Lublinie**. Łącznie udzielono tam prawie **2,2 tys. świadczeń medycznych**, w tym 1239 świadczeń medycyny pracy, 909 świadczeń NFZ oraz 51 pozostałych świadczeń.

Fot. 56 Karetki przekazane Ukrainie przez Samorząd Województwa lubelskiego

Źródło: <https://www.lubelskie.pl/kategoria/aktualnosci/page/8/>

Wsparcie dla uchodźców z Ukrainy obejmowało również przekazywanie pojazdów medycznych, sprzętu medycznego, materiałów opatrunkowych i leków, zarówno na teren Ukrainy objętej działaniami wojennymi, jak również na potrzeby uchodźców przebywających na obszarze regionu. Jednostki podległe **Samorządowi Województwa Lubelskiego** przekazały łącznie **11 ambulansów**, które trafiły m.in. do placówek medycznych w Żółkwi, Łucku, Krzemieńcu, Lwowie, Rawie Ruskiej, Równem, gminie Biskowice oraz na potrzeby Obwodów: Wołyńskiego i Żytomierskiego.

Pomoc społeczna

Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lublinie podjął szereg działań mających na celu integrację i włączenie społeczne uchodźców z Ukrainy przebywających na terenie województwa lubelskiego. Na realizację zadań zleconych **organizacjom pozarządowym** przekazano **150 tys. zł** w celu organizacji spotkań integracyjnych, warsztatów, zakupu produktów żywnościowych i posiłków, środków higieny osobistej oraz doposażenie miejsc pobytu uchodźców z Ukrainy.

Fot. 57 Wypoczynek dzieci z Ukrainy w województwie lubelskim

Źródło: <https://www.lubelskie.pl/kategoria/aktualnosci/page/13/>

Samorząd Województwa Lubelskiego od 12 maja 2022 r. w ramach PFRON przystąpił do Programu w zakresie Modułu II „**Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością**”, którego budżet wynosi ok. 400 tys. zł. Środki zostaną przeznaczone na organizację **transportu specjalistycznego dla osób z niepełnosprawnością** z punktów granicznych do punktów docelowego pobytu na terenie Polski.

Ponadto realizowane są 3 projekty:

- Lubelskie pomaga Ukrainie w ramach RPO WL na lata 2014-2020 Działanie 11.2 **Usługi społeczne i zdrowotne**, którego budżet wynosi ok. **4,7 mln zł**. Środki zostaną przeznaczone dla 800 osób na integrację społeczną poprzez realizację usług społecznych oraz wsparcie socjalno – bytowe;
- projekt pozakonkursowy w ramach Działania 12.3 „**Lubelskie pomaga Ukrainie – nauka języka polskiego**”, którego budżet wynosi **2,9 mln zł**. Środki zostaną przeznaczone dla 1800 osób dorosłych, które zechcą wziąć udział w szkoleniach językowych;
- projekt w ramach Działania 13.2 Infrastruktura usług społecznych „**Lubelskie Pomaga Ukrainie – Utworzenie tymczasowego miejsca pobytu w Zamościu przy ul. Zagłoby 8**”, który ma zapewnić schronienie matkom z dziećmi uciekającym przed wojną w Ukrainie. Budżet projektu wynosi ponad **5 mln zł**.

Na kolonie letnie dla dzieci z Ukrainy **Samorząd Województwa Lubelskiego** przeznaczył łącznie prawie **313 tys. zł na organizację wypoczynku dla dzieci i młodzieży**, w tym 240 tys. zł z darowizny od Prowincji Gelderland w Holandii na organizację półkolonii oraz 72,8 tys. zł na organizację kolonii letnich przez biuro Almatu.

Biorąc pod uwagę **dotychczasowe zaangażowanie** oraz **skalę i zakres pomocy** udzielonej Ukrainie i uchodźcom należy stwierdzić, że **Samorząd Województwa Lubelskiego**, instytucje publiczne, podmioty społeczno-gospodarcze, a przede wszystkim mieszkańcy regionu **sprostali** trudnym **wyzwaniom** wynikającym z sytuacji kryzysowej wywołanej wojną w Ukrainie, dając dowód swojej odpowiedzialnej postawy i troski o potrzebujących.

9. Przewodnictwo Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków Województw RP

W okresie od 1 lipca 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. Województwo Lubelskie pełniło **przewodnictwo w Konwencie Marszałków Województw**

Rzeczypospolitej Polskiej. Konwent jest organem opiniodawczo-doradczym Związku Województw RP. Konwent analizuje i opiniuje propozycje zmian legislacyjnych oraz wskazuje możliwe rozwiązania w zakresie aktualnych problemów samorządów województw.

Głos Konwentu Marszałków RP wielokrotnie przyczyniał się i nadal się przyczynia do wypracowania cennych koncepcji i zmian zarówno organizacyjnych, jak i ustawodawczych. Spotkania przedstawicieli samorządów regionalnych oraz przedstawicieli administracji rządowej i różnych instytucji centralnych stanowią szansę na wypracowanie kompromisu w sprawach będących przedmiotem zainteresowania polskich regionów.

Podczas przewodnictwa Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków Województw RP, debaty i dyskusje koncentrowały się na aktualnych problemach i wyzwaniach rozwojowych związanych ze skutkami pandemii Covid-19, wojny w Ukrainie, a także potrzebą budowania odporności na sytuacje kryzysowe w tym przede wszystkim w aspekcie bezpieczeństwa żywnościowego i energetycznego (Ryc. 14).

Ryc. 12 Kluczowe determinanty i wątki prowadzonych dyskusji:

Źródło: Oprac. własne DSiR, 2023 r.

W okresie przewodnictwa Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków Województw Rzeczypospolitej Polskiej zorganizowane zostały **dwa posiedzenia Konwentu**, którym przewodniczył **Marszałek Województwa Lubelskiego**, a także odbyło się **17 spotkań zespołów, grup roboczych i tematycznych** (Ryc. 15).

Ryc. 13 Harmonogram spotkań zespołów oraz grup roboczych i tematycznych w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2022 r.

Źródło: Oprac. własne DSiR, 2023 r.

W ramach spotkań i merytorycznych prac zespołów uczestniczyło stacjonarnie łącznie **ok. 300 zaproszonych przedstawicieli**, w tym:

- Komisji Europejskiej,
- ministerstw, w tym Ministerstwa Rozwoju i Technologii, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Infrastruktury, Ministerstwa Edukacji i Nauki, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- instytucji rządowych i samorządowych, w tym m.in.: WUP, ROPS, ARMiR.

W celu przybliżenia aktywności oraz efektów prac w ramach przewodnictwa Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków Województw RP, w grudniu 2022 r. opracowany został „Raport z przewodnictwa Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków Województw RP”. Dokument przedstawia syntetyczne podsumowanie spraw i zagadnień, które stanowiły główny nurt i przedmiot obrad w ramach odbytych posiedzeń Konwentu Marszałków RP, a także spotkań zespołów oraz grup roboczych i tematycznych.

I posiedzenie KM

Termin: 20-21 września 2022 r.

Miejsce: Kazimierz Dolny

Cel spotkania:

- wyzwania stojące przed Polską po agresji Rosji na Ukrainę,
- nowa perspektywa finansowa Polityki Spójności 2021-2027.

Zakres tematyczny:

1. Nowe wyzwania regionów Polski po agresji Rosji na Ukrainę – 24.II.2022 r.

- skala migracji oraz zakres wsparcia uchodźców z Ukrainy,
- negatywne skutki wojny dla polskiej gospodarki,
- wyzwania polskiego systemu edukacji wynikające z nowych uwarunkowań migracyjnych

2. Nowa perspektywa finansowa Polityki Spójności

- stan przygotowań i negocjacji programów regionalnych i krajowych,
- wyzwania i zagrożenia realizacji projektów w nowej perspektywie finansowej,
- finansowanie pomocy uchodźcom z Ukrainy ze środków Unii Europejskiej,
- warunki finansowania projektów ze środków europejskich dotyczące równouprawnienia kobiet, unikania dyskryminacji, eliminowania nierówności społecznych wśród dzieci oraz udziału partnerów społecznych,
- zasadność weryfikacji założeń planów sprawiedliwej transformacji w aspekcie kryzysu energetycznego po agresji Rosji na Ukrainę.

II posiedzenie KM

Termin: 7-8 grudnia 2022 r.

Miejsce: Lublin

Cel spotkania:

- bezpieczeństwo żywnościowe oraz perspektywy rozwoju rolnictwa,
- bezpieczeństwo energetyczne w kontekście aktualnych uwarunkowań.

Zakres tematyczny:

1. Bezpieczeństwo żywnościowe

- wrażliwość łańcuchów produkcji, przetwórstwa i dystrybucji żywności na sytuacje kryzysowe wywołane pandemią COVID-19, rosyjską agresją w Ukrainie oraz zmianami klimatu,
- znaczenie sektora rolno-spożywczego w krajowej i regionalnych politykach rozwoju,
- aktualne problemy polskiego rolnictwa oraz działania podejmowane przez Rząd RP,

2. Bezpieczeństwo energetyczne

- rewizja założeń Polityki energetycznej Polski do roku 2040 w zakresie zwiększenia udziału energii z OZE w bilansie energetycznym oraz uwzględnienia małej energetyki jądrowej,
- Mapa geotermii dla Polski w aspekcie potencjalnych inwestycji z zakresu energetyki geotermalnej w gminach,
- planowane zmiany ustawy o energetyce wiatrowej.

Fot. 58 Marszałkowie, Wicemarszałkowie oraz Członkowie Zarządów Województw na I posiedzeniu Konwentu Marszałków Województw RP w Kazimierzu Dolnym (20-21 września 2022 r.)

Źródło: <https://konwent.lubelskie.pl/>

Efekty prezydencji województwa lubelskiego:

W trakcie półrocznego przewodnictwa Województwa Lubelskiego w Konwencie Marszałków tj. od 1 lipca 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. odbyły się:

- **2 posiedzenia** konwentu
- **17 spotkań** zespołów, grup roboczych i tematycznych

W ramach spotkań i merytorycznych prac zespołów uczestniczyło stacjonarnie **ok. 300 przedstawicieli**, w tym:

- Komisji Europejskiej,
- ministerstw, w tym MRiT, MFiPR, MRiRW, MI, MEiN, MSWiA,
- instytucji rządowych i samorządowych, w tym m.in.: WUP, ROPS, ARMiR.

Efektom prac KM było **przyjęcie 11 stanowisk**

- z zakresu gospodarki odpadami, rehabilitacji leczniczej, opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień, wdrażania programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2014-2020, dróg rowerowych i pieszych czy gospodarki wodno-ściekowej,

Udało się wypracować **uwagi i rekomendacje** z zakresu:

- architektury dokumentów strategicznych i planistycznych,
- modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie polityki przestrzennej,
- przyszłości Polityki Spójności, w tym w aspekcie celów, instrumentów jej wdrażania oraz terytorialnego ukierunkowania wsparcia rozwoju.

Kluczowe **determinanty i wątki** prowadzonych dyskusji:

- Budowanie odporności Polskich regionów na sytuacje kryzysowe
- Przełomowy moment okresów programowania
- Przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym Covid-19
- Zmiany systemowe w procesach planowania rozwoju
- Aktualne wyzwania i potrzeby rozwojowe

W ramach zidentyfikowanych problemów oraz przygotowanych propozycji i wniosków, Województwo Lubelskie **zarekomendowało dalsze procedowanie** wskazanych wątków podczas przewodnictwa Województwa Wielkopolskiego w Konwencji Marszałków Województw RP w 2023 roku.

10. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie budżetu obywatelskiego

W 2022 roku Samorząd Województwa Lubelskiego nie realizował budżetu obywatelskiego.

11. Działalność Zarządu Województwa Lubelskiego w zakresie nadzoru i kontroli sposobu realizacji zadań

Istotnym elementem działalności Zarządu Województwa Lubelskiego jest **kontrola sposobu realizacji celów i zadań** powierzonych poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym UMWL, a także celów i zadań realizowanych przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne Województwa Lubelskiego. Działania kontrolne podjęto również w stosunku do Beneficjentów, z którymi Samorząd Województwa Lubelskiego podpisał umowy o dofinansowanie realizacji projektów w ramach **Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**.

W 2022 r. przeprowadzone zostały min.:

- **41 kontroli** własne w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych¹³⁸,
- **1 kontrolę własną w Urzędzie**¹³⁹,
- **8 kontroli poza planami** (w tym 7 w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych oraz 1 w Urzędzie) na podstawie decyzji Zarządu Województwa Lubelskiego.

Zadania te były realizowane w ramach działań prowadzonych przez Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego UMWL, przeprowadzono ogółem **50 kontroli**.

Charakter przeprowadzonych kontroli:

NADZÓR I KONTROLA

- **50** przeprowadzonych kontroli własnych
- **8 kontroli wewnętrznych** z zakresu funkcjonowania systemu kontroli zarządczej
- **4** czynności sprawdzające
- **8** zadań zapewniających
- **196 kontroli** przeprowadzonych przez Oddział Kontroli RPO ds. EFS
- **286 kontroli** przeprowadzonych przez Oddział Kontroli RPO ds. EFRR

¹³⁸ Na podstawie uchwały Nr CCXXII/5694/2021 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu kontroli własnych w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych Województwa Lubelskiego na rok 2022 (z późn. zm.).

¹³⁹ Na podstawie Planu kontroli własnych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie na rok 2022, realizowanego przez Departament Kontroli i Audytu Wewnętrznego, zatwierdzonego przez Marszałka Województwa Lubelskiego w dniu 28 grudnia 2021 r. (z późn. zm.). Kontrola ta została czasowo zawieszona.

kompleksowe	<ul style="list-style-type: none"> • obejmowały sprawy organizacyjne, kadrowe, gospodarkę finansową, zamówienia publiczne, prawidłowość gospodarowania mieniem oraz realizację zadań statutowych,
dotyczące gospodarki finansowej	<ul style="list-style-type: none"> • obejmowały dochody/wydatki oraz przychody/koszty,
dotyczące podmiotów leczniczych	<ul style="list-style-type: none"> • obejmowały gospodarowanie mieniem ruchomym oraz realizację zadań określonych w regulaminie organizacyjnym i statucie, dostępność i jakość udzielanych świadczeń zdrowotnych,
sprawdzające	<ul style="list-style-type: none"> • obejmowały realizację zaleceń pokontrolnych po kontrolach przeprowadzonych w latach 2020–2021,
wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> • obejmowały realizację zadań wynikających z ustaw i przepisów wykonawczych oraz przepisów wewnętrznych.
doraźne	<ul style="list-style-type: none"> • obejmowały zakres wskazany przez Zarząd lub Marszałka Województwa.

Podstawą prowadzonych działań w zakresie funkcjonowania **systemu kontroli zarządczej** są **Zasady kontroli zarządczej** w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie, które stanowią załącznik do Zarządzenia Nr 101/2021 Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie Zasad kontroli zarządczej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie.

W ramach przeprowadzonych **8 kontroli wewnętrznych** z zakresu funkcjonowania systemu kontroli zarządczej, zakresem kontroli objęto:

- **Wiarygodność sprawozdań, w tym zgodność informacji zawartych w półrocznych sprawozdaniach z funkcjonowania systemu kontroli zarządczej.**
- **Efektywność i skuteczność przepływu informacji w komórce organizacyjnej.**
- **Proces zarządzania ryzykiem, w tym identyfikacja ryzyk i założone mechanizmy kontrolne.**

W 2022 r., zbierane były informacje z dokonanych w komórkach organizacyjnych Urzędu przeglądów rejestrów ryzyk, jak również dokonywano procesu aktualizacji rejestru ryzyk Urzędu do celów i zadań aktualizowanego Planu działalności UMWL w Lublinie na rok 2022.¹⁴⁰ Tak realizowany proces monitorowania ryzyk miał na celu określenie czy ryzyko uległo zmianie, sprawdzenie czy punktowa ocena ryzyka wymaga podjęcia dodatkowych działań zaradczych, oraz **zapewnienie skuteczności wdrożonych** dotychczas mechanizmów kontroli.

¹⁴⁰ Zarządzenie Nr 180/2021 z dnia 29 listopada 2021 r. Plan działalności Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego na rok 2022 r.

Działalność Audytorów Wewnętrznych UMWL

W 2022 r. planowanie i realizacja zadań audytowych ukierunkowane było na wspieranie Marszałka WL, jako kierownika jednostki, w realizacji celów i zadań min. przez poprzez dostarczanie niezależnej i obiektywnej informacji, uzyskanej w ramach następujących przeprowadzonych działań:

- **4 czynności sprawdzających:** służących dokonaniu oceny sposobu wdrożenia i skuteczności zaleceń zrealizowanych przez audytowanych;
- **4 zadań zapewniających¹⁴¹ w komórkach własnych UMWL dot.:**
  - zadań realizowanych przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w ramach 14 Osi Priorytetowej Pomoc techniczna;
  - decyzji o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie skupu maku i konopi włóknistych na terenie gmin Województwa Lubelskiego;
  - poświadczenia skuteczności systemu zarządzania i kontroli w odniesieniu do roku budżetowego 2022 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
  - realizacji Planu Operacyjnego Jednostki Regionalnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego na lata 2020-2021.
- **4 zadań zapewniających w wojewódzkich samorządowych jednostkach organizacyjnych dot.:**
  - oceny funkcjonowania systemu kontroli zarządczej.

Audytorzy wewnętrzni w trakcie realizacji powyższych 8 zadań zapewniających ocenili, że ustanowiony system kontroli zarządczej w badanych obszarach:

- w 3 przypadkach funkcjonuje bez zastrzeżeń;
- w 5 przypadkach z zastrzeżeniami, w zakresie których wydano zalecenia celem wyeliminowania wskazanych w sprawozdaniach słabości systemu kontroli zarządczej.

Oddział Kontroli RPO ds. EFS oraz **Oddział Kontroli RPO ds. EFRR** przeprowadził w 2022 roku kontrole u beneficjentów, z którymi zawarte zostały umowy o dofinansowanie projektu. Projekty do kontroli wybierano na podstawie zapisów zawartych w rocznym Planie Kontroli. Projekty skontrolowane w roku 2022 przez Oddział Kontroli RPO ds. EFS oraz

---

¹⁴¹ Zadanie zapewniające – zespół działań podejmowanych w celu dostarczenia Marszałkowi Województwa Lubelskiego niezależnej i obiektywnej oceny adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej w komórce/jednostce audytowanej. (Księga Procedur Audytu Wewnętrznego w Samorządzie Województwa Lubelskiego, wprowadzona Zarządzeniem nr 197/2017 Marszałka Województwa Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2017 r.).

Oddział Kontroli RPO ds. EFRR, wybrane zostały na podstawie Roczego Planu Kontroli na rok obrachunkowy 2021/2022 oraz 2022/2023.

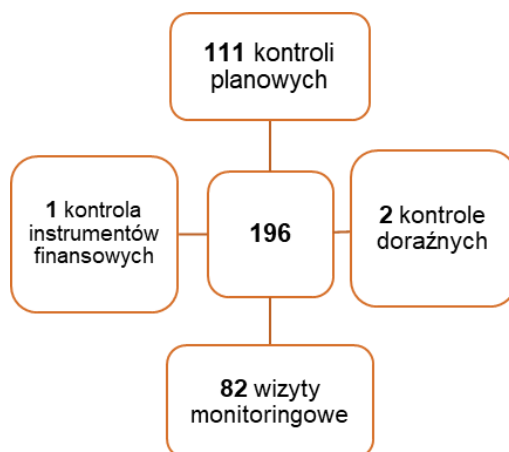
Działania kontrolne w **Oddziale Kontroli RPO ds. EFS** miały charakter:

kontroli projektów w miejscu ich realizacji lub w siedzibie beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> •weryfikacja wydatków, •weryfikacja zgodności z umową;
kontroli trwałości projektów	<ul style="list-style-type: none"> •po zakończeniu okresu trwałości, •weryfikacja utrzymania we wskazanym okresie rezultatów przedmiotowego projektu;
kontroli doraźnych projektów	<ul style="list-style-type: none"> •w przypadku wystąpienia nieprawidłowości lub podejrzenia wystąpienia nieprawidłowości, •bieżących potrzeb, •zaistnienia podejrzenia popełnienia przestępstwa; •skarg i informacji dot. realizacji projektu
kontroli instrumentów finansowych	<ul style="list-style-type: none"> •prawidłowość realizacji Umowy o dofinansowaniu.

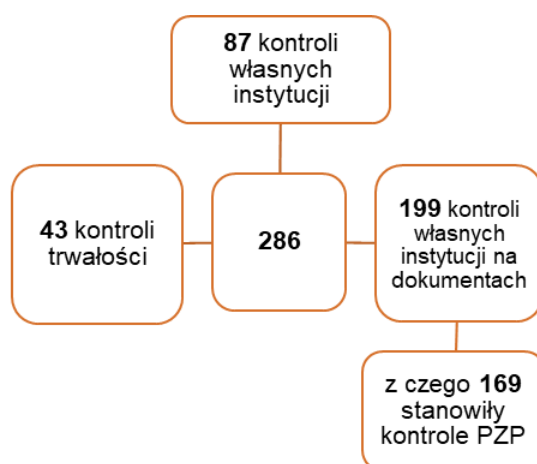
Kontrole kontrolne w **Oddziale Kontroli RPO ds. EFRR** miały charakter:

kontroli projektów w miejscu ich realizacji lub w siedzibie beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> •weryfikacja zgodności z umową; •weryfikacja finansowego zaawansowania projektu,
Kontroli PZP	<ul style="list-style-type: none"> •weryfikację czy postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego zostało przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy PZP •wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków
kontroli trwałości projektów	<ul style="list-style-type: none"> •w okresie 5 lat od daty płatności salda końcowego na rzecz Beneficjenta; •weryfikacja pod kątem art. 71 Rozporządzenia Ogólnego 1303/2013;
kontroli doraźnych projektów	<ul style="list-style-type: none"> •w przypadku wystąpienia nieprawidłowości lub podejrzenia wystąpienia nieprawidłowości, •zaistnienia podejrzenia popełnienia przestępstwa; •skarg i informacji dot. realizacji projektu

Oddział Kontroli RPO ds. EFS przeprowadził w 2022 r. łącznie **196 kontroli**, w tym:

Odział Kontroli RPO ds. EFRR w 2022 r. przeprowadził łącznie 286 kontroli, w tym:

W toku prowadzonych kontroli, w przypadku gdy stwierdzone zostały nieprawidłowości, podmioty kontrolowane składały stosowne **wyjaśnienia** i **korekty**. Efektem prowadzonych działań było także wydanie stosownych **rekomendacji/zaleceń pokontrolnych**, zobowiązujących Beneficjentów do podjęcia działań **korygująco-naprawczych**, w szczególności w obszarach takich jak:

- postępowania z zastosowaniem zasady konkurencyjności/ustawy Prawo zamówień publicznych;
- dokumentacja projektowa;
- rekrutacja uczestników;
- księgowanie wydatków;
- realizacja zajęć/usług w ramach projektu.

W trakcie prowadzonych kontroli głównym obszarem, w którym stwierdzono nieprawidłowości skutkujące nałożeniem **korekt finansowych**¹⁴² były postępowania o zamówienie publiczne przeprowadzane w oparciu o ustawę PZP oraz w oparciu o zasadę konkurencyjności.

¹⁴² Korekty finansowe były nakładane na obarczone nieprawidłowościami wydatki kwalifikowalne przedstawione do refundacji co wiązało się z pomniejszeniem refundacji lub zwrotem wypłaconego dofinansowania.

12. Działalność uchwałodawcza Zarządu Województwa Lubelskiego

Prowadzenie efektywnej polityki rozwoju i koordynacja działań mających na celu wdrażanie zapisów obowiązujących dokumentów strategicznych wiąże się z odpowiedzialnym i sprawnym podejmowaniem decyzji. W tym kontekście, w ramach prowadzonych procesów decyzyjnych na poziomie regionalnym, szczególne znaczenie ma intensywność i częstotliwość obrad organów wojewódzkich, a także ilość podjętych decyzji wyrażonych stosownymi uchwałami.

W 2022 r. Zarząd Województwa Lubelskiego:

 odbył **94 posiedzenia**

 podjął **1 652 uchwał** w następującym zakresie:

 wydał **68 decyzji administracyjnych**

 wydał **288 postanowień** (w trybie KPA)

 wydał **248 postanowień** w zakresie zgodności lokalnych dok. planistycznych z regionalną polityką rozwoju przestrzennego

13. Podsumowanie

Raport o stanie województwa lubelskiego za 2022 rok jest piątą edycją tego typu dokumentu. Stanowi on **podsumowanie podjętych działań** i prezentuje **wyniki realizacji najważniejszych projektów** oraz wydarzeń z udziałem Zarządu Województwa Lubelskiego jako organu wykonawczego Samorządu Województwa Lubelskiego. Przedstawia także **bilans wdrażania instrumentów polityki rozwoju** oraz **realizacji celów** przyjętych w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Sytuacja oraz **stan rozwoju społeczno-gospodarczego** województwa jest konsekwencją i wypadkową **wielu czynników obiektywnych**, tak **wewnętrznych**, jak i **zewnętrznych**, które miały decydujący **wpływ na procesy rozwojowe regionu** oraz **kształt i stan jego rozwoju na koniec 2022 r.** Należy wskazać także na **podjęte decyzje** i **zrealizowane prace programowe**, których **skutki i efekty rozwojowe** będą widoczne w **dłuższej perspektywie**.

W odniesieniu do **wszystkich** podjętych przez Sejmik Województwa Lubelskiego w 2022 r. 145 Uchwał, zapewnione zostały **działania wdrażające** przy czym w odniesieniu do **139** z nich zapisy zostały **wykonane**, zaś pozostałe są **w trakcie realizacji**.

Opracowano i przyjęto „System wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030” zapewniający operacjonalizację ustaleń Strategii. Przyjęto szereg dokumentów i programów uszczegóławiających zapisy SRWL 2030. System wdrażania umożliwia koordynację oraz skuteczną implementację polityk i programów rozwojowych.

W kontekście **uwarunkowań zewnętrznych i procesów wewnątrzregionalnych** mających wpływ na kształtowanie życia społecznego i gospodarczego, **stan gospodarki regionu** w poszczególnych jego obszarach należy generalnie **ocenić pozytywnie**.

Ocena aktualnego stanu województwa lubelskiego wymaga uwzględnienia **wielowymiarowych uwarunkowań kreowania regionalnej polityki rozwoju**, w tym przede wszystkim:

Czynników determinujących działania podejmowane przez Samorząd Województwa Lubelskiego w 2022 r.

Najważniejszych płaszczyzn rozwoju społeczno-gospodarczego kształtowanych przez występujące w regionie potencjały i bariery rozwojowe.

Główne czynniki determinujące działania podejmowane przez Samorząd Województwa Lubelskiego w 2022 r.

- **agresja Rosji na Ukrainę** wraz z największą po II wojnie światowej **falą migracji**, na skutek czego województwo lubelskie z racji swego położenia stało się tzw. **regionem frontowym**, które musiało podjąć wiele wyzwań i zmierzyć się z problematyką wymagającą podjęcia **natychmiastowych działań** o charakterze niewystępującym w latach poprzednich;
- **skuteczne wdrażanie RPO WL 2014-2020**;
- **przygotowanie, negocjacje** oraz **zatwierdzenie FEL 2021-2027**;

- **wykorzystanie nowych, dostępnych instrumentów wsparcia;**
- **skutki pandemii COVID-19**, nadal widoczne w wielu obszarach życia społeczno-gospodarczego.

Czynniki te znalazły swoje **odbicie w danych statystycznych i wskaźnikach społeczno-gospodarczych**. Wśród obszarów, w których w najbardziej obrazowy sposób jest to uwidocznione należy wskazać: **ochronę zdrowia, gospodarkę**, w tym MŚP i sektor rolno-spożywczy, **bezpieczeństwo publiczne** czy **infrastrukturę transportową i logistykę**.

1. Agresja Rosji na Ukrainę wywołała potrzebę dostosowania działalności Samorządu Województwa Lubelskiego do zaistniałej sytuacji kryzysowej oraz przyszłych potrzeb rozwojowych.

- Wybuch wojny w Ukrainie spowodował największą po II wojnie światowej falę **migracji uchodźców**.
- W 2022 roku granicę z Polską przekroczyło **8,7 mln** uchodźców z czego aż **3,7 mln** osób (**43%**) przez przejścia na terenie województwa lubelskiego. Stąd też **nieprzewidywalność** tego zjawiska, zwłaszcza **tempo i skala migracji**, stały się **kluczowym wyzwaniem** dla regionu. Sytuacja ta spowodowała m.in. potrzebę zapewnienia:
  - **ochrony i bezpieczeństwa** wszystkim mieszkańcom województwa,
  - bezpośredniej **pomocy humanitarnej i bytowej** oraz zapewnienia bezpieczeństwa uchodźcom przybywającym na teren województwa lubelskiego z Ukrainy,
  - **organizacji i tworzenia systemowej długofalowej pomocy** Ukrainie zwłaszcza w zakresie:
    - zapewnienia podstawowych **potrzeb mieszkaniowych**,
    - **dostępu do usług publicznych**, w tym przede wszystkim ochrony medycznej, opieki społecznej i edukacji,
    - **zatrudnienia** i możliwości prowadzenia **działalności gospodarczej**.
- Perspektywa **zakończenia wojny** wywołuje potrzebę:
  - budowania **systemu wsparcia** Ukrainy w procesie **integracji z UE**,
  - **przygotowania** województwa lubelskiego do udziału **w odbudowie Ukrainy** po zakończeniu konfliktu zbrojnego, w tym w aspekcie:
    - **wzmacniania powiązań transportowych** (drogowych i kolejowych) w relacji Polska-Ukraina – w tym zakresie Samorząd Województwa Lubelskiego jest aktywnym uczestnikiem negocjacji dotyczących odtworzenia nieczynnych obecnie połączeń kolejowych oraz rozbudowy infrastruktury drogowej,
    - **dostosowania** infrastruktury **przejęć granicznych** (jakościowego i ilościowego) do przewidywanych potrzeb transportowych,
    - kształtowania i organizacji **nowego typu relacji gospodarczych** pomiędzy województwem lubelskim i regionami ukraińskimi.

Wobec zaistniałej sytuacji kryzysowej i zagrożeń wywołanych agresją Rosji na Ukrainę, **Województwo Lubelskie** (w tym wszystkie samorządy, administracja rządowa, instytucje i podmioty gospodarcze, organizacje społeczne oraz pozarządowe) **sprostało**

trudnym wyzwaniom, przez co Lubelszczyzna stała się jednym z liderów w niesieniu wsparcia oraz pomocy uchodźcom i Ukrainie.

2. Skuteczne wykorzystanie środków z **Polityki Spójności**, w tym z **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego**, a także **Wspólnej Polityki Rolnej**, realizowanych w latach 2014-2020 przyniosło wymierne efekty społeczno-gospodarcze.

- W ramach **Polityki Spójności** zrealizowano **10 429 projektów** o łącznej wartości ponad **33,8 mld zł**, w tym **21,3 mld zł** dofinansowania UE (**10,5 tys. zł/os.** w przeliczeniu na 1 mieszkańca),
- W ramach **Wspólnej Polityki Rolnej** na koniec 2022 r. z:
  - **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** złożono **5 318 wniosków** o przyznanie pomocy na kwotę **2,1 mld zł**, podpisano **2 476 umowy** na kwotę **1 mld zł** oraz złożono **3 265 wniosków** o płatność na kwotę **626,3 mln zł**,
  - **Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze** dla Priorytetu IV „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej” złożono łącznie **208 wniosków** na kwotę **32,3 mln zł**.
- Realizacja **RPO WL 2014-2020** zgodnie z przyjętym **zakresem** i **harmonogramem** pozwoliła na:
  - **wdrożenie 8 446 projektów** o łącznej wartości **15,1 mld zł**, w tym ponad **10,3 mld zł** dofinansowania UE,
  - **uplasowanie województwa lubelskiego na 1 pozycji w kraju** pod względem:
    - **liczby** podpisanych **umów o dofinansowanie**,
    - **stopnia wykorzystania alokacji** w podpisanych umowach o dofinansowanie,
    - **liczby zatwierdzonych wniosków o płatność**,
    - **stopnia wykorzystania alokacji** w zatwierdzonych wnioskach o płatność,
    - **stopnia wykorzystania alokacji UE** w wydatkach **certyfikowanych KE**.
- Wsparcie **385,3 tys.** beneficjentów w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich o łącznej wartości **5,4 mld zł** - udział województwa lubelskiego pod względem wykorzystania środków wynosi **9,6%**, co lokuje region na **3 pozycji w kraju**.
- **Wsparcie** lubelskich **rolników** w ramach płatności bezpośrednich na łączną kwotę **13 mld zł** (3 miejsce w Polsce).

3. Jednym z **najważniejszych zadań** zrealizowanych w 2022 roku było opracowanie przez Województwo Lubelskie, a następnie zatwierdzenie przez Rząd RP i KE **nowego Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027**. W wyniku prowadzenia negocjacji Województwo Lubelskie uzyskało korzystny Program dla regionu, który będzie **determinował rozwój regionu** w perspektywie **do roku 2030**.

- W 2022 roku Województwo Lubelskie jako **pierwsze**, ze **wszystkich regionów w Polsce** uzyskało decyzję Komisji Europejskiej zatwierdzającą program **Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021-2027**, w efekcie czego otrzymało na swój rozwój **największą w historii** alokację UE w wysokości **2,4 mld EUR** (wartość alokacji UE na 1 mieszkańca w woj. lubelskim wynosi **1,2 tys. EUR**).

4. W 2022 r., **Województwo Lubelskie było aktywnym beneficjentem nowych, dostępnych instrumentów i mechanizmów wsparcia:**

- W celu wsparcia **sektorów gospodarki** odczuwających w największym stopniu **skutki pandemii**, Samorząd Województwa Lubelskiego w 2022 r. pozyskał **dotatkowe środki finansowe** poprzez wynegocjowanie z Komisją Europejską **zwiększenia alokacji RPO WL 2014-2020** w wysokości **25,9 mln EUR** (I transza) oraz **prawie 5 mln EUR** (II transza) w ramach instrumentu REACT-EU. Pozyskane środki zostały wykorzystane na wspieranie kryzysowych działań naprawczych w kontekście pandemii COVID-19 i jej skutków społecznych oraz przygotowanie do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej jej odporność.
- Ważnym narzędziem realizacji regionalnych celów rozwoju województwa lubelskiego było wykorzystanie mechanizmu **Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**, ustanowionego w celu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 oraz wywołanych nim sytuacji kryzysowych.
  - W ramach dotychczasowych edycji, podmioty z terenu województwa lubelskiego pozyskały wsparcie na **984 projektów** o łącznej **wartości dofinansowania ponad 5 mld zł**.
  - Wsparciem zostały objęte **wszystkie samorządy lokalne** województwa lubelskiego, w tym Samorząd Województwa Lubelskiego, który uzyskał dofinansowanie dla **5 projektów** o **łącznej wartości 101,5 mln zł**.
- Równie istotnym elementem wspierania rozwoju regionu jest dofinansowanie uzyskane ze środków **Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg**, w ramach którego województwo lubelskie zajmuje:
  - **2 miejsce w kraju** pod względem **łącznej kwoty wsparcia (1,56 mld zł)**,
  - **1 miejsce w kraju** pod względem:
    - **łącznej liczby wykonanych zadań (1 384)**,
    - **łącznej długości** wybudowanych lub wyremontowanych **dróg (2 794 km)**, w tym:
      - **dróg powiatowych (1 622 km)**,
      - **dróg gminnych (1 172 km)**.

5. Długofalowe **skutki pandemii COVID-19**, określane jako tzw. „post-COVID”, nadal były **odczuwalne i widoczne** w 2022 r. w wielu **obszarach życia społeczno-gospodarczego**.

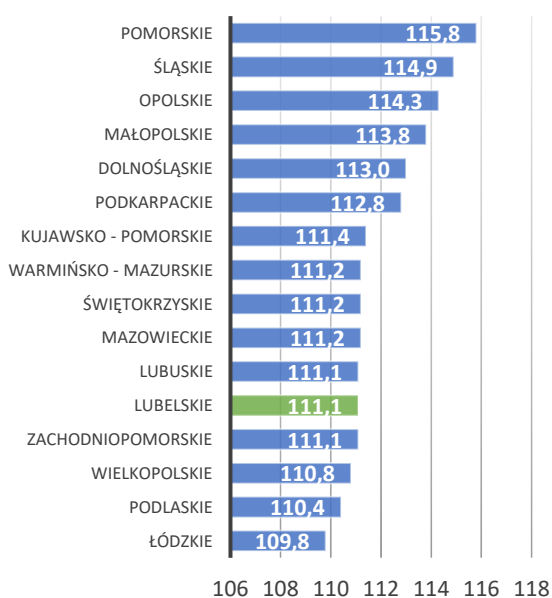
- Sytuację w tym zakresie uwidaczniają **dane oraz wskaźniki ekonomiczne**, które w stosunku do lat 2020 i 2021 wykazują **wyraźną tendencję wzrostową i powrót do stanu sprzed pandemii**.
- Skutki pandemii COVID-19 nadal dostrzegalne były w sektorach:
  - **przedsiębiorczości i rynku pracy**,
  - **rolnictwie**,
  - **transporcie**,
  - **ochronie zdrowia i pomocy społecznej**,
  - **kulturze i turystyce**.

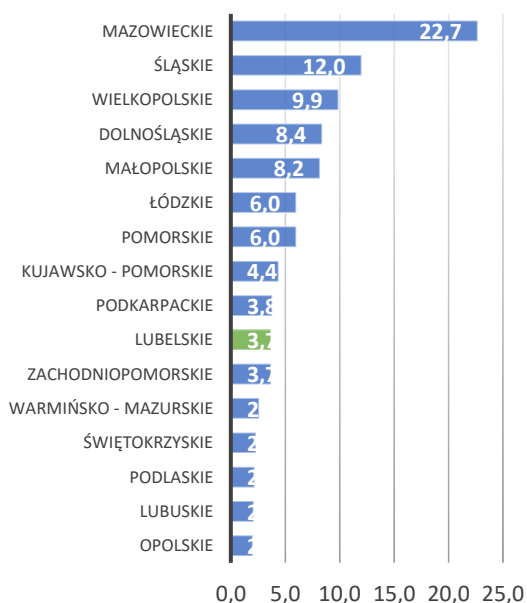
Najważniejsze płaszczyzny rozwoju społeczno-gospodarczego kształtowane przez występujące w regionie potencjały i bariery rozwojowe

1. W odniesieniu do ogólnej **oceny sytuacji społeczno-gospodarczej** województwa lubelskiego (na podstawie najbardziej aktualnych dostępnych wskaźników statystycznych) należy wskazać, że:
  - poziom rozwoju mierzony **dynamiką wzrostu produktu krajowego brutto (PKB)** jest silnie i bezpośrednio **powiązany ze specyficzną strukturą gospodarczą regionu**.
  - **główny wpływ** na regionalne PKB ma **dominujący udział rolnictwa** w strukturze gospodarki oraz jego relatywnie **niski wkład** w tworzenie regionalnego produktu krajowego brutto (PKB). W latach 2018-2021 odnotowano:
    - **10 pozycję** w tworzeniu krajowego PKB - udział regionu **w tworzeniu PKB w kraju wyniósł 3,7%**,
    - **wzrost PKB o 21,4%** do poziomu **97 221 mln zł**, a **PKB per capita o 25,7%** (powyżej średniej dla Polski wynoszącej 24,8%), tj. do poziomu **47 464 zł**,
    - **dynamika wzrostu nominalnego PKB** wyniosła **111,1%** (2020 r.=100), co uplasowało województwo na 11 pozycji razem z województwami: lubuskim i zachodniopomorskim.

Dynamika PKB w 2021 r. (2020 r. = 100)

Udział w tworzeniu krajowego PKB w 2021 r.

2. **Systematycznej poprawie** ulegają warunki dla **aktywności małych i średnich przedsiębiorstw** oraz sytuacja na **regionalnym rynku pracy**.

- W 2022 r. nastąpił **wzrost o 3,3%** (o 6,6 tys.) w stosunku do roku 2021 r. **liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych** osiągając poziom **206,1 tys.** podmiotów (co stanowi 4,1% podmiotów w kraju) - najwyższy w historii województwa.
- **Nastąpił** wzmożony proces **przenoszenia działalności gospodarczej** do Polski lub zakładanie **nowych firm** przez obywateli Ukrainy. Ocenia się, że w 2022 r. w Polsce

powstało ponad **4 tys. podmiotów** z kapitałem ukraińskim, co stanowi **45%** wszystkich nowo zarejestrowanych spółek zagranicznych. Województwo lubelskie zajmuje **6 pozycję w Polsce (5,4%)** pod względem liczby zarejestrowanych spółek z kapitałem ukraińskim.

- **Poprawie** uległa sytuacja na rynku pracy. W porównaniu z 2021 r. liczba bezrobotnych **zmniejszyła się o 7,5%** (w kraju o 9,3%), natomiast **stopa bezrobocia** była **niższa o 0,6 p. proc.** i wyniosła **8,1%** (w kraju 5,2%). W porównaniu z 2021 r. **zwiększyła się** również **liczba ofert zatrudnienia**, którymi dysponowały urzędy pracy.
3. Pomimo negatywnych skutków wpływu pandemii w sektorze **rolnictwa**, stanowiącego jedną z **najważniejszych gałęzi gospodarki** w województwie lubelskim, wiodącą **pozycję** regionu charakteryzuje wielkość produktów płodów rolnych, w tym:
- **1 miejsce w kraju** pod względem produkcji:
    - **pszenicy** - 13,3% produkcji krajowej,
    - **tytoniu** - 62% produkcji krajowej,
    - **owoców jagodowych** - 36% produkcji krajowej,
    - **chmielu** - 86% produkcji krajowej,
    - **Inu** - 44% produkcji krajowej,
    - **miodu** - 17% produkcji krajowej,
  - **2 miejsce w kraju** pod względem produkcji:
    - **rzepaku i rzepiku** - 12,7% produkcji krajowej.
4. Podstawowym warunkiem dalszego rozwoju rolnictwa w województwie lubelskim jest:
- **sukcesywne zwiększanie udziału** regionu w krajowym sektorze przetwórstwa rolno-spożywczego, w tym w aspekcie **budowania efektywnych łańcuchów dostaw** wzmacniających pozycję rolników w łańcuchu wartości,
  - **tworzenie** optymalnej funkcjonalnie przestrzeni dla gospodarki rolnej – zwłaszcza kontynuowanie prac w zakresie scalania i podziału nieruchomości, zmierzających do **poprawy struktury gospodarstw rolnych** - w regionie nadal dominują małe gospodarstwa rolne o powierzchni do 10 ha i dużym rozproszeniu pól.
5. W efekcie prowadzonej polityki na rzecz realizacji programów i **inwestycji transportowych** poprawie ulega dostępność komunikacyjna oraz jakość infrastruktury, która jest jedną z determinant rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Poprawie uległy **powiązania komunikacyjne krajowe** oraz **międzynarodowe**. W 2022 r.:
- oddano do użytkowania odcinek drogi **Via Carpatia (S19)** Niedzwica Duża – Szastarka o **łącznej długości 24,3 km**,
  - łączna długość zrealizowanych **dróg ekspresowych** wynosiła **ponad 228 km**, w tym 218 km dróg dwujezdniowych,
  - zakończono **6 inwestycji** na odcinkach **dróg wojewódzkich o łącznej długości ok. 39,55 km**.
6. **Kompleksowość działań** w zakresie rozwoju i organizacji **regionalnego układu**

komunikacyjnego uzupełniają zadania inwestycyjne:

- na drogach **powiatowych i gminnych** - w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (od 2018 r.) na terenie województwa lubelskiego zrealizowano inwestycje o **łącznej długości 2 794 km**,
- w **transporcie kolejowym** - w ramach RPO WL 2014-2020 zrealizowano projekt **rewitalizacji linii kolejowej nr 30** na odcinku **Lubartów – Parczew** oraz zakup **elektrycznych zespołów trakcyjnych**.

7. W efekcie podejmowanych działań w sferze transportu odnotowano:

- **wzrost o około 17%** w stosunku do 2018 r. **kolejowych przewozów pasażerskich**, przewieziono **ponad 2,7 mln pasażerów**,
- **wzrost liczby odprawianych pasażerów w Porcie Lotniczym Lublin**, po okresie pandemii, która jeszcze jest **mniejsza o 27%** w stosunku do roku 2018, ale do roku 2020 trzykrotnie większa.

8. Wśród **priorytetowych obszarów** działalności samorządu województwa nadal pozostają inicjatywy na rzecz **poprawy jakości usług społecznych**.

- W województwie lubelskim studiowało **ponad 12,5 tys.** osób na kierunkach medycznych, co stanowiło **18,7%** wszystkich studentów **w województwie** i **8,5%** studentów kierunków medycznych **w Polsce** (dane za rok akademicki 2021/2022).
- W ostatnich latach (2018-2022) w województwie lubelskim nastąpił szereg zmian w zakresie dostępności do usług i opieki zdrowotnej.
  - **liczba ludności przypadająca na 1 łóżko w szpitalach** ogólnych w województwie lubelskim wyniosła **193** - 1. miejsce w kraju,
  - **wzrosła liczba pielęgniarek i położnych** na 10 tys. ludności z poziomu **78,4** (2018 r.) do **100,7** (2021 r.) – 2. miejsce w kraju,
  - **wzrosła liczba lekarzy** w 2021 r. (**7 434**) o **40%** w stosunku do 2018 r.
- Istotne znaczenie w zakresie **rozwoju usług społecznych** w środowisku lokalnym miało podejmowanie działań i **wdrażanie idei deinstytucjonalizacji**, w tym promowanie idei i wspieranie powstawania **Centrów Usług Społecznych**.
- W ostatnich latach nastąpił **szereg pozytywnych zmian** w zakresie **pomocy i integracji społecznej**, co w efekcie skutkowało:
  - **spadkiem wskaźnika zagrożenia ubóstwem** z **26,5%** (2019 r.) do **24,4%** (2020 r.), tj. **2,1 p. proc.** (w Polsce o **0,6 p. proc.**)
  - **spadkiem wskaźnika liczby osób na 10 tys. ludności korzystających z pomocy społecznej** z **360** (2018) do **256,6** (2021), tj. o **103,4 os.**
  - **wzrostem liczby mieszkań** o **7,3%** (w kraju o **12,8%**) w porównaniu z 2011 r.

9. Wśród istotnych **działań promocyjnych o wymiarze ponadregionalnym** realizowanych w 2022 roku, należy wskazać między innymi:

- udział w **wystawie EXPO 2020 Dubaj pod hasłem „Województwo Lubelskie – Spichlerzem Polski”**,

- organizacja cyklicznego **Samorządowego Kongresu Trójmorza i Forum Gospodarczego** pod patronatem honorowym Prezydenta RP Andrzeja Dudy
    - wiodąca rola Województwa Lubelskiego w rozwijaniu idei **Sieci Regionów Trójmorza**,
  - **przewodnictwo Województwa Lubelskiego w Konwencji Marszałków Województw Rzeczypospolitej Polskiej**,
  - **zwiększenie znaczenia sportu i turystyki** w 2022 r. w promowaniu regionu poprzez m.in.:
    - Drużynowe Mistrzostwo Polski na żużlu - Motor Lublin,
    - Wicemistrzostwo Polski w piłce ręcznej kobiet - MKS FunFloor Lublin,
    - Wicemistrzostwo Polski w koszykówce kobiet - Polski Cukier AZS UMCS Lublin,
    - Wicemistrzostwo Polski w piłce nożnej kobiet - Górnik Łęczna,
    - III miejsce w piłce ręcznej mężczyzn - Klub Sportowy Piłki Ręcznej Azoty-Puławy,
    - Wicemistrzostwo Polski juniorów starszych w kategorii U19 w koszykówce - Start Lublin,
    - **organizację II Lubelskiego Forum Turystyki**,
    - podjęcie realizacji **licznych inwestycji podnoszących jakość usług w zakresie sportu i turystyki**, w tym np. udostępnienie krytej pływalni MOSiR w Kraśniku, działania w zakresie tras rowerowych (**RoweLove Roztocze, Green Velo, Wiślana Trasa Rowerowa**).
10. Wobec zmieniającej się sytuacji oraz **nowych wyzwań** dotyczących zapewnienia **bezpieczeństwa energetycznego** w województwie szczególnego znaczenia nabierają działania w zakresie:
- **rozbudowy infrastruktury elektroenergetycznej** umożliwiającej stabilne dostawy energii oraz zwiększenie mocy przyłączeniowych,
  - **dywersyfikacji źródeł energii**, w tym **rozwój OZE**,
  - **ograniczenia zużycia energii** poprzez poprawę efektywności energetycznej budynków oraz rozwój elektromobilności.
11. **Podjęmowane** przez **Zarząd Województwa Lubelskiego działania** w poszczególnych obszarach tematycznych przedstawionych w przedmiotowym Raporcie, zapewniły **skoordynowany, kompleksowy i komplementarny proces** realizacji **polityk sektorowych** zgodnych z **priorytetami i celami rozwojowymi** określonymi w **Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku**.

Wykaz Skrótów

ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
B+R	działalność badawcza i rozwojowa
BDL	Bank Danych Lokalnych
BDO	Baza Danych Odpadowych
BDOT	Baza Danych Obiektów Topograficznych
BWL	Budżet Województwa Lubelskiego
COIE	Centra Obsługi Inwestorów i Eksporterów
CPK	Centralny Port Komunikacyjny
CUS	Centrum Usług Społecznych
CWD	Centrum Wsparcia Doradczego
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EGiB	Ewidencja Gruntów i Budynków
EIS	Europejski Instrument Sąsiedztwa
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
FEL	Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027
FST	Fundusz Sprawiedliwej Transformacji
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GESUT	Geodezyjna Ewidencja Sieci Uzbrojenia Terenu
GUGiK	Główny Urząd Geodezji i Kartografii
GUS	Główny Urząd Statystyczny
ICP	Inwestycje Celu Publicznego
jcwp	jednolite części wód powierzchniowych
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KPA	Kodeks Postępowania Administracyjnego
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
KSE	Krajowy System Elektroenergetyczny
KSOW	Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich

KSRR2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
KT	Kontrakt Terytorialny
LCiIT	Lubelskie Centrum Innowacji i Technologii
LGD	Lokalna Grupa Działania
LKA	Lubelska Kolej Aglomeracyjna
LPT	Lista Produktów Tradycyjnych
LRFR	Lubelski Regionalny Fundusz Rozwoju
LRSS	Lubelska Regionalna Sieć Szerokopasmowa
MAP	Ministerstwo Aktywów Państwowych
MEiN	Ministerstwo Edukacji i Nauki
MFiPR	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
MI	Ministerstwo Infrastruktury
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MOF	Miejskie Obszary Funkcjonalne
MPZ	Mapa Potrzeb Zdrowotnych
MPZP	Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego
MRiT	Ministerstwo Rozwoju i Technologii
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NOSG	Nadbużański Oddział Straży Granicznej
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PBU	Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PKB	Produkt Krajowego Brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PO RYBY	Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020
POIR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój 2014-2020
POIŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
POP	Program Ochrony Powietrza

POPC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
POPW	Program Operacyjny Polska Wschodnia
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PPO	Proces Przedsiębiorczego Odkrywania
PPS	Parytet Siły Nabywczej
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
PSZ	Publiczne Służby Zatrudnienia
PSZOK	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
PZGiK	Państwowy Zasób Geodezyjny i Kartograficzny
PZP	Prawo Zamówień Publicznych
PZPWL	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego
RARS	Rządowa Agencja Rezerw Strategicznych
RIIP	Regionalna Infrastruktura Informacji Przestrzennej
RIS	Regionalne Inteligentne Specjalizacje
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
RPDZ	Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
RRF	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (Recovery and Resilience Facility)
RSI	Regionalna Strategia Innowacji
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SRWL	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.
SUIKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
TPST WL	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji dla Województwa Lubelskiego
TRB	Transgraniczny Rezerwat Biosfery
UA	Ukraina
URE	Urząd Regulacji Energetyki
WDB	Wartość Dodana Brutto

WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WODGiK	Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
WPT 2022-2026	Wojewódzki Plan Transformacji Województwa Lubelskiego 2022-2026
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie
ZLPK	Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych
ZRID	Zezwolenia na realizację inwestycji drogowych
ZRM	Zespół Ratownictwa Medycznego

Spis tabel

Tabela 1	Struktura wykonanych dochodów budżetu województwa w 2022 r. w porównaniu do planu 2022 r. oraz wykonania 2021 r. w zł.....	14
Tabela 2	Wydatki majątkowe Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych.....	16
Tabela 3	Wykaz zakończonych konkursów w ramach KPO	36
Tabela 4	Podsumowanie wszystkich naborów w ramach inwestycji A1.4.1	36
Tabela 5	Wyniki finansowe i zatrudnienie w jednostkach ochrony zdrowia podległych Samorządowi Województwa Lubelskiego.....	56
Tabela 6	Wybrane działania PROW 2014 – 2020 w woj. lubelskim:.....	83
Tabela 7	Zakres prac na Audytem krajobrazowym województwa lubelskiego w latach 2019-2022.....	93
Tabela 8	Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w tys. ton	101
Tabela 9	Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi na terenie województwa lubelskiego [hm ³].....	106
Tabela 10	Odpady komunalne w woj. lubelskim w latach 2018-2021	109
Tabela 11	Inwestycje liniowe realizowane w latach 2018-2022 wg źródeł finansowania.....	135
Tabela 12	Liczba stwierdzonych przestępstw oraz % ich wykrycia w latach 2018-2022	149
Tabela 13	Wartość dofinansowania projektów wg. programów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 realizowanych na terenie województwa lubelskiego wg stanu na dzień 31.12.2022 r.	209

Spis wykresów

Wykres 1	Wydatki majątkowe Województwa Lubelskiego według przyjętych obszarów tematycznych	18
Wykres 2	Zestawienie uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego podjętych w 2022 roku w podziale na obszary tematyczne	19
Wykres 3	Przedsięwzięcia w podziale na kategorie.	23
Wykres 4	Przedsięwzięcia w podziale na wymiary strategiczne (%)	24
Wykres 5	Przedsięwzięcia w podziale na stopień realizacji.....	25
Wykres 6	Przedsięwzięcia w podziale na cele strategiczne.	26
Wykres 7	Podział środków w ramach dotychczasowego poziomu wdrażania komponentu A1.4.1 KPO. Wartość złożonych wniosków (zł) z.....	37
Wykres 8	Odsetek studentów cudzoziemców w woj. lubelskim i w Polsce w latach 2018-2021.....	41
Wykres 9	Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w 2021 r.	63
Wykres 10	Rodziny zastępcze i liczba umieszczonych w nich dzieci w powiatach województwa lubelskiego według stanu na dzień 31 grudnia 2022 r.....	67
Wykres 11	Liczba umów z podmiotami realizującymi usługi społeczne w latach 2018-2022	68
Wykres 12.	Struktura użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.	73
Wykres 13.	Powierzchnia zasiewów zbóż [tys. ha].	75
Wykres 14	Zróznicowanie produktów z Listy Produktów Tradycyjnych	81
Wykres 15	Główne kierunki zmian w zagosp. przestrzennym woj. lubelskiego w 2022 r.	87
Wykres 16	Tereny zieleni w miastach woj. lubelskiego w 2021 r. [%]	99
Wykres 17	Dofinansowanie projektów z RPO WL 2014-2020 w ramach Priorytetu 7	100
Wykres 18	Dofinansowanie projektów z RPO WL 2014-2020 w ramach Priorytetu 5 (w %)	103
Wykres 19	Liczba wniosków złożonych w ramach programu Czyste Powietrze w 2022 r. wg województw	103
Wykres 20	Średnie zużycie wody na	105
Wykres 21	Oczyszczalnie ścieków w województwie lubelskim [w szt.]	107
Wykres 22	Masa zebranych odpadów komunalnych (Mg) w latach 2018-2021	110
Wykres 23	Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrekultywowane i zagospodarowane w ciągu roku.	112
Wykres 24	Koncesje i decyzje z zakresu geologii wydane w latach 2018-2022	113
Wykres 25	Liczba turystycznych obiektów noclegowych w woj. lub. w latach 2018-2022 r.....	116
Wykres 26	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w woj. lubelskim (w %)	117
Wykres 27	Udział [w %] wartości projektów związanych ochroną i wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego dofinansowanych z RPO WL na lata 2014-2020	124
Wykres 28	Kluby sportowe w woj. lubelskim w 2020 r.....	125
Wykres 29	Udział ćwiczący wg grup sportowców w woj. lubelskim w 2021 r.	126
Wykres 30	Klasyfikacja punktowa SSM wg sportów (pierwsza 10tka)	128
Wykres 31	Ruch osobowy na przejściach granicznych w latach 2018-2022	142
Wykres 32	Ruch pojazdów na przejściach granicznych w latach 2018-2022	142
Wykres 33	Liczba odprawionych pasażerów (w tys.) w latach 2018-2022	144

Wykres 34 Liczba zdarzeń związanych z próbą nielegalnego przekroczenia granicy państwa na terenie woj. lubelskiego.....	145
Wykres 35 Wypadki drogowe i ich ofiary śmiertelne w latach 2018-2022	150
Wykres 36 Pożary w latach 2018-2022	152
Wykres 37 Liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej	153
Wykres 38 Liczba bezrobotnych w latach 2018-2022.....	155
Wykres 39 Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2018-2022	155
Wykres 40 Oferty pracy zgłoszone do PUP w latach 2018-2022.....	156
Wykres 41 Oferty pracy zgłoszone do PUP w mies. 2022 r.....	157
Wykres 42 Oferty pracy dla osób niepełnosprawnych na 1000 bezrobotnych.....	157
Wykres 43 Udział procentowy osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy w grudniu 2022 r.	158
Wykres 44 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw na koniec 2022 r.	158
Wykres 45 Liczba punktów teleadresowych bez dostępu do szybkiego internetu wg województw na koniec 2022 r.	163
Wykres 46 Liczba usług Internetu stacjonarnego w 2021 r.	164
Wykres 47 Liczba gospodarstw domowych z osobami w wieku 16-74 lata z dostępem do Internetu.....	164
Wykres 48 Osoby korzystające z usług e-administracji publicznej	165
Wykres 49 Dynamika PKB w 2021 r. (2020 r.=100)	177
Wykres 50 Udział regionów w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2021 r. (ceny bieżące)	177
Wykres 51 PKB na 1 mieszkańca w latach 2018-2021 [zł/os.]	178
Wykres 52 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w woj. lubelskim w 2022 r.	180
Wykres 53 Struktura podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2022 r. w woj. lubelskim	180
Wykres 54 Liczba podmiotów prowadzących działalność badawczą i rozwojową.....	183
Wykres 55 Nakłady wewnętrzne na działalność B + R w relacji do PKB	184
Wykres 56 Liczba odwiedzających portal wojewódzki http://gis.lubelskie.pl w latach 2019-2022.....	192
Wykres 57 Powierzchnia obiektów w ramach programu prac scaleniowych wg powiatów (w ha) w latach 2018 i 2022.....	195
Wykres 58 Zużycie energii w województwie lubelskim wg sektorów w latach 2018-2021	196
Wykres 59 Opinie i oceny dokumentów z zakresu energetyki w latach 2018-2022.....	198
Wykres 60 Łączna moc instalacji OZE [w MW] wg powiatów w 2021 r.	199
Wykres 61 Udział mocy instalacji OZE w woj. lubelskim wg rodzajów w 2021 r.	200
Wykres 62 Udział [w %] wartości projektów związanych z instalacjami OZE dofinansowanymi z RPO WL na lata 2014-2020.....	202
Wykres 63 Udział poszczególnych obszarów tematycznych w wartości dofinansowania UE w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020	211
Wykres 64 Udział beneficjentów wg formy prawnej w dofinansowaniu UE projektów w województwie lubelskim w ramach Polityki Spójności 2014-2020	211
Wykres 65 Liczba złożonych wniosków w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego	221
Wykres 66 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego	221
Wykres 67 Liczba złożonych wniosków o płatność w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2022 r.	222
Wykres 68 Wartość zrealizowanych płatności w ramach PROW WL 2014-2020 w podziale na Działania w woj. lubelskim w 2022 r.	222
Wykres 69 Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego.....	223
Wykres 70 Liczba złożonych wniosków w ramach Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 w podziale na Działania na terenie woj. lubelskiego w 2022 r.	224
Wykres 71 Wartość otrzymanego dofinansowania oraz liczba projektów z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach II edycji naboru.	229
Wykres 72 Wartość otrzymanego dofinansowania oraz liczba projektów z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach III edycji naboru wg powiatów.	231
Wykres 73 Struktura demograficzna uchodźców z Ukrainy w Polsce, którzy złożyli wniosek o nadanie statusu UKR. Stan na 31.12.2022 r.	235
Wykres 74 Uchodźcy korzystający ze zorganizowanego zakwaterowania w województwie lubelskim w 2022 r. wg powiatów.....	242

Wykres 75 Miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania w województwie lubelskim i ich wykorzystanie wg powiatów. Stan na koniec 2022 r.	243
Wykres 76 Uczniowie uchodźcy z Ukrainy w wojew. lubelskim wg typu placówki. Stan na 2.01.2023 r.	245
Wykres 77 Uczniowie uchodźcy z Ukrainy w województwie lubelskim wg powiatów. Stan na 2.01.2023 r.	246
Wykres 78 Obywatele Ukrainy hospitalizowani w 2022 r. w podmiotach leczniczych, dla których organem tworzącym jest Samorząd Województwa Lubelskiego.	247

Spis map

Mapa 1 Liczba złożonych wniosków w zakresie wymiany pokryć dachowych.	37
Mapa 2 Liczba złożonych wniosków w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego MŚP.	37
Mapa 3 Liczba złożonych wniosków w zakresie tzw. małego przetwórstwa (w tym sprzedaży bezpośredniej).	37
Mapa 4 Liczba złożonych wniosków w zakresie wymiany słupów na plantacjach chmielu.	37
Mapa 5 Szpitale ogólne na 100 tys. ludności oraz łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności według województw w 2021 r.	53
Mapa 6 Rozmieszczenie łóżek uzdrowiskowych według województw w 2021 r.	53
Mapa 7 Odsetek mieszkańców powiatu zaszczepionych pełną dawką przeciwko COVID-19 w 2021 r.	54
Mapa 8 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r. w województwie lubelskim.	63
Mapa 9 Udział dzieci w wieku poniżej 18 lat, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w 2021 r.	64
Mapa 10 Łóżka w zakładach opieki długoterminowej na 10 tys. ludności w 2021 r.	65
Mapa 11 Łóżka w hospicjach, oddziałach opieki paliatywnej oraz na oddziałach opieki hospicyjno-paliatywnej w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności w 2021 r.	65
Mapa 12 Udział powierzchni gmin objętych MPZP (stan na lipiec 2022 r.)	86
Mapa 13 Udział powierzchni objętej MPZP w ogólnej powierzchni gmin.	86
Mapa 14 Stopień aktualności SUIKZP przedłożonych do uzgodnienia Zarządowi WL.	89
Mapa 15 Zmiany przeznaczenia terenów na cele mieszkaniowe w kontekście zapisów SUIKZP na tle zmian demograficznych.	90
Mapa 16 Strategie rozwoju ponadlokalnego opiniowane przez Zarząd WL w kontekście OSI.	91
Mapa 17 Projekty strategii gminnych opiniowane przez Zarząd WL w latach 2021-2022.	92
Mapa 18 Krajobrazy priorytetowe na tle podziału administracyjnego województwa lubelskiego.	94
Mapa 19 Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim.	96
Mapa 20 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r. wg powiatów.	106
Mapa 21 Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2021 r.	107
Mapa 22 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w woj. lubelskim w 2021 r.	108
Mapa 23 Poziom unieszkodliwiania odpadów azbestowych [Mg] wg powiatów (stan na marzec 2023 r.)	111
Mapa 24 Wskaźnik atrakcyjności turystycznej uwzględniający otoczenie i poprawkę transgraniczną.	115
Mapa 25 Regionalne szlaki i drogi rowerowe w województwie lubelskim.	119
Mapa 26 Przebieg głównych tras rowerowych w Polsce.	120
Mapa 27 Przebieg szlaku rowerowego GreenVelo.	122
Mapa 28 Docelowy układ dróg szybkiego ruchu.	132
Mapa 29 Inwestycje i remonty na drogach wojewódzkich wykonane do 2022 r.	134
Mapa 30 Przebieg linii kolejowych na terenie województwa lubelskiego.	138
Mapa 31 Ciągi CPK w województwie lubelskim.	139
Mapa 32 Ruch osobowy na przejściach granicznych w województwie lubelskim w 2022 r.	141
Mapa 33 Kierunki migracji obywateli Ukrainy w pierwszym tygodniu wojny.	148
Mapa 34 Osuwiska i obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych.	153
Mapa 35 Stopa bezrobocia w 2022 r.	156
Mapa 36 Węzły szkieletowe i dystrybucyjne Lubelskiej Sieci Szerokopasmowej.	162
Mapa 37 Regiony partnerskie Województwa Lubelskiego.	167
Mapa 38 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2021 r. (ceny bieżące).	178
Mapa 39 Istniejące i projektowane sieci przesyłowe najwyższych napięć w woj. lubelskim.	197
Mapa 40 Polityka Spójności 2014-2020 w województwach (dofinansowanie UE per capita w zł).	210
Mapa 41 Wartość dofinansowania UE per capita w ramach RPO WL 2014-2020 [zł/os].	214
Mapa 42 Wysokość przyznanej alokacji UE w ramach Programów Regionalnych 2021-2027 w podziale na województwa [mld EUR].	218
Mapa 43 Zarejestrowane wnioski o nadanie statusu cudzoziemca UKR w 2022 r. wg powiatów.	236

Spis rycin

Ryc. 1 Układ regionalnych dokumentów strategicznych.....	20
Ryc. 2 SRWL 2030 – wizja rozwoju województwa.....	21
Ryc. 4 Partnerstwa biorące udział w projekcie CWD (pilotaż oraz CWD Plus).....	29
Ryc. 5 Wsparcie doradcze dla partnerstw w projekcie CWD.....	30
Ryc. 6 OSI Roztocze.....	31
Ryc. 8 Podział środków w ramach KPO przeznaczonych na pożyczki.....	35
Ryc. 9 Podział środków w ramach KPO przeznaczonych na dotacje.....	35
Ryc. 10 Zakres rewizji KPO.....	39
Ryc. 11 Portal internetowy http://www.gis.lubelskie.pl/portal	192
Ryc. 12 Nabory w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych.....	227
Ryc. 13 Wartość otrzymanego dofinansowania oraz liczba projektów z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych w ramach I-V edycji naboru w województwie lubelskim.....	233
Ryc. 14 Kluczowe determinanty i wątki prowadzonych dyskusji.....	251
Ryc. 15 Harmonogram spotkań zespołów oraz grup roboczych i tematycznych w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2022 r.	252

Spis fotografii

Fot. 1 Meandry rzeki Wieprz w okolicach Zwierzyńca.....	32
Fot. 3 Muzeum Wsi Lubelskiej.....	46
Fot. 4 Pałac w Radzynie Podlaskim.....	46
Fot. 5 Nowa siedziba Muzeum Badań Polarnych w Puławach.....	48
Fot. 6 Obserwatorium astronomiczne w Puławach.....	48
Fot. 7 Jeden z pięciu zabytkowych budynków Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym Dwór z Gościeradowa z drugiej połowy XVIII wieku w czasie remontu.....	49
Fot. 8 Park Zdrojowy w Nałęczowie.....	53
Fot. 9 Operacja przeprowadzona robotem da Vinci w WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie.....	58
Fot. 10 Budowa bloku R w WSS im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego SP ZOZ w Lublinie.....	58
Fot. 11 Wizualizacja budynku WOMP w Lublinie po rozbudowie i doposażeniu bloku C.....	59
Fot. 12 Rezonans Magnetyczny w Szpitalu Powiatowym w Rykach.....	60
Fot. 13 Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie.....	61
Fot. 14 Centrum Usług Społecznych w Świdniku.....	69
Fot. 15 Rodzinny Dom prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem” w Zamościu.....	71
Fot. 16 Jabłonie w gospodarstwie Stryjno Sad.....	78
Fot. 17 Winnica Sienkiewicz.....	79
Fot. 18 Finał Konkursu Kobieta Gospodarna Wyjątkowa 2022.....	82
Fot. 19 Działania edukacyjne realizowane przez ZLPK.....	98
Fot. 20 Widok z Rezerwatu Skarpa Dobrska na rzekę Chodelkę.....	99
Fot. 21 Termomodernizacja budynku ujeżdżalni z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii.....	104
Fot. 22 Mikroinstalacja fotowoltaiczna o mocy 29 kWp, w firmie Pstrągowo.....	104
Fot. 23 Oczyszczalnia Ścieków „Hajdów” położona we wschodniej części miasta Lublina.....	106
Fot. 24 Selektywna zbiórka odpadów w Świdniku.....	109
Fot. 25 Kopalnia LW Bogdanka S.A.....	113
Fot. 26 Nadwiślańska Kolejka Wąskotorowa.....	117
Fot. 27 Ruiny zamku w Janowcu.....	118
Fot. 28 Festiwal „Dwa Teatry” w Zamościu.....	118
Fot. 29 Stacja Kultura - rewitalizacja budynku i otoczenia dawnej stacji kolejki wąskotorowej w Poniatowej.....	125
Fot. 30 Motor Lublin - Drużynowy Mistrz Polski na żużlu.....	126
Fot. 31 MKS FunFloor Lublin - Wicemistrz Polski w piłce ręcznej kobiet.....	127
Fot. 32 Kryta pływalnia MOSiR w Kraśniku.....	128
Fot. 33 79 Wyścig Tour de Pologne - Meta I etapu w Lublinie.....	129
Fot. 34 Międzynarodowy Klubowy Turniej Siatkarski Bogdanka Volley Cup im. Tomasza Wójtowicza w Lublinie.....	129
Fot. 35 Fragment międzynarodowego korytarza Via Carpatia droga S19: obwodnica Janowa Lubelskiego.....	133

Fot. 36 Zespół trakcyjny jednego z ośmiu zamówionych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego Impulsów 2	140
Fot. 37 Drogowe przejście graniczne w Zosinie	143
Fot. 38 Port Lotniczy Lublin	144
Fot. 39 Uchodźcy z Ukrainy na przejściu granicznym w Dołhobyczowie	147
Fot. 40 Dom Aktora w Lublinie.....	148
Fot. 41 Kontrola ruchu na drogach woj. lubelskiego	150
Fot. 42 Interwencja jednostki Powiatowej Straży Pożarnej w Hrubieszowie.....	152
Fot. 43 Wieża widokowa w Lipsku Polesie	170
Fot. 44 Miejsce postojowe z punktem obsługi rowerów w Briuchowicach (Ukraina).....	170
Fot. 45 Sygnatariusze Deklaracji Sieci Regionów Trójmorza w Lublinie w 2022 r.....	174
Fot. 46 Laboratorium Zautomatyzowanych Napędów Elektrycznych i Informatyki Przemysłowej Politechniki Lubelskiej	185
Fot. 47 Uroczyste otwarcie wystawy Województwa Lubelskiego w 2022 r. na EXPO 2020 Dubai.....	187
Fot. 48 Przykładowe zdjęcia z operacji typu „Scalanie gruntów” realizowane w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem modernizacją i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich (zdjęcie przed i po scaleniu).....	194
Fot. 49 Farma wiatrowa na terenie gminy Werbkowice	200
Fot. 50 Farma fotowoltaiczna o mocy 950 kW na terenie gminy Tomaszów Lubelski	201
Fot. 51 Lubelskie Centrum Konferencyjne i Centrum Spotkania Kultur	206
Fot. 52 Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku.....	215
Fot. 53 Uchodźcy z Ukrainy na przejściu granicznym w Dorohusku.....	235
Fot. 54 Punkt recepcyjny w Hrubieszowie	241
Fot. 55 Załadunek darów dla partnerskich regionów ukraińskich przy głównym gmachu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w 2022 r.....	244
Fot. 56 Karetka przekazane Ukrainie przez Samorząd Województwa lubelskiego.....	248
Fot. 57 Wypoczynek dzieci z Ukrainy w województwie lubelskim.....	249
Fot. 58 Marszałkowie, Wicemarszałkowie oraz Członkowie Zarządów Województw na I posiedzeniu Konwentu Marszałków Województw RP w Kazimierzu Dolnym (20-21 września 2022 r.).....	254

Wykaz załączników do Raportu o stanie Województwa Lubelskiego

Załącznik nr I	Wykaz Uchwał Sejmiku Województwa Lubelskiego w ujęciu tematycznym / operacyjnym (podjętych w 2022 r.)
Załącznik nr II	Regionalne dokumenty strategiczne i programowe właściwe dla realizacji polityk sektorowych
Załącznik nr III	Działalność Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie realizacji polityki w obszarach tematycznych
Załącznik nr IV	Informacja dotycząca działalności Zarządu WL w zakresie realizacji PO "Rybnictwo i Morze" na lata 2014-2020 oraz za rok 2022